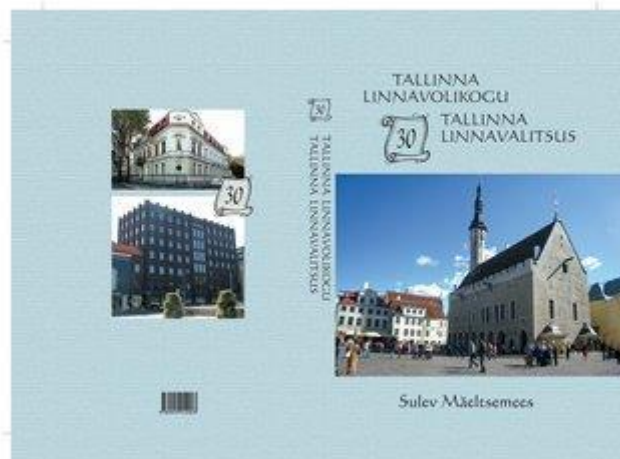

TALLINNA LINNAVOLIKOGU & TALLINNA LINNAVALITSUS 30

Sulev Mäeltsemees

2019

Hea lugeja!

Eesti pealinnal Tallinnal on 2019. aasta detsembris põhjust tagasi vaadata kahele olulisele tähtpäevale. Nimelt möödub siis 115 aastat selle linnavolikogu koosseisu valimistest, kus eestlased said esimest korda ajaloos võimaluse Tallinna linna juhtida. 1904. aasta detsembris toimunud valimistel pääses toona 60-liikmelisse volikokku 37 eestlast, neli venelast ja 19 sakslast. Veidi vähem, kui kuu hiljem hakkas esimese eestlasena linnavolikogu juhtima Jaan Poska. Usun, et see on oluline verstapost ka nende sündmuste ahelas, mis kulmineerusid 1918. aastal Eesti Vabariigi väljakuulutamisega.

Nii meie riigi kui ka Tallinna Linnavolikogu töö katkestas pooleks sajandiks 1940. aastal alanud okupatsioon. Omavalitsuste käekäik on kahel korral olnud justkui ennustajaks riiklikele arengutele. Nii oli see ka iseseisvuse taastamisele eelnenud sündmused, kus 30 aastat tagasi, kui 1989. aasta detsembris valiti taas Tallinna Linnavolikogu ning tallinlastel oli uuesti võimalik hakata oma linna kohaliku elu korraldama. Pisut hiljem taastas Eesti riik oma iseseisvuse.

Eks tagantjärele ole ajaloosündmustele kergem hinnanguid anda või neist mingeid tähendusi otsida. Üks on aga kindel – kohalik omavalitsus on Eesti riigi eksisteerimise üks põhialuseid, ilma selleta meie riik ei toimiks. Nii oli see sajandi eest, on täna ja tõenäoliselt ka homme.

Kui seletada Tallinna Linnavolikogu tegevust neile, kellele see mõnikord natuke kaugeks jääb, sobib kõige paremini ehk võrdlus Riigikoguga. Eestis on esindusdemokraatia ja Linnavolikogu kui Tallinna kogukonna parlament, kus elanike valitud esindajate kaudu otsustatakse kohaliku elu kõiki küsimusi – see peaks andma päris hea ettekujutuse iga nelja aasta järel valitava esinduskogu rollist.

Üheks olulisemaks kohaliku elu kujundamise instrumendiks kõikides omavalitsustes, milleta linna- või vallavalitsus tegutseda ei saa, on iga-aastane eelarve. Nii ka Tallinnas. Suuna, millised on olulisemad investeeringud, kui palju on vahendeid teede ja tänavate remondiks, haljasalade hoolduseks või koolimajade ehituseks ning sotsiaaltoetusteks, annab just volikogu. Need on vaid mõned teemad, mis eelarve menetlemise protsessi käigus nii komisjonides kui ka volikogu istungitel läbi vaieldakse. Kuna volikogu koosneb eranditult poliitikutest, annavad pealinna volikogus toimuvates vaidlustes tooni erakondade maailmavaated ja prioriteedid. Oma linnast hoolivad kõik, kuid lahenduskäigud linnaeluküsimuste lahendamisel võivad olla erinevad.

Võib-olla seda igapäevaselt ei teadvustata, kuid volikogu tallinlaste esindusorganina kujundab tihti lausa aastakümneteks oma otsuste kaudu reaalselt linnaruumi. Kõikvõimalikud planeeringud saavad reaalsuseks alles pärast seda, kui volikogu on need läbi vaieldud ja heaks kiitnud. Ja see ongi oluline, et vaidlustes selguks tõde, et volinikud põhjalikult kõigi teemadega tegeleks. Tallinna kaheksa linnaosa elanike arvamus ja huve ju volikogus esindataksegi.

Ja see ongi üks esindusdemokraatia peamisi ideid nii riigi kui ka kohaliku tasandi puhul – otsustada ise oma valitsuses omi asju. Tarkust valijatele ja valitutele!

Tiit Terik,
Tallinna Linnavolikogu esimees

EESSÕNA

Kohaliku omavalitsuse organina hakati Tallinna Linnavolikogu (tolleaegse nimetusega linnaduumat) valima **1870. aasta detsembris**, mis asendas sajandeid toiminud seisusliku omavalitsuse – rae (raad). 22. detsembril 1877. aastal toimus Tallinna Linnavolikogu esimene istung. Eesti riigi seisukohalt üliolulised Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid **1904. aasta detsembris**, mil esmakordselt ajaloos saavutasid eestlased enamuse ja esimese eestlasena valiti 1905. aasta 5. jaanuaril **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Jaan Poska**. Nendest linnavolikogu valimistest möödub 2019. aastal 115 aastat. 1906. aasta 24. aprillil valiti esimese eestlasena **Tallinna linnapeaks Voldemar Lender**.

Eesti Vabariigi areng ning ka Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse tegevus katkes 1940. aasta juunis. Ühiskonna demokratiseerimise ja kohaliku omavalitsuse taastamise protsessis valiti **1989. aasta 10. detsembril** (NB! taas detsembris) peale poolesajandilist vaheaega Tallinna Linnavolikogu, kes moodustas 1990. aasta jaanuaris Tallinna Linnavalitsuse.

Nende ajalooliste sündmuste (ja kogu Eesti kohaliku omavalitsuse taastamise) **30. aastapäeva tähistamiseks** ongi kirjutatud käesolev raamat. Raamatusarjas „Eesti Vabariik 100” ei ilmunud kahjuks ühtegi raamatut seondult kohaliku omavalitsuse panusega Eesti omariikluse sünni ja taastamise. Ühes vähestest trükistest, kuigi autoriteetses, aga kahjuks paljudele tundmatus „**Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne**” rõhutatakse: „**Eesti omariikluse taastamist 1980. aastate lõpus ja iseseisva riigi haldusorganisatsiooni loomist alustati samuti** (nagu 1918. aastal – Sulev Mäeltsemees) **kohalikust omavalitsusest**. Ajaloolises plaanis on **kohalikul omavalitsusel Eesti riikluse tekkes, selle taastamises ja mis kõige tähtsam – ka püsimises väga oluline roll, sest demokraatlikus ühiskonnas seob kohalik omavalitsus riigi tsiviilühiskonnaga.**” Arusaadavalt tuleb öeldut mõista kogu Eesti, iga küla, alevi või linna seisukohalt, aga kõige olulisem on see tõdemus seondult pealinnaga.

Käesolevas raamatus iseloomustatakse kontsentreeritult, aga ajaloolise terviklikkuse huvides pikemat perioodi, alates 1248. aastast (Lübecki õiguse andmisest Tallinnale). Professor Wolfgang Drechsler on kirjutanud: „Eesti riik on ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaaegu kõigist Euroopa rahvastest.”¹ Veelgi konkreetsemalt väljendas meie kohaliku omavalitsuse pikaajalist ajalugu ja tema olulist kohta ühiskonnas professor Jüri Uluots, kes ütles 1.–2. oktoobril 1933. aastal toimunud Maaomavalitsustegelaste kongressil: „Omavalitsuse mõtet ei ole meil suutnud hävitada ei Rooma paavst, ei püha Rooma keiser, ei ka kohalikud vürstpiiskopid, ordumeistrid, ei Poola, Taani ja Rootsi kuningad, ei ka Vene isevalitseja keiser. Omavalitsused Eestis on püsinud aastasadajad ja just nagu uut hoogu saanud Eesti Vabariigiga ja omavalitsuse korraga. Selles mõttes peaks ekslik olema arvamine, nagu oleksid Eesti omavalitsused uuema aja sünnitus. Vaid ümberpöörduvalt, kui on midagi Eestis alal hoidunud, siis on just seda Eesti omavalitsused.”²

¹ Wolfgang Drechsler. Eessõna. Peter Schöber. Kohalik omavalitsus. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2003, lk 5

² „Maaomavalitsus” 1933, nr 10, lk 158

Väga lühidalt käsitletakse ka võõrvõimu all elatud aastaid 1940–1989. Viimane periood, vähemalt 1945. aastast, on vajalik mõistmaks, et siis peaaegu **poole sajandi jooksul Eestis kohalikku omavalitsust ei olnud**. Kuid juba 1990. aastate algus näitas, et see aeg (kaks inimpõlve) osutus liiga lühikeseks, mis ei suutnud inimeste teadvusest kustutada kogukondliku elukorralduse ihalust. Tallinnas avaldus see muuhulgas selgelt linnasisese juhtimise detsentraliseerimisena ja linnaosade moodustamisega. Kohaliku omavalitsemise detsentraliseerimise teema aktuaalsus ja geograafiline haare on kasvanud pärast 2017. aastal läbi viidud haldusterritoriaalset reformi ja suurvaldade moodustamist.

Kohalikud omavalitsused on andnud suure panuse Eesti Vabariigi moodustamisse (nt Tallinna Linnavolikogu 1904. aasta valimised) ja iseseisvuse taastamisse (nt 2. veebruaril 1990. aastal Tallinna Linnahallis toimunud kõigi tasandi rahvasaadikute täiskogu, kus kiideti heaks Deklaratsioon Eesti riikliku iseseisvuse kohta). Me taastame oma valla! See eesmärk oli 1980.–90. aastate vahetusel üks peamisi inimeste poliitilisele aktiivsusele ja nõukogude võimust vabanemisele innustaja igas külas, alevis ja linnas.

Käesolevas raamatus iseloomustatakse Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse väljapaistvat kohta riigi iseseisvumise ja taasiseseisvumise protsessides. Sageli ja eriti 1990. aastatel olid just Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse õigusaktid või ettepanekud meie teistele kohaliku omavalitsuse üksustele suunanäitajad, kuidas elada demokraatlikus turumajanduslikus ühiskonnas. Hindamatut abi ja tuge saime paljudelt riikidelt. Mainigem neist siinkohal üksnes Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa Liitvabariik, Austria. Erilised tänusõnad kuuluvad meie sõpruslinnadele, kellega koos korraldasime arvukalt seminare ja muid koolitusüritusi, sh koolitusreise nendesse riikidesse. Kohapeal nägime, kuidas on korraldatud üldharidus või eakate hooldus, ühistransport või jäätmemajandus jne. Õppisime teistelt, aga püüdsime ka õpetada meie väiksemaid valdu ja linna kohaliku omavalitsuse põneval teel.

Sotsiaalmajanduslikult on Tallinnal kõige tihedam seos lähivaldade ja -linnadega. Järjest enam ja põhjendatult on kasutusel mõiste **pealinnaregioon** (*Metropolitan Area*). Kõrvalmärkusena – püüdes teiste riikide pealinnade või muude suurlinnade elanike arvu leida, siis statistilised andmebaasid toovadki sageli just *Metropolitan Area* rahvaarvu.³

Raamatu oluline eesmärk on **anda ülevaade, kes on Tallinna Linnavolikogus ja Tallinna Linnavalitsuses viimase 30 aasta jooksul linna juhtinud ning millised on olnud nende olulisemad otsustused nii pealinna enda kui ka kogu Eesti kohaliku omavalitsuse arendamise ja tugevdamise huvides**. Samuti iseloomustame Tallinna rahvusvaheliste suhete kiiret ja konstruktiivset arengut maailma globaliseerumise protsessis. Rahvusvaheliselt on suurt tähelepanu pälvinud Tallinnas maailma esimese pealinnana rakendatud tasuta ühistransport. Linnakeskkonna elamissõbralikumaks muutmist teenib Tallinna algatus hakata igal aastal välja andma Euroopa Rohelise pealinna tiitlit. Edulugudena peab kindlasti märkima ka linna saavutusi nii innovatsiooni kui ka infotehnoloogiliste lahenduste juurutamisel linna juhtimises ja linnakeskkonna arendamisel.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_metropolitan_areas_by_population

Kahtlemata on tulevase arengu prognoosimine igasuguste ühiskondlike protsesside juhtimise seisukohalt mineviku „mälestustes sorimisest” olulisem, kuid siiski ei tohi eirata ka senise arengu tundmist. Kogukondliku elu tulemuslikus ja elanike huve arvestavas korraldamises on ajaloolise järjepidevuse tagamine üks määravamaid tegureid. Lisaks pole probleem mitte ainult selles üldtuntud tõdemuses, et „kes minevikku ei mäleta, see elab tulevikuta” (J. Liiv), vaid ka selles, et säiliks võimalikult objektiivselt meie mineviku sündmused. Ohus on isegi lähimineviku sündmused, kus ilmselt poliitilistel kaalutlustel kaldutakse aegajalt tendentslikkusele. „Jumal teab tulevikku, aga Tsaar kirjutab ka mineviku ümber,” olevat olnud vürst Razumovski epigrammil.

Antud raamatu puhul on autor seadnud eesmärgiks „mitte muutuda tsaariks”, vaid kajastada fakte ja anda ülevaade ajaloolisest arengust võimalikult objektiivselt. Isegi sellise suhteliselt lühikese ajalooajalooperioodi (natuke enam, kui üks inimpõlv) jooksul on arusaadavalt olnud sündmusi, mille vahel on tulnud valikuid teha ja paljud neist on siinkohal jäänud kajastamata.

Kirjandust lugedes on jäänud mulje, et meie esivanemad hindasid ajaloo tundmist meist enam. 1930. aastal rõhutati meie kohaliku omavalitsuse ühes juhtivas ajakirjas „Linnad ja Alevid”: „Heita teatud ajajärgude järele pilku minevikku on tähtis ja tarviline igale inimesele, kuid otse möödapääsematu see on kogukonna elus, eriti siis, kui on saadud üle teatud raskusist ja rajatud ühiskondlik elu uutele alustele.”⁴

Selles raamatus on institutsioonid (Tallinna Linnavalikogu, Tallinna Linnavalitsus jt) kirjutatud suurte algustähtedega, nagu seda teevad nt Riigikogu ja Riigikohus. Eelkõige selguse mõttes on ka seadused jt õigusaktid kirjutatud lause keskel suure algustähega, seda erinevalt igapäevasest sagedasest kasutamisest.

Autor **tänab** siiralt 1990. aastast Tallinna linna teenistuses (sellest 1992. aastast linnasekretärina) töötanud **linnasekretär Toomas Seppa** käsikirja põhjaliku läbilugemise ning hinnaliste märkuste ja täienduste, samuti fotode eest. Fotode eest tänusõnad ka Raepressi juhatajale Alar Rästa`le. Suur tänu linna sisekontrolörile Arvo Teder`ile, kes andis lahkelt kasutada enda koostatud andmebaase Tallinna Linnavalitsuse koosseisude kohta.

1. Tallinna linna juhtimisest aastail 1248 – 1989

Eestis on omavalitsuslik elukorraldus pika ajalooga. Mõeldes prohvetite kuulsusetusele omal maal, siis usutavust sellele väitele lisab välisteadlane Saksamaa Liitvabariigist 1990. aastate algul Tartu Ülikooli ja 2004. aastast Tallinna Tehnikaülikooli valitud professor Wolfgang Drechsler. Ta kirjutas: „Eesti riik on ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja **eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühiselu struktuuris sajandeid kauem peaaegu kõigist Euroopa rahvastest.**”⁵ Südantsoojendav lugemine meie kohaliku omavalitsuse austajatele!

⁴ „Tallinna Linnavalitsuse tegevuse põhijooned viimasel veerandsajangul”. „Linnad ja Alevid” 1930, nr 2/3, lk 26

⁵ Wolfgang Drechsler. Eessõna. Peter Schöber. Kohalik omavalitsus. Eesti Keele Sihtasutus, Tallinn 2003, lk 5

Tallinna ajaloos on varaseim kirjalikult tõendatud linnaõiguslik daatum **15. mai 1248**, mil Taani kuningas Erik Plovpenning (Adraraha) andis siinsetele kodanikele „...kõik õigused, mis on lubatud Lübecki kodanikel.” Järgneva **enam kui 600 aasta jooksul kehtis Tallinna all-linnas Lübecki õigus**.⁶ See oli seisuslik omavalitsus, mis ühel või teisel kujul (nt Magdeburgi õigusena või meil Lõuna-Eesti linnades Riia õigusena jne) eksisteeris keskaegse Euroopa linnades. **Toompeal** Lübecki õigus ei kehtinud, seal **kehtis Eestimaa rüütli- ja maaõigus**. Lübecki õiguse alusel oli Tallinna rael nii seadusandliku, täidesaatva kui ka kohtuvõimu pädevus.

1866. aasta Vallaseadusest (*Maakogukonna seadus Baltia-merre kubbermangudele: Ria-, Tallinna- ja Kura-male*) neli aastat hiljem (1870. aasta 16. juunil) kirjutas tsaar Aleksander II alla Linnaseadusele. Seadus käivitas ka linnades omavalitsusreformi, kuid seda esialgu üksnes Venemaa sisekubermangudes. Balti kubermangudes algas reform alles seitse aastat hiljem. Aleksander II **26. märtsi 1877. aasta** ukaasiga (*Указъ Првительствующему Сенату*) **kehtestati Balti linnades 1870. aasta Vene üldine Linnaseadus**. Sellega tehti lõpp keskajast pärinenud seisuslikule linnaomavalitsusele ja algas **põhimõtteliselt uus etapp** ka Tallinna kohaliku omavalitsuse ajaloos. Meie tolleaegne areng oli seejuures üsna sarnane paljude Põhja- ja Lääne-Euroopa riikidega, kus tänapäevaga võrreldava kohaliku omavalitsuse alused rajatigi 19. sajandi keskpaigas vastu võetud seadustega (nt Rootsis 1862. aastal, Soomes 1865. aastal).

Peale 1877. aastat tegutses Tallinna raad veel tosin aastat kohtuasutusena, kuid 1889. aastal likvideeriti kohtureformi käigus lõplikult. **Tallinna rae viimane, pidulik istung toimus 17. novembril 1889**. Rae likvideerimiskomisjon töötas veel 1890. aasta veebruarini. Kuigi Balti eraseaduse kaudu püsis Lübecki õiguse mõju Eestis 1944. aastani, oli 1899. aasta Lübecki õiguse ajastu sümboolne lõpp Tallinnas.

1870. aasta Linnaseaduse jõustumisega said siinsel alal **esmakordselt ajaloos linnade kohaliku omavalitsuse organiteks linnavolikogu ja linnavalitsus**. Teise väga olulise muudatusena märgime, et selles ukaasis oli eraldi punkt 6 Tallinna kohta, mis nägi ette **ühendada Toompea ja all-linn** ning seada sisse ühtne valitsemisorgan. Uus Linnaseadus kaotas seega sajandeid kestnud Toompea ja all-linna eraldatuse.

Neljaks aastaks valitava linnaduuma või linnavolikogu (*Городская Дума*) suurus sõltus linna hääleõiguslike elanike arvust. Linnavolikogu valis linnanõunikest koosneva linnavalitsuse (*Городская Управа*), mille suuruse osas oli linnavolikogul teatud piires otsustamisõigus. Tallinna Linnavalitsus oli kuni 20. sajandi alguseni neljaliikmeline. Linnavolikogu valis linnapea (*Городская Голова*), kes 1892. aastani juhatas ka linnavolikogu istungeid. Seejärel hakati selleks eraldi valima linnavolikogu juhatajat (nüüd linnavolikogu esimees).

Ajaloos **esimesed Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 24. ja 25. novembril** (uue kalendri järgi 7. ja 8. detsembril) **1877. aastal**. Uue kalendri daatumitele ümber arvestamine on siinkohal põhjendatud ka seetõttu, et juhtida tähelepanu detsembrikuu olulisusele Tallinna juhtimisel ajaloo murdepunktides. Ette ruttavalt märgime, et 1904. aastal toimusid ka just detsembris Tallinna Linnavolikogu valimised, mil eestlased esmakordselt said juurdepääsu Tallinna juhtimisele ja see poliitiline sündmus valmistas järgnevalt ette pinda Eesti iseseisvumiseks. 1989. aasta 10. detsembril toimusid aga poole sajandi järel esimest korda peaaegu vabad valimised, millel oli hindamatu tähendus meie iseseisvuse taastamisel.

⁶ Lübecki õiguse Tallinna koodeks 1282. Tallinn, Kirjastus Ilo, 1998, 103 lk

Esimese Tallinna Linnavolikogu esimene istung toimus 22. detsembril 1877, mil valiti uue seaduse järgi esimene linnapea. Huvitava ajalise kokkulangevusena märgime etteruttavalt, et 1889. aastal toimus peale poolesajandilist vaheaega esimene Tallinna Linnavolikogu istung samuti 22. detsembril.

19. sajandi viimaseid aastakümneid iseloomustab venestamise süvenemine. Tsaarivalitsuse 9. novembri 1889. aasta ukaasiga tehti kõigile linnaasutustele nii sisemises kui ka välises asjaajamises kohustuslikuks vene keel. See püsis ainsa ametliku keelena 1917. aasta augustini, kuigi linnavolikogu komisjonides ja eelkoosolekutel kasutati jätkuvalt saksa keelt.

1892. aastal kehtestati uus Linnaseadus, mis võrreldes 1870. aasta Linnaseadusega kärpis oluliselt linnaomavalitsuse õigusi. Küllaltki laiad õigused said riigiasutused kontrollimaks nii linnavolikogu kui ka linnavalitsuse tegevust. Nii võis kuberner peatada linna iga õigusakti, mille leidis olevat ebaseadusliku või mis veelgi olulisem – mitte sihipärase. Seaduslik alus oli ise järgmine: „Kuberneril on õigus peatada iga linnavolikogu otsus, kui see ei vasta üldistele riiklikele huvidele ja kasule või rikub silmnähtavalt kohalike elanike huvisid.” See tähendas kohaliku omavalitsuse toimimise otstarbekuse kontrolli. Muuhulgas võimaldas 1892. aasta Linnaseadus linnavalitsusel linnavolikogu laiali saata ja siis korraldada kahe kuu jooksul uued valimised.

Linnavolikogu valimisperiood lühendati kolmele aastale ja nagu märgitud, hakati valima ka linnavolikogu juhatajat (linnavolikogu esimeest). **30. detsembril 1892. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu esimeseks esimeheks Johann Karl Etienne Girard de Souncaton.**

19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses Tallinnas rajatud suured tööstusettevõtted tõmbasid kaasa paljude maaelanike, seega eestlaste siirdumise siia. Kui 1897. aasta rahvaloenduse andmeil oli Tallinnas 58 800 elanikku, siis 1905. aastal oli see arv juba 75 500. Eestlaste poliitilise aktiivsuse kasvu tulemusel valiti **1904. aasta detsembris toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel** 60-liikmelisse linnavolikokku 37 eestlast, 4 venelast ja 19 sakslast. Eestlased liitusid venelastega üheks blokiks ning nii saavutati uues linnavolikogus 2/3-line enamus, mis oli vajalik mõningate küsimuste otsustamiseks. **Esmakordselt ajaloos said eestlased enamuse Tallinna juhtimisel.**

1904. aasta detsembrit on nimetatud ka ajalooliseks pööripäevaks vanas raekojas⁷. Eestlastest valiti Tallinna Linnavolikokku Konstantin Päts, Jaan Poska, Otto Strandman ja mitmed teised hiljem Eesti Vabariigi loomisel võtmerolli omanud poliitikud, kes Tallinna Raekojas said oma esimese poliitilise kooli. K. Päts tõlkis mõni aasta hiljem A. Damaschke raamatu „Kogukondliku omavalitsuse ülesanded”⁸. Selle raamatu 1938. aastal ilmunud teise trüki eessõnas märgib Tallinna kauaaegne linnapea ja Eesti Linnade Liidu juhatause esimees Anton Uesson, et „...kaugele ettenägeliku poliitikuna tundis K. Päts ära, et omavalitsuste sisulise kindlustamiseta pole omariikluse rajamist võimalik taotleda, vaid et **tugevad omavalitsused on riigi rajamisel esimeseks tähtsamaks eeltingimuseks.** Ja nagu hiljem selgus, olid Eesti

⁷ J. Umblik. Ajalooline pööripäev Tallinna raekojas. „Linnad ja Alevid”, 1930, 2/3, lk 17–23
Märkus: viidatud allikas ja mitmel pool mujalgi on autori nimi kirjutatud J. Umblik, aga usaldusväärseks tuleb lugeda selle linnavoliniku nime J. Umbliat.

⁸ Adolf Damaschke. Kogukondliku omavalitsuse ülesanded (originaalpealkiri „Aufgaben der Gemeindepolitik”). Tõlkinud K. Päts. Tartu, Kirjastus OÜ Loodus, 1938, 383 lk

riigi loomise esimestel päevadel rahva jõudude organiseerimisel just omavalitsused määrava tähtsusega teguriks...”

Mitte vähem oluline pole meenutada K. Pätsi enda poolt A. Damaschke raamatu 1908. aasta trüki Eessõnas väidetut: „Omavalitsus on oma sisult kodaniku vabadustest kõige täielikum, sest kõik teised vabadused tõrjuvad ainult vägivalda tagasi, on kaitsevallid avaliku võimu vastu, kuna aga omavalitsus juba ühe osa sellest avalikust võimust kodanike eneste kätte usaldab. /... / **Kõige suuremad kodanlikud vabadused käivad alati käsikäes rahvameelse omavalitsuse asutamisega. ...**”

Võrdluseks on kohane meenutada, mida maailma üks väljapaistvamaid politolooge **Alexis de Tocqueville** kirjutas 1835. aastal: „Sellisel maal, kus kommuunid on nõrgad ja iseseisvusega, võib alati **leida vaid riigialamaid, kuid mitte kunagi kodanikke.**”⁹

Esimese **Tallinna Linnavolikogu esimene koosolek toimus 5. jaanuaril 1905. aastal** Tallinna Raekojas. Kuulidega hääletades valiti **linnavolikogu juhatajaks J. Poska (poolt 43, vastu 19 häält)**, kes on seega **ajaloos esimene eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimees.**

Tallinna Linnavolikogu järgmisel koosolekul valiti linnapeaks esimene mittedaklane – venelane Erast Hiatsintov¹⁰, kes oli tuntud kui vabameelne eestisõbralik isik ning nagu 30 aastat hiljem kirjutas esimene eestlasest Tallinna linnapea Voldemar Lender: „Esimene eestlaste volikogu Tallinnas valis linnapeaks venelase Hiatsintovi; see oli diplomaatlik võte, eriti veel sellepärast, et too kubermangu valitsuse liige palju ei seganud end linnavalitsuse asjadesse ja tegelik töö jäi eestlastest linnanõunike hooleks.”¹¹

Moodustati Tallinna Linnavalitsus, kusjuures valida saadi ainult kahte linnanõunikku, sest kaks sakslast (E. Erbe ja L. Daugul) jäid seaduse järgi kaheks aastaks ametisse edasi. Uuteks nõunikeks valiti 9. veebruaril 1905 K. Päts (ühtlasi ka esimeseks abilinnapeaks) ja Voldemar Lender ning **linnasekretäriks Mihkel Pung.**

1906. aasta algul lahkus linnapea E. Hiatsintov halva tervise tõttu ametist ning sama aasta 1. märtsil valis linnavolikogu Tallinna linnapeaks advokaat F. Karlsoni. Kuberner teda aga ei kinnitanud. Mõningatel andmetel kuberner kartis tema liigset eestimeelsust, aga teistel andmetel oli F. Karlson kuberneril ühel kohtumisel solvanud esimesena terekätt pakkudes.

1906. aasta 24. aprillil valiti linnapeaks 30-aastane Voldemar Lender, kes 30. mail 1906 ka ametisse kinnitati. Temast sai **ajaloos esimene eestlasest Tallinna linnapea**, kes oli sellel ametikohal aastail 1906–1913. 4. juulil 1906 valiti linnanõunikuks August Johanson, 25. oktoobril K. Mend, kes sai ka abilinnapeaks

⁹ A. de Tocqueville. 1995. Tähelepanekuid Ameerika demokraatiast. Tallinn: Hortus Litterarum, 1995, lk 61

¹⁰ 2011. aastal ilmus Josef Katsi kakskeelne raamat „Tallinna linnapea Hiatsintov/ Городской голова Гиацинтов”

¹¹ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte mineku XXX aasta juubelialbum. Toim. Ernst Veermann. Eesti Rahvusliku Ajaloo Seltsi väljaanne, 1935, lk 4

ning 13. detsembril J. Umblia. Aastail 1906–1909 oli olnud linnavalitsuse sekretäriks Evald Dolf¹², kes alustas linnasekretärina tööd 1909. aasta 25. veebruaril.

Eesti Vabariigi välja kuulutamise eelsest ajast peab märkima veel paari eriti olulist fakti. **1913. aastal** valitud Tallinna Linnavolikogu valis **linnapeaks J. Poska**, kes valiti linnapeaks tagasi ka järgmise volikogu poolt 1916. aastal. Tallinna Linnavolikogu 12. aprilli 1917. aasta koosolekul teatas linnapea J. Poska, et ta on Vene Ajutise Valitsuse poolt määratud kubermangu komissariks ja peab seepärast lahkuma linnapea kohalt.

Tallinna Linnavolikogu istungil (tolleaegse mõistena koosolekul) **24.–25. augustil 1917** Tallinna Reaalkooli saalis tehti ajalooline otsus **kehtestada eesti keel Tallinnas linnavolikogu ja -valitsuse asjaajamiskeeleks**. Tallinna Linnavolikogu selle koosseisu kohta märgiti 1935. aasta jaanuaris, kui „Estonia” kontserdisaalis tähistati Tallinna linna juhtimise eestlaste kätte mineku 30. aastapäeva: „See volikogu omas hoopis uue pale. Esimest viiulit pääsesid mängima enamlased ja teised pahempoolsed. Esimest korda Tallinna Raekojas läks lahti erakondadevaheline nn lehmakauplemine.”¹³

Eesti Vabariigi välja kuulutamise järgse ja veel sõjaaegse olukorra mõningaseks iseloomustamiseks toome paar näidet Tallinna Linnavalitsuse istungitel arutatud teemade ja tehtud otsustuste hulgast.

Tallinna Linnavalitsuse 28. veebruari 1918. aasta istungi protokollist loeme: „Teatatakse, et liha külmutamise ruumidesse ilmusid saksa sõjaväed ja võtsid ruumid oma alla. Üle võtmise juures viidi umbes 200 puuda linna päralt olevat sealihä ära. ... Linnavalitsus otsustas Saksa komandantuuri paluda liha külmutamise ruumid linnale tagasi anda ühes seal oleva ja ära viidud lihaga. ... Teatatakse, et saksa sõjaväe võimude poolt on linna kesk piimameierei ära võetud. Äravõtmise juures võeti ka linna päralt olevad heinad, umbes 600 puuda ära. ... Linnavalitsus otsustas Saksa komandantuuri paluda kesk piimameiereid linnavalitsuse kätte jätta, ühes palvega, et ära võetud 600 puuda heinu linnale tagasi antaks. ... Teatatakse, et oleks tarvis leivakaartisid trükkida, kuid trükikojad on saksa võimude poolt kinni pandud. Niisamuti oleks tarvis toitlustuse asjus mitmesuguseid kuulutusi rahvale avaldamiseks trükkida, mis aga praegu võimatu. Linnavalitsus otsustas Saksa komandantuuri paluda, et lubataks leivakaarte ja toitlusosakonna kuulutusi trükkida.”

Eluliste probleemide kõrval tundub teisejärgulisena tänavasiltide kiirkorras uuendamine, kuigi „linnajuhtidele oleks tegutsematus olnud kahtlemata eluohtlik. Seejuures ei mõeldud üksnes tegutsemise kiirusele, vaid ka ökonoomsusele. Nimelt otsustati linnavalitsuse istungil, et uulitsate nimelaudadelt venekeelsed nimetused maha võtta ja saksa- ja eestikeelsed üles panna, niisama ka linna asutustelt venekeelsed sildid maha võtta ja saksa- ja eestikeelsed üles panna. Linnavalitsuse arvates tulevad kõik need käsud kohe täita. Et kulusid kokku hoida, ja et rutem oleks võimalik uulitsate nimelaudade kohta käivat käsku täita, otsustas linnavalitsus:

¹² Uus Eesti, nr. 349, 22 detsember 1939

<https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=uuseesti19391222.2.85>

¹³ Tallinna Linnavalitsuse eestlaste kätte mineku XXX aasta juubelialbum. Toim. Ernst Veermann. Eesti Rahvusliku Ajaloo Seltsi väljaanne, 1935, lk 5

- 1) teede- ja ehituse osakonnale kohuseks teha emailleeritud uulitsa nimelaudasid niiviisi puhastada, et ühes eestikeelsete nimetustega ka saksakeelsed jälle välja paistaksid ja venekeelsed nimetused sinise värviga kinni katta, teiste uulitsa nimelaudade kohta osakonnale kohuseks teha, neid ettetoodud käsu järele muuta niiviisi, nagu osakond seda kõige otstarbekohasemaks arvab;
- 2) kõigile linna asutustele ettepanna kõige lähemal ajal asutuste venekeelsed sildid maha võtta ja eesti- ja saksakeelsed üles panna. ...”¹⁴

Tallinna Linnavalitsuse 1. märtsi 1918. aasta istungi protokollist loeme: „Linnavalitsuse esimees V. Vöölmann teatab, et linnavalitsusele on antud kellegi poolt kontrabandina sisse toodud ja Tallinna t. ja s.s. (tööliste ja soldatite saadikute – Sulev Mäeltsemees) nõukogu poolt ära konfiskeeritud traksid, mis linnapoodidesse tuleks müügile anda. Trakse on kolm suurt pakki ja nad peaks usaldatud inimese poolt üle loetama. Linnavalitsus otsustas:

1. Traksid tootluse osakonna kaudu linnapoodidesse müügile anda, nende arvu osakonna läbi enamalt kindlaks teha.
2. Trakside hinnaks määrata 10 rbl paremate ja 8 rbl halvemate tükk. ...”¹⁵

Pole ka tähtsusetu märkida, et eeltoodud otsustuste vastu võtmise ajal tegutses Tallinna linnavõim veel kuni 12. novembrini 1918 kestnud okupatsiooni tingimustes. Sel ajal viibisid seaduslikest linnavalitsuse liikmetest Tallinnas A. Pallas ja G. Vaht ning volikogu juhatast N. Köstner.¹⁶ Viimase kutse peale kogunes 12. novembril kell 12.25 alanud linnavolikogu koosolekule Raekotta 29 linnavolinikku, kusjuures töötati veel saksa ohvitseride juhatusel. Aga viimased ei püüdnudki takistada koosoleku läbi viimist. Vastupidi – *linnapäälilik* Schmidt palus luba esineda volikogu ees aruandega. Linnavolikogu aga ei pidanud seda kohaseks ja volitas linnanõunik A. Pallast koheselt üle võtma Saksa võimudel linna asjaajamist. Samas otsustas volikogu võtta teenistusse tagasi kõik okupatsiooniajal lahkunud linnaametnikud ning vallandada kõik sel ajal teenistusse võetud ametnikud. Tallinna linnaomavalitsus taastati seega vahetult peale sakslaste kapituleerumist Esimeses maailmasõjas. Järgmisel päeval, **13. novembril 1918** toimunud linnavolikogu koosolekul valiti **Tallinna Linnavolikogu juhatajaks Nikolai Köstner** ja tema esimeseks abiks R. Paabo. Samal koosolekul valiti **linnapea** ajutiseks kohusetäitjaks A. Pallas, linnanõunikeks A. Uesson, J. Annusson, J. Pullissar, H. Martna ja M. Bleimann.

Eesti Vabariigi esimesed Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 25. mail 1919. aastal (volituste kestusega kuni 1. jaanuar 1921), kus osales 10 nimekirja ja linnavolikogusse valiti 101 saadikut. Valimistulemused avaldati koos Eesti Vabariigi moodustamisega ilmuma hakanud Riigi Teatajas¹⁷. **17. juulil 1919** valiti Tallinna **linnapeaks Anton Uesson**, kes töötas sellel ametikohal **kuni 1934. aastani**, mil Vabariigi Valitsus määras linnapeaks kindral Jaan Sootsi. A. Uesson jätkas linnavalitsuses abilinnapeana kuni 1940. aastani. 1926. aastast on raamatuna ilmunud

¹⁴ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3.

¹⁵ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3.

¹⁶ Tallinna Linnaarhiiv. Fond nr 195, nimistu 3.

¹⁷ RT 1919, 52, lk 410

esimene ülevaade Tallinna Linnavalitsuse tegevusest, kus on toodud ka linnavolikogus vastu võetud määrused ja otsused¹⁸.

5. augustil 1926. aastal külastas Tallinna linna Hansa Ajaloo Selts eesotsas endise Lübecki linnapea dr Neumanniga, kes ametlikul vastuvõtul Raekojas ütles oma tervituskõnes¹⁹: „Lugupeetud härrad Hansa linnadest! Ma olen õnnelik, et võin teid tervitada siin Tallinnas, vana Hansa linna Raekojas. Hansa-aeg oli Tallinna jaoks õitse- ja arenemisaeg. Tallinn oli tol ajal vägev ja peaaegu iseseisev linn, kes oma kaubanduse tõttu Lääne ja Ida vahel oli tähtsaks teguriks. Selle tähtsuse võlgnes Tallinn, peale oma kodanikkude tubliduse, peaaesjalikult ühendusele Hansaliiduga.”

Eesti Vabariigi algusaastate kohaliku omavalitsuse õiguslikud alused rajati veel enne esimese Põhiseaduse vastuvõtmist 1920. aastal, ka enne meie riigi poolt juriidilise iseseisvuse saavutamist sama aasta 2. veebruari Tartu rahulepingu kohaselt ning isegi enne Eesti omariikluse väljakuulutamist 1918. aasta 24. veebruaril.

1920. aasta Põhiseaduse alusel said linnavolikogu valimistest osa võtta kõik Eesti Vabariigi kodakondsusega isikud, kes olid vähemalt 20-aastased. Linnaomavalitsus koosnes linnavolikogust, tema täidesaatvast organist linnavalitsusest koos selle osakondade ja komisjonidega, revisjonikomisjonist ja ettevalmistamise komisjonist. Linnavalitsus moodustus linnapeast, tema abist ja linnavalitsuse liikmeist – 4 või 5 linnanõunikust. Hääleõiguseta linnavalitsuse liige oli linnasekretär.

Linnavolikogu valiti esialgu kolmeks aastaks, aga 1932. aastast neljaks aastaks. Muudatuse tausta selgituseks märgime, et 1932. aasta 21. veebruaril toimunud Eesti Linnade Liidus arutati muuhulgas linna- ja aleviomavalitsuste esinduskogude valimiste tähtaegu. Asuti seisukohale, et nii esinduskogude volituste kestvus kui ka valimiste tähtajad peaksid olema ühtlased kõigis omavalitsustes ja et **liiga sagedased valimised pole soovitatavad**, eriti majanduslikult rasketel aegadel. Märgiti, et „...alaline erakondadevaheline pinev vahekord takistab suuresti loovat tööd, kuna teiselt poolt valijaskond tüdineb ja jääb iga, pikema vaheajata järgneva valimisega aina loiumaks ja ükskõiksemaks, nii et uuesti valitav esinduskogu ei anna õiget pilti vastava omavalitsuse elanikkonna poliitilisest meelsusest ega ka sotsiaalkihitusest.” Sellest johtuvalt soovitati kohaliku omavalitsuse esinduskogude volituste kestvuseks määrata seadusandlikult neli aastat. 1932. aasta 4. novembril võttiski Riigikogu vastu Omavalitsuste volikogude volituste kestuse seaduse²⁰, millega kehtestati maa-, linna-, alevi ja vallavolikogude valimisperioodiks neli aastat.

1938. aastal võeti vastu Linnaseadus²¹, mis jagas meie linnad nelja kategooriasse: pealinn ja veel kolme astme (üle 50 tuh, 10 kuni 50 tuh ja alla 10 tuh elanikuga) linnad. Linnavolinikud valiti viieks aastaks ja seaduse alusel pidi linnavolinike kohuste täitmine toimuma tasuta. Üle 100 000 elanikuga linnades, st Tallinnas pidi linnavolikogu olema 60-liikmeline. **Tallinna ülemlinnapea määras ametisse Vabariigi President kuueks aastaks** „juhtimisvõimetega isikute hulga, kes on vähemalt 30 aastat vanad, omavad kõrgemat haridust ning tarvilikku oskust ja

¹⁸ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1926. Tallinn 1928, Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükk, 251 lk

¹⁹ Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ... op. cit lk 49

²⁰ RT I 1932, 86

²¹ RT 1938, 43, 404

vilumust valitsemise alal.” Ülemlinnapea ettepanekul valis linnavolikogu linnanõunike hulgast abilinnapea, kes kandis linnapea nimetust. Linnanõunikud (3–5, nende hulgas ka linnapea) ja ülemlinnapea moodustasid linnavalitsuse.

Linnavalitsuse pädevusse kuulunud erinevaid valdkondi juhtisid linnavalitsuse vastavad osakonnad, mille juhatajaiks võisid olla ülemlinnapea, linnapea või linnanõunikud. Linnavalitsuse juures tegutses kaheksa nõuandvat komisjoni, mille esimeesteks olid samuti linnavalitsuse liikmed, sh ka linnapea ja ülemlinnapea. Esimene neist juhtis rahandus- ja majanduskomisjoni, teine juriidilist ja määruste komisjoni. Pealinna ülemlinnapea ettepanekul kinnitas siseminister ametisse määramata ajaks **kõrgema juriidilise haridusega linnasekretäri**. Sekretäri peamisteks ülesanneteks oli linnapea, linnavalitsuse ja linnavolikogu kantselei ja asjaajamise juhtimine ja korraldamine ning linnavolikogu ja linnavalitsuse koosolekute protokollide pidamine. Linnavolikogu valis endi hulgast vähemalt kolmeliikmelise revisjonikomisjoni, kelle ülesandeks oli linnavalitsuse majandusliku tegevuse ja linnaomavalitsuse eelarve täitmise kontroll. 1938. aasta linnaseaduse alusel loeti linnakodanikuks iga vähemalt 18-aastane Eesti kodanik, kes oli vähemalt kaks aastat püsivalt linnas elanud või töötanud.

Viimased sõjaeelsed Tallinna Linnavolikogu valimised toimusid 15. ja 16. oktoobril 1939. aastal, mis kinnitati siseministri poolt 11. novembril 1939. aastal. Valimistulemuste nimekirjale olid alla kirjutanud ülemlinnapea J. Soots ja linnasekretär J. Pinding. Vabariigi Presidendi käskkirjaga nr. 128, 11. detsembril 1939. a. määrati Tallinna ülemlinnapeaks senine Tartu linnapea kindral Aleksander Tõnisson. Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kuulusid 1938./39. aruandeaastal linnapea Jaan Soots, linnapea abi (tänapäeva mõistes abilinnapea) Anton Uesson, linnanõunikud Peeter Sisask, Jakob Kents, Georg Rebane ja Ernst Šiffer. Viimane muutis aruandeaastal oma nime, võttes eesnimeks Enn ja perekonnanimeks Sihvre. Linnasekretär oli Jüri Pinding.

Linnavolikogus olid moodustatud üheksa komisjoni: rahandus-, ehitus-, haridus-, sotsiaal-, tervishoiu-, majandus-, ettevõtete-, juriidiline ja määruste komisjon.

Esimesel iseseisvusajal kujunes Tallinna Linnavolikogu viimaseks vabaks otsustuseks (vähemalt neist, mis avaldati Riigi Teatajas²²) 22. mail 1940. aastal vastu võetud ja siseministri poolt 14. juunil 1940 kinnitatud Tallinna turgudel kauplemise sundmääruse muutmise määrus. Tõsi küll, et oma viimase Riigi Teatajas avaldatud õigusakti (Tallinna kauplemisaja sundmääruse muutmise määruse) võttis Tallinna Linnavolikogu vastu veel Eesti Vabariigis 19. juunil 1940, aga siseminister kinnitas selle 28. juunil 1940. aastal – seega juba alanud nõukogude okupatsiooni tingimustes.

Ajaloo terviklikumaks mõistmiseks peame lühidalt iseloomustama Tallinna juhtimises ka ajavahemikku 1940–1990. Muuhulgas on selle perioodi tundmine vajalik, et saada aru, kuidas erineb demokraatliku ja turumajandusliku ühiskonna kohalik omavalitsus tsentraalse juhtimisega ja plaanimajandusega ühiskonna kohalikest rahvasaadikute nõukogudest. Viimaseid nimetatakse aeg-ajalt ekslikult ka kohalikuks omavalitsuseks. Seonduvalt kohaliku omavalitsusega teatakse ülivähe saksa ajast (1941–1944). Tallinna Linnaarhiivi näituse kataloogis²³ väidetakse, et nii

²² RT 1940, 54, 489

²³ Tallinna linnavalitsus läbi aegade. Näitus ... op. cit, lk 14

1940.–41. aasta Nõukogude kui ka 1941.–44. aasta Saksa võimu aegsete Tallinna omavalitsuste dokumendid on suuremalt jaolt hävinenud.

Peale esimese Nõukogude okupatsiooni algust 16. juunil 1940. aastal tekkis Tallinna linnaomavalitsuse, nagu kogu Eesti kohaliku omavalitsuse tegevuses paus, kuigi mõistetena jäid nt linnavolikogu, linnavalitsus ja linnapea veel lühikeseks ajaks kasutusele.

Pärast seda, kui 14.–15. juulil 1940 oli võõrvõim ka varasemaid kohaliku omavalitsuse juhte küüniliselt kasutades läbi viinud „parlamendi valimised”, andis 25. juulil 1940 „peaminister Vabariigi Presidendi ülesannetes” Johannes Vares dekreedina välja Maa-, linna-, linnaosa- ja vallavolikogude tegevuse lõpetamise seaduse. Sellega lõpetati maa-, linna-, linnaosa- ja vallavolikogude, samuti nende poolt valitud alaliste komisjonide ja esindajate tegevus ning nende ülesanded pandi vastavalt maa-, linna-, linnaosa- ja vallavalitsuste peale. Samal päeval lõpetati ka juriidiliselt Tallinna Linnavolikogu tegevus.

27. juulil 1940 vabastas J. Vares Aleksander Tõnissoni „tema omal soovil” Tallinna ülemlinnapea kohalt ning määras samast päevast Aleksander Kiidelmaa Tallinna linnapeaks (sisuliselt täitevkomitee esimeheks).

25. augustil 1940. aastal võeti vastu Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi (ENSV) Konstitutsioon, mis oli NSV Liidu 1936. aasta stalinliku konstitutsiooni koopia ja sätestas muuhulgas:

„§2. ENSV poliitiliseks aluseks on **töötava rahva saadikute Nõukogud (TRSN)**, mis on kindlustatud kapitalistide ja suurmaaomanike võimu kukutamise ja proletariaadi diktatuuri kehtimapaneku tagajärjel.

§3. Kõik võim ENSV-s kuulub linna ja maa töötavale rahvale töötava rahva saadikute Nõukogude kaudu.”

Sellega likvideeriti ka *de jure* (juba üle kahe kuu *de facto* kadunud) kohalik omavalitsus, sest TRSN-id olid riigivõimu organid.

TRSN-id pidid arvukate muude ülesannete kõrval kindlustama riigikorra kaitset ja aitama kaasa maa kaitsevõime tugevdamisele. TRSN-id moodustasid igapäevase tegevuse juhtimiseks täitevkomiteed, millel linnades olid vastavalt Konstitutsioonile (§69) järgmised osakonnad: Rahanduse; Kommunaalmajanduse; Kaubanduse; Tervishoiu-; Töö-; Rahvahariduse; Sotsiaalkindlustuse; Üld- ja Plaaniosakond. Nende kõrval pidi olema Kaadrite sektor täitevkomitee esimehe juures ja peale selle, vastavalt linna tööstuse, linna- ja äärelinnamajanduse omapärale Kohaliku tööstuse ja Maa osakond. Tallinna (nagu ka teiste tolleaegsete vabariikliku alluvusega linnade Tartu, Narva ja Pärnu) TRSN-ide osakonnad allusid oma tegevuses nii oma linna TRSN-ile ja tema täitevkomiteele kui ka vahetult ENSV vastavale Rahvakomissariaadile (tänapäeva mõistes ministeeriumile).

Eesti NSV Ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi 17. jaanuari 1941 otsusega moodustati maakondades, linnades ja valdades töörahva saadikute nõukogude täitevkomiteed²⁴. Samal päeval kinnitati ka Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee 8-liikmeline nimeline koosseis, sh esimees Kristjan Seaver, esimehe asetäitja A. Kiidelmaa ja sekretär L. Hammer. Tegelikult juhtis linna EKP Tallinna Linnakomitee, kes omakorda oli Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee kaudu NLKP Keskkomitee ja selle Poliitbüroo ripats.

²⁴ ENSV Teataja 1941, 10, 108

1941. aasta 28. augustil jõudsid Tallinna Saksa väed. Järgnevat õigusruumi aastail 1941–1944 reguleeriti kahe järjestikuse Eestis kehtiva õiguse määrusega (*Verordnung über das in Estland geltende Recht*). Esimese määruse andis Eesti Omavalitsuse kohtudirektor Oskar Angelus 14. oktoobril 1941. aastal ja teise peaaegu samasisulise määruse kindralkomissar Karl-Siegmund Litzmann oma ametisse astumise puhul 5. detsembril 1941. aastal.

Esimese määrusega sätestati (§1), et Eestis kehtivad seadused ja määrused, mis olid kehtivusel kuni 21. juunini 1940 (nn juunipöördeni), kuivõrd need ei ole vastuolus kehtiva korraga või kuivõrd neid ei muudeta erimäärustega. Teises määruses oli see säte sõnastatud järgmiselt:

§1. Eestis kehtivad seadused ja määrused edasi, mis 21. juunil 1940 olid jõus, kuivõrd need ei ole vastuolus Saksa riigi poolt seatud uue korraga. Suurim põhimõtteline erinevus kahe määruse vahel oli see, et teise määrusega sätestati, et õigusaktide kehtivuse otsustab kindralkomissar (§3. Kui tekib kahtlus, kas §1 järgi kehtivat Eesti seadust või määrust võib pidada kehtivaks õiguseks, siis otsustab selle Kindralkomissar Tallinnas).

Kohaliku võimu teostamiseks jagati Eesti seitsmeks piirkonnakomissariaadiks (neist üks Tallinna piirkonnakomissariaat), mille eesotsas olid sakslastest piirkonnakomissarid. Tallinna linnas (*Reval-Stadt*) kinnitas K.-S. Litzmann piirkonnakomissariks *Bürgermeister* Walter Menzel'i. Tallinna linnapeaks kinnitati Artur Terras.

Tuleb märkida, et 13. sajandist kuni 1880. aastani ning ka Teise maailmasõja ajal oli kasutusel nimi Reval. Sõjaaegne saksa diktator alustas raadiosaateid sõnadega „*Hier Landessender Reval*”. Venekeelne nimekuju *Ревель*²⁵ kehtis aastail 1880–1917.

Tallinna linn moodustas omaette piirkonna (*Reval-Stadt*). Siinset piirkonnakomissari nimetati tavaliselt linnakomissariks (*Stadtkommissar*). Eestlasest linnapea nimetati ametisse juba sõjaväevalitsuse ajal (algul oli taas kasutusel ametinimetus ülemlinnapea, aga detsembrist 1941 nimetati ta ümber I linnapeaks). Linnavalitsuse struktuur oli põhijoontes sama, mis Eesti Vabariigi aastatel. Saksa tsiviilvalitsus Eestis ja Eesti Omavalitsus lõpetasid tegevuse 17. septembril 1944.

Järgnenud uuel nõukogude võimu perioodil kaotati needki kohaliku omavalitsuse riismed, mis saksa võimu ajal oli taastatud. Oluliselt laiendati järgnevatel aastakümnetel Tallinna linna halduspiire (linna pindala suurenes aastail 1940–1990 üle kahe korra, kus olulisim mõju oli Nõmme linna liitmisel Tallinnaga 1940. aastal) ning muudeti linna siseseid territoriaalseid juhtimisstruktuure (linnarajoone).

²⁵ Esimese maailmasõja puhkedes andis Venemaa siseminister kuberneridele korralduse hakata saksapäraseid kohanimesid asendama venepärastega ja 31. augustil 1914. aastal nimetati Peterburg ümber Petrogradiks. Kuu aega hiljem, 7. oktoobril, arutas Tallinna Linnavolikogu kuberner I. Korostovetsi pealekäimisel linna senise ametliku nime Revel muutmist vanade vene letopisside järgi Kolõvaniks. Linnavolinik P. Kuibergi, ümberrahvustunud šovinisti arvates oli aga Kolõvan liiga soomepärase ning ta pakkus Romanovo-Nikolajevskit.

Городское хозяйство Ревеля 1905–1915, 162 стр

Pärast Saksa võimu kukutamist alustas Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee tegevust 23. septembril 1944. Täitevkomitee esimene istung toimus 2. oktoobril 1944. ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 18. jaanuarist 1945 määrati vabariikliku alluvusega linnade täitevkomitee koosseis kuni 11-liikmeline. **Esimesed TRSN-ide valimised toimusid ENSVs 18. jaanuaril 1948** ning alles peale seda hakkas TRSN kinnitama täitevkomitee koosseisu, mida nägi ette juba kaheksa aastat varem (1940. aastal) vastu võetud Konstitutsioon.

Demokraatia näitamiseks pidi ka Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee nagu iga täitevkomitee aru andma nii linnanõukogule (vähemalt korra aastas) kui ka kõrgemalseisvale täitvale ja korraldavale organile – ENSV Ministrite Nõukogule. Valijaile anti aru ka töökollektiivides ja elukohtades korraldatud koosolekutel. Linna elu korraldamiseks olid täitevkomiteel valitsused, osakonnad jm allüksused. Funktsionaalsed osakonnad allusid ainult täitevkomiteele, aga harukondlikud valitsused ja osakonnad kuulusid ühtlasi asjaomase ministeeriumi või riikliku komitee alluvusse.

23. septembril 1944, päeval pärast seda, kui Nõukogude väed olid jõudnud Tallinna, alustasid uuesti tööd Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee ja tema osakonnad: üldosakond, plaanikomisjon, statistikavalitsus, rahandusosakond, kommunaalmajanduse osakond, arhitektuuriosakond, kohaliku tööstuse osakond, haridus-, tervishoiu- ja kultuuriosakond, sotsiaalkindlustuse osakond, sõjaväelaste perekondade riikliku hooldamise ja heaolu osakond (tegutses 1946. aastani), kaubastute valitsus. Hiljem lisandus uusi osakondi – 1957. aastal kapitaalehituse osakond, 1962. aastal elamispinna arvestuse ja jaotamise osakond, 1968. aastal transpordiosakond. Aastatel 1945–63 eksisteeris isegi põllumajanduse osakond. 1971–80 tegutses olümpiamängude purjeregati ettevalmistuse osakond. Linna täitevkomiteele allunud linnarajoonide täitevkomiteede struktuur oli linna omaga võrdlemisi sarnane.

Mõningaid otsustusi nõukogude võimu taaskehtestamise ajast. 5. novembril 1944 võttis Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee vastu otsuse, mille kohaselt pidid kõik Tallinna elanikud end miilitsajaoskonnas registreerima. Väljaspool Tallinna elavatel inimestel oli täitevkomitee loata keelatud linna asuda. Loa said need, kellele mõni asutus või ettevõtte andis elamispinna. Sama aasta 1. detsembril keelustas Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee vedada mööblit linnas ja linnast välja täitevkomitee sellekohase loata ning samal päeval kehtestati ka linnaelanikele kohustuslik õhukaitseteenistus.

EK(b)P büroo 14. veebruari 1945 otsuse alusel kinnitati 16. veebruaril ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi poolt Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee esimeheks Ado Kurvits. Juba sama aasta 17. septembril otsustas EK(b)P KK büroo (NB! - mitte Tallinna Linna TRSN) nimetada Tallinna Linna TRSN Täitevkomitee esimeheks Aleksander Hendriksoni, mida järgmisel päeval ka ENSV Ülemnõukogu Presiidium tegi. Tema järel olid Tallinna linna TRSN (1976. aastast RSN, st Rahvasaadikute Nõukogu) täitevkomitee esimehed Johannes Undusk (märts 1961 – juuni 1971), Ivar Kallion (juuni 1971 – juuli 1979), Albert Norak (juuli 1979 – detsember 1984) ning Harri Lumi (1984 detsember – 1990 jaanuar).

1980. aastate lõpul püüti just kohalike nõukogude abil päästa nõukogude impeeriumi. Juba 60 aastat oli selles riigis kasutatud loosungit „kogu võim nõukogudele!” Paljude sotsiaalsete ja majanduslike probleemide põhjuseks toodigi sageli, et rahvasaadikute nõukogud on loovutanud oma võimu parteikomiteedele. See võim tulevat nüüd tagasi võtta. Seepärast pole ka üllatav, et 1988. aasta 12.–14. detsembril kutsuti Moskvasse NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi hoonesse

töögrupp (igast liiduvabariigist üks esindaja), et alustada NSV Liidu kohaliku omavalitsuse ja kohaliku majanduse seaduse (*закон о местном самоуправлении и местном хозяйстве*) väljatöötamist. Eesti esindaja oli käesoleva raamatu autor, kes siis oli Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi teadusdirektor. Valmis seaduseelnõu redaktsioon, mis saadeti liiduvabariikidele arutamiseks. Eestis olid aga poliitilised protsessid ja arusaam demokraatlikust turumajanduslikust ühiskonnakorraldusest arenenud nii kaugele, et elnõu tunnistati kõlbmatuks, mis ainult põlistab sotsialistlikku korda.

2. Nii jõuti 1989. aasta 10. detsembri valimiseni

1989. aasta 18. mail võttis ENSV Ülemnõukogu vastu **seaduse Eesti NSV isemajandamise alused**²⁶. Samal päeval kiitis Ülemnõukogu oma otsusega Eesti NSV üleminekust isemajandamisele heaks Eesti NSV isemajandamise (IME) koondkontseptsiooni ja selle alusel välja töötatud NSV Liidu seaduse projekti „Eesti NSV ülemineku kohta vabariiklikule isemajandamisele (majanduslikule iseseisvusele)” ning kohustas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi esitama see Eesti NSV seadusandliku algatusena NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressile²⁷.

Need olid poole sajandi järel ühed esimesed meie Ülemnõukogu õigusaktid, mis ei olnud tõlgitud vene keelest. Igal juhul olid need **esimesed õigusaktid, kus pärast enam kui neljakümne aastast vaheaega kasutati taas terminit „kohalik omavalitsus”**.

Isemajandamise aluste seaduse §11 kohaselt on kohaliku omavalitsuse võimuorganiteks kohalikud rahvasaadikute nõukogud, kelle pädevus sätestatakse Eesti NSV seadusandlusega kohaliku omavalitsuse kohta, millega piiritletakse ka kohalike täitev-korraldavate organite moodustamise kord ja funktsioonid.

8. augustil 1989 võttis ENSV Ülemnõukogu vastu põhimõttelise tähendusega otsuse „**Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSV-s**”²⁸. Lähtudes IME koondkontseptsioonist ja seadusest Eesti NSV isemajandamise alused ning vajadusest tagada üleminek kehtivalt haldussüsteemilt omavalitsuslikule haldussüsteemile, nähti selle otsusega ette viia vabariigis 1990.–1994. aastatel läbi haldusreform, mis pidi hõlmama:

- 1) rahvavõimu vabariigisisese detsentraliseerimise omavalitsuslikele juhtimistasanditele ning riikliku ja omavalitsusliku juhtimise kindlapiirilise eristamise;
- 2) territoriaalse haldusstruktuuri reorganiseerimise.

²⁶ ÜN ja VT, 1989, 18, 223

²⁷ ÜN ja VT, 1989, 18, 224

²⁸ ÜN ja VT, 1989, 26, 348

Haldusreformi alustamise tähtjaks seati 1. jaanuar 1990. Otsusega kehtestati, et haldusreformiga luuakse kahetasandiline haldusstruktuur. Esmase haldustasandi pidid moodustama omavalitsuslikud vallad, alevid ja linnad, **teise tasandi, mis pidi üheaegselt olema nii omavalitsuslikuks kui ka riikliku juhtimise regionaalseks tasandiks**, maakonnad ja **vabariiklikud linnad (Tallinn, Tartu, Kohtla-Järve, Narva, Pärnu ja Sillamäe)**, milliste puhul kasutati siis mõistet „vabariikliku alluvusega linnad”. Viimased pidid täitma samaaegselt ka esmatasandi kohaliku omavalitsuse funktsioone.

Oluline on rõhutada, et vastavalt sellele otsusele pidid haldusreformi läbiviimise kohtadel tagama kohaliku omavalitsuse esindusorganitena tegutsema hakkavad volikogud. Need polnud veel valitud, kuid pidid saama valitud samal päeval vastu võetud Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse alusel.

Just **märksõna „volikogud” on siinkohal oluline rõhutada**, sest aeg-ajalt võib kahetsusväärset lageda-kuulda, et kohaliku omavalitsuse volikogudest saame rääkida alles 1993. aasta kohalikest valimistest. Eriti mõistetamatu on see seisukoht maakondade ja vabariiklike linnade, st ka Tallinna kohta, sest märgitud **haldusreformi otsuse p. 3 kohaselt „maakondade ja vabariikliku alluvusega linnade volikogud asuvad tegevusse 1. jaanuarist 1990”**. Esmatasandi kohaliku omavalitsuse esindusorganid pidid alles haldusüksusele omavalitsusliku staatuse kinnitamise hetkest tegutsema volikogudena.

Seega juba selle 8. augusti 1989. aasta otsuse vastuvõtmise ajaks oli põhimõtteliselt kindlaks määratud haldusreformi läbiviimine nii, et esmatasandi haldusüksustele omistatakse eraldi protseduuriga²⁹ omavalitsuslik staatus. Viimane selgitus on siinkohal vajalik Tallinna koosseisu kuulunud Maardu ja Saue linnade kohta, mis said 1990. aastate algul peale oma põhimääruse ja arengukava koostamist ning Ülemnõukogu Presiidiumis kinnitamist iseseisvateks kohaliku omavalitsuse üksusteks.

Väga oluline on märkida, et Ülemnõukogu Presiidiumi 6. detsembri 1989. aasta seadlus „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest” p. 12 kohaselt pidi valla, alevi (Saue alev 25. augustist 1991) või linna (Maardu linn 7. novembrist 1991) omavalitsusliku staatuse kinnitamise hetkest vastav rahvasaadikute nõukogu volikoguna täitma omavalitsuslike funktsioone täies mahus. Sellega kordas seadlus Ülemnõukogu 8. augusti 1989. aasta otsuses märgitud põhimõtet ja peaks veel kord kinnitama eksitust, justkui kohaliku omavalitsuse volikogud oleksid meil alles iseseisvuse taastamise järgselt, st 1993. aastast.

Vahemärkusena võib öelda, et kohaliku omavalitsuse termineid leiab ka teistest tol ajal vastu võetud seadustest. Nt 15. detsembril 1989 võeti vastu seadus Looduskeskkonna ja -varade kasutamise korra kohta³⁰, mille §1 lg 2 sätestas, et see

²⁹ Ülemnõukogu Presiidiumi 6. detsembri 1989. aasta seadlus „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest”²⁹ sätestas selle protseduuri täpsemalt. Seadluse kohaselt: „Valla, alevi ja linna omavalitsusliku staatuse tunnustamiseks on nõutavad vastava rahvasaadikute nõukogu poolt väljatöötatava vastava omavalitsusliku valla, alevi ja linna sotsiaalmajandusliku arengu kava ja põhimääruse olemasolu, mille vastavust Presiidiumi poolt kehtestavatele nõuetele hindab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi moodustatav ekspertkomisjon. Ekspertkomisjoni arvamusele tuginedes kinnitab Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium valla, alevi või linna omavalitsusliku staatuse. Ülemnõukogu Presiidiumi fikseeritud tähtjast alates astub vald, alev või linn omavalitsusliku haldusüksuse õigustesse.”

³⁰ ÜN ja VT, 1989, 40, 619

seadus reguleerib suhteid, mis tekivad looduskeskkonna ja -varade kasutusse andmisel ning kasutamisel kasutaja ja vastava riigiorgani või kohaliku omavalitsuse organi vahel. Viimase all ei mõeldud tol ajal küll enam rahvasaadikute nõukogu või tema täitevkomiteed. Taolisi näiteid võiks tuua kümneid, aga siinkohal veel ainult üks näide. 17. novembril 1989 võeti vastu Ettevõtteseadus³¹, mille §6 kohaselt võib ettevõtte asutajaks olla kas riigiorgan, kohaliku omavalitsuse organ, ettevõtte, ühiskondlik organisatsioon või ühiskondlik liikumine, muu organisatsioon, isikute grupp või üksikisik.

8. august 1989 oli veel mitme teisegi õigusakti vastuvõtmise seisukohalt ülioluline päev. Ülemnõukogu sama päeva otsusega³² **määrati** kohalike rahvasaadikute nõukogude **valimised 10. detsembrile**. Just nende valimiste järgselt **algas meil kohaliku omavalitsuse sisuline taastamine**. 8. augustil võttis ENSV Ülemnõukogu vastu Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse³³, mis nagu paljud olulised tolle perioodi õigusaktid avaldati Ülemnõukogu ja Valitsuse Teataja kõrval ka massitiraažis (antud juhul 20 000 eks)³⁴.

Kahetsusväärset eksitakse selles kuupäevas meie ajaloo kahtlemata peateoses³⁵, kus märgitakse, et „valimisseadus võeti vastu päev hiljem” (seega justkui 9. augustil 1989 – Sulev Mäeltsemees). See on aga suhteliselt väike faktiviga. Hoopis olulisem on, et põhimõtteliselt ei saa nõustuda samas toodud ajaloolaste tagasihoidliku hinnanguga, et see valimisseadus oli kõigest sammuks edasi demokraatlike valimiste kehtestamisel. Autor on arvamusel, et see **valimisseadus oli radikaalseks sammuks järgnevas arengus Eesti Vabariigi taastamise suunas**, mida püüame ka põhjendada.

Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduses tehti oluline piirang nii aktiivset kui ka passiivset valimisõigust omavate isikute elamise aja kohta. Varem olid teiste liiduvabariikide elanikel võrdsed valimisõigused Eesti elanikega. Nüüd sätestati, et õigus valida (aktiivne valimisõigus) on Eesti NSV kodanikel, kes on elanud valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil vähemalt 2 viimast või Eesti NSV-s kokku 5 aastat. Tõsi küll, Interrinde jt taoliste poliitiliste jõudude surve loobuti Ülemnõukogu 5. oktoobri 1989 otsuses „Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse mõningate sätete rakendamise kohta” sellest paiksustsensusest eelolevatel 10. detsembri kohalike nõukogude valimistel, kuid see asjaolu ei saa vähendada 8. augusti valimisseaduse läbimurdelist tähendust demokraatlikele valimistele üleminekuks Eestis. Liiatigi nähti samas otsuses ette viia pärast Eesti NSV **kodakondsuse seaduse** vastuvõtmist sellega vastavusse ka kohalike nõukogude valimisseadus.

Eesti NSV Töökollektiivide Ühendnõukogu, Eesti NSV Streigikomiteede Vabariikliku Nõukogu, Eesti NSV Internatsionaalse Liikumise ning Sõja- ja relvajõudude veteranide ning sõjameeste-internatsionalistide vabariikliku sektsiooni

³¹ ÜN ja VT 1989, 36, 551

³² ÜN ja VT, 1989, 31, 448

³³ ÜN ja VT, 1989, 26, 346

³⁴ Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus. Tallinn, Eesti Raamat, 1989. 32 lk

³⁵ Eesti ajalugu VI osa, Tartu 2005, lk 382–383

poolt oktoobris 1989 ühiselt allkirjastatud järgnevalt toodud pöördumine peaks ilmekalt kinnitama, millise vastuseisu see valimisseadus põhjustas tolleaegsetes impeeriumimeelsetes poliitilistes jõududes.

„NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1989. aasta 16. augusti seadlusega tunnistati Eesti NSV k.a. 8. augusti seaduse „Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistest” mitmed sätted NSV Liidu konstitutsioonile ning NSV Liidu rahvusvahelis-õiguslikele kohustustele mittevastavaks. Suur osa ENSV elanikest käsitas kõnealust seadlust kui õiglast akti, kaitsmaks Nõukogude föderatsiooni kodanike konstitutsioonilisi õigusi. Selle vastuvõtmine aitas leevendada poliitilist pinevust vabariigis, tõi inimestele kindlustunde homse päeva suhtes ning etendas otsustavat osa poliitilise streigi peatamises.

Teatud lootust konflikti soodsale lahendamisele seostati ka läbirääkimistega, mida vabariigi juhtkond pidas streigikomiteede ja neid toetavate liikumistega. Ent juba varsti sai selgeks, et Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium ei soovi antud aega kasutada konstitutsioonilise konflikti reguleerimiseks, vaid alustas valimiskampaaniat kooskõlas mainitud seadusega.

Tarvis on märkida, et elanike ja eraldi rahvasaadikute hulgas ei tehtud vajalikku selgitustööd. Vabariigi juhid keeldusid streikijatega peetud läbirääkimistel tehtud vigu ametlikult tunnistamast. Veelgi enam, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium rikkus kuus kahel korral kõrgemalseisvate riigiorganite otsuseid.

Rikuti Eesti NSV Ülemnõukogu erakorralise istungjärgu kokkukutsumise tähtaega, samuti jäi täitmata NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi k.a. 16. augusti seadlus, mis nägi ette esitada enne 1. oktoobrit vabariigi Ülemnõukogule läbivaatamiseks Eesti NSV valimisseaduse ja Eesti NSV konstitutsiooni üksikute sätete vastavusse viimine NSV Liidu konstitutsiooniga ning rahvusvaheliste õigusaktidega.

16. augusti seadluses tunnistati NSV Liidu konstitutsioonile ja NSV Liidu rahvusvahelis-õiguslikele kohustustele mittevastavaiks ENSV 1989. aasta 8. augusti seaduse „Muudatuste ja täienduste tegemisest ENSV konstitutsioonis (põhiseaduses)” 3. ja 4. paragrahvi 1. lõige, samuti ENSV 1989. aasta 8. augusti seaduse „Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistest” 2. paragrahvi 1. ja 3. lõige ning 8. paragrahv. 5. oktoobril esitas Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium istungjärgule otsuseprojekti, mis täielikult eirab NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust.

Eesti NSV Ülemnõukogu istungjärgu otsuses on kirjutatud:

„1. Mitte rakendada 8. augustil 1989 vastuvõetud Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseaduse 2. paragrahvi 1. lõiget paiksustsensuse osas Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimistel 10. detsembril 1989.

2. Pärast Eesti NSV kodakondsuse seaduse vastuvõtmist viia Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisseadus vastavusse Eesti NSV kodakondsuse seadusega.”

On täiesti selge, et antud redaktsioon eirab täielikult NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust. Me hindame seda otsust, kui otsest lahti ütlemist õigusriigi normide järgimisest, kui järjekordset pretsedenti, mis kõneleb NSV Liidu põhiseaduse mitteastumisest, föderatiivse riigikorralduse põhimõtete mittetunnustamisest.

Me hindame seda akti kui soovimatust ehitada demokraatlikku ühiskonda, mis rajaneb võrdsete poliitiliste õiguste andmisel kõigile kodanikele.

Arvestades poliitilise ja majandusliku olukorra keerukust ning NSV Liidu Ülemnõukogu püüdu normaliseerida meie maal kujunenud kriisisituatsiooni, aga ka NLKP Keskkomitee poolt väljatöötatud rahvussuhete platvormi, avaldame protesti

edasisele konfrontatsioonile viivate aktsioonide vastu ning deklareerime, et oleme oma konstitutsiooniliste õiguste kaitseks rakendama järgmisi abinõusid:

Pikendada streigikomiteede vabariikliku nõukogu 1989. aasta 17. augusti otsust poliitilise streigi peatamise kohta.

Me pöördume NSV Liidu Ülemnõukogu poole palvega võtta oma teise istungjärgu päevakorda küsimus Eesti NSV juhtivate organite õigusvastasest tegevusest, mis on vastuolus Nõukogude seadustikuga ning millega rikutakse kodanike konstitutsioonilisi õigusi.

Me pöördume NSV Liidu rahvasaadikute poole üleskutsega taastada seaduslikkus, tegelikkuses astuda otsustav samm õigusriigi rajamise teel.”

Autori veendumus on, et võrreldes eelneva poole sajandi jooksul korraldatud hääletamistega oli **8. augusti 1989. aasta** Kohalike rahvasaadikute nõukogude **valimisseadus radikaalne muudatus valimiskorralduses**. Muuhulgas leevendas see märgatavalt poliitilisi pingeid kolm kuud hiljem (17. novembril 1989) Eesti NSV Ülemnõukogu valimisseaduse³⁶ vastu võtmisel.

2009. aasta 29. novembril ütles tolleaegne Vabariigi Valimiskomisjoni esimees Heiki Sibul konverentsil „Valimised ja valitsemine infoühiskonnas”: „Sellel aastal tähistame üht olulist tähtpäeva – **demokraatlikke valimisi on Eestis järjepidevalt korraldatud juba 20 aastat**. ... 10. detsembril 1989. aastal toimunud valimistel seati Tallinnas 80 kohale üles 350 kandidaati ning valimistest võttis osa üle 10 partei ja valimisliidu. **Seega võib neid valimisi pidada vabadeks**. Tõsi, neist võtsid osa Nõukogude sõjaväelased, kellele oli reserveeritud üks mandaat igas valimisringkonnas, kus paiknes väeosa.”³⁷

Valimisseaduse alusel lubati ka Eesti elanikel valida ainult oma elukohajärgses valimisringkonnas. Eelnevalt kehtinud valimisseaduse alusel moodustati näiteks isegi suurtes raudteejaamades valimisjaoskonnad ning tuli tagada niihästi jaamades kui ka kaug-reisirongides olevate valijate hääletamine. Võib ainult oletada, mis sellise õiguse säilimine võinuks kaasa tuua nt Tallinnas. Moskva-meelsed jõud oleksid ilmselt isegi erirongid Venemaalt pannud käima? Passiivset valimisõigust siiski piirati ja see anti Eesti NSV kodanikele, kes olid valitava rahvasaadikute nõukogu territooriumil elanud vähemalt 5 viimast või Eestis kokku 10 aastat.

Üks olulisemaid uuendusi oli selles valimisseaduses juba (ka H. Sibula ettekandes) märgitud asjaolu, et väeosade territooriumil elavatel sõjaväelastel ja nende perekonnaliikmetel lubati valida ainult üks rahvasaadik selle rajooni või vabariikliku linna nõukogusse, mille territooriumil nad elavad, väeosades moodustatava valimisringkonna kaudu, kui selle moodustamiseks on küllaldaselt valijaid.

1989. aasta valimisi võime tagantjärele nimetada esimesteks **peaaegu demokraatlikeks valimisteks** kahe asjaolu tõttu:

- 1) ei olnud määratletud kodanikkond,
- 2) valimistel osalesid (kuigi piiratult, aga osalesid) ka naaberriigi sõjaväelased.

Viimaste passiivse valimisõiguse järsku piiramist (ka Tallinna Linnavolikogusse valiti 1989. aasta 10. detsembril ainult üks saadik!) tuleb tolleaegsetes poliitilistes oludes lugeda suurepäraseks saavutuseks. See oli üks piiranguid, mille vastu astusid impeeriumimeelsed isikud (nn Interrinde esindajad) tol ajal eriti tugevalt.

³⁶ RT 1989, 36, 552

³⁷ <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp-content/uploads/2016/02/Eesti-valimiskorralduse-v%c3%a4jakutsed-Heiki-Sibul.pdf>

Esmakordselt nõukogude võimu ajal nähti ette, et valimised võivad toimuda ka mitmemandaadilistes valimisringkondades, kuigi jäi alles ka ühemandaadiliste valimisringkondade moodustamise võimalus. Näiteks veel eelmises samasuguses valimisseaduses, mis oli vastu võetud 26. märtsil 1987, sätestati §-s 7, et igast valimisringkonnast valitakse ainult üks saadik. Uue seaduse §29 kohaselt pidi saadikukandidaate olema valimisringkonnas üles seatud vähemalt ühe võrra rohkem, kui oli valimisringkonnas mandaate. Mandaatide arvu piirsuurustena kehtestati rajooni tasandil 30–50 saadikut, vabariiklikus linnas 20–50 saadikut, Tallinnas 80 saadikut ning rajoonilise alluvusega linnades, alevites ja külanõukogudes 5–30 saadikut.

Ülemnõukogu Presiidiumi **6. detsembri 1989. aasta seadluse** „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest” p. 7 kohaselt **pidid Tallinnas linnarajoonid tegevust jätkama kuni küsimuse täiendava reguleerimiseni Eesti NSV seadusandlusega**. Linnarajoonide ja teiste Tallinna omavalitsuslike üksuste organite pädevuse pidi piiritlema Tallinna Linnavolikogu. Tallinna linnarajoonide täitevorganite moodustamisel tuli lähtuda Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse paragrahvi 6 lg. 8 ja paragrahvist 12. See seadus võeti vastu 10. novembril 1989. aastal³⁸ ja seda käsitletakse allpool.

Huvitav on meenutada valimisagitatsiooni piiranguid. Eelneva, 26. märtsi 1987. aasta valimisseadusega ei olnud valimiste päeval agitatsioon lubatud ainult hääletamisruumis. Kaks aastat hiljem vastu võetud valimisseaduses keelustati agitatsioon valimiste päeval, välja arvatud varem üles pandud trükised väljaspool hääletamisruumi.

Praegusest võrreldamatult (ja arusaadavalt) erinev oli **saadikukandidaatide ülesseadmine**. See õigus oli Eestimaa Kommunistlikul Parteil, ametiühingutel, kooperatiivsetel organisatsioonidel, Eestimaa Leninlikul Kommunistlikul Noorsooühingul, naisteühendustel, sõja- ja tööveteranide ning teadustöötajate ühendustel ja loomingulistel liitudel, töökollektiividel, samuti seadusega ettenähtud korras registreeritud ühiskondlikel organisatsioonidel ja ühiskondlikel liikumistel, nende moodustatud valimisliitudel, valijate elukohajärgsetel koosolekutel ning kodanikualgatuse korras saadikukandidaatide ülesseadmiseks liitunud valijatel. Rajoonide ja vabariiklike linnade rahvasaadikute nõukogude valimistel võisid saadikukandidaate üles seada vastava rajooni või vabariikliku linna territooriumil asuvate töökollektiivide koosolekud, millest pidi osa võtma vähemalt 100 töötajat. Väikesed töökollektiivid võisid saadikukandidaate üles seada ühiselt. Saadikukandidaat loeti ülesseatuks, kui tema ülesseadmise poolt hääletas üle poole koosolekust osavõtjatest. Vormikohasele esildisele pidi saadikukandidaat saama rajoonides ja vabariiklikes linnades 50 toetusallkirja.

Valimistulemused tehti valimisringkonnas kindlaks **üksiku ülekantava hääle meetodil** (veidi ettekujutust saab lisas 1 toodud Tallinna Linnavolikogu 1989. aasta valimiste tulemustest). Selleks märkis valija valimisedeli täitmisel kandidaatide nimede juures olevatesse tühjadesse lahtritesse numbrid järgmiselt: number „1” oma esimese eeliskandidaadi juurde, number „2”-, „3”-, „4”-ga jne võis ta märkida ka nende kandidaatide nimed, kellele ta oli nõus oma hääle üle kandma tingimusel, kui mandaatide jaotamisel oleks tekkinud vajadus häälte ülekandmiseks.

³⁸ ÜN ja VT, 89, 34, 517

Üks isik võis olla üheaegselt mitte rohkem, kui kahe nõukogu saadik. Seega näiteks isik, kes oli Eesti NSV või NSV Liidu Ülemnõukogu saadik, võis kandideerida veel ainult ühte kohalikku rahvasaadikute nõukokku. Isik, kes ei olnud kummaski eelnimetatud kogus, võis aga kandideerida korraga nii rajooni kui ka külanõukogu, alevi või rajoonilise linna rahvasaadikute nõukogusse. Tallinna Linnavolikogus oli seetõttu kuni 1993. aastani ka Saue Alevinõukogu ja Maardu Linnavolikogu saadikuid.

Kuna valimisseadus sätestas radikaalsed muudatused tolleaegses õigusruumis, siis muudeti samal päeval ka Eesti NSV Konstitutsiooni ja Ülemnõukogu võttis vastu seaduse „Muudatuste ja täienduste tegemise kohta Eesti NSV konstitutsioonis (põhiseaduses)”³⁹.

Uue valimisseaduse alusel tuli saadikud varasema 2,5-aastase perioodi asemel **valida viieks aastaks**. 10. detsembril 1989. aastal valitud rahvasaadikute **tegelik tööperiood kujunes aga umbes aasta võrra lühemaks**, sest rahvahääletusel 28. juunil 1992 vastu võetud **Põhiseadus sätestas kohaliku omavalitsuse volikogude valimisperioodi pikkuseks ainult kolm aastat ning 17. oktoobril 1993** toimusidki uued valimised. Sedapuhku **juba demokraatlikud valimised**, kus olid kõrvaldatud ka eelnimetatud puudused.

Sügisel 1989 lõppes **Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse** ettevalmistus. Tolleaegse Vabariikliku Poliitharidusmaja (Sakala Keskuse) saalis toimunud Eesti NSV Ülemnõukogu XI koosseisu 13. istungjärgul 10. novembril (eelmisel päeval oli langenud Berliini müür!) oli päevakorra teiseks punktiks „Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse eelnõu teine lugemine”.

Vahepealne rahvaarutelu oli toonud üle 70 ettepaneku ja märkuse 17 ettevõttelt, asutuselt või mitmesugustelt ametlikelt nõupidamistelt ning 11 kodanikult. Järgnevalt mõned huvitavamad ettepanekud, mis kas puudutasid ka teise tasandi kohaliku omavalitsuse üksusi (st ka Tallinna) või käsitlesid ainult teise tasandi üksusi.

Nagu Ülemnõukogu haldusreformi ettevalmistamise komisjoni esimehe rahvasaadik R. Kirsi ettekandest⁴⁰ selgus, oli muuhulgas tehtud ettepanek, et volikogu esimees ei tohiks ei esmatasandil ega ka teisel tasandil olla ühegi valitseva partei ega liikumise juht. Seda piirangut komisjon ei aktsepteerinud. Üpris palju poleemikat tekitas küsimus, kas maavanem või vabariikliku linna linnapea tohib olla volikogu liige või mitte. Näiteks otsustas rajooninõukogude täitevkomiteede esimeeste nõupidamine Paides häälteenamusega toetada varianti, mille kohaselt maavanem või linnapea ei või olla volikogu liige. Samas leiti ka, et võib, ent ei pea olema volikogu liige. Ilmselt on see ka õige, kuna ta igal juhul ju nimetatakse volikogu poolt. Las siis see ise otsustab, keda ta soovib. Probleemi aitaks üheselt lahendada maavanema ja linnapea (ka vallavanema) otsevalimine. Sellist varianti pakkusid paljud ettepanekute tegijad. Kuna aga valimisküsimused on sätestatud valimisseaduses, ja seda teisiti, siis ei saa meiegi esialgu teistmoodi.

Üksikuid vastuväiteid oli eelnõu rahvaarutelu pälvinud ka selles osas, kus sätestati maavanema või vabariikliku linna linnapea kinnitamine Ülemnõukogu poolt. Eelnõu autorid arvestasid poliitilisi ohte eelkõige kolmes Ida-Virumaa vabariiklikus linnas, kus nn internatside võimule saamine oleks ainult võimendanud separatismi (Transnistria mudeli rakendamist Eestis Ida-Virumaa erimajanduspiirkonna näol). Ettekandja märkis selles küsimuses: „Kuivõrd nimetatud ametiisik on üheaegselt nii

³⁹ ÜN ja VT, 1989, 26, 347

⁴⁰ „Rahva Hääli”, 12. november 1989

kohaliku omavalitsuse täitevorgani juht kui ka riigivõimu kõrgeim esindaja kohapeal, siis tema staatuse garanteerimiseks olekski vaja parlamendi kinnitust.” Tol keerulisel ajal võis siiski üsna kindlalt eeldada, et Ülemnõukogu menetluses juba olnud ja mõned päevad hiljem vastu võetud ENSV Ülemnõukogu valimisseadus tagas eestimeelse parlamendi valimise, kes blokeerinuks internatsist linnapea kinnitamise, isegi kui linnavolikogu sellise isiku oleks valinud. 1990. aastate alguse areng kinnitas sellise ettevaatuse ja ettenägelikkuse põhjendatust.

Pole tähtsusetu märkida, et **meil võeti kohaliku omavalitsuse seadus siirderiikidest vastu esimesena**. Eestile järgnesid 1990. aastal Leedu, Läti, Poola, Slovakkia, Tšehhi Vabariik ja Ungari ning järgnevatel aastatel teisedki nn Ida-Euroopa riigid.

17. novembril 1989 võeti vastu Ettevõtteseadus⁴¹, mis muuhulgas sätestas (§9, lg 1), et „... ettevõtte asutamisloa annab esmatasandi kohaliku omavalitsuse organ, kelle territooriumil ettevõtte asutatakse.” Paraku oli neid organeid tol ajal neli – volikogu, täidesaatev organ ja selle juht ning volikogu revisjonikomisjon.

Õnneks oli Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses (§ 8) märgitud, et ettevõtte asutamisloa annab volikogu. Suurte linnade jaoks oli see aga siiski ka problemaatiline, sest näiteks Tallinna Linnavolikogu oli sunnitud pärast seda, kui mõnel volikogu istungil oli antud sajale või enamale uuele ettevõttele asutamisluba, delegeerima selle küsimusega tegelemise Tallinna Linnavalitsusele, kuid Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse järgi oli see volikogu ainupädevusse kuulunud otsustus.

Ajakirjanduses avaldatud⁴² **Eestimaa Rahvarinde valimisplatvorm** algas hingesööbinud sõnadega 1918. aasta Manifestist kõigile Eestimaa rahvastele: „Eesti, sa seisad lootusrikka tuleviku lävel.”

Muuhulgas märgiti valimisplatvormi sissejuhatuses: „Kogu Ida-Euroopa on jõudmas suurimate muudatuste ajajärku pärast Teist maailmasõda. ... **Meie rahvale on antud veel üks šanss**, mis kohustab meid maksimaalselt kasutama avanenud võimalusi ning andma oma panus Ida-Euroopa uuestisündi ... on möödapääsmatu Eesti kõigi rahvaliidumiste uus poliitiline enesemääratlus. Oluliseks etapiks selles enesemääratluses ongi eelseisvad valimised. Oleme jõudnud mitmeparteilise poliitilise süsteemi künnisele. ...”

25. septembril 1989. aastal olid Ülemnõukogu Presiidiumi poolt moodustatud Eestis 1940. a sündmuste ajaloolis-õigusliku hinnangu väljatöötamise komisjoni liikmed allkirjastanud oma otsuse **ajaloolis-õiguslikust hinnangust Eestis 1940. aastal toimunud sündmuste kohta**.⁴³

12. novembril 1989. aastal võttis Ülemnõukogu vastu selle erakordselt tähtsa poliitilise otsuse⁴⁴, milles muuhulgas tehti „Ülemnõukogu Presiidiumile ülesandeks vaadata läbi 1940. aasta suvel Eesti Vabariigi presidendi poolt ja 1940. aasta 21. juunil kujundatud Eesti Vabariigi valitsuse poolt stalinliku režiimi esindajate survele välja antud normatiivaktid ning esitada vastavad järeldused kinnitamiseks Eesti NSV Ülemnõukogule.” Etteruttavalt märgime, et just seda otsust kasutas (esmakordselt!) Eesti NSV Valitsus 1. märtsil 1990. aastal, kui tühistas 1940. aasta 17. augustil J.

⁴¹ ÜN ja VT 1989, 36, 551

⁴² „Noorte Hää!”, 17. oktoober 1989

⁴³ „Noorte Hää!”, 6. oktoober 1989

⁴⁴ ÜN ja VT 1989, 34, 519

Varese valitsuse poolt Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu likvideerimise määruse.

16. novembril 1988. aastal võttis Ülemnõukogu vastu **Suveräänsusdeklaratsiooni**, mis kujunes Eesti riikliku iseseisvuse taastamise keerulisel teekonnal üheks tippsündmuseks ja käivitas paljudes teistes liiduvabariikides analoogilise “suveräänsus-deklaratsioonide marsi”. Meie Suveräänsusdeklaratsiooniga tunnistati „Riigivolikogu 1940. aasta 22. juuli «Deklaratsioon Eesti astumise puhul Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu» õigustühiseks, kuna see ei olnud Eesti rahva vaba tahte avaldus.” Samas taotleti Eesti taastamist rahvusvahelise õiguse subjektina.

Valimiste eelselt avaldati erinevate poliitiliste jõudude platvorme ning sõlmiti ka kokkuleppeid⁴⁵. Esimese grupi materjalide hulgas võib nimetada Tallinna Mererajooni parteiorganisatsiooni platvormi kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisteks.⁴⁶

Selles märgiti muuhulgas, et: „Praegusel ajal ei ole rajooninõukogudel küllaldast võimu, nad ei ole oma territooriumi peremehed ning nad pole valmis võtma endale täit vastutust olukorra eest rajoonis. /.../ valitaval Mererajooni Rahvasaadikute Nõukogul kui Tallinna infrastruktuuri lahutamatul osal tuleb iseseisvalt lahendada järgmisi küsimusi: rajooni ning iga töökollektiivi majanduslik ja sotsiaalne arendamine isemajandamise, rendi ja kooperaerimise alusel; hariduse ja kultuuri edendamine; tervishoid; kaubanduse ja teeninduse arendamine; avaliku korra kaitse; keskkonna kaitse ning selle seisundi kontrollimine; rajooni heakorrastamine.”

Ilmselt ei mõistatud, et Tallinnas rajooninõukogusid enam ei valitudki ning üksnes soovi korral käisid peale Tallinna Linnavolikogu valimisi tolelaegsete linnarajoonide piirides valitud saadikud koos. Linnasisesed juhtimisstruktuurid moodustati uuesti alles 1993. aastal, kui Tallinn jagati kaheksaks linnaosaks.

Harva esinenud koostöövalmiduse näide oli EKP Mererajooni Komitee, Mererajooni Täitevkomitee, ELKNÜ Mererajooni Komitee, Mererajooni Rahvakontrollikomitee, Linna Töökollektiivide Ühendnõukogu, Linna Töökollektiivide Liidu, Interliikumise, Mererajooni Rahvarinde, Linna sõja- ja tööveteranide nõukogu, Mererajooni naiste nõukogu ja Mererajooni parteiveteranide sektiiooni poolt alla kirjutatud „Mererajooni ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste ühisnõupidamisest osavõtnute pöördumine”⁴⁷ Ülemnõukogu Presiidiumi poole. Selles pöördumises esitati tungiv palve „...juba kõige lähemal ajal selgitada Eesti NSV kohalike nõukogude rahvasaadikute valimisseaduse paragrahv 41.1. lõiget, mis käsitleb häälte kokku lugemise metoodikat hääletamistulemuste põhjal, ning palume täpsemalt määratleda, kes kandidaatidest lõpuks loetakse valituks. Meie arvates aitaks selline täpsustus ära hoida nimetatud sätte mitmeti mõistmist, ühtlasi paraneks teatud osa linlaste suhtumine kogu valimisseadusesse.”

⁴⁵ Rahvarinde Muuseumi välja antud kogumikus „Taasiseseisvunud Eesti Vabariik 25” väidavad Kostel Gerndorf ja Rein Ruutsoo, et 1990. aasta Ülemnõukogu valimiste eel toimunud kohalikel valimistel oli selgunud Rahvarinde organisatsiooniline nõrkus. Oleg Kangur seevastu väidab samas (lk 260), et „Tallinna suhtes seda siiski öelda ei saa, kuigi siin ei suudetud luua ühist Tallinna Rahvarinnet – linnarajoonid tegutsesid küll koostöös, kuid eraldi.”

⁴⁶ „Õhtuleht”, 3. oktoober 1989

⁴⁷ „Õhtuleht”, 13. oktoober 1989

Mõne nädala pärast, 3. novembril 1989. aastal kinnitas Ülemnõukogu Presiidium üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise juhendi, mis tühistati juba 12. septembril 1991. aastal.⁴⁸

11. novembril 1989 moodustati Tallinnas, tolleaegses Ametiühingute Majas, Eesti Vabariigi Kodanike Peakomitee.⁴⁹

Kodanike komiteede liikumine, mis oli alanud 24. veebruaril 1989. aastal, oli sellega jõudnud uude etappi. Nagu valimiskoosolekul märgiti, oli kaheksa ja poole kuu jooksul Eestis loodud 114 kihelkondlikku või linnaosa kodanike komiteed, registreeritud ühtekokku 320 000 Eesti Vabariigi kodanikku või kodakondsuse taotlejat. Rõhutati, et ainult Eesti kodakondsed peavad ja saavad taastada seadusliku riigivõimu ja demokraatia.

Häältelugemisel kasutati siis erinevalt 1992. aastast kasutatavast d'Hondt'i (modifitseeritud d'Hondt'i) meetodist üksiku ülekantava hääle meetodit, mida eelnevalt märgiti.

Kirjutati⁵⁰, et „valdavalt pandi eestikeelsetele bülletäänidele kirja just nii palju eelistusi, kui palju oli ringkonnas mandaate, venekeelsetel sedelitel piirduti seevastu sageli vaid ühe-kahe eelistusega. Eks mõjutas seegi valimistulemusi – paljud sedelid langesid lihtsalt varakult mängust välja.”⁵¹

Tolleaegse **poliitilise demagoogia** näitena võib tuua ka EKP Mererajooni Komitee ühelt pleenumilt rajoonikomitee I sekretäri Aleksandr Gussevi ettekande, kus öeldi:⁵² „Näiteks mulle helistatakse ja soovitatakse oma kandidatuur valimistel üles seada. Mina küsin vastuseks: millistel valimistel? ... Valimistulemuste kindlakstegemise metoodika kohta pole midagi selge. Ajalehte ilmus kirjutis allkirjaga „G. Jänes. ETA”. Aga kes see Jänes on? Kes teda volitas? Alternatiivvalimiste ideoloogid ütlevad: tahame näha valimistulemuste kindlakstegemise instruksiooni selle idee autorite allkirjadega. On aeg lahendada asju mitte hääletamisega, vaid veenmisega.”

Kahtlemata on isegi tänapäeval kummaline lugeda, et Kommunistliku Partei Tallinna ühe rajoonikomitee sekretär ei teadnud, kes oli Ülemnõukogu Presiidiumi

⁴⁸ RT 1991, 32, 390

⁴⁹ „Noorte Hää!”, 12. november 1989

⁵⁰ „Rahva Hää!”, 14. detsember 1989

⁵¹ Üksiku ülekantava hääle meetodi kasutamise juhendi kohaselt: „Valimistulemused tehakse igas ringkonnas kindlaks häältelugemise voorude kaupa, kusjuures esimene voor on esimese eelistusena antud hääle loendamise voor ning järgmised voorud on hääle ülekandmise voorud. Iga hääle ülekandmise voor on kas jääkhääle ülekandmise voor või mitte valituks tunnistatud kandidaadile antud hääle ülekandmise voor. Esimese eelistusena antud hääle loendamise voor on osaliselt läbi viidud jaoskonnakomisjonides. Territoriaalkomisjonides: a) kogutakse kokku jaoskonnakomisjonides selekteeritud sedelid; b) summeeritakse iga liiki sedelite arv; c) arvutatakse hääle kvoot; d) määratakse esimeses voorus valituks osutunud kandidaadid või kui neid ei olnud või kui ühelgi kandidaadil ei tekkinud hääle jääki, määratakse mittevalituks osutunud kandidaat, kelle hääled kuuluvad ülekandmisele järgmises voorus. Kui valimisringkonnas pärast esimest häältelugemise vooru ei osutunud valituks kandidaate vastavalt mandaatide arvule (jäi vakantseid kohti), alustatakse hääle ülekandmisega. Häältelugemise voore hääle ülekandmisega viiakse läbi nii kaua, kui on selgunud mandaatidele vastav arv valituks osutunud kandidaate.”

⁵² „Õhtuleht”, 21. oktoober 1989

nõukogude töö osakonna kauaaegne juhataja asetäitja G. Jänes. Pea iga tallinlase postkasti jõudsid sellised lendlehed, kus Eesti NSV töötajate interliikumine põhjendas, miks on vaja boikoteerida eelseisvaid valimisi. Muuhulgas olid seal sellised fraasid, nagu: „*Нам не по пути с обманщиками и преступниками, ... нам не по пути с политическими жуликами, ... нам не по пути с организаторами фарса вместо выборов.*” („... meil pole ühist teed petiste ja kurjategijatega, ... meil pole ühist teed poliitiliste sulidega, ... meil pole ühist teed valimiste asemel farsi organiseerijatega ...”).

Hoolimata teatud poliitiliste jõudude tugevast survest valimisi boikoteerida⁵³, oli valimisosalus tol päeval Eesti keskmisena 72%. ETA avaldas 22. detsembril 1989 sama päeva seisuga kokkuvõtte toimunud kohalike nõukogude rahvasaadikute valimisest.

Valimisringkondades, kus hääletamisest võttis osa alla 50 protsendi valijatest, tunnistati valimised mittetoimunuks. Selliseid ringkondi oli Tallinnas 4, kus tuli valida kokku 13 saadikut (nagu juba märgitud, tuli valimisseaduse alusel Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogusse valida 80 saadikut). Tallinna territooriumil asuvas Maardu linnas tunnistati valimised mitte toimunuks 3 valimisringkonnas, kus tuli valida kokku 7 saadikut (Maardu Linna Rahvasaadikute Nõukogusse kuulus valimisele 15 saadikut). Valimisringkondades, kus valimised tunnistati mitte toimunuks, tuli 45 päeva jooksul viia läbi kordusvalimised.

Selle ilmestamiseks, millises keerulises ja valijate hulgas pingeid kütnud õhkkonnas toimusid 1989. aasta 10. detsembri valimised, toome veel ühe sugugi mitte vähetähtsa näite. ENSV Töötajate Interliikumise Koordinaatsiooni nõukogu häälekandja „Eesti Interliikumine” 8. numbris (oktoober 1989), mida lisaks Eestile levitas Jevgeni Kogan NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul Moskvast, oli ka „Pöördumine NSV Liidu Ülemnõukogu poole.” Selles konstateeriti: „Kujunenud olukorras pidada võimatuks osavõttu kohalike võimuorganite valimistest kehtiva Eesti NSV seaduse alusel. Asuda organiseerima ja läbi viima alternatiivseid kohalike rahvasaadikute nõukogude valimisi, lähtudes Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu konstitutsiooni sätetest.”

Kaks päeva peale valimisi, 12. detsembril 1989, teatas Jevgeni Kogan NSVL Ülemnõukogu istungil rahvasaadikutele ja Kesktelevisiooni vahendusel üle NSV Liidu,⁵⁴ „et Tallinna 190 000st vene keelt rääkivast valijast ei võtnud pühapäevastest valimistest osa 160 000. Põhjus – igakülgne diskrimineerimine. Mida neist arvudest arvata? Linna valimiskomisjoni sekretär Mihkel Pilving ning täitevkomitee organiseerimis-juriidilise osakonna juhataja Taavi Torgo kinnitasid, et Tallinnas ei käinud valimas ühtekokku 141 587 inimest, nende hulgas on nii eestlasi kui ka teistest

⁵³ Valimisreklaami iseloomustati tabavalt ajakirjanduses („Rahva Hääli”, 5. detsember 1989) „Lähed enne õhtut korraks majast välja ja viskad eeskojas pilgu postkasti – tühi. Tuled vähekeese aja pärast tagasi – oo! Paberiservad valendavad. Kes muu, kui intrid jälle 10. detsembri valimisi meelde tuletamas. ... lõpus pidulik üleskutse: „Las valimisjaoskonnad jäävad tühjaks!” ... kästakse moodustada „ustavatest inimestest” grupid, kes „üldsuse esindajatena” (tühjades?) valimisjaoskondades valvaksid. Tuletatakse meelde, mida muidu võidakse kasutamata sedelitega teha: 99,9 protsenti valijatest käis hääletamas, neist 99,9 protsenti hääletas poolt ...” Eks need nn intrid teadsid väga hästi, kuidas aastakümnete jooksul „hääli loeti”.

⁵⁴ „Rahva Hääli”, 14. detsember 1989

rahvustest elanikke. Valimistest osavõtu protsent oli 62,68. Kui arvestada, et tavaliselt ei käi valimas 20 protsenti elanikest, jääb boikoti arvele kõigest 18–20 protsenti elanikest, s.o 60 000 – 70 000 inimest. Seega on Kogan tegelikule arvule 100 000 otsa kirjutanud. ...”

Alles kümme aastat (!) hiljem saime ajalehest⁵⁵ eeltoodud teksti levitaja (kes oli 17. oktoobril 1999. aastal valitud Tallinna Linnavolikogu liikmeks ja seal oma volitused peatanud) enda suust teada, et kogu tolleaegne suhtumine olevat olnud üksnes kättemaks holokausti eest ning „... kui ta (s.o J. Kogan) oleks olnud teadlik, et Eesti iseseisvust taotlevad inimesed ei ole fašistide poolehoidjad, poleks interliikumist kui niisugust olnud.”

Võib veel kord rõhutada, et oluline valimisseaduse säte, mis hiljem kujundas ka Tallinna Linnavolikogu suuruse, oli see, et valimised tunnistati valimisringkonnas mitte toimunuks, kui hääletamisest võttis osa alla poole valijate nimekirjadesse kantud valijatest. Nagu eelnevalt märgitud, pidi valimisseaduse järgi Tallinna Linnavolikogus olema 80 liiget.

Kokku moodustati Tallinnas 27 valimisringkonda: nr 1 (Keldrimäe), nr 2 (Tõnismäe), nr 3 (Järve), nr 4 (Nõmme I), nr 5 (Nõmme II), nr 6 (Saue), nr 7 (Kopli), nr 8 (Karjamaa), nr 9 (Pelgulinna), nr 10 (Kalamaja), nr 11 (Õismäe lõunaosa), nr 12 (Õismäe põhjaosa), nr 13 (Kadriorg), nr 14 (Ülemiste), nr 15 (Uus-Pae), nr 16 (Lindakivi), nr 17 (Seli), nr 18 (Priisle), nr 19 (Pirita), nr 20 (Maardu), nr 21 (Vanalinna), nr 22 (Lilleküla), nr 23 (Sütiste), nr 24 (Vilde), nr 25 (Tammsaare), nr 26 (Akadeemia) ja nr 28 (N. Liidu sõjaväe) valimisringkond.

Valimistel oma nimekirjadega osalenud Rahvarinne, Töökollektiivide Liit, Muinsuskaitse Selts, Arstide Liit, Naisliit, Kristlik-Demokraatlik Liit, Demokraatlik Tööerakond, Sõltumatu Infokeskus, Rahvuste Ühendus, „Res Publica”, Roheline Partei ja „Memento” moodustasid Tallinna Valimisliidu, mille nimekirjas oli 64 kandidaati, kellest hiljem osutusid valituks täpselt pooled – 32 inimest.

Oleg Kangur on toonud need ühisnimekirjast valituiks osutunud saadikud valimisringkondade järjestuses: „Sulev Mäeltsemees, Enn Siim, Mario Kivistik, Andres Kork, Ülo Laanoja, Arno Kikas, Kalev Karu, Vello Ilmoja, Henn Sarv, Voldemar Promet, Oleg Harlamov, August Koppel, Illar Ehala, Mait Kornet, Rein Tamme, Ants Laansoo, Feliks Undusk, Jaan Karu, Lembit Kivisild, Illar Viilmann, Krista Kilvet, Tiit Tomiste, Matti Tarum, Ott Sandrak, Väino-Rein Villik, Jaan Moks, Vello Saatpalu, Andres Kollist, Jüri Rass, Rein Vahisalu, Ants Vaimel, Ants Erm”⁵⁶.

14. detsembril 1989 kuulutas Tallinna Linna Valimiskomisjon välja kordusvalimised nendes Tallinna ja Maardu valimisringkondades, kus 10. detsembri valimised loeti vähese osavõtu tõttu mitte toimunuks. 27. jaanuaril 1990 nähti ette valimiste läbiviimine Tallinnas Kopli valimisringkonnas nr 7, Ülemiste valimisringkonnas nr 14, Uus-Pae valimisringkonnas nr 15 ja Maardu valimisringkonnas nr 20 ning Maardus Ringi valimisringkonnas nr 1, Iru valimisringkonnas nr 4 ja Kallasmaa valimisringkonnas nr 5. Kordusvalimised olid tulemuslikud üksnes valimisringkonnas nr 20. Tallinna Linnavolikogusse oli seega valitud 69 liiget (lisa 1).

⁵⁵ „Eesti Päevaleht”, 1. detsember 1999

⁵⁶ Oleg Kangur. Meenutusi Tallinna kohalikest valimistest 1989. aastal. Eestimaa Rahvarinne 30. Artiklite kogumik I. MTÜ Rahvarinde Pärimusselts, Rahvarinde muuseum. Tallinna Raamatutrükikoda, 2018, lk 259–264, lk 261

1990. aasta esimestel kuudel toimusid mõningad muudatused Tallinna Linnavolikogu koosseisus (lisa 1 ja ptk 3). Pärast neid muudatusi jäi Tallinna Linnavolikogusse 64 liiget, sest asendusliikmeid tolleaegne kohaliku omavalitsuse õigusruum ette ei näinud.

3. Kohaliku omavalitsuse taastamine Tallinnas (aastad 1989–1993)

Eelnevalt kirjutasime, et 1989. aasta teisel poolel vastu võetud õigusaktidega sätestati, kuidas esmatasandi üksused saavad omavalitsusliku staatuse. Sellega püüti tagada, et endised tsentraalse juhtimise käepikendused või ripatsid (külanõukogud, alevid ja nn rajoonilise alluvusega linnad) hakkaksid tegelema kogukonna elu korraldamisega, eelkõige sotsiaalmajanduslike teenustega, millega nõukogude perioodil tegelesid maa-asulates valdavalt põllumajanduslikud majandid (kolhoosid, sovhoosid), linnalistes asulates aga mõned tööstus- või ehitusettevõtted.⁵⁷

Samas teise tasandi haldusüksused – maakonnad ja vabariiklikud linnad pidid kohe hakkama täitma 1989. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse aluste seadusest ja teistest seadustest tulenenud omavalitsuslikke ülesandeid. See ei tähendanud aga, et neis (ka kohalike nõukogude perioodil oluliselt tugevamates) teise tasandi haldusüksustes ei oleks tulnud tegeleda poole sajandi jooksul kaotatud omavalitsusliku elukorralduse loomisega, nagu iseseisev eelarve, munitsipaalomand (nt elamumajanduses) või sisemise juhtimise detsentraliseerimine. See kehtis täielikult ka Tallinna Linnavalitsuse kohta, kuigi siin oli palju eeltööd tehtud. Oli kvalifitseeritud ametnikkond, eelnevalt oli seminarides jm korduvalt arutatud Tallinna juhtimise muutmise vajadust demokraatlikus ja turumajanduslikus ühiskonnas, kus osales ka tulevase Tallinna Linnavolikogu liikmeid jne.

Samas tuleb tõdeda, et 10. detsembril 1989 valitud Tallinna Linnavolikogu enamik liikmeid olid nendes küsimustes alguses üsna diletandid. Tahtmine on tõmmata paralleeli, kui lugeda 1904. aastal Tallinna Linnavolikogusse valitud Konstantin Pätsi mõni aasta hiljem avaldatud seisukohti⁵⁸: „Nende ridade kirjutajal (st K. Päsil) on võimalik olnud lühikest aega meie suurema linna omavalitsuse tegevuse lähedal seista, ja ta peab avalikult tunnistama, et senised omavalitsusasutused kõike muud võivad olla, kui kodanlike vabaduste kasvatajad. Vaevalt leidub teisel rahva enese kätte usaldatud asutusi, kus avalikke asju aetakse nii väheste teadmistega ja kus kõik otsustatakse ainult kodukolde tarkusega. Meil ei julgeta avalikult tunnistadagi, et omavalitsuse esindajad ka poliitikast võivad ja peavad osa võtma!”

Kahtlemata ei olnud 1904. aastal Tallinna Linnavolikogusse valitud eestlastel erialast ettevalmistust, kuid nad olid siiski elanud omavalitsuslikus keskkonnas. 1989. aastal valitud saadikud olid aga kaks inimpõlve elanud tsentraalse juhtimise all. Rääkimata sellest, et kohalikku omavalitsust puudutav kirjandus ei olnud erifondidest (rauduste tagant) kättesaadav. Aga nende uste avanedes saime pildi, milline rikkalik vaimuvara seal meie esivanematel kasutada oli. Alates sellest, et 1920. aastate

⁵⁷ Vt nt „Kehrast kujunes tüüpiline ühe ettevõtte asula, kus kommunaalelamud, klubi, spordihoone, lasteaiad ja asula teenindus oli tselluloosi- ja paberikombinaadi omandis ning hooldamisel.” (Raul Kuutma. Vabariigist vabariigini. Mälestused. Tallinn, Varrak, 2009, lk 219) jne

⁵⁸ Adolf Damaschke... op. cit, lk 5

keskpaigast oli kuni saatusliku 1940. aastani regulaarselt välja antud kümme numbrit aastas (!) sisutihedaid ajakirju „Eesti Linnad” ja „Maaomavalitsus”, kus siseriiklike kohaliku omavalitsuse analüüside kõrval avaldati ka palju välisriikide kohaliku omavalitsuse ülevaateid. Rääkimata asjatundjate (A. Damaschke⁵⁹, F. Lieber⁶⁰ jt) raamatute tõlgetest eesti keelde.

Tallinna Linnavolikogu (õigupoolest esialgu veel loetud minutid Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu) **esimene istung algas 22. detsembril 1989 kell 10 Raekojas**. Saal oli rõske, aga akendest paistis, kuidas Raekoja platsi kaunistas südant soojendavalt tuledes jõulukuusk. Nüüd nii endastmõistetav, aga siis eelneva poole sajandi jooksul tohtis alles pärast jõulusid üles seada näärikuuse.

Kohal oli 61 linnavolinikku. Kõigepealt otsustati tunnustada 23-st valimisringkonnast valitud rahvasaadikute volitusi. Tallinna Linna Valimiskomisjoni esimehe Mati Palu juhatamisel alanud istung kulges ägedates vaidlustes ja vastuoluliselt. Olles nüüd lugenud Tallinna Linnaarhiivis omaaegsete linnavolikogu istungite stenogramme, ilmnes (taas!) hämmastav sarnasus samuti Raekojas 1904. aasta detsembris valitud linnavolikogu esimese istungiga 1905. aasta 9. jaanuaril, kus valiti esimeseks eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimeheks Jaan Poska⁶¹.

1989. aasta esimesel istungil tehti nn sõltumatute linnavolinike avalduses ettepanek volikogu esimeest veel mitte valida või siis valida ta kuni üheks aastaks. Teisalt väideti, et volikogu esimehel peab olema kindlus oma tööks. Ühehäälselt nimetati senine rahvasaadikute nõukogu ümber linnavolikoguks ning senine täitevkomitee linnavalitsuseks.

Moodustatud komisjon töötas välja linnavolikogu esimehe ajutise statuudi, kus muuhulgas nähti ette, et hääle võrdsuse korral on otsustav linnavolikogu esimehe hää. Vastavalt statuudile pidi aga linnavolikogu esimees hääletama viimasena. Volikogu esimehe kuupalgaks kinnitati 600 rubla + 50% lisatasu.

Linnavolikogu esimehe kandidaatideks esitati **A. Kork**, R. Ratas (tegi enesetaanduse) ja M. Arro. Hääletamisel sai A. Kork 42 ja M. Arro 19 häält. Kell 15.32 asus A. Kork juhtima linnavolikogu istungit. Seejärel valiti 41 häälega linnavolikogu aseesimeheks V.-R. Villik.

Enne Tallinna Linnavolikogu esimese istungi (22.12.1989) töö katkestamist võeti vastu veel pöördumine Tallinna kodanike poole järgmise tekstiga:⁶²

„Meie linna tuhandeaastases ajaloos on olnud kaks väärikat ajastut – XIV–XV sajand, mil Tallinn õitses vaba hansalinnana Ida-Lääne kaubateel, ning meie sajandi 20.–30. aastad, mil Tallinn arenes iseseisva Eesti riigi pealinnana. Mõlemal ajajärgul on üks oluline ühisjoon – Tallinna valitsesid tema kodanikud. See tingimus on taas täitumas. Tänaest päevast kuulub kõrgeim võim Tallinnas tema kodanike valitud Volikogule.

Volikogu alustab tööd trööstitu pärandiga. Tee jõuka, turvalise ning inimsõbraliku euroopaliku pealinnani on pikk ja raske. Alustada tuleb edasilükkamatutest otsustest, mis loovad eeldused olukorra parandamiseks.

⁵⁹ A. Damaschke. Kogukondliku omavalitsuse ülesanded. Tõlkinud K. Päts. Tartu, Kirjastus OÜ Loodus, 1938, 383 lk

⁶⁰ Franz Lieber. Rahwawabadus ja omavalitsus. Tõlkinud K. Päts. Peterburi; Ühiselu, 1908. 314 lk

⁶¹ Sulev Mäeltsemees. Tallinna Linnavolikogu 140. Tallinna Linnavolikogu kantselei. Tallinna Raamatutrükikoda, 2017, lk 29–30

⁶² RT 1989, 36, 552

Korruptsiooni vältimiseks peatab Volikogu igasugused tehingud linna maa ja kinnisvaradega nende võtmiseni Volikogu järelevalve alla. Linna palgaliste juhtide ametikohad täidetakse konkursi alusel. Et juurida välja organiseeritud kuritegevus ja kindlustada avalik kord, loome tõhusa korrakaitse.

Volikogu tagab poliitilise pluralismi, võimaldades Tallinnas tegevusvabaduse kõigile demokraatlikele liikumistele, organisatsioonidele ja parteidele. Linnavolikogu vajab oma häälekandjat. Volikogu annab rohelise tee eri omandivormidel rajanevale, linna tingimustes nii majanduslikult kui ökoloogiliselt sobiva ettevõtluse arengule.

Austades Tallinna traditsioone, valib Volikogu oma asukohaks Raekoja. Volikogu väljendab oma otsusekindlust lahendada ülesandeid, mis on lahendatavad täna, meeleskindlust töötada nende ülesannete kallal, mis on lahendatavad homme, ning usku, et igal Tallinna kodanikul jätkub tarkust nende vahel vahet teha. Jõulurahu teile kõigile.”

Midagi sisulist ei suutnud linnavolikogu ette võtta Tallinna 1990. aasta eelarvega. Ühelt poolt oli enamuse linnavolikogu liikmete jaoks linna eelarve veel tundmatu arvuderägistik. Teisest küljest oli eelarve ainult 28 leheküljel, millest poole moodustas venekeelne tekst. Lisaks moodustasid ilma tiitelleheta tosina leheküljelisest eelarvest 2 lehekülge 1988. ja 1989. a eelarve täitmise aruanded (linna 1989. aasta eelarve täitmise aruande koondtabeli (vt ptk 7). 9-leheküljeline Tallinna 1990. a eelarve oli tõepoolest „läbipaistev”, aga seda puht füüsilises mõttes (lehti vastu valgust vaadates paistsid need peaaegu läbi). Aga eelarve sisulisest läbipaistvusest ei saanud muidugi üldse rääkida.

Tänapäeva seisukohalt, kus valdadel ja linnadel on põhiseadusliku tagatisena eelarveline iseseisvus, võib märkida, et Tallinna eraldised vabariiklikule eelarvele olid 1988. aastal 24 767 tuhat rubla (17% antud aasta linna eelarve kuludest) ja 1989. aastal 18 469,5 tuhat rubla (11% antud aasta linna eelarve kuludest). Igal juhul kujunes olukord selliseks, et Tallinna linna 1990. aasta eelarve kinnitas Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu Täitevkomitee (!) 21. detsembril 1989 otsusega nr 362 ja Tallinna Linnavolikogu võttis üksnes selle informatsiooni teadmiseks.

9. jaanuaril 1990 oli linnavolikogu istungi päevakorras **Tallinna linnapea nimetamine**. Kinnitama pidi vabariikliku linna linnapea (nagu maavanema) ENSV Ülemnõukogu. Kandideerisid Hardo Aasmäe, Madis Aruoja, Lembit Linnupõld, Enno Pere, Voldemar Promet ja Vello Saatpalu. Esimeses hääletusvoorus, kus igal linnavolinikul oli kaks häält, said H. Aasmäe ja L. Linnupõld võrdselt 29 häält. Teises hääletusvoorus sai H. Aasmäe 29 ja L. Linnupõld 28 häält, aga see oli vähem, kui nõutav 50% + 1 häältest.

Alles **16. jaanuaril 1990** nimetati **Tallinna linnapeaks H. Aasmäe** 38 häälega, (L. Linnupõld sai 20 häält). Linnapea palgaks määrati samuti, nagu linnavolikogu esimehele 600 rubla + 50% lisatasu. Tulenevalt Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse §12 lõikest 2 otsustas Ülemnõukogu 26. jaanuaril 1990. aastal kinnitada Hardo Aasmäe Tallinna linnapeaks.⁶³

22. jaanuaril 1990. aastal võttis Ülemnõukogu Presiidium vastu toleaeegses õigusruumis olulise seadluse „Kohaliku omavalitsuse juhtivtöötajate staatuse kohta”⁶⁴, mis tunnistati kehtetuks⁶⁵ pärast Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse

⁶³ ÜN ja VT, 1990, 3, 57

⁶⁴ Eesti Vabariigi Teataja 1990, nr. 14, art. 236

⁶⁵ RT I 1993, 37, 558 - jõust. 28.06.1993

vastuvõtmist 1993. aasta 2. juunil.⁶⁶ Kuna kohaliku omavalitsuse taastamise protsessis oli sellel nüüd vähe tuntud⁶⁷ õigusaktil suur tähtsus, siis tutvustame seda Tallinnaga haakuvalt lähemalt. Kuigi seadluse sätted kehtisid valdavalt kõigi vabariiklike linnade ja maakondade kohta, siis järgnevalt tähistab linnavolikogu Tallinna Linnavolikogu, linnavalitsus Tallinna Linnavalitsust ja linnapea Tallinna linnapead.

Linnavolikogu esimehe ülesandeks vastava esindusorgani töö juhtimisel on:

- 1) volikogu istungite kokku kutsumine ja nende istungite juhtamine;
- 2) volikogu istungi päevakorra projekti koostamine laekunud ettepanekute alusel ning selle volikogu liikmetele teatavaks tegemine hiljemalt viis päeva (nüüd on Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses § 43 (3) alusel neli päeva) enne istungi algust, päevakorraküsimuste arutelu juhtamine istungil ning nende kohta otsuseprojektide ettevalmistamise koordineerimine;
- 3) volikogu töö avalikustamine, volikogule elanike saadetud pöördumiste läbivaatamine ja nende lahendamise korraldamine;
- 4) volikogu töökorra väljatöötamine ja selle täitmise tagamine;
- 5) volikogu komisjonide ja töögruppide tegevuse koordineerimine;
- 6) volikogu otsustuste täitmise kontrolli korraldamine;
- 7) volikogu liikmete abistamine nende volituste elluviimisel, nende teabeteeninduse korraldamine, samuti töökogemuste üldistamine ja täiendusõppe korraldamine;
- 8) volikogu otsusel läbiviidavate kohalike rahvahääletuste (oli lubatud Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses § 3 lg 1, aga 1993. aastast ei ole rahvahääletust enam Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses) ja rahvaarutelude korraldamine;
- 9) valimisseadustega ettenähtud kohaliku omavalitsuse organite volituste elluviimine ning valimiskomisjonide abistamine tehnilise teenindamise alal;
- 10) volikogu esindamine suhetes üksik- ja juriidiliste isikute ning riigi- ja omavalitsusorganitega nii kodu- kui ka välismaal; volikogu nimel dokumentidele allakirjutamine;
- 11) volikogu koostöö korraldamine ning volikogu esindamine suhetes ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste ning teiste kodanike ühendustega, samuti volikogu juurde moodustatud konsultatiivorganite (nt Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse § 6 (5) alusel linnaosade vanemate kogu) koostöö koordineerimine ning volikogu esindamine suhetes nendega;
- 12) teiste ülesannete täitmine seoses volikogu töö korraldamisega.

Linnavolikogu esimees võib oma tegevuses toetuda volikogu Eestseisusele, mille tööd ta juhatab ja mille otsused on tema jaoks nõuandva iseloomuga. Oluline on märkida, et Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses volikogu eestseisust ei olnud märgitud.

Linnavolikogu otsustab, kumma juhtivtöötaja – esimehe või asetäitja – ametikoht on palgaline. Volikogu esimehe või aseesimehe palgalist ega palgata

⁶⁶ RT I 1993, 37, 558

⁶⁷ Seda õigusakti ei ole peaaegu märgitud ka niisugustes mahukamates Eesti Vabariik 100. aastapäeva puhul välja antud kogumikes, nagu „Kohaliku omavalitsuse õigusruumi taastamisest, arengust ning autonoomiast ja haldusreformist”, „Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Minevik, tänapäev ja tulevik” või „Kohaliku omavalitsuse õigusruumi taastamisest, arengust ning autonoomiast ja haldusreformist. Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Omavalitsustegelased”.

ametikohta ei või ühitada volikogu kantselei juhataja⁶⁸ palgalise ametikohaga. Linnavolikogu esimees komplekteerib volikogu kantselei ja korraldab tema tööd, esitab volikogule taotlused kantselei arvulise koosseisu ja palgafondi kinnitamiseks.

Iga volikogu liige võib alata küsimuse umbusalduse avaldamisest volikogu esimehele või aseesimehele. Umbusaldusavalduse hääletusele panemiseks on nõutav üle poolte volikogu valitud liikmete hääletamusega vastuvõetav otsus. Umbusaldusavaldus loetakse vastuvõetuks, kui nimelisel või salajasel hääletamisel hääletab selle poolt vähemalt kolm neljandikku volikogu valitud liikmetest⁶⁹. Sätestati, et nii volikogu esimehel kui ka teistel volikogu liikmetel on õigus viibida linnavalitsuse istungitel⁷⁰.

Linnapea omandab volikogu poolt nimetamise hetkest alates volituse linnavalitsuse koosseisu moodustamiseks. Kõik muud seadusandlusega ettenähtud volitused saab ta aga sellest hetkest alates, kui volikogu on tema esildise alusel kinnitanud valitsuse koosseisu. Kuni selle hetkeni kehtivad eelmise koosseisu valitsuse, sealhulgas ka tema juhi (linnapea) volitused.

Kuni vabariikliku linna linnapea (nagu ka maavanema) kinnitamiseni Eesti NSV Ülemnõukogu poolt täidab ta seadusandlusega ettenähtud volitusi üldises korras. Kui Ülemnõukogu tema kandidatuuri ei kinnita, siis ei tingi see kogu linnavalitsuse kohustuslikku ametist tagasiastumist, kui vastav volikogu seda eraldi ei nõua.

Linnapea juhib linnavalitsuse tegevust ning on ühtlasi riigivõimu esindaja vabariiklikus linnas. Ta ei ole volikogu esimehe, aseesimehe või volikogu eestseisuse ees aruandekohustuslik, ent täidab nende antud ülesandeid volikogu istungite ettevalmistamise küsimustes (teabe andmine, ettekannete, arupärimistele vastuste ja volikogu otsuseprojektide ettevalmistamine, valimisseadustega ettenähtud volikogu volituste elluviimine. Volikogu poolt vastu võetud otsustuste täitmisel on valitsus sõltumatu ning vastutab ainult volikogu ees. Linnapea ning tema poolt volitatud isikud võivad osaleda volikogu ja tema organite ning volikogu juurde moodustatud konsultatiivorganite töös. Linnapea esindab vastavat haldusüksust ning valitsust suhetes juriidiliste ja üksikisikutega ning riigorganitega nii kodu- kui ka välismaal, annab volitusi ja kirjutab alla lepingutele ning teistele juriidilistele ja pangadokumentidele, käsutab vastava valitsuse rahalisi vahendeid, võtab oma korraldusega tööle ja vabastab töölt linnavalitsuse kantselei töötajaid ning teiste valitsusele alluvate tööorganite juhtivtöötajaid, lähtudes tööseadusandlusest ja linnasekretäri ettepanekust. Ta täidab ka muid volitusi, mis kuuluvad asutuse juhi pädevusse vastavalt Eesti NSV seadusandlusele. Kuni küsimuse täiendava reguleerimiseni Eesti NSV seadusandlusega kuuluvad Tallinna linnarajoonivalitsuste esimehed ametikoha järgi Tallinna Linnavalitsusse. Otsus linnapea nimetamise kohta võetakse vastu vastavalt linnavolikogu valikule kas nimelisel, salajasel või lahtisel

⁶⁸ Tallinna Linnavolikogu moodustas juba 1990. aastal Linnavolikogu Kantselei, aga aastaid vaieldi, kas linnakantselei kõrval ikka on otstarbekas moodustada ka linnavolikogu kantselei. 1996. aastal jõustunud Avaliku teenistuse seadus (RT I 1995, 16, 228) sätestas ametnikuna ka linnavolikogu kantselei töötaja.

⁶⁹ Tolleaegses ülikiires õigusloome protsessis juhtus ka „näpukaid“. 1989. aasta 10. novembril vastu võetud Kohaliku omavalitsuse aluste seadus nägi ette (§ 20, lg 4) volikogu otsuste vastuvõtmiseks maksimaalselt kahekolmandikulise koosseisu poolthäälte nõude. Poolteist aastat hiljem, 18. aprillil 1991. aastal kaotati seadluses kolmeneljandikulise hääletuse nõue (RT 1991, 14, 189).

⁷⁰ Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 49 lg 8 kohaselt on linnavalitsuse istungid kinnised, kui valitsus ei otsusta teisti.

hääletamisel⁷¹ ning üle poole istungist osavõtvate volikogu liikmete häältega (lihthäälteenamusega), kusjuures volikogu liige peab, nii nagu ka kõikidel hääletamistel, hääletamisest vahetult osa võtma.

Kui volikogu motiveeritult ei kinnita linnapea poolt esitatud mõnda abilinnapead või linnanõunikku, siis kogu valitsuse volitused kehtivad hetkest, kui volikogu on kinnitanud vähemalt pooled valitsuse liikmeid ning on võetud tööle linnasekretär. **Linnasekretär kuulub linnavalitsusse ametikoha järgi.** Teda võtab tööle ja vabastab töölt, lähtudes Eesti NSV tööseadusandlusest, ainuisikuliselt linnapea. Kuni **kinnitamiseni Eesti NSV Valitsuse** poolt on sekretär vormistatud tööle sekretäri kohusetäitjana⁷².

Iga linnavolikogu liige võib volikogus algatada kogu linnavalitsusele, linnapeale või üksikutele valitsuse liikmetele umbusalduse avaldamise küsimuse. Umbusalduse hääletusele panemisel ja selle kohta otsuse vastuvõtmisel lähtutakse samasugusest protseduurist, nagu eelnevalt toodud volikogu esimehe või aseesimehe umbusaldamise puhul (umbusaldusavalduse hääletusele panemiseks on nõutav üle poolte volikogu valitud liikmete häälteenamusega vastuvõetav otsus jne).

Umbusaldusavaldus toob kaasa valitsuse või tema liikme, välja arvatud linnasekretäri, ametist vabastamise. Seejuures säilitab linnapea oma volitused kuni tema ametist vabastamise kinnitamiseni vastavalt Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seadusele (§ 12 lg 2 kohaselt kinnitas linnapea Eesti NSV Ülemnõukogu ja seega ka vabastas, nagu Ülemnõukogu tegi Tallinna linnapea Hardo Aasmäe ametist vabastamisel isikliku avalduse alusel 11. märtsil 1992⁷³). Linnapea umbusalduse avaldamise tõttu ametist vabastamise korral makstakse talle alates tema vabastamise päevast kuue kuu töötasu⁷⁴.

Linnasekretärile või kogu linnavalitsusele umbusalduse avaldamine linnavolikogu poolt toob kaasa linnapea kohustuse tõstatada sekretäri ametist vabastamise küsimus Eesti NSV Valitsuse ees, kelle otsus on lõplik. Eesti NSV Valitsuse otsuse vastuvõtmise hetkest alates loetakse linnasekretär ametist vabastatuks ning katkestatakse temaga ka tööleping.

Kogu linnavalitsusel ning selle üksikutel liikmetel on õigus ise tagasi astuda. Vastava otsuse võtab volikogu vastu üldises korras. Seejuures juhul, kui linnapea

⁷¹ Vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele (§ 20, lg 5) võetakse volikogu istungid vastu lahtisel, salajasel või nimelisel hääletamisel. Nimelise hääletamise nõudmisel on eesõigus salajase hääletuse nõudmise ees, salajase hääletamise nõudmisel lahtise hääletuse ees. Seadustega võidakse kindlaks määrata küsimuste ring, milles toimub ainult salajane hääletus. Salajane hääletus on olnud isikuvalimistel ja oli ka esimesed kümme aastat umbusalduse hääletusel. Aga siis seadustati, et umbusalduse avaldamine otsustatakse lahtise hääletusega.

⁷² Rõhutamist vajavad kaks olulist iseärasust 1990. aastate alguses, mis muudeti Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse vastuvõtmisega 1993. aasta, õigupoolest oktoobris toimunud volikogude valimiste tulemuste väljakuulutamise päevast. Linnasekretär ei kuulunud enam linnavalitsuse koosseisu, kuid võtab linnavalitsuse istungitest osa sõnaõigusega (nagu riigisekretär Vabariigi Valitsuse istungitest). Linnasekretäri ei pidanud enam kinnitama Vabariigi Valitsus.

⁷³ RT 1992, 10, 141

⁷⁴ Seadluse eelnõu ettevalmistamisel toimunud arutelul toleaeagsete maavanemate ja vabariiklike linnade linnapeadega tehti muuhulgas ettepanek, et umbusalduse avaldamise tõttu ametist vabastamise korral makstakse talle alates tema vabastamise päevast töötasu, mis oleks talle ette nähtud (st jääks muidu saamata) kuni valimisperioodi lõpuni.

astub ainuisikuliselt tagasi, täidab tema kohuseid teda asendav linnapea. Tagasiastunud linnasekretär peab jätkama oma ametikohustuste täitmist ning tagama valitsuse kantselei järjepideva töötamise kuni uue sekretäri kinnitamiseni. Valitsuse teised tagasi astunud liikmed peavad täitma oma ametikohustusi ning tagama oma tööaparaadi järjepideva funktsioneerimise kuni uute liikmete kinnitamiseni volikogu poolt.

30. jaanuaril 1990 kinnitas linnavolikogu linnavalitsuse esialgse struktuuri: linnapea, 3 abilinnapead ja 10 linnanõunikku. Lisaks kuulusid ametikoha järgi linnavalitsuse koosseisu linnasekretär ja linnarajoonide valitsuste esimehed.

Sama otsusega kinnitati abilinnapeaks Svetlana Tšuklova ning Lenini Rajoonivalitsuse esimeheks Arvo Teder ja Oktoobri Rajoonivalitsuse esimeheks Mati Arro (lisa 3), kes astus tagasi Tallinna Linnavolikogu liikme kohalt⁷⁵. 18. märtsil 1990 toimusid 21. valimisringkonnas M. Arro asendusvalimised ja linnavolikogu liikmeks valiti Rein Veidemann.

30. jaanuari 1990. aasta istungil tunnustas linnavolikogu ka 13. valimisringkonnast valitud 3 saadiku volitusi. Ühtlasi tehti taotlus Ülemnõukogu Presiidiumile seoses valijate passiivsusest tingitud valimiste korduva ebaõnnestumisega valimisringkondades nr 7, 14 ja 15 kordusvalimisi enam mitte korraldada ning **kinnitada aastatel 1989–1994 Tallinna Linnavolikogu arvuliseks koosseisuks 69 saadikut.**

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungil 18. märtsil 1991. aastal oli see ettepanek päevakorras⁷⁶ ja ettekande tegi Tallinna Linnavolikogu esimees A. Kork. Toome järgnevalt selle punkti stenogrammist (meie arvates värvikamaid) väljavõtteid, sest see iseloomustab aega, milles tuli eestimeelsetel poliitikutel tegutseda.

Esmalt A. Kork selgitas, et 10. detsembril 1989 jäid Tallinnas neljas valimisringkonnas saadikud valimata. „Seda põhjendati interliikumise boikotiga. Me viisime läbi kordusvalimised jaanuaris. Siis boikotti enam ei olnud, aga selgus, et tegelikult asi boikotis ei olnud. Lihtsalt valijatel puudus huvi asja vastu. Läbi läksid valimised ainult ühes ringkonnas – Maardus. Teistes ei tulnud jälle 50% täis. Seaduse järgi ei saa kordusvalimisi viia läbi kaks korda. Linnavolikogu arutas seda küsimust eelmise aasta 31. jaanuaril ja otsustas teha pöördumise Ülemnõukogu poole, et kinnitada selleks volituste perioodiks Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvuks 69, see on see arv, kui palju on saadikuid valitud. Mis saab nendest piirkondadest, kus saadikuid valitud ei ole? Oleme teinud Mere- ja Kalinini rajooni saadikurühmadele ülesandeks, et nad peavad võtma vastu ka nende valimispiirkondade inimesi, kus ei ole saadikuid valitud.”

Järgnes Interliikumise ühe juhi Vladimir Lebedevi küsimus: „Hr Kork, kas Teile ei näi, et see valijate passiivsus sõltub paljuski linnavolikogu tööst ja ebapopulaarsest poliitikast? Sellest, et otsustati tõsta ühistranspordi piletihinda, seati sisse 25 aasta pikkune paiksustsensus korteri saamisel, suurendatakse elektrienergia ja

⁷⁵ Vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele linnavalitsuse liige ei võinud (ega või ka nüüd, aga möödusega – samas vallas või linnas) olla linnavolikogu liige. Täpsuse huvides tuleb öelda, et ainus erand oli aastatel 1989–1993, kui esmatasandi üksuses oli volikogu esimees samal ajal ka täidesaatva organi juht (seega vallavolikogu esimees oli samal ajal ka vallavanem jne).

⁷⁶ <https://www.riigikogu.ee/wp-content/uploads/2015/03/18.-21.-m-rt-1991.pdf>

soojusenergia tariife, kusjuures soojamõõtureid pole. Tuleb välja, et inimesed peavad Kommunaalameti tegevusetuse ja lohakuse ning paljud linnavolikogu muud ebapopulaarsed aktsioonid kinni maksma. Peale selle kestab skandaal linnavolikogu ja linnavalitsuse, Teie ja H. Aasmäe vahel ... Siin on ka juriidilisi keerukusi, mistõttu on see küsimus parlamendi päevakorras. Kas Teie ei näi, et linnavolikogu võiks laiali minna ja määrata uued valimised? Ma arvan, et see lahendaks suuresti probleemi nii juriidilisest kui ka valijate, s.o linnaelanike seisukohast. Mina pole linnaelanikega, oma valijatega vesteldes kohanud kedagi, kes linnavolikogu tegevust toetaks. Võib-olla on vaja uusi valimisi?”

Teda toetas teine Interliikumise juhte G. Israeljan: „Teie, hr Kork selgitasite, et see ei olnud boikott. Miks? Lubage mitte nõustuda. Miks Te ei maini boikoti põhjusti? See oli nimelt boikott. Need põhjused on ju senini säilinud. ... peamine oli ringkondade ebaõiglane jaotus linnas. See on peamine küsimus, mis pani inimesed boikoteerima. Mida peab Teie arvates linnavolikogu praegu tegema ja kas tal tuleks praegu läbi arutada boikoti põhjused ja sügavamalt selle küsimusega tegeleda? Mul on alternatiivne ettepanek ühineda Tallinna valijate ettepanekuga – saata linnavolikogu laiali ja määrata uued valimised ringkondade uue jaotusega.”

Interliikumise tuntud esindaja N. Aksinin küsis: „Kas Te teate, et relvajõud ja sõjaveteranid ning Suure Isamaasõja invaliidid ei ole rahul teie tegevusega? Kas Te teete takistusi, kui Suure Isamaasõja veteranid lähevad 9. mail väljakule oma pidupäeva pühitsema? Kas Te võite selgitada, millised on kavatsused V.I. Lenini mälestussammaste suhtes? Selle kohta liigub mitteametlikke kuuldusi.”

A. Kork vastas: „Tallinna Linnavolikogu oli nii Eestis kui ka kogu Nõukogude Liidus esimene kohalik valitsusorgan, kes likvideeris veteranide eesõiguse minna väljaspool järjekorda kaubandus- ja teenindustevõtetesse. Sellist privileegi, kus mees surub küünarnukkidega vahele, liputades punast piletit, lükates kõrvale ema lapsega või vanema daami, ei ole minu teada kusagil mujal maailmas. Kahjuks ma ei oska öelda Bulgaaria või Põhja-Korea kohta. Ma arvan, et me astusime selle sammu sotsiaalse õigluse taastamise suunas.”

Interliikumise tuntud esindaja L. Annus ütles: „See, et Tallinna Linnavolikogu pole suutnud kahel korral valimisi läbi viia, väljendab täiel määral linnavolikogu mannetust oma töö korraldamisel. Kas oleks õigem Tallinna Linnavolikogu laiali saata ja kuulutada uued valimised? Kui mitte minna seda teed, siis kas Te hindate 11 saadikukoha koondamist linnavolikogus kui demokraatia tormilist arendamist pealinnas?”

Jaak Allik küsis: „Kas Te kaalusite ka variante, teha Ülemnõukogule ettepanek muuta valimisseaduses see kord, mis näeb ette kordusvalimisi ainult üks kord ja muuta sätet, mis näeb ette, et valimistel peab osalema 50% valijatest? Miks Te sellele teele ei läinud?”

Tallinna Linnavolikogule üsna ootamatult järgnes Haldusreformi komisjoni (esimees A. Ristkok) ettepanekul Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvu vähendamise eelnõu tagasilükkamine.⁷⁷

11. märtsil 1991. aastal võttis Ülemnõukogu Presiidium vastu otsuse Eesti Vabariigi seadusandlusest „Tallinna Linnavolikogu mandaatide arvu vähendamise kohta”, kus see probleem lahendati vastavalt Tallinna Linnavolikogu ettepanekule⁷⁸.

⁷⁷ RT 1991, 10, 150

⁷⁸ See on märgitud Riigikogu Kantselei avaldatud „Eesti NSV / Eesti Vabariigi Ülemnõukogu XII koosseis. 29.03.1990–29.09.1992. Statistikat ja ülevaateid”, kusjuures märkega „RTs avaldamata”, lk 168

Edasised muudatused selle linnavolikogu koosseisus on toodud lisas 1.

Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsuse järgneva tegevuse üheks põhiteljeks sai võitlus linna senise suure mehaanilise iibe vastu.

30. jaanuari linnavolikogu istungil otsustati peatada väljastpoolt Tallinna saabuvate kodanike sisse kirjutamine Tallinnas paiknevatesse ühiselamutesse ning väljapoolt Eestit saabuvate kodanike alaline sisse kirjutamine Tallinnasse. Erandite läbivaatamine oli linna vastava komisjoni ülesanne. Migratsiooni reguleerivaid otsuseid tegi Tallinna Linnavolikogu ka hiljem, mida käsitleme allpool.

Linnavolikogu 13. veebruari 1990 istungil otsustati tunnustada 27. jaanuaril linnavolikogusse 20. valimisringkonnast (Maardu) kordusvalimistel valitud 2 saadiku (Oleg Golovtsov ja Anatoli Kanajev) volitusi. 13. veebruari 1990 istungil kinnitati abilinnapeaks linna peaarhitekt Irina Raud, majandusnõunikuks Vello Ervin, rahandusnõunikuks Heino Tonsiver, keskkonnakaitse nõunikuks Rein Ratas ja Kalinini Rajoonivalitsuse esimeheks Ivan Kappanen.

Nagu eelnevalt märgitud, võeti 22. jaanuaril 1990. aastal vastu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus kohaliku omavalitsuse juhtivtöötajate staatuse kohta. Selles sätestati volikogu esimehe, linnaeapa ja linnasekretäri ülesanded, linnaeapa ja linnasekretäri ametisse nimetamine ning linnavolikogu ja linnavalitsuse töökorralduse alused. See seadlus reguleeris mitmeid olulisi küsimusi, mis vastvalitud linnavolikogu ja moodustatud linnavalitsuse toimimises tõusetusid.

Tallinna Linnavolikogu ja linnavalitsuse esimest tööperioodi aastatel 1989–1993 iseloomustab muuhulgas see, et enamike regulatsioonidega tuli demokraatlikule ja turumajanduslikule ühiskonnale üleminekul alustada n-ö nullist (nt teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamine, riigivara munitsipaliseerimine jms). Seetõttu iseloomustatakse seda perioodi detailsemalt, kui arengut alates 21. sajandi algusest, veelgi enam riigi liitumisest Euroopa Liiduga. Liiatigi on linnavolikogu ja linnavalitsuse tegevus (vastu võetud õigusaktid jne) alates sajandivahetusest kergesti kättesaadavad ka veebil.⁷⁹

Kuna Tallinna Linnavolikogu 1989. a valimised toimusid eelkõige isikuvalimise printsiibil, siis fraktsioonide tegevus kujunes aastatel 1989–93 tagasihoidlikuks. 19. juuli 1990 linnavolikogu istungiks esitati avaldus, kus oma ühinemisest teavitas linnavolikogu rajoonide vaheline saadikugrupp, kes võttis endale ka nende Tallinna valimisringkondade elanike, kel pole oma saadikuid linnavolikogus, huvide esindamise. Samaks ajaks teatasid „Linna arengu” saadikuterühma moodustamisest ja sinna kuulumisest üheksa linnavolinikku, kes esitasid ka oma saadikuterühma platvormi.

Linnavolikogu 8. oktoobri 1992 istungil kinnitatud linnavolikogu reglemendis sätestati, et linnavolinikud võivad ühineda rühmadeks, kusjuures vähemalt 5-liikmeline rühm võib registreerida end linnavolikogu fraktsioonina. Reglemendi kohaselt pidi fraktsioon teatama linnavolikogule oma koosseisu ja kõik muudatused

[https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/02/Eesti NSV Eesti Vabariigi Ülemnõukogu XII koosseis 29.03.199029.09.19921.pdf](https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/02/Eesti_NSV_Eesti_Vabariigi_Ulemnoukogu_XII_koosseis_29.03.199029.09.19921.pdf)

⁷⁹ <https://aktal.tallinnlv.ee/>

selles. 15. oktoobriks 1992 olid seda teinud Elukaitse fraktsioon ja Vabariiklaste fraktsioon.

Väga oluline on ka märkida, et **kohaliku omavalitsuse poliitikud, eriti Tallinna Linnavolikogus ja Tallinna Linnavalitsuses**, täitsid sel perioodil erandlikult neile otseselt mitte omaseid ülesandeid, **andes oma panuse Eesti riigi taastamisse**. Sama moodi, kuigi vastupidiselt võib öelda Kohtla-Järve, Narva ja Sillamäe linnavolikogude ja linnavalitsuste paljude liikmete, kes andsid oma panuse Eesti iseseisvuse taastamise vastasesse tegevusse, kohta. Nüüd võib aga kuulda või lugeda, kuidas mõni neist ennast lausa „vabadusvõitlejana” esitleb.⁸⁰

Viide vabariiklikele linnadele sai eelnevalt tehtud ka seetõttu, et 1990. aastate algul korraldati Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsuse initsiatiivil nende linnade (ka Tartu ja Pärnu) juhtidega mitmeid kohtumisi, kus arutasime suuremate linnade kohaliku omavalitsuse toimimist ja vajadusi paremaks seadusandlikuks reguleerimiseks.

2. veebruaril 1990. aastal arutas Tallinna Linnahalli kogunenud **Eesti kõigi tasandi rahvasaadikute täiskogu** Eesti riigi staatuse küsimust.

Vastuvõetud Deklaratsioonis märgiti⁸¹ : „Täiskogu pöördub: NSV Liidu Ülemnõukogu poole ettepanekuga alustada Eesti rahva seaduslike esindajatega läbirääkimisi Eesti riigi iseseisvuse taastamiseks. Täiskogu kuulutab: Iseseisva Eesti Vabariigi taastamise eesmärgil ja lähtudes Tartu rahulepingu kehtivusest alustab Eesti oma esindajate kaudu konstruktiivseid läbirääkimisi kõigi osapooltega, kellest oleneb iseseisva Eesti Vabariigi taastamine *de facto*.”

Professor Eerik-Juhan Truuväli (Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise järgne esimene Õiguskantsler) on seda Deklaratsiooni nimetanud sisuliselt rahvaasemike referendumiks iseseisvuse küsimuses. Linnahallis viibinud 3090-st rahvasaadikust (NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi liikmed, Ülemnõukogu saadikud ning 10. detsembril 1989. aastal kahel tasandil valitud kohalikud saadikud) oli Deklaratsiooni vastu ainult 101 ja erapooletuid 16. See oli eriti jõuline rahvusvaheline signaal, sest oli ju teada, et aastakümneid NSV Liidus „valitud” rahvasaadikud olid pigem impeeriumimeelsed, kui vastupidi⁸².

Ka mitmetel teistel juhtudel olid kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende liitude esindajad aktiivsed osalejad Eesti riikliku iseseisvuse tagamiseks vajalike riigiõiguslike ning ka sise- ja välispoliitiliste küsimuste lahendamisel. Jüri Ratase valitsuse riigihalduse minister **Janek Mäggi** kirjutas:⁸³ „**Hindan väga kõrgelt tööd, mida tegid omavalitsuste juhid ja volikogude liikmed Eesti iseseisvuse taastamise ajal...**”

Paljud Tallinna linnavolinikud olid valimiste eel lubanud võidelda **korrakaitse ja elanike turvalisuse** tagamise eest. 13. veebruaril 1990 võttis linnavolikogu vastu otsuse, kus tehti siseministrile ettepanek vabastada ametist

⁸⁰ Vt nt <http://pr.pohjarannik.ee/?p=21039>

⁸¹ RT 1989, 36, 552

⁸² S. Lääne, S. Mäeltsemees. Euroopalikku omavalitsust taastamas. Rmt-s „A. Rüütel. Tuleviku taassünd. Kirjastus Ilo, Tallinn 2001, lk 105–112

⁸³ Kogumik „Eesti kohalik omavalitsus ja liidud 100. Minevik, tänapäev ja tulevik” Tallinn 2018, lk 9

Tallinna Siseasjade Valitsuse mitmed juhid ning ühtlasi kaotada poliitosakonnad, kui korrakaitsele mitte vajalikud üksused selles süsteemis.

Linnavolikogu 2. märtsi 1990 otsusega piirati oluliselt elanike erigruppide kaubanduslikku eelisteaindamist, v.a esimese grupi invaliidid, nägemis- ja lapsinvaliidid ning paljulapselised perekonnad. Suure Isamaasõja veteranide eelisteaindamise lõpetamist kritiseeriti teravalt, nt Eesti Vabariigi Ülemnõukogu istungil 18. märtsil 1991. aastal, mida märkisime juba eelpool. Tallinna Linnavalitsuse liikmeks ja ehitusnõunikuks kinnitati 2. märtsi 1990. aasta linnavolikogu istungil Kalev Kallo.

14. märtsi 1990 otsusega „Kinnisvaratehingute kord Tallinnas” jäeti linnavolikogu ainupädevusse maaeraldused ja rentimised üle 5 ha, kinnisvarade (ehitised, rajatised) võõrandamine juriidilisele isikule ja ametkondlikus bilansis olevate sotsiaalsfääri objektide sihituse muutmine. Linnavolikogu kohustas linnavalitsust kooskõlastama kõik kinnisvaratehingud volikogu kinnisvarakomisjoni, v.a väljaspool arhitektuurilisi kaitsetsoone ning mälestisi paiknevate mitte-eluruumide rentimine suurusega alla 50 ruutmeetri, maaeraldused ja rentimised alla 0,5 ha, samuti eluruumide rentimine ja müük elanikele.

Linnavolikogu 29. märtsi 1990. aasta istungil kinnitati linnavolikogu

Eestseisus koosseisus:

V. Ilmoja – tervishoiukomisjoni esimees

J. Karu – revisjonikomisjoni esimees

A. Kikas – hariduskomisjoni esimees

A. Kollist – migratsioonikomisjoni esimees

M. Kornet – haldusreformikomisjoni esimees

S. Mäeltsemees – finants- ja majanduskomisjoni esimees

E. Pere – ehituskomisjoni esimees

R. Saart – korrakaitsekomisjoni esimees

Ü. Tärno – arengukomisjoni esimees

A. Vaimel – tööteenistuskomisjoni esimees

I. Viilmann – kinnisvarakomisjoni esimees

E. Väärtnõu – keskkonnakaitsekomisjoni esimees

Eestseisuse liikmeteks määrati ka tolleaegsed Ülemnõukogu saadikud, linnavolinikud

R. Veidemann ja R. Tamme.

Linnavolikogu 29. märtsi 1990. aasta istungil kinnitati abilinnapeaks Eino Tamm ja 10. aprillil 1990. aasta istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeteks sotsiaalnõunik Kalev Karu ja kaubandusnõunik Ants Vasar.

10. aprillil 1990 kinnitati suurte vaidluste tulemusel linnavolikogu töö reglement (ajutine). Reglement võeti vastu 27. septembri 1990. aasta istungil.

Oluline, eriti 1970.–80. aastatel **mehaanilise iibe tulemusel** linna ülemääraselt kasvanud elanike arvu vähendamisele suunatud otsus sätestas, et isikutele, kes kasutasid Tallinnas kohaliku omavalitsuse elamufondi majades eluruumi ning lahkusid Eestist, asudes elama teistesse tolleaegsetesse liiduvabariikidesse, hakati maksta kompensatsiooni eluruumide vabastamise eest.

10. aprill 1990 on oluline daatum Tallinna **Linnavolikogu istungite asukohana**. Esimene sõjajärgse Tallinna Linnavolikogu istung, nagu eelnevalt juba märgitud, toimus Raekojas. Järgnevatel kuudel toimusid istungid igal nädalal ja erinevatel päevadel ning üldjuhul algusega kell 10, kusjuures lõppesid 16–17 paiku, aga vahel ka hilisõhtul. Istungid toimusid mitmes kohas (Matkamajas, Kentmanni tänavas endise kommunistliku partei saalis, Harju tänaval ühingu „Teadus” saalis, Eesti Projekti saalis, kus muuhulgas valiti ka esimene sõjajärgne Tallinna linnapea),

enne kui **10. aprillil 1990.** aastal jõuti nüüdseks kodusse **Vana-Viru tn 12** majja, tõsi küll II korrusele ja mitte veel sellele hiljem juurde ehitatud III korrusele.

Linnavolikogu üks põhiülesandeid on kahtlemata linnamajanduse üldist arengut puudutavate strateegiliste otsustuste tegemine ja linnavalitsuse ülesanne nende strateegiliste kavade ettevalmistamine. Esimeseks sellelaadseks otsuseks sai 4. mail 1990. aastal linnavolikogus vastu võetud veevarustuse arengu põhisuunad Tallinnas. Samal istungil eraldati linna eelarvest 4,5 miljonit rubla linna Siseasjade Valitsusele materiaalse olukorra parandamiseks ja töötajate stimuleerimiseks.

1990. aasta talvel-kevadell taastati Eesti Vabariigi esimesel iseseisvusajal aktiivselt kohaliku omavalitsuse üksuste siseriiklikes ja rahvusvahelistes huvides tegutsenud **Eesti Linnade Liit**. Tallinnal on selles liidus alati olnud juhtivaid positsioone (vt ptk-d 1 ja 5). Tallinna Linnavolikogu 9. mai 1990 istungil valiti Eesti Linnade Liidu esindajate kogu (Linnade Päeva) delegaatideks A. Kork, I. Saul, S. Mäeltsemees, B. Popov ja V. Saatpalu. Nõmmelt valitud linnavolinikud esitasid hiljem Nõmme kui endise (enne 1940. aastat) Eesti Linnade Liidu liikme esindajateks A. Eiche ja A. Kikase.

14. mai 1990. aasta istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeteks elamunõunik Toomas Sepp (1992. aastast linnasekretär) ja kommunaalnõunik Andres Monvelt. Samal 14. mai 1990 istungil otsustati, et Tallinna Linnavolikogu pädevusse kuulub kõigi hoonestusprojektide ja ideekavandite suurusega üle 5 ha kinnitamine.

Jõuline otsus Eesti omariikluse taastamise suunas tehti **14. mail 1990.** aasta istungil, kui otsustati hakata **piirama N. Liidu sõjaväelaste ja nende perekonnaliikmete Tallinnasse sisse kirjutamist**. Linnavolikogu otsuse kohaselt võis neid sisse kirjutada neile seoses sõjaväeteenistusega antud elamispinnale ajutiselt teenistuse kestvuse ajaks, kuid mitte kauemaks, kui viieks aastaks.

Põhimõttelised vaidlused olid linnavolikogus linnasisese juhtimise **detsentraliseerimise** teemal (vt ptk 6). Siinkohal märgime, et Tallinna Linnavolikogu 24. mai 1990. aasta ettepanek Ülemnõukogu Presiidiumile Tallinna linnarajoonide ümber nimetamiseks leidis Ülemnõukogu Presiidiumi poolt aktsepteerimist 11. aprillil 1991. aastal. Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega⁸⁴ nimetati Kalinini rajoon Põhjarajooniks, Oktoobri rajoon Läänerajooniks, Lenini rajoon Lõunarajooniks ning Mererajoon Idarajooniks.

Linnasisese juhtimise korrastamise kõrval tegeldi ka Tallinna tagamaaga. Siinkohal on mõeldud Tallinna haldusalasse nõukogude ajal toodud asulaid. Linnavolikogu 28. veebruari 1991 otsusega toetati Saue alevile (nüüd linnale) ning 10. oktoobri 1991 otsusega Maardu linnale omavalitsusliku staatuse andmist. Ülemnõukogu Presiidium kinnitas omavalitsusliku staatuse Sauele 6. juunil 1991 ja Maardule 20. novembril 1991.

1. juuni 1990 linnavolikogu otsusega lubati Tallinnas avada katseliselt tööstuskaupade kommertskauplusi, mis koos varem töötanud alkoholi kommertskauplustega kujunesid linna kommertstulude fondi aluseks. Selle fondi vahendeid kasutati fondinõukogu otsusel operatiivselt paljude linna sotsiaal- ja majandusküsimuste lahendamisel.

7. juunil 1990 otsustati **linnavolikogu liikmetele hakata maksma kompensatsiooni** töö eest volikogu komisjonides ja moodustatavates linnaosade halduskogudes. Järgnevatel aastatel arutati linnavolikogus, eelkõige komisjonides ja Eestseisuses, aga ka kuluaarides sageli, kuidas hüvitamisega tagada linnavolinike töö

⁸⁴ RT 1991, 14, 188

stimuleerimine ja efektiivistamine. Leiti, et võiks lähtuda põhimõttest, kus komisjoni ja linnaosa halduskogu esimees saaksid kindla kuluhüvitise, aga lihtliige saaks tasustatud igal istungil/koosolekul osalemise eest. Lihtliikmed (eriti pensionärid) võivad olla huvitatud pikematest istungitest ja koosolekutest, aga kuna esimehe tasu sellest ei sõltu, siis ta ei ole huvitatud põhjendamatust istungite ja koosolekute arvu ning kestvuse suurendamisest.

Taas kord tegi kaaluka ja **jõulise poliitilise otsuse** Moskva keskvalitsuse vastu Tallinna Linnavolikogu **16. augustil 1990.** aastal. Seega aasta (!) enne Moskvast toimunud putši, alles mille järel sai teatavasti võimalikuks taastada Eesti Vabariigi riiklik iseseisvus nii *de jure* kui ka *de facto*. Nimelt otsustas siis linnavolikogu piirata eluruumi saamist Tallinnas, kuhu aastakümnete jooksul olid igal aastal saabunud tuhanded peamiselt vene keelt kõnelenud töölised. Sellest Tallinna Linnavolikogu otsusest kujunes impeeriumit toetanud poliitiliste jõudude poolt üks enim kritiseeritud linnavolikogu otsuseid (kuni protestimiseni Ülemnõukogus). Selle otsusega lubati Tallinnas võtta moodustatavate elamukooperatiivide liikmeks, samuti kooperatiivi liikmeks vabanenud kooperatiivkorterile või liikmeks seoses väljamakstud kooperatiivkorterite üleandmisega üksnes isikuid, kes on Eestis pidevalt elanud ja alaliselt eluruumi sisse kirjutatud vähemalt viimased 15 aastat või sünnist alates, sh Tallinnas vähemalt viimased 10 aastat. Samad piirangud kehtestati korteriordeeride välja andmiseks ka teistele eluruumidele, sh ühiselamutele ja teenistuslikele eluruumidele.

Kuna see otsus tekitas ühiskonnas ja meedias tugevat vastukaja, siis pöördus Tallinna Linnavolikogu Ülemnõukogu Presiidiumi poole palvega seda otsust aktsepteerida, kuigi linnavolikogu oli lähtunud teadmisest, et otsus on kooskõlas vabariigi asjakohaste õigusaktidega, eelkõige Ministrite Nõukogu ja Ametiühingute Nõukogu 8. juuni 1988. aasta määrusega.

16. oktoobril 1990 võttis Ülemnõukogu Presiidium vastu seadluse „Tallinna Linnavolikogu 1990. a. 16. augusti otsuse „Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas” kohta.”⁸⁵ Seadlus selgitab ja põhjendab Tallinna Linnavolikogu vastavat otsust järgmiselt: „Seades eesmärgiks leevendada aastakümnete jooksul Tallinnas kehtinud ebavõrdsust põlistallinlastele elamispinna jaotamisel ning lähtudes Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu 1988. aasta 31. märtsi otsusest „Tallinnas elamuprobleemi lahendamise 2000. aastaks” ja selle alusel vastu võetud Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu 1988. a. 8. juuni määrusest nr 286 „Eksperimenti läbiviimise kohta Tallinnas elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestusel ja eluruumide andmisel”, võttis Tallinna Linnavolikogu 1990. a. 16. augustil vastu otsuse „Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas”, mis ei ole vastuolus nimetatud eksperimenti põhimõtetega.”

Ülemnõukogu Presiidium otsustas, et Tallinna Linnavolikogu 1990. a. 16. augusti otsus «Piirangutest eluruumide saamisel Tallinnas» on kooskõlas Eesti NSV Ministrite Nõukogu ja Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu 1988. a. 8. juuni määrusega nr 286 «Eksperimenti läbiviimise kohta Tallinnas elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestusel ja eluruumide andmisel» kehtestatud põhimõtetega.” Samas tegi Ülemnõukogu Presiidium Tallinna Linnavolikogule siiski

⁸⁵ RT 1990, 15, 163

ka ettepaneku teha oma 16. augusti 1989. aasta otsuse kohta täpsustused, mis välistaksid üksikute sätete erineva tõlgendamise võimaluse.

Selline Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus ei rahuldanud impeeriumimeelse Interrinde tegelasi ja nende esindus Ülemnõukogus, saadikute rühm „Võrdsete õiguste eest” tegi ettepaneku Ülemnõukogul kui kõrgemal rahvasaadikute nõukogul tunnistada kehtetuks Tallinna Linnavolikogu vastav otsus.⁸⁶ Eriti rõhutasid otsuse tühistamise pooldajad, et eluruumi piirangud olevat vastuolus rahvusvaheliste inimõigustega, kuigi Tallinna Linnavolikogu otsuse eesmärk oli rahvusest sõltumatult põliselanike kaitse migrantide voolu ja just nõukogude-aegse migrantide eelistamise eest. Pärast diskussiooni otsustas Ülemnõukogu 22. oktoobril 1990. aastal selge häälteenamusega (poolt 63 ja vastu 12 saadikut) toetada Ülemnõukogu Presiidiumi seadlust ja sellega ka Tallinna Linnavolikogu vastavat otsust.⁸⁷

Pärast Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist otsustas Tallinna Linnavolikogu 22. veebruaril 1994. aastal tunnistada kehtetuks linnavolikogu 16. augusti 1990. aasta otsus „Piirangutest eluruumi saamisel Tallinnas” ning Ülemnõukogu Presiidiumi poolt 16. oktoobril 1990. aastal tehtud ettekirjutuse täitmiseks vastu võetud otsus „Piirangutest eluruumi saamisel Tallinnas” tõlgendamine ja rakendamine.

6. septembri 1990. aasta istungil vabastati V.-R. Villik linnavolikogu aseesimehe kohustest. Samal istungil delegeeriti ettevõtetele asutamislubade andmine Tallinna Linnavalitsuse pädevusse, sest igal nädalal registreerus Tallinnas kümneid kuni sadu uusi ettevõtteid. Nagu eespool märgiti, oli see ülesanne vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele (§8, lg 5) hoopis linnavolikogu ainupädevuses.

13. septembril 1990 otsustati linnavolikogule valida kaks aseesimeest. Kandidaatideks seati B. Julegin, S. Mäeltsemees, I. Saul ja E. Väärtnõu. Aseesimeesteks valiti B. Julegin (50 häälega) ja S. Mäeltsemees (33 häälega). 27. septembri 1990. aasta linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna Linnavalitsuse liikmeks humanitaarnõunik Rein Kiis.

Kogu enam kui poolteiseaastasel perioodil Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse töö algusest kuni Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamiseni (1991. aasta hilissuvel) tuli neil kohaliku omavalitsuse organitel palju tegeleda üldpoliitiliste küsimustega, nagu ka eelnevalt vastavaid näiteid sai toodud.

Selle üheks näiteks võib tuua linnavolikogu otsuse **8. novembrist 1990**, millega peatati N. Liidu relvajõudude Tallinnas viibimisega seotud jooksvate küsimuste lahendamine kuni Tallinna linnavõimude tunnustamiseni Tallinna Garnisoni poolt, sest 7. novembril oli Tallinna Garnison korraldanud linnavalitsuse poolt sanktsioneerimata sõjaväeparaadi Vabaduse väljakul. **Kolmveerand aastat enne Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist astusid Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus seega vastu maailma ühele võimsamale sõjalisele jõule – Nõukogude Armeele!** Ja viimased aktsepteerisid seda otsust – kolmveerand aastat enne Moskva putši.

Linnavolikogu 22. novembri 1990 istungil võeti vastu otsus Pikaliiva elurajooni ehitamisest ning kehtestati linnas haljastuse taastamismaks. Samal istungil kiideti heaks „Sõidutaksode teeninduslubade väljaandmise kord Tallinnas ja Harju maakonnas” ning „Taksosõidu eeskirjad Tallinnas ja Harju maakonnas”. Vabariigi

⁸⁶ https://www.riigikogu.ee/wp-content/uploads/2015/03/1990_22_25_oktoober.pdf

⁸⁷ RT 1990, 15, 165

Ülemnõukogu poole pöörduti ettepanekuga suurendada seaduses 10 korda paljude administratiivõigusrikkumiste eest määratavaid rahatrahve.

Linnavolikogu 28. detsembri 1990 istungil otsustati **jätkata Tallinnas veel 1991. aastal tselluloosi tootmist**, mis oli suur keskkonna saastaja ning Ülemiste järve puhastusseadmed läbinud vee tarbija. Tartu maantee ääres asunud Tallinna tselluloosi- ja paberivabrik vajas oma suurima tootmismahuga aastatel kuni veerandi (kuni 60 000 m³ ööpäevas) linna summaarsest veevajadusest. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna 1991. aasta eelarve. See oli **esimene linna eelarve, millega linnavolikogu juba ka sisuliselt tegeles**.

Tallinna Linnavolikogu 17. jaanuari 1991 istungil tunnistati kehtetuks K. Karu kinnitamine linna sotsiaalnõunikuks ning vabastati A. Vasar kaubandusnõuniku ametikohalt. Uuteks linnavalitsuse liikmeteks kinnitati sotsiaalnõunik Vahur Keldrimaa ja kaubandusnõunik Ülo Mallene. 16. jaanuari 1992 istungil otsustati vabastada Ivan Kappanen Põhja Rajoonivalitsuse esimehe ja linnavalitsuse liikme kohustest ning tema asemele kinnitati Olev Kallas.

Linnavolikogu 14. veebruari 1991 istungil võeti vastu otsus „Referendumi ettevalmistamise ja läbiviimise kohta Eesti Vabariigi iseseisvumise taastamise küsimuses”. Samal istungil moodustati linnavolikogu **eetikakomisjon** koosseisus: J. Dergunov, A. Kikas, K. Kilvet, A. Kollist, J. Moks ja A. Vaimel.

14. märtsi 1991 istungil kehtestati Tallinnas kohaliku maksuna etendusmaks (vt ptk 7). Samal 14. märtsi istungil kinnitati „Tallinna turgudel, tänavatel ja teistes üldkasutatavates kohtades kauplemise eeskirjad” ning „Tallinna heakorra ja avaliku korra kaitse eeskirjad”. Kohaliku omavalitsuse ülesandeks peetakse sageli ekslikult üksnes teenuste osutamist (õigem on öelda – tagamist!), kuid selle kõrval on väga oluline tagada ka avaliku korra kaitse, seda näiteks kauplemise eeskirjade jms abil.

28. märtsi 1991 istungil kinnitati Harku järve-äärse Pikaliiva elurajooni detailplaneerimise projekt. 11. aprilli 1991 istungil kehtestati Tallinnas kauplemisluba ning kinnitati „Kauplemislubade rakendamise kord”.

Linnavolikogu 25. aprilli 1991 istungil oli päevakorras umbusaldushääletus linnapea H. Aasmäele. Hääletamisel osales 59 linnavolinikku, kellest 29 hääletasid umbusalduse avaldamise poolt ja 29 umbusalduse avaldamise vastu. Umbusaldus kukkus seega läbi. Linnavolikogu 9. mai 1991 istungil kiideti heaks Tallinna elamupoliitika põhisuunad ning võeti vastu esimene põhimõttelise tähtsusega otsus riiklike teenindus-, kaubandus- ja toitlustusettevõtete erastamise kohta. Sellega kinnitati nende ettevõtete erastamise ettevalmistamise ja läbiviimise kord Tallinnas. Ühtlasi moodustati linnavolikogu erastamiskomisjon koosseisus: esimees – volikogu esimees või aseesimees; liikmed – majandus-, ettevõtlus- ja kinnisvarakomisjonide esimehed; kaks esindajat linnavalitsusest ja üks esindaja Eesti Vabariigi Kinnisvarade Ametist.

23. mai 1991 istungil kinnitati linna 1990. a eelarve täitmise aruanne. Kinnitati ka Tallinna ajalooliste vappide ja lipu standardid ning kasutamise kord. Samal istungil kiideti heaks esimene nimekiri riiklike teenindusobjektide erastamiseks.

6. juuni 1991 istungil kinnitati „Teede ja tänavate ajutise sulgemise eeskirjad Tallinnas”. 4. juuli 1991 otsusega kinnitati „Teeninduslubade rakendamise kord Tallinnas” ja Tallinna Valuutafondi põhikiri (linna valuutafond oli otsustatud moodustada 28. veebruaril 1991).

Kuna linnas esines mahajäetud hoonete süütamisi, lammutamisi vms kuritegelikke aktsioone, siis Omandireformi aluste seaduse täitmise tagamiseks otsustas linnavolikogu peatada Tallinnas ajutiselt hoonete lammutamised ja igasugune muu tegevus, sealhulgas maaeraldused, mis on vastuolus Eesti Vabariigi

Omandireformi aluste seaduse ja selle rakendamise otsusega, kusjuures erandeid selles osas lubati teha ainult volikogu otsusega. See otsus avaldati ka ajalehes „Õhtuleht”, kuid ainult pooliku tekstiga „Peatada Tallinnas ajutiselt hoonete lammutamised ja igasugune muu tegevus.” Piltlikult öeldes ei oleks linnavolikogu esimees tohtinud isegi telefoni võtta (ikkagi tegevus!), et helistada ja nõuda ajalehelt vea parandamist. Sai arutatud, kas see oli ajalehe poolt eksitus või tahtlik linnavolikogu tegevuse halvustamine, kuid selgus jäi saamata.

15. augusti 1991 otsusega moodustati Tallinna Linnavolikogu tarbijakaitsekomisjon, mis eriti tollaegsetes oludes oleks pidanud ilmselt varem olema moodustatud. Samal istungil otsustati linna eelarvest maksta ühekordset rahalist toetust kolme- ja enamalapselistele perekondadele.

19.–21. augustil 1991 toimus Moskvas riigipöördekatse (**Augustiputš**), mis tõi kaasa ärevad ja pingelised päevad Tallinna Linnavolikogusse ja Tallinna Linnavalitsusse. Ka linnavolikogu hoones korraldati ööpäevaringne telefonivalve, nii linnavolikogu esimees A. Kork kui ka linnapea H. Aasmäe läksid Tartu maanteele vastu pealinna suunas liikuvale Nõukogude Armee soomukite kolonnile, et veenda neid tagasi pöörduma. Linna paljud poliitikud ja ametnikud asusid Raadiomaja, Telemaja ja teletorni kaitsele jne. Toomas Sepa meenutuste kohaselt jagati linnavalitsuse liikmetele ja linnavolikogu juhtidele kinnises ümbrikus juhtnöörid, mida teha, kui sõjavägi tõepoolest suudab Tallinnas võimu võtta. Ümbriku avamisel selgus, et linnavalitsuse ja linnavolikogu liige pidi ise sõitma teatavasse kogunemiskohta, pere soovitati aga saata võimalikult eemale Tallinnast, seejuures soovitavalt mitte lähisugulaste juurde. Raamatu autor oli koos kolleeg Henn Sarvega Linnavolikogu Kantseleis valves 21. augusti õhtul ja öösel ning meenub, kuidas sageli helises lauatelefon (mobilltelefoni veel ei olnud) ning rõõmsad linnakodanikud teatasid, kuidas nad nägid soomukite tagasisõitu Tartu maanteele või juba Tartu maanteel.

Linnavolikogu 5. septembri 1991 otsusega kinnitati ühepere- ja ridaelamute ning korterite ostmise kord Pikaliiva elurajoonis. Samal istungil tegi linnavolikogu oma esimese otsuse Eesti Vabariigi Valitsuselt vara (enam kui 300 objekti) munitsipaalomandisse üleandmise taotlemiseks. 7. novembril 1991 kinnitati munitsipaalvara erastamise kord Tallinnas. 24. oktoobri 1991 otsusega kinnitati Merivälja ja Mähe vahelise elamurajooni (150 ha) planeerimiskava.

Linnavolikogu pöördus 7. novembri 1991. aasta istungil Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja Valitsuse poole seoses kuritegevuse järsu kasvuga nii Tallinnas kui ka kogu Eestis (vt ptk 5).

Linnavolikogu 5. detsembri 1991 otsusega nõustuti **Kunstimuuseumi uue hoone ehitamisega Lasnamäe klindile Kadrioru piirkonda**. Seda otsust asuti teatavasti realiseerima alles kümme aastat hiljem – 21. sajandil.

16. jaanuari 1991. aasta linnavolikogu istungil otsustati varasemate suurte vaidluste järel eraldada maa-alad aktsiaseltsile „Eesti Statoil” bensiinijaamade ehitamiseks Tallinna Linnahalli ning Tartu mnt - Järvevana tee ristmiku piirkonda. Eelkõige vaieldi nende **objektide keskkonnaohtlikkuse** üle.

Linna juhtimise detsentraliseerimine takerdus linnavolikogu vaidlustesse ning initsiatiivi näitas linnavalitsus. **Esimese Tallinna linnaosana määratles Tallinna Linnavalitsus** 31. jaanuaril 1992. aastal **Haabersti linnaosa** staatuse, kinnitas Haabersti Ajutise Haldusnõukogu (vahepeal teatavasti halduskogu ja nüüd linnaosakogu) koosseisu ja põhikirja. Linnavolikogu kinnitas Haabersti linnaosa piirid ja haldusnõukogu koosseisu poolteist kuud hiljem – 12. märtsil 1992 (vt ptk 6).

Tallinna Linnavolikogu 13. veebruari 1992. aasta istungil esitas linnapea H. Aasmäe tagasiastumise avalduse. Seoses Tallinna Linnavolikogu esimehe A. Korgi kinnitamisega tervishoiuministriks ning võttes aluseks A. Korgi isikliku avalduse, otsustati lugeda A. Kork tagasi astunuks Tallinna Linnavolikogu esimehe kohalt. Järgnesid **Tallinna Linnavolikogu esimehe** valimised, kus teises hääletusvoorus osutus valituks 35 häälega **S. Mäeltsemees** (vastaskandidaat A. Vaimel sai 15 häält).

Linnavolikogu 27. veebruari 1992 istungil otsustati, et ka ühiselamutes elavate isikutega sõlmitakse üürilepingud, lubati Tallinna Politseiprefektuuril läbi viia kodanike isikut tõendavate dokumentide kontrolliaksioonid tänavatel, avalikes kohtades, hotellides ja ühiselamutes ning kinnitati linna bensiniijaamade paigutuse skeem.

12. märtsi 1992 istungil valiti linnavolikogu aseesimeheks Ü. Laanoja (22 häälega). Teine kandidaat A. Vaimel sai 19 häält. Samal istungil kehtestati kord üürikorterite taotlemiseks ja eraldamiseks Tallinna Linnavalitsuse halduses olevast elamufondist. Linnavolikogu kinnitas samal istungil esimese linnaosana Haabersti linnaosa piirid ning tema halduskogu koosseisu.

Kaks ja pool kuud pärast eelarveaasta algust kinnitas linnavolikogu linna 1992. aasta eelarve. Oluline mõju oli ülikõrgel inflatsioonil (1 077% 1992. aastal). Kuid kindlasti venitas linnapea umbusaldamisele eelnenud poliitiline võitlus ka linna juhtimise, sh finantsjuhtimise sisuliste probleemide lahendamist.

Tugev oli konkurents linnapea vabanenud koha täitmiseks. 26. märtsil 1992 otsustas linnavolikogu lugeda Tallinna linnapea kohale ülesseatuks järgmised kandidaadid: Aivar Kala, Kalev Kallo, Tõnu Karu, Tõnis Kull, Aadu Luukas, Urmas Sannik, Jaak Tamm, Rein Tamme ja Ivar Vigla. Linnavolikogu **9. aprilli 1992** istungil oli päevakorras Tallinna linnapea valimine. Linnapea kandidaadid T. Kull ja T. Karu olid teinud avalduse, millega astusid kandideerimisest tagasi J. Tamme kasuks. Esimeses hääletusvoorus sai I. Vigla 9 häält, U. Sannik 9 häält, K. Kallo 15 häält, A. Luukas 16 häält, R. Tamme 18 häält, A. Kala 16 häält ja J. Tamm 28 häält. Teises hääletusvoorus sai J. Tamm 31 häält ja R. Tamme 20 häält ja kuus linnavolinikku jäid erapooletuks. **J. Tamm nimetati Tallinna linnapeaks.**

23. aprilli 1992 istungil kinnitati Tallinna Linnavalitsuse ajutine 14 liikmega struktuur: linnapea, 5 abilinnapead, neli rajoonivalitsuse esimeest, 3 nõunikku, linnasekretär. Samal istungil kinnitati abilinnapeadeks Eino Tamm, Tõnis Kull ja Viktor Andrejev ning nõunikeks Tõnu Karu, Aivar Ild ja Rein Ratas. Linnapea võttis linnasekretäri kohusetäitjana tööle **Toomas Sepa (Sepp)**, kes vastavalt tol ajal kehtinud korrale **kinnitati Tallinna linnasekretäriks Vabariigi Valitsuse 27. aprilli 1992 korraldusega nr 182-k.**

Linnavolikogu erakorralisel istungil 14. mail 1992. aastal kinnitati abilinnapeaks Kalju Leppik. Linnavolikogu 21. mai 1992 istungil kinnitati abilinnapeaks Ivar Lindpere.

Linnavolikogu 7. mai 1992 istungil kinnitati linna 1991. a eelarve täitmise aruanne. 21. mai 1992 istungil otsustati rajada Tallinnas kaabeltelevisioonivõrk liisinglepingute alusel.

Linnavolikogu esimese aasta-kahe jooksul moodustati järgmised komisjonid (peaaegu poole rohkem, kui 2019. aastal):

- 1) majanduskomisjon,
- 2) erastamiskomisjon,
- 3) ettevõtluskomisjon,
- 4) tööteenistuskomisjon,
- 5) haridus- ja kultuurikomisjon,

- 6) spordi- ja kehakultuurikomisjon,
- 7) tervishoiukomisjon,
- 8) keskkonnakaitsekomisjon,
- 9) tarbijakaitsekomisjon,
- 10) ehituskomisjon,
- 11) arengukomisjon,
- 12) kinnisvarakomisjon,
- 13) migratsioonikomisjon,
- 14) haldusreformikomisjon,
- 15) õiguskorra kaitse komisjon,
- 16) elamureformikomisjon,
- 17) Nõmme komisjon,
- 18) väliskomisjon ja
- 19) kommertstulude fondinõukogu.

1992. a kevadeks, kui olid toimunud muudatused linnavolikogu esimehe ja linnapea osas, sai selgeks, et aja jooksul oli moodustatud **liiga palju volikogu komisjone**. Sageli oli linnavolikogu uut komisjoni moodustades lähtunud põhimõttest, kui linnavolinik tahab mingis linnaelu valdkonnas komisjoni moodustada ja selle tööd juhtida, siis peab tal selleks olema ka õigus. Kahjuks kujunes aga komisjonide töö resultatiivsus äärmiselt erinevaks. Lisaks sellele (aga võib-olla eelkõige) ei toiminud ahel: linnavalitsus – linnavolikogu komisjon – linnavolikogu.

Lähtudes linnavolikogu Eestseisuse ja linnavalitsuse ettepanekutest linnaelu juhtimise ning linna omavalitsusorganite koostöö parandamiseks, sõlmisid Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus 4. juunil 1992 kokkuleppe linna alaliste komisjonide (linnavolikogu ja linnavalitsuse ühiskomisjonide) moodustamise kohta. Kokkuleppe alusel nähti ette moodustada 11 alalist komisjoni ning fikseeriti komisjonide töö põhimõtted. Komisjonide tegevus pidi toimuma volikogu poolt kinnitatud komisjoni põhimääruse alusel. Komisjoni esimehe ja ühe tema asetäitja, kes asendas esimeest tema äraolekul, pidi valima oma liikmete hulgast linnavolikogu, teise aseesimehe pidi määrama linnavalitsus. Komisjonide koosseis tuli komplekteerida komisjoni esimehe ja aseesimeeste ettepanekul ning kinnitati linnavolikogu otsusega, kusjuures oli soovitatav, et pooled komisjoni liikmed oluksid linnavolinikud.

Linnavolikogu 4. juuni 1992 istungil otsustati pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega anda Tallinna Linnavolikogu liikmetele O. Golovtsovile, I. Gnezdilovile, A. Iljinile, O. Stalnovile, V. Tarassovile, B. Popovile, A. Kanajevile ja B. Juleginile Eesti kodakondsus. Tugineti 26. veebruaril 1992. aastal vastu võetud Ülemnõukogu otsusele Kodakondsuse seaduse §7 p. 2 rakendamise kohta (RT/92/7/109), mille kohaselt oli kodaniku isikliku avalduse alusel Eesti kodakondsuse taotlemise õigus riigivõimu- ja valitsemisorganite, loomunguliste liitude, Eesti Spordi Keskliidu, Eesti Teaduste Akadeemia ja Eesti Vabariigi kõrgkoolide kõrval ka kohaliku omavalitsuse organitel.⁸⁸

Samal 4. juuni istungil otsustas linnavolikogu seoses värviliste metallide, sh värvilistest metallidest valmistatud kultuuriväärtuste erakordse ulatuse saavutanud

⁸⁸ [http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/EST%20Decision%20and%20Citizenship%20Act%20of%201938%20\(consolidated%20text%20of%2031.03.95\)%20\(original\).pdf](http://eudo-citizenship.eu/NationalDB/docs/EST%20Decision%20and%20Citizenship%20Act%20of%201938%20(consolidated%20text%20of%2031.03.95)%20(original).pdf)

vargustega keelata Tallinna linnas elanikelt värviliste metallide kokkuost kuni vastava korra väljatöötamiseni Vabariigi Valitsuse poolt ning kohustati linnavalitsust tagama linnas kultuuriväärtuste kaitse.

Eriti Nõmmelt valitud linnavolikogu liikmete eestvedamisel otsustas linnavolikogu samal 4. juuni 1992. aasta istungil Nõmme Linna Taastava Kogu ettepanekul moodustada Nõmme linnaosa.

Linnavolikogu 18. juuni 1992 istungil otsustati Elamuseaduse rakendamiseks kehtestada „Eluruume mitteomavate ja elamistingimuste parandamisel abi vajavate isikute arvestuse ning neile üürikorterite andmise eeskirjad” ning „Eluruumide andmise ja vahetamise registreerimise kord”.

Tallinna Linnavolikogu **2. juuli 1992** istungil otsustati **keelata seadusevastaselt Eesti Vabariigis viibivate Venemaa jurisdiktsiooni all olevate piirivalve- ja sõjaväeüksuste rea- ning noorem juhtivkoosseisu, sõjatehnika- ja transpordivahendite liikumine ja parkimine Tallinna linnas** väljaspool vastava väeosa dislotseerumise territooriumit. Erandid olid lubatud Tallinna Linnavalitsuse igakordsel loal päeval kell 9.00–16.00.

Tühjade hoonete säilitamiseks otsustas linnavolikogu, et linnavalitsusel tuleb anda tühjad hooned (kokku 46 hoonet), mille tagastamiseks on esitatud taotlus, endistele omanikele või nende pärijatele vastutavale hoiule. Hoiule võtmisest keeldumisel lubati anda need hooned rendile konkursi korras, soovijate puudumisel taotleda Vabariigi Valitsuselt luba nende lammutamiseks. Samal istungil otsustati esitada Tallinna Diagnostikakeskuse ehitamise küsimus uueks läbivaatamiseks Ülemnõukogule, kinnitati „Tallinna linnavarade valdamise, käsutamise ja kasutamise eeskirjad” ning taotleti Vabariigi Valitsuselt enam kui saja haridus-, kultuuri-, kommunaalmajanduse jne objekti üleandmist linna munitsipaalomandisse.

Väga olulise sündmusena algasid **11. juunil 1992** Tallinnas XII **rahvusvahelised hansapäevad** (vt ptk 8). Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise algaastatel ilmselt suurim (?) rahvusvaheline üritus langes aega kümme päeva enne rahareformi. Tagantjärele tundub uskumatu, et Tallinna linn sellega välisdelegatsioonide silmis valutult hakkama sai.

Hansalinnade ettepanekul otsustati kogu hansaturul teenitu annetada Tallinna linnale. Tolle aja kohta märkimisväärne summa (peamiselt 1-, 3-, 5-rublastes rahatähtedes) anti iga linna poolt Tallinna linnapeale üle lõpuüritusel Matkamajas (praegune Hopneri maja). Linnasekretär T. Sepp meenutab, et selle ülelugemiseks kulus kuuel linnaametnikul peaaegu kaks tööpäeva, kuigi kõrvalolevast pangamajast laenati selleks kaks rahalugemise aparati.

Linnavolikogu 13. augusti 1992 istungil võeti vastu otsus linna administratiivpiiride täpsustamiseks ja selleks tehti linnavalitsusele ülesandeks valmistada ette materjalid linna maismaapiiriga külgnevate Kopli, Tallinna ja Muuga lahe all olevate maade küsimuses.

Linnavolikogu 10. septembri 1992 istungil kinnitati Tallinna eluruumide erastamist korraldava komisjoni koosseis. Järgmisel, 24. septembri istungil kinnitati „Eluruumide erastamise kord Tallinnas” ning eluruumide erastamise tsoonikoefitsiendid.

Vabariigi Valitsuselt taotleti ligi paarikümne objekti, sh **sadamate üleandmist linna munitsipaalomandisse**. Eriti kohtumistel meie mereäärsete sõpruslinnadega (Kiel, Kotka) kuulsime, et neil on endastmõistetavalt linna omandis ka sadamaid. Mitmed meie mereäärsed vallad korraldasid nõupidamisi jms üritusi oma sadamate munitsipaliseerimise küsimustes (initsiatiivikas oli Harju Maavalitsus kui teise tasandi kohaliku omavalitsuse organ). Paraku kohalikele omavalitsustele ei tulnud Vabariigi

Valitsus selles küsimuses vastu, küll aga anti kohaliku omavalitsuse üksustele meelsasti üle suurte majanduslike probleemidega (amortiseerunud jne) riiklik elamufond, mida siis kohaliku omavalitsuse üksused pidid erastama. 22. jaanuaril 1998. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu linnavalitsusele ettepaneku välja töötada Tallinna sadamate ja rannalade kasutamise kontseptsioon, mis arvestaks nii Tallinna majanduslikke, sotsiaalpoliitilisi kui ka keskkonnavalitsuse nõudeid ja mis vastaksid Tallinna arengusuundadele.

Linnavolikogu 18. oktoobri 1992. aasta istungil kinnitati „Vara erastamise kord Tallinnas” ja „Turgudel, tänavatel ja teistes üldkasutatavates kohtades kauplemise eeskirjad”. 22. oktoobri 1992 istungil võeti vastu otsus „Tallinna Heitveepuhastusjaama väljaehitamise finantseerimisest” ning kiideti heaks Lasnamäe, Narva mnt ja Mäe tn vahelise ala (40 ha) maakasutusplaan.

Tallinna Linnavolikogu kinnitas **22. oktoobri 1992.** aasta istungil Tallinnas **kohaliku omavalitsuse töötajate töötasustamise põhimõtted** koos linnavolikogu ja tema kantselei, linnavalitsuse ja linnarajoonivalitsuse töötajate palgaastmestikuga. Meie kohaliku omavalitsuse majandusruumis oli see **pöördelise tähtsusega otsus**. Varem Vabariigi Valitsuse poolt kõigile valdadele ja linnadele kehtestatud palgamäärade osas lubati esialgu anda kohalikule volikogule otsustamisõigus neis valdades ja linnades, mis ei saanud toetust riigieelarvest. Alla 20 valla või linna (napp kümnendik meie tolleaegsetest kohaliku omavalitsuse üksustest) võisid iseseisvalt oma ametnike palgamäärad kehtestada. Veel 1993. aasta 2. juunil vastu võetud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §22 lg 18 kohaselt oli valla- või linnavolikogu ainupädevuses valitsuse liikmetele töötasu määramine Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud piirmäärades.⁸⁹ Areng viis aga selleni, et 1. jaanuarist 1996 jõustunud Avaliku teenistuse seadus⁹⁰ andis selle õiguse kõigile valla- või linnavolikogudele ilma keskvalitsuse poolsete piiranguteta (§11, lg 2 alusel kohaliku omavalitsuse ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu ning palgamäärad kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu).

Tallinna Linnavolikogu 5. novembri 1992. aasta istungil võeti vastu otsus, millega kinnitati haldusõigusrikkumiste protokoll koostama ja haldusõigusrikkumiste asja arutama volitatud isikute ametikohtade loetelu, samuti kiideti heaks uued taksoteeninduse eeskirjad, tunnistades kehtetuks linnavolikogu 22. novembri 1990 otsuse „Taksosõidu eeskirjad Tallinnas ja Harju maakonnas”. Samal 5. novembri 1992. aasta istungil kinnitati linnavalitsuse nõunikuks Neeme Jõgi.

19. novembril 1992 otsustati Tallinna Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Tootmisvalitsus reorganiseerida munitsipaal-ettevõtteks „Tallinna Veevarustus ja Kanalisatsioon”. Samal istungil vabastati Rein Ratas linnavalitsuse nõuniku kohustest ja 3. detsembril 1992 kinnitati keskkonna valdkonnas linnavalitsuse nõunikuks Andres Levald.

Linnavolikogu **19. novembri 1992 istungist** alates hakkasid Tallinna Linnavolikogu istungid toimuma **neljapäeviti alates kella 16.00-st** ja esialgu oli vajadus istungeid läbi viia igal neljapäeval.

26. novembri 1992 istungil kinnitati „Tallinna nime ja linna visuaalsete sümbolite käsutamise kord” ning kooskõlastati Ralf Palo kandidatuur Tallinna

⁸⁹ RT I 1993, 37, 558

⁹⁰ RT I 1995, 16, 228

politseiprefekti ametikohale. 3. detsembri istungil tehti linnavalitsusele ülesandeks esitada linnavolikogule Tallinna sadamate arengu põhimõtted.

10. detsembri 1992 istungil võeti vastu põhimõtteline otsus elamuekspluatatsioonivalitsuste reorganiseerimisest, millega peeti vajalikuks nende haldusfunktsioonide üle andmist vastavate linnaosade omavalitsustele. See tähendas ka moodustatud ja moodustatavate linnaosade tegevuse täiendavat õiguslikku sisustamist.

10. detsembri 1992 istungil kinnitati kolmanda linnaosana Pirita linnaosa staatus, piirid, põhikiri ja haldusnõukogu. Kuna eriti Kesklinnas kujunes tol ajal isegi veel teadmata piirides linnaosa moodustamine ja selle juhtimisorganite valimine väga konfliktseks (erinevatel aegadel ja erinevates kohtades toimusid mitmed rahvakoosolekud jne)⁹¹, siis 17. detsembril 1992. aastal kinnitati omavalitsusreformi jätkamise põhisuunad Tallinnas. Kohaliku omavalitsuse volikogude 1993. aasta oktoobris toimuvate valimiste järgselt tuli Tallinna linnale valida üks volikogu ning Kesklinna asumitest tuli moodustada üks linnaosa.

Samal 17. detsembri istungil otsustati seoses linna 1993. a eelarve kinnitamise viibimisega (Riigikogu polnud veel kinnitanud 1993. a riigieelarvet) lubada Tallinna Linnavalitsusel avada finantseerimine arvestusega üks kuuendik linna 1992. a eelarve teise poolaasta kuludest (vt ptk 7).

1993. a 7. jaanuari istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt luba SOS Lasteküla ehitamiseks ja selleks Mähel 2,2 ha suuruse krundi tähtsajatuks käsutamisele andmiseks Austria firma *SOS-Kinderdorf International* esindusele Eesti Vabariigis. Kahjuks see projekt ei realiseerunud. Samal istungil kinnitati 12 objektist koosnev nimekiri vanalinnas paiknevatest ja pikaajalisele hooldusrendile andmiseks sobivatest majadest.

Tallinna Linnavolikogu 30. detsembri 1993. aasta istungi otsusega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek alata Maareformi seaduse muutmise nii, et tagastatakse maa ka linnadele ja valdadele, kelle omandis see oli enne 16. juunit 1940, mis näitab Tallinna panust Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumi arendamisse ja käsitletakse lähemalt vastavas osas (vt ptk 5).

Üks **väheseid erinevusi meie kohaliku omavalitsuse muidu ühesuguses õigusruumis** on seondunud Tallinna Linnavolikogu valimistega. Linnavolikogu 21. jaanuari 1993 istungil pöörduti Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestada Tallinna spetsiifika nii, et valimisringkondade piirid Tallinnas langeksid kokku piiratud omavalitsuslikke õigusi omavate linnaosade piiridega ning et pool linnavolikogu mandaatide arvust jagatakse kõigi linnaosade vahel rahvaarvust sõltumatult võrdselt, teine pool jagatakse aga proportsionaalselt valijate arvule. See ettepanek sätestati seaduses⁹². Konkreetsete arvudega ilmestades jagati pool Tallinna Linnavolikogu kohtadest (tol ajal 64:2=32 kohta) 8 linnaosa vahel nii, et suurim linnaosa (Lasnamäe) ja väikseim linnaosa (Pirita) said võrdselt 4 mandaati. Teine pool linnavolikogust jagati vastavalt linnaosa valijate arvule ja Lasnamäe sai sellega 8 mandaati, Pirita aga ühe mandaadi. Kokku said 1993. aasta valimistel Tallinna Linnavolikogus Lasnamäe 12 ja Pirita 5 kohta. Vaidlused selle põhimõtte ümber jätkuvad tänapäevani – 2017. aasta 15. juuni

⁹¹ Vt. Sulev Mäeltsemees. Tallinna Kesklinna Halduskogu. Tallinna Kesklinna Valitsus. 1993–1996. Eesti Haldusjuhtimise Instituut, Tallinna Kesklinna Valitsus. Tallinn 1996, lk 17–20

⁹² RT I 1993, 29, 505

linnavolikogu istungil (vt ptk 4.7) või 24. jaanuari 2019. aasta linnavolikogu istungil (vt ptk 4.8).

4. veebruari 1993 istungil otsustati määrata munitsipaalomandis oleva Tallinna Linna Spetsialiseeritud Autotranspordibaasi ettevõtlusvormiks munitsipaalettevõtte ja nimetada see munitsipaalettevõtteks „Eriautobaas”. Samal istungil otsustati lubada linnavalitsusel erandina lahendada vabanevate eluruumide arvel kriisipiirkondadest saabunud eestlaste perekondadele elamispinna andmine vastavalt Eesti Migratsiooniameeti ettepanekutele.

11. veebruari 1993 istungil otsustati Tallinna kesklinna liikluskoormuse vähendamiseks ning parkimiskorra parandamiseks kinnitada „Sõidukite tasulise parkimise eeskirjad Tallinnas”, kusjuures parkimistasu käibest suunati 15% jalgrattateede projekteerimiseks ja ehitamiseks. Jalgrattateed (nii nende pikkus kui ka kvaliteet) on järgneval perioodil olnud sagedaseks aruteluteemaks (eelkõige linna eelarve kinnitamisel).

8. veebruari 1993 istungil moodustati Tallinna Ravikindlustuskomisjon koosseisus: esimees: M. Tarum; liikmed: K. Karu, H. Künnap, H.-A. Merzin ja Ü. Keskküla. Samal istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse üle 100 riigi omandis oleva ametkondliku hoone ning kinnitati linnavara pikaajalisele rendile andmise põhimõtted.

4. märtsil 1993. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega loeti otstarbekaks ja majanduslikult põhjendatuks **Tallinna linna jagamine 8 piiratud omavalitsusega linnaosaks** (vt ptk 6).

Tallinna 1993. aasta eelarve kinnitati alles 11. märtsi 1993 linnavolikogu istungil. Aasta hiljem katsetati Eestis kohaliku omavalitsuse eelarve aasta algust 1. aprillist, kuid see jäi üheaastaseks eksperimentiks, mida iseloomustame Tallinna eelarve osas (vt ptk 7).

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses volikogu ainupädevuse §22 lg 12 kohaselt määrab volikogu liikmete arvu volikogu eelmine koosseis. Kuna sügisesed volikogu valimised lähenesid, siis võeti 11. märtsil 1993. aastal vastu otsus, et järgmine Tallinna Linnavolikogu peaks olema 64-liikmeline.

Linnavolikogu 25. märtsi 1993 istungil otsustati tühistada Tallinna Linna Rahvasaadikute Nõukogu 7. juuni 1985. aasta otsus „Tallinna linna aukodaniku nimetuse omistamise põhimääruse kinnitamine”. Hiljem on hakatud Tallinnas linnapoolse tunnustusena andma **vapimärki, teenetemärki ja raemedalit**.

1. aprilli 1993 istungil kinnitati „Heakorra ja avaliku korra eeskirjad” ning kinnitati ka Maarjamäe rekonstrueeritava elamukvartali detailplaneerimise projekt. 15. aprilli istungil pöörduti Tallinna elanike ohutuse tagamiseks Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga võtta kasutusele vajalikud meetmed Astangu lõhkeaineladude likvideerimiseks 1993. aasta lõpuks. Samal istungil otsustati **Vabariigi Valitsuselt taotleda Tallinna linnale kuni 16. juunini 1940 kuulunud maa andmist munitsipaalomandisse**. Hiljem on seda taotlust linnavolikogu poolt ka muudetud. Nt 2007. aasta aprillis otsustati seda taotlust muuta eesmärgiga, et Tallinna linna huvid ei oleks vastuolus üldriiklike huvidega ning ei taotleta tagasi Tallinna linna endisele kinnistule K-346 jäävaid maatükke (Suur-Sõjamäe tn 58, Kesk-Sõjamäe tn 22b ja Kanali tee 50), sest need on vajalikud Tallinna lennujaama arendamiseks ja laiendamiseks.

Linnavolikogu 22. aprilli 1993 istungil kinnitati Tallinna 1992. aasta eelarve täitmise aruanne ning kuulati ära linnavalitsuse 1992. aasta tööaruanne. Linnavolikogu 6. mai 1993 istungil otsustati linna arendamisel võtta aluseks linnavalitsuse esitatud transpordikontseptsiooni põhimõtted.

Tulenevalt kohaliku omavalitsuse volikogu ainupädevusse antud ülesandest valiti 22. aprilli 1993. aasta istungil Tallinna Linnakohtu 937 kaasistujat. Number peaks ilmestama linnavolikogule antud ülesande (nagu nt Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses olnud ja eelnevalt märgitud ettevõtetele asutamislubade andmine) sisulise (kvaliteetse) täitmise raskust. Kuidas hinnata vastava hulga inimeste sobivust? Esimeste otsuste tegemisel arutati isegi selliseid täitmatuid eesmärke (isikuandmete salastatus!), nagu nimekirjade kontrolli Psühhoneuroloogia haiglaga. Võrdluseks märgime, et 21. veebruaril 2019. aastal valis Tallinna Linnavolikogu neljaks aastaks Harju Maakohtusse “kõigest” 132 rahvakohtuniku kandidaati.

Tallinna Linnavolikogu 20. mai 1993 istungil kehtestati kohustused õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamisel. 27. mai 1993 istungil taotleti Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse Mere pst, Ahtri tn, Hobujaama tn, Narva mnt ja Viru väljaku vahelise kvartali maa (6,6 ha) vastavalt Maareformi seaduse §23 (6). Samal istungil kehtestati 16-le Tallinna vanalinnas paiknevale hoonele kohustused seoses nende tagastamisega endistele omanikele.

27. mai 1993. a Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu põhimõtteline otsus „**Omavalitsuse põhiülesanded linnaosas**” (vt ptk 6).

Linnavolikogu 3. juuni 1993 otsusega likvideeriti Tallinna Valuutafond ja Tallinna Kommertstulude Fond ning võeti vastu otsus Vene Föderatsiooni relvajõudude tegev-, reserv- ja erusõjaväelaste käsutuses oleva elamispinna arvestuse korrastamisest.

Linnavolikogu 17. juuni 1993 istungil kinnitati Tallinna põhimäärus, mida parandati ja täiendati juba linnavolikogu sama aasta 19. augusti istungil. Linnavolikogu 1. juuli 1993 istungil kinnitati „Tallinna ajutine ehitusmäärus” ja „Maa maksustamishinnad Tallinnas 1993. aastaks”.

Seonduvalt linnaosade moodustamisega **muudeti** linnavolikogu 19. augusti 1993 istungil **oluliselt Tallinna Linnavalitsuse koosseisu**. Linnavalitsuse koosseisust vabastati 4 linnarajoonivalitsuse esimeest ning nõunikud, aga täiendavalt kinnitati linnavalitsuse koosseisu **alates 1. septembrist 1993** kõigi 8 linnaosade vanemad. 17-liikmelises Tallinna Linnavalitsuses oli seejärel linnaosade vanemate ja nn funktsionaalsete abilinnapeade koos linnasekretäri arv võrdne ning linnavalitsuses häälte pooldumisel otsustas linnapea ja mõnigi kord tema suunisel ka linnasekretäri (apoliitilise ametniku) hääli.

Tallinna Linnavolikogu 26. augusti 1993 istungil kinnitati ettepanekud 12 tööstuspiirkonna senise maakasutuse funktsiooni muutmiseks ning taotleti Riigi Maa-ametilt Harju maakonnas Saku vallas kalmistuks maa-ala (68 ha) Tallinna munitsipaalomandisse. Samal istungil kinnitati „Tallinna linna vapimärgi statuut” ja „Tallinna linna teenetemärgi statuut”.

Linnavolikogu 9. septembri 1993 otsusega kinnitati „Vara erastamise kord Tallinnas” ning põhimõtteliselt uue suunana linna ettevõtluses otsustati reorganiseerida munitsipaalomandisse antud RAS „Tallinna Autobussikoondis” Tallinna Autobussikoondise AS-iks, mille 100% aktsiaid kuulub Tallinna linnale. Seoses vajadusega tõhustada Tallinna Linnavolikogu ja linnaosade haldusnõukogude liikmete ning linna omavalitsuse süsteemi töötajate täienduskoolitust, otsustati senine Tallinna Väikeettevõtluse Arendusbüroo reorganiseerida Tallinna Linnavalitsuse Koolituskeskuseks.

Tallinna Linnavolikogu 23. septembri 1993 istungil otsustati Maarjamäe memoriaalkompleksi lähedale paekaldale planeeritud Lahekalda korterelamute hoonestusprojekt ja maa rendile andmine, mille sisulise arendamisega on alles viimastel aastatel hakatud tegelema.

Linnavolikogu 30. septembri 1993 istung jäi pretsedenditu seigana kvoorumi puudumise tõttu ära, sest reglemendi kohaselt oli vajalik istungi alustamiseks esimese tunni jooksul registreeritud kvoorum. Hilisemate seadusemuudatustega on kvoorumi nõue volikogu istungi läbiviimiseks tunnistatud kehtetuks.

Tallinna Linnavolikogu 7. oktoobri 1993 istungil otsustati Tallinna linna osalemine Rocca-al-Mare Vaba Aja Keskuse rajamisel. Sellise otsusega oli teatud mõttes meeldiv lõpetada linnavolikogu tegutsemisperioodi, kus algajad poliitikud pidid tegema vastutusrikkaid, ka Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisega seotud otsustusi.

4. Tallinna juhtimine 1993 – 2019

4.1. 1993 sügis kuni 1996 sügis

17. oktoobril 1993. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel osales 151 210 valijat ja kehtivaks tunnistati 148 366 valimissedelit.

1993. aastal said erakonnad või valimisliidud Tallinna Linnavolikogus kohti järgmiselt:⁹³

Koonderakond	18	Valimisliit Tallinna Raeklubi	9
Vene Demokraatlik Liikumine	17	Eesti Keskerakond	5
Valimisliit Vene Nimekiri Revel	10	Rahvuslik Koonderakond Isamaa	5

Tolleaegse Tallinna poliitilise struktuuri mõningaseks ilmestamiseks toome ka need erakonnad või valimisliidud, kes ei ületanud 5 protsendi künnist:

Eesti Ettevõtjate Erakond;

Valimisliit Kuningriiklaste Nimekiri;

Valimisliit Tallinna Taassünd;

Eesti Sotsiaaldemokraatlik Partei;

Eesti Demokraatlik Tööpartei;

Valimisliit Tallinna Asumite Ühenduse Oma Kodu Nimekiri;

Valimisliit Tallinna Arenguklubi;

Valimisliit Nõmme Linnaks;

Valimisliit Hingerahu.

Valitud Tallinna Linnavolikogu esimene istung toimus 28. oktoobril 1993. aastal ja tavapäraselt Raekojas. Sellest võttis osa 59 linnavolikogu liiget. Erinevalt Tallinna Linnavolikogu eelmisest koosseisust oli see koosseis juba algusest peale **selge poliitilise struktuuriga**.

Juba esimese istungi algul esitati informatsioon, et on moodustatud järgmised fraktsioonid:

Koonderakonna fraktsioon – esimees Andrus Öövel

⁹³ <http://www.vvk.ee/varasemad/k93/tulemus/124000000.html>

<http://poliitika.postimees.ee/2567308/ulevaade-kohalike-valimiste-tulemustest-tallinnas-1993-2009>

Fraktsioon „Meie Valik” – esimees Aleksei Semjonov
„Reveli” fraktsioon – esimees Aleksei Zõbin
Raeklubi fraktsioon – esimees Andres Kork
Eesti Keskerakonna fraktsioon – esimees Toivo Tootsen
Isamaa fraktsioon – esimees Jaan Karu.

Koonderakonna fraktsioon kui suurim fraktsioon tegi ettepaneku valida **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Tiit Vähi**, kelle kandidatuuri toetasid ka Raeklubi fraktsioon ja fraktsioon „Meie Valik”. Salajasel hääletamisel sai Tiit Vähi 53 poolt- ja 4 vastuhäält. Fraktsiooni „Meie Valik” nimel tehti ettepanek valida Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Victor Polyakoff, kelle kandidatuuri toetasid Koonderakonna ja Raeklubi fraktsioon. Salajasel hääletamisel anti Victor Polyakoffi poolt 43 ja vastu 13 häält.

Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 29 lõikele 2 esitas linnapea Jaak Tamm Tallinna Linnavalitsuse lahkumispalve, mis võeti vastu 54 poolthäälega. Raeklubi fraktsioon tegi ettepaneku valida **linnapeaks Jaak Tamm**, keda toetasid Koonderakonna fraktsioon ja fraktsioon „Meie Valik”. Salajasel hääletamisel sai Jaak Tamm 55 häält.

Linnapea Jaak Tamm tegi ettepaneku kinnitada Tallinna Linnavalitsuse liikmeteks ja abilinnapeadeks V. Andrejev, N. Jõgi, T. Kull, K. Leppik, I. Lindpere ja J. Saarniit, kusjuures linna valimiskomisjonile tehti ettepanek linnavolikogu liikme K. Leppiku volituste peatamiseks. Linnasekretärina jätkas linnavalitsuse liikmena T. Sepp (lisa 4).

Tallinna Linnavolikogu 4. novembri 1993 istungil otsustati moodustada **11 komisjoni:**

revisjonikomisjon (seadusega ette nähtud kohustuslik komisjon),
rahanduskomisjon,
linnamajanduskomisjon,
keskkonnakomisjon,
korrakaitsekomisjon,
tarbijakaitsekomisjon,
kultuurikomisjon,
sotsiaalkomisjon.
tervishoiu- ja hoolekandekomisjon,
linnavarakomisjon,
väliskomisjon, mis 13. jaanuari 1994. aasta istungil otsustati nimetada omavalitsuste koostöö komisjoniks, kelle ülesanne oleks ka kohaliku omavalitsuse üksuste siseriikliku koostöö arendamine.

Linnavolikogu esimees tegi ettekande linnavolikogu komisjonide esimeeste ja aseesimeeste valimise kohta. „Reveli” fraktsioon pani ette komplekteerida komisjonide esimeeste kohad proportsionaalselt mandaatidega, mis ei leidnud volikogu toetust.

Komisjonide esimehed ja aseesimehed valiti alljärgnevalt:
revisjonikomisjon – esimees Andres Kork;
rahanduskomisjon – esimees Tiit Vähi, aseesimehed Sulev Mäeltsemees ja Tatjana Muravjova;
linnamajanduskomisjon – esimees Arvi Hamburg, aseesimees Valentin Gnezdilov;
keskkonnakomisjon – esimees Jaan Karu, aseesimees Dmitri Kubõskin;
korrakaitsekomisjon – esimees Andrus Öövel, aseesimees Sergei Kozlov;
tarbijakaitsekomisjon – esimees Arvo Haug, aseesimees Sergei Kuznetsov;
kultuurikomisjon – Arnold Rüütel, aseesimees Sergei Ivanov;

tervishoiu- ja hoolekandekomisjon – esimees Arvo Kuddo;
linnavarakomisjon – esimees Koit Kaaristu, aseesimehed Endel Lippmaa ja Leonid Mihhailov;

sotsiaalkomisjon – esimees Victor Polyakoff.

Linnavolikogu 4. novembri 1993. aasta istungil kinnitati linnaosade halduskogud (nüüd linnaosakogud) ja võeti teadmiseks informatsioon, keda halduskogud on oma esimeesteks valinud. Esimese linnaosa vanemana alustas 16. märtsist 1993. aastast August Koppel Haabersti linnaosas (vt lisa 5).

Linnavolikogu 18. novembri 1993. aasta istungil kuulati Tallinna politseiprefekti Ralf Palo ettekannet kuritegevuse vastu võitlemise abinõudest ning võeti vastu linnavolikogu otsus „Abinõudest korrakaitse tagamisel Tallinnas”.

Linnavolikogu korrakaitsekomisjonile koos Tallinna Linnavalitsuse ja Tallinna Politseiprefektuuriga tehti ülesandeks välja töötada ja esitada linnavolikogule 2. detsembriks 1993 konkreetsed ettepanekud korrakaitse tagamiseks Tallinnas.

Samal 18. novembri 1993. aasta linnavolikogu istungil tegi linnapea Jaak Tamm ettekande linnaosade vanemate (vt lisa 5) kinnitamise kohta linnavalitsuse poolt, kes vastavalt Tallinna linna põhimäärusele olid saanud linnaosade halduskogude kooskõlastuse. See fakt sai siinkohal toodud ka seetõttu, et aja jooksul on linnavalitsuse/linnapeade seisukoht olnud erinev linnaosavanemate kooskõlastamise vajaduse kohta halduskogude poolt. Võeti vastu linnavolikogu otsus „Muudatus Tallinna Linnavalitsuse koosseisus ja uute linnavalitsuse liikmete kinnitamine”, millega Neeme Jõgi vabastati Tallinna abilinnapea ametikohalt seoses kinnitamisega Haabersti linnaosa vanemaks.

Samal 18. novembri 1993. aasta istungil võeti vastu määrus „Tallinna kohaliku omavalitsuse töötajate töötasustamine”, mille eesmärk oli Tallinna kohaliku omavalitsuse ametiasutuste kindlustamine kvalifitseeritud personaliga, tema säilitamine ja valikuvõimaluste laiendamine. Tallinna Linnavolikogu määrus tugines Vabariigi Valitsuse 22. jaanuari 1993. aasta määruse nr 22 „Eelarveliste asutuste töötajate töötasustamise kohta”⁹⁴ lisale 2. Võeti vastu linnavolikogu otsus, määrata Tallinna Linnavolikogu esimehe ametipalgaks 4000 krooni kuus ning maksta talle lisatasu 70 protsenti ametipalgast kuus. Samasugune otsus võeti vastu Tallinna linnapea töötasu kohta, kusjuures linnapeale anti õigus määrata linnavalitsuse liikmete lisatasu suurus.

Põhimõtteline muudatus seonduvalt **kohaliku omavalitsuse eelarveaasta kestusega** tehti 1993. aastal, kui 16. juunil 1993 Riigikogu otsustas Valla- ja linnaeelarve seaduses, et valla- ja linnaeelarveaasta algab 1. aprillil (senise 1. jaanuari asemel) ning lõpeb 31. märtsil (senise 31. detsembri asemel). Tallinna Linnavolikogu 2. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus „Tallinna linna 1994. aasta kolme kuu eelarve läbivaatamise korraldamine”. See kohaliku eelarveaasta muudatus kehtis ainult ühe aasta. Aga 1994. aastal pidid vallad ja linnad koostama esmalt kolme ja seejärel üheksa kuu (aprillist-detsembrini) eelarve. Alates 1995. aastast ühitati riigieelarveaasta ja kohaliku eelarve aasta taas astronoomilise aastaga.

Tallinna Linnavolikogu 2. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus **linnavolikogu komisjonide töö korraldamise** põhimõtete kohta, kus muuhulgas sätestati, et komisjonide tegevus toimub linnavolikogu poolt kinnitatud komisjoni põhikirja alusel. Üle poole komisjoni liikmetest (erandina revisjonikomisjonis kõik

⁹⁴ RT 1993, 6, 99

liikmed) pidid olema linnavolikogu liikmed. Komisjoni otsustused on linnavolikogu otsustuste aluseks ning need viiakse ellu linnavolikogu määruste või otsustega või linnavalitsuse määruste või linnapea korraldustega. Otsustati, et komisjoni esimehel ja aseesimehel on õigus osa võtta linnavalitsuse istungitest, sest Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 49 lõige 8 alusel olid ja on linnavalitsuse istungid kinnised, kui linnavalitsus ei otsusta teisiti.

Otsustati moodustada 20-liikmeline Tallinna Linnavolikogu **Eestseisus** järgmises koosseisus: Tiit Vähi, Victor Polyakoff, Andres Kork, Arvi Hamburg, Jaan Karu, Andrus Öövel, Arvo Haug, Arnold Rüütel, Koit Kaaristu, Arvo Kuddo, Aleksei Semjonov, Toivo Tootsen, Aleksei Zöbin, Sirje Endre, Sulev Mäeltsemees, Leonid Mihhailov, Sergei Tšernov, Ülo Tärno, Ülo Kotkas, väliskomisjoni esimees. Viimane ei olnud selleks ajaks veel valitud, aga nagu juba märgitud, nimetati see 13. jaanuaril 1994. aastal ümber omavalitsuste koostöökomisjoniks, mille esimeheks valiti S. Mäeltsemees.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus nägi ette maakonna tasandil **maakogu** kui kohaliku omavalitsuse üksuste kohustusliku ühistegevuse institutsiooni. Kuna teise tasandi kohalik omavalitsus kaotati, siis Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 11 kohaselt moodustati ülemaakonnaliste küsimuste kooskõlastamiseks maavanema juurde nõuandva organina maakogu. Sinna pidid kuuluma kõigi antud maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajad. Tallinna Linnavolikogu valis Harju Maakogusse Mari Pedaku. Maakogu kiireloomuliseks ülesandeks sai siis maavanema kui riigiametniku kandidatuuri kooskõlastamine. Kui maakogu oli maavanema kandidatuurile vastu, nagu nt juhtus Harju maakonnas, siis pidi Vabariigi Valitsus esitama uue maavanema kandidaadi. Maakogud olid aga ambitsioonikad ja soovisid endale suuremat otsustusõigust. Paralleelselt seadusega ette nähtud maakogudele hakkasid kohaliku omavalitsuse üksused moodustama vabatahtlikke maakondlikke liite (Harjumaa Omavalitsuste Liit moodustati 1. aprillil 1992) ja kujunes selge rivaliteet vabatahtliku koostöövormi – liidu ja kohustusliku maakogu vahel. „Kaotajaks” jäi maakogu ning kõigest peale aastast eksisteerimist maakogud likvideeriti.

23. novembril 1994 võeti vastu Maakonna valitsemiskorralduse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seadus,⁹⁵ mille § 3 kohaselt Vabariigi Valitsus kooskõlastab maavanema kandidaadi selleks kokku kutsutud antud maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste esindajatega, kelle hulka kuuluvad igast maakonna vallast ja linnast üks volikogu esindaja ning vallavanem või linnapea. Kooskõlastuseks pidi esitatud maavanema kandidaati toetama vähemalt pool kohal olnud esindajatest. 2006. aasta 8. märtsil muudeti Vabariigi Valitsuse seadust⁹⁶, mille kohaselt regionaalminister üksnes tutvustas maavanemakandidaati maakonna kohaliku omavalitsuse üksuste liidu üldkoosolekule ning kuulab ära üldkoosoleku arvamuse, aga 2018. aastast kaotati haldusreformi käigus maavanema ametikoht (vt ptk 4.8).

Tallinna Linnavolikogu istungil 16. detsembril 1993 linnavolikogu ei toetanud Lagle Pareki kandidatuuri Harju maavanema kohale (teda ei toetanud hiljem ka Harju Maakogu). Samal istungil võeti vastu otsus „**Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna**

⁹⁵ RT I 1994, 84, 1475

⁹⁶ RT I 2006, 14, 111

staatuse seaduse kohta”. Ka selle otsusega püüdis Tallinna Linnavolikogu kujundada riiklikku poliitikat, sest pealinna on ju eelkõige vaja riiklike funktsioonide täitmiseks. Kohaliku omavalitsuse õigusruumis ei anna (ei tohiks anda) pealinna staatus mingeid eeliseid, küll aga toob kaasa täiendavaid kohustusi. Kuna pealinna staatuse teema on järgneval perioodil korduvalt kerkinud päevakorda, siis käsitleme seda detailsemalt 5. peatükis.

Tallinna Linnavolikogu istungil 30. detsembril 1993 valiti Tallinna esindajateks Eesti Linnade Liitu T. Vähi, J. Tamm, T. Sepp, S. Mäeltsemees, L. Mihhailov, J. Karu ja A. Kork.

Väga suured vaidlused olid neil aastatel seonduvalt omandireformiga, sh linna taotlusega mitte tagastada endistele omanikele neid objekte, mis on vajalikud linna üldistes huvides. 30. detsembri 1993. aasta istungil esitati Vabariigi Valitsusele taotlus arvata nende objektide hulka, mille tagastamine kahjustab Tallinna linna huve, Tallinna Muusikakool (Narva mnt 28), Malemaja (Vene 29), Tallinna Linnamuuseum (Vene 17/Pühavaimu 13/15), Nõmme Noorte maja (Nurme 40) ja Lauluväljaku majandushoone (Pirita tee 18).

1994. aasta 13. jaanuari Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu määrus „Elamute ja nende juurde kuuluvate kommunikatsioonide ning rajatiste munitsipaalomandisse üle võtmine”, milles märgiti, et sageli annab riik elamuid ning nende juurde kuuluvaid kommunikatsioone ja rajatisi (katlamajad, soojustrassid, vee- ja kanalisatsioonitrassid jne) munitsipaalomandisse halvas tehnilises seisukorras ning nende normaalse ekspluatatsiooni tagamiseks vajalike rahaliste ressurssideta. Sellest lähtudes linnavolikogu määras muuhulgas:

1) kehtestada, et riigi omandis olevate elamute üle võtmine võib toimuda ainult peale elamu tulevase tiitlipärase valdajaga sõlmitud kirjalikku kokkulepet tingimusel, et elamute juurde kuuluvate kommunikatsioonide ja rajatiste kuuluvuse ja ekspluateerimise küsimused lahendatakse enne elamu üle võtmise kokkuleppe sõlmimist;

2) keelata võtta linna munitsipaalomandisse elamuid, millel lasuvad üüri- ja kommunaalteenuste võlgnevused jne.

27. jaanuari 1994. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil tehti põhimõttelise tähtsusega otsus **riiklike funktsioonide võimalikust täitmisest kohaliku omavalitsuse poolt halduslepingu alusel** seonduvalt keskkonnakaitsega. Otsuses märgiti, et arvestades Tallinna suurt osatähtsust loodusliku keskkonna reostuskoormuse kujunemisel Eestis, samuti keskkonnakaitse materiaalse baasi ja vastava personali olemasolu Tallinna linnal ning võttes aluseks 29. juunil 1993. aastal vastu võetud Maakonna valitsemiskorralduse seadusega,⁹⁷ sätestatud korda, Tallinna Linnavalitsusel lähtuda Keskkonnaministeeriumi ja Harju Maavalitsusega sõlmitavas kokkuleppes põhimõttest, et maakonnatasandi riiklike keskkonnakaitsefunktsioone Tallinna haldusterritooriumil täidab Tallinna linn, taotledes selleks ühtlasi vastavate riigieelarveliste vahendite eraldamist. Hiljem on veel korduvalt erinevates valdkondades sõlmitud halduslepinguid riiklike ülesannete täitmiseks.⁹⁸ Hiljem on

⁹⁷ RT I 1993, 51, 696

⁹⁸ Nt 1997. a 23. jaanuaril volitas Tallinna Linnavolikogu linnapead alla kirjutama Harju maavanema ja Tallinna linna vahel sõlmitavale halduslepingule Harju maavanemale või Harju Maavalitsusele pandud perekonnaseisualaste riiklike kohustuste täitmiseks Tallinna linna poolt. Tallinna suurusest tulenevat eripära arvestades tehti linnavolikogu 15. augusti 1996. aasta istungil Harju maavanemale ettepanek Tallinna linnale volituste andmiseks linna haldusterritooriumil riigi nimel maa ostueesõigusega erastamise korraldamiseks. 29. oktoobril 1998 volitas Tallinna Linnavolikogu linnapead alla kirjutama

toimunud ka vastupidiseid protsesse, kui näiteks päästevaldkonnaga tegelenud Tallinna vastav struktuur, Tuletõrje- ja Päästeamet, anti tagasi riigile ja Tallinna linn ostab praegu selle valdkonna omavalitsuslike ülesannete täitmist omakorda riigilt.

27. jaanuari 1994. aasta linnavolikogu istungil otsustati lubada Tallinna Linnavalitsusel võtta aastatel 1994–1996 Maailmapangalt pikaajalist laenu mahus 224 miljonit krooni Tallinna kaugkütte rekonstrueerimiseks.

Linnavolikogu 10. märtsi 1994. aasta istungil kinnitati Tallinna munitsipaalvara erastamise eeskiri. Kinnitati „Eluruume mitteomavate ja elamistingimuste parandamisel abi vajavate isikute arvestuse ning neile üürikorterite andmise eeskiri” ning veel mitmed õigusaktid seondult eluruumide kasutamisega.

Arvestades endiste Tallinna linnapeade (täitevkomitee esimeeste) Ivar Kallioni, Albert Noraku ja Harri Lumi panust Tallinna linnaelu korraldamisel ja juhtimisel ning võttes aluseks nende avaldused, otsustas linnavolikogu 10. märtsil 1994 määrata neile mittetöötamise korral linna eelarvest igakuist toetust suurusega 60 protsenti linnapea astmejärgsest ametipalgast. Tallinna Linnavalitsuse istungil 4. oktoobril 2019 otsustati esitada linnavolikogule eelnõu, mille järgi tõstetakse 1. jaanuarist 2020 igakuine toetus 1000 eurole kuus Tallinna endistele linnapeadele, kes on vanaduspensioni eas ega tööta.

Linnavolikogu 24. märtsi 1994. aasta istungil otsustati taotleda Vabariigi Valitsuselt linna munitsipaalomandisse spordiobjekte (sh Kadrioru staadion, Kadrioru väliujula, Kadrioru jäähall, Kadrioru tennisehall, Tallinna velodroom, RAS Tallinna Purjespordikeskus jne), samuti elumaju koos sinna juurde kuuluva maaga ning teisi riigi omandis olnud objekte (sh apteek, haridusasutusi, aga ka Miinisadam, Vesilennukite sadam, Kalasadam, Autobussijaam, Aegna saarel asuvate ettevõtete puhkebaase jm). Võeti vastu otsus „Haljasmaade kasutusotstarbe määramine ja maa munitsipaalomandisse taotlemine”, kus määratleti maa-alad, mis tuleb säilitada üldkasutatavate puhkeotstarbeliste haljasaladena (teiste hulgas Pirita kloostri kaitseala, Kose park, Stroomi rand, Kanuti aed, Toompark ja Toompea nõlvad jt). Neid maa-alasid (kogupindalaga 629, 63 ha) taotleti munitsipaalomandisse. Linnavolikogu otsusega „Veekogude ja veekogude aluse maa munitsipaalomandisse taotlemine” taotleti linna omandisse Tallinna linnas asuvad veekogud ja nende alune maa (kokku 1227,2 ha), teiste hulgas Ülemiste järv, Ülemiste polder, Harku järv, Õismäe tiik jm).

24. märtsi 1994 linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna abilinnapeaks Tiit Järve.

Tallinna Linnavolikogu istungil 31. märtsil 1994 võeti vastu otsus „Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse majanduspoliitika rakendamise tagajärgedest Tallinnas”. Peamine tegur olukorra komplitseerumisel oli, et kohalikku eelarvesse hakkas varasema 100 protsendi asemel laekuma kõigest 52 protsenti (vt ptk 7).

Linnavolikogu 7. aprilli 1994. aasta istungil võeti vastu otsus „Mustjõe asumid detailplaneeringu kehtestamine”, mis tulenes Haabersti linnaosas asuva Mustjõe asumid eelnevast vähesest ja korratust kasutamisest ning sellele 100-hektarilisele maa-

Harju maavanema ja Tallinna linna vahel sõlmitavale halduslepingule Harju maavanemale või Harju Maavalitsusele pandud õigusvastaselt võõrandatud maade tagastamisest tulenevate riiklike kohustuste täitmiseks Tallinna linna poolt. 8. aprillil 1989 volitas linnavolikogu linnapead alla kirjutama Tallinna Linnavolikogu ja Muinsuskaitseinspeksiooni vahel sõlmitavale halduslepingule muinsuskaitsealaste riiklike ülesannete ja õiguste osalise delegeerimise kohta Tallinna linnale.

alale kui linnaosale äärmiselt olulisele piirkonnale sihtotstarbelise funktsiooni leidmise eesmärgist.

Pretsedenditult kulges Tallinna Linnavolikogu 1994. aasta 21. aprilliks välja kuulutatud korraline istung, mis lõppes enne päevakorra kinnitamist, kuigi kvoorum oli istungi alguseks olemas. Fraktsioon „Meie Valik” tegi ettepaneku võtta erandkorras päevakorda küsimus välismaalastele elamislubade andmise kohta ning vastava seaduse muutmiseks, mida toetas ka fraktsioon „Revel”. Mõlemad lubasid linnavolikogu istungite saalist lahkuda, kui seda eelnõu, mis muuhulgas oli linnavalitsusega kooskõlastamata, päevakorda ei võeta. Pärast seda, kui Tallinna Linnavolikogu esimees Tiit Vähi tegi ettepaneku asuda päevakorra kinnitamisele ilma selle punktita, lahkusid nimetatud kahe fraktsiooni liikmed saalist ning kvoorumi puudumise tõttu (kohale jäi 28 linnavolikogu liiget) kuulutati linnavolikogu istung lõppenuks. See fakt sai siinkohal toodud ka selleks, et kinnitada Tallinna Linnavolikogu 21. jaanuaril 1993. aastal tehtud ettepanekut Vabariigi Valitsusele sätestada Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses Tallinna valimismudel nii, et tagada vägagi keerulisel poliitilisel ajal 1993. aasta oktoobris toimuvatel kohalikel valimistel eestimeelsete jõudude võimule jäämine pealinnas.

Linnavolikogu istungil 5. mail 1994 kinnitati Tallinna arengukava aastateks 1994–1997. Linnavolikogu kinnitas maa maksustamishinnad Tallinnas 1994. aastaks, kus sõltuvalt hinnatsoonist ja maakasutuse sihtotstarbest nähti ette maa ruutmeetri maksustamishinna varieerumine nt ärimaadel vahemikus 50–2700 krooni, elamute aluse maa puhul vahemikus 50–900 krooni jne. Samal istungil kinnitas linnavolikogu esimese erastamisele mittekuuluvate elamute nimekirja. Linnavolikogu kinnitas linna eelarve tulude nomenklatuuri ja eelarve täitmise aruandluse mahu, kusjuures tulude nomenklatuur tuli kasutusele võtta alates 1995./1996. aasta linnaeelarve koostamisest ning aruanded alates 1. juulist 1994. Fraktsioon „Meie Valik” teatas Victor Polyakoffi välja arvamise fraktsioonist.

Linnavolikogu istungil 19. mail 1994 otsustati kuulmispuuetega laste koolituse ümberkorraldamiseks ning nendele päevase gümnaasiumihariduse omandamise ja kõrgkooli astumise võimaldamiseks reorganiseerida lasteaed-alkkool „Pääsupesa” (Ehte tn 7), moodustades kuulmispuuetega laste lasteaiarühmade ja kooliklasside baasil nende jaoks põhikooli ning säilitades kuuljate laste rühmade ja kooliklassi baasil lasteaed-alkkooli „Pääsupesa”. Võeti vastu määrus Tallinna vappide ja lipu standardi ning kasutamise korra kohta.

Linnavolikogu võttis vastu otsuse, mis käsitles eluruumide erastamist Tallinnas. Otsusega kinnitati kõigepealt eluruumide erastamise tsoonikoefitsiendid, mille kohaselt koefitsient oli maksimaalsena Vanalinnas 1,3 ja minimaalsena Kopli ja Paljassaare asumis 0,7. Ühtlasi nähti ette, mis **näitab ka linnaosade halduskogude ülesandeid**, et linnaosade halduskogu peavad kinnitama linnaosas eluruumide erastamise komisjonide koosseisud, et Tallinna Linnavalitsusel tuleb kooskõlastatult linnaosade halduskogudega esitada erastamisele mittekuuluvate elamute nimekirja kinnitamiseks Tallinna Linnavolikogule ning et erastatavate eluruumide hinna alandamist otsustavad linnaosade halduskogud.

Linnavolikogu istungil 16. juunil 1994. aastal võeti teadmiseks linnavalitsuse informatsioon Tallinnasse mittesobivate ausammaste likvideerimisest⁹⁹.

⁹⁹ Likvideerimisele kuulusid nt monumendid Johannes Lauristinile Kubneri aias, Mihhail Kalininile Balti jaama lähedal, Hans Pöögelmännile praeguse Välisministeeriumi taga, Jevgeni Nikonovile Kadriorus jt.

Tallinna Linnavolikogu 30. juuni 1994. aasta istung toimus enne volikogu suvepuhkust suhteliselt erandliku väljasõiduistungina (Pärnu maakonnas Valgerannas). Kehtestati Tallinnas avaliku kauplemise ja teenindamise tegevusluba, kinnitati nende tegevuslubade rakendamise eeskiri ning nende teenindusalade nimekiri (klassifikaator), mille puhul tegevusluba on kohustuslik. Kinnitati tegevusalade nimekirjad, mille puhul tegevusloa väljaandmiseks on nõutav kas Tallinna Tervisekaitsetalituse või Tallinna Keskkonnaameti kooskõlastus.

Korduvalt arutas linnavolikogu taksoteenindust ja selle võimalikku paremat korraldamist Tallinnas. Taksoteenindusega tegeles linnavolikogu veel 20 aastat hiljemgi. Nt 15. oktoobril 2015 linnavolikogu kehtestas Tallinna taksoveonõuded. Kitsama näitena suleti 1. oktoobrist 2015 Karja tänaval kahe kohaga taksopeatas, millest taksojuhid ei pidanud kinni ja väikesele platsile (praeguse Korstnapühkija kuju juurde tekitati õhtuti ja öisel ajal taksode ummistus. 1990. aastate algul püüti kuulata taksojuhtide alles kujunenud ühenduste seisukohti. Paraku olid need siis *laissez faire* kapitalismi taotlejad, mida linnavolikogu ka kujunevas turumajanduses arvas olevat põhjendatud. Aga kui peagi hakkasid toimuma taksojuhtide vahelised kähmlused „kuumades kohtades” (nt hotell „Viru” ees või sadamas jm), siis vastupidi – hakati nõudma linnavolikogu jõulist sekkumist ja reguleeritud turumajandust. Linnavolikogu 8. septembri 1994 istungil muudeti taksoteeninduse eeskirja. Lähtudes vajadusest ajakohastada taksoteenindusala tegevus, otsustati, et tasumine takso kasutamise eest toimub Tallinna Taksokeskuses registreeritud hindade alusel, kusjuures registreeritud tariif peab asuma taksos esiklaasi all ning olema kliendile loetav enne taksosse sisenemist. Linnavolikogu 26. septembri 1995 istungil võeti vastu Tallinna taksoteeninduse korrastamise otsus, millega kinnitati taksoteeninduse eeskiri ning tehti linnavalitsusele ülesandeks kehtestada 15. oktoobriks 1996 tegutsemis- ja taksolubade väljaandmise kord ning kehtestada tegutsemisloa ja taksoloa väljaandmise ja registreerimise tasu, samuti linnavalitsusel lahendada taksopeatuste tähistamise küsimus. 26. septembri 1995 istungil otsustati lõpetada Tallinna Taksokeskuse tegevus ja taksondusega seonduvate küsimuste lahendamine pandi alates 1. jaanuarist 1997 Tallinna Transpordiametile.

Linnavolikogu 20. oktoobri 1994 istungil otsustati Tondi-Järve sõjaväelinnaku hoonete säilimise tagamiseks ning selle haldajate kiireks leidmiseks, nõustuda põhimõtteliselt linnavalitsuse poolt esitatud selle maa-ala tsoneerimise ettepanekuga. Linnavolikogu 3. novembri 1994 istungil otsustati Tallinna Lauluväljaku ratsionaalsema majandamise eesmärgil, arvestades linnavalitsuse seisukohta, nõustuda 100%-lise linna osalusega aktsiaseltsi Tallinna Lauluväljak asutamisega. Tulenevalt Teede- ja Sideministeeriumi taotlusest otsustas linnavolikogu anda munitsipaalomandis olev hoone Viru tn 9 üle riigi omandisse tingimusel, et hoones säilitatakse elamispind olemasolevas mahus. Teise taolise näitena võib tuua linnavolikogu 6. aprilli 1995. aasta istungi, kus otsustati tulenevalt Kultuuri- ja Haridusministeeriumi ning Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse taotlustest, anda munitsipaalomandis hoone Väike-Ilmari tn 12 üle riigi omandisse.

Linnavolikogu 20. oktoobri 1994 istungil kinnitati õigusvastaselt võõrandatud vara nimekiri, mille tagastamine kahjustab Tallinna linna huve. Samal istungil tehti kohe ka Vabariigi Valitsusele ettepanek arvata konkreetselt Pelgulinna Rahvamaja (Telliskivi 56) hoone nende objektide, mis ei kuulu tagastamisele, hulka vastavalt Omandireformi aluste seadusele. Nüüdse Telliskivi Loomelinnaku (Telliskivi 60A) pea naabruses asuv hoone kuulus 1931. aastast Seitsmenda Päeva Adventistidele ja seda kasutati palvelana, mille 1940. aastal nõukogude võim natsionaliseeris. Vabariigi

Valitsus rahuldab Tallinna Linnavolikogu ettepaneku ja otsustas oma korraldusega nr 497k 19. maist 1995 Telliskivi 56 asuvat õigusvastaselt võõrandatud vara õigusjärgsele omanikule mitte tagastada. 1996. aastal otsustas ka Riigikohus lugeda see hoone tagastamisele mitte kuuluvaks. Siinkohal sai detailsemalt toodud vaid üks näide, et ilmestada omandireformi keerulist (täis vastuolusid) arengut. Veelgi konfliktsemaks ja avalikkuses suurt tähelepanu pälvinud omandireformi objektiks kujunes aastaid hiljem Tallinna Mustpeade Maja, kus Vabariigi Valitsus asus Tallinna Linnavolikogust ja Linnavalitsusest erinevale seisukohale.

Iseloomustame siinkohal lühidalt seda aastaid kestnud ja kogu meie omandireformi valdkonnas üht printsiipiaalsemat mingi konkreetse objekti suhtes peetud vaidlust, mis on näidanud muuhulgas **Tallinna kohaliku omavalitsuse organite (linnavolikogu ja linnavalitsuse) tugevust**. 2010. aastal asutatud MTÜ Tallinna Mustpeade Vennaskond on väitnud enda olevat 1399. aastal asutatud organisatsiooni Tallinna Mustpeade Vennaskond (Mustpeade Vennaskond) õigusjärglane (!) ja teda on nimetatud ka “salapäraseks Mustpeade Vennaskonnaks”¹⁰⁰. Tallinna Linnakohtu 4. mai 1999. aasta otsusega oli MTÜ tunnistatud omandireformi õigustatud subjektiks Mustpeade Maja suhtes. Tallinna Linnavolikogu 5. oktoobri 2006 otsusega tehti ettepanek õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja mitte tagastamise kohta ja 26. jaanuari 2006. aasta otsusega esitati Vabariigi Valitsusele taotlus hoonete kompleksi (Pikk tn 24, Pühavaimu tn 9 ja Pikk tn 26) tasuta üleandmiseks Tallinna linna omandisse. Seda põhjendati maja erilise tähtsusega linna ajaloo ja kultuurile. Mustpeade Maja osaline või täielik üleandmine eraomanikule ei loo kindlust hoone edaspidiseks kasutamiseks senisel otstarbel, nagu see on kohane UNESCO maailmapärandi nimekirja kuuluvas Tallinna vanalinnas. Otsuses märgiti, et hoonete kompleksi omanikuks saamisel kavatseb Tallinna linn esitada Vabariigi Valitsusele ettepaneku mitte tagastada õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja kui kultuuriobjekti ja riikliku kaitse all olevat arhitektuurimälestist. Linnavolikogu pidas oluliseks hoida ka tulevikus Mustpeade Maja avalikes huvides avatuna kõigile eestimaalastele ja Tallinna külalistele ning tagada selle kasutamine avaliku kultuuriobjektina kooskõlas Tallinna arengudokumentidega.

Riigikogu majanduskomisjoni 13. veebruari 2006. aasta otsusega anti Haridus- ja Teadusministeeriumile luba tasuta võõrandada Tallinna linnale kohaliku omavalitsuse funktsioonide täitmiseks ministeeriumi valitsemisel olev Mustpeade Maja hoonete kompleks. Eesti Vabariigi nimel andis Haridus- ja Teadusministeerium 27. mail 2006 Mustpeade Maja tasuta võõrandamise lepinguga üle Tallinna linnale. Vabariigi Valitsuse 11. juuli 2008. aasta korraldusega nr 319 jäeti rahuldamata Tallinna Linnavolikogu märgitud 5. oktoobri 2006 otsusega tehtud ettepanek õigusvastaselt võõrandatud Mustpeade Maja mittetagastamise kohta. Tallinna linn esitas seejärel Tallinna Halduskohtule kaebuse, milles taotles Vabariigi Valitsuse nimetatud korralduse tühistamist. Tallinna Halduskohtu 22. jaanuari 2009 otsusega jäeti aga Tallinna linna kaebus rahuldamata. Seepeale esitas Tallinna linn apellatsioonkaebuse Tallinna Ringkonnakohtule, milles paluti halduskohtu otsus tühistada ja saata asi samale kohtule uueks läbivaatamiseks või teha uus otsus, millega Tallinna linna kaebus rahuldada. Tallinna Ringkonnakohtu 28. mai 2010 otsusega rahuldati Tallinna linna apellatsioonkaebus, tühistati halduskohtu otsus ja tehti uus otsus, millega Tallinna linna kaebus rahuldati ning tühistati Vabariigi Valitsuse

¹⁰⁰ <https://ekspress.delfi.ee/kuum/salaparane-mustpeade-vennaskond?id=65059244>

korraldus. Vabariigi Valitsus (Rahandusministeeriumi kaudu) esitas seejärel Riigikohtule kassatsioonkaebuse, milles palus Ringkonnakohtu otsuse tühistada ja teha uus otsus, millega jätta Tallinna linna kaebus rahuldamata.

Riigikohtu Halduskolleegium otsustas 27. jaanuaril 2011. aastal¹⁰¹, et Vabariigi Valitsuse kassatsioonikaebus tuleb jätta rahuldamata ja Tallinna Ringkonnakohtu 28. mai 2010 otsus muutmata. 23. augustil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas Mustpeade Maja Tallinna linna omandis oleva avaliku kultuuriobjektina säilitamise küsimuses selgitada välja avalik arvamus. 18.–22. septembrini 2012 läbi viidud üleriigilise küsitluse andmeil pooldas Mustpeade Maja tagastamist vaid kaheksa protsenti eestimaalastest ja tulinlastest veelgi vähem – kuus protsenti¹⁰².

Paraku ei ole vaidlused lõppenud ka käesoleva raamatu välja andmise ajaks. 2019. aasta mais tõstatas Omanike Keskliit Mustpeade Maja tagastamise teema¹⁰³.

Linnavolikogu istungil 15. detsembril 1994 võeti vastu määrus, millega kehtestati maa maksustamishinnad Tallinnas 1995. aastaks. 1993. aastal vastu võetud Maamaksuseaduse¹⁰⁴ alusel oli riikliku maamaksu määr 0,5 protsenti ja kohaliku maamaksu määr 0,3-0,7 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Märgime, et hiljem on korduvalt laiendatud kohaliku omavalitsuse volikogude otsustamisvabadust maamaksu määra kehtestamisel (vt ptk 7).

Tallinna Linnavolikogu 1994. aasta viimane istung 29. detsembri oli selle koosseisu kolmeaastase tööperioodi lühim – algas kell 16.15 ja lõppes kell 16.20. Otsustati lubada linnavalitsusel võtta protsendita laenu Uus-Sadama tn 16 elamu rekonstrueerimiseks vanurite majaks. Võrdluseks Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istung oli selle koosseisu pikim, mis algas kell 16.00 ja lõppes 21.40.

2000ndate aastate teisel kümnendil tunduks saanud **ööistungid** olid siis veel tundmatud.

Linnavolikogu 12. jaanuari 1995. aasta istungil kinnitati Mere pst, Narva mnt, Kadrioru pargi ja Kesklinna sadama vahelise maa-ala arengukava ning peeti vajalikuks see arengukava võtta aluseks üksikute kvartalite detailplaneeringute koostamisel. Kinnitati Stockholmi kommuuni, Harju maakonna ja Tallinna linna vahel 24. novembril 1994 sõlmitud leping, mis nägi ette poolte vahelise koostöö regionaalse ja kohaliku arengu, planeerimise ja juhtimise ning demokraatliku otsustamise valdkonnas.

Tallinna Linnavolikogu 9. veebruari 1995. aasta istungil vabastati ametist abilinnapea Ivar Lindpere. Üliharva kasutatud kinnisel istungil otsustati salajasel

¹⁰¹ Riigikohtu otsus 3-3-1-81-10

¹⁰² <https://www.postimees.ee/995414/mustpeade-maja-tagastamist-pooldab-vaid-kaheksa-protsenti-kusitletuist>

¹⁰³ <http://www.pealinn.ee/tagid/koik/omanike-keskliit-tostatas-taas-mustpeade-maja-tagastamise-teema-n242117>

¹⁰⁴ RT I 1993, 24, 428

hääletamisel välja anda Tallinna linna esimesed teenetemärgid. Kinniseks kuulutati linnavolikogu istungi selle punkti arutelu, et mitte tekitada meedias liigset tähelepanu juhul, kui linnavolikogu ühele või teisele väarikale linnakodanikule ei toeta salajasel hääletamisel teenetemärgi omistamist. Linnavolikogu võttis vastu otsuse esitada Vabariigi Valitsusele ettepanek tunnistada Tallinna Botaanikaaed kultuuriobjektiks, mille tagastamine kahjustab riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse huve, samuti taotleda munitsipaalomandisse Tallinna Botaanikaaia valduses olevad hooned, rajatised ja nende teenindamiseks vajalik maa.

Aastate jooksul on Tallinna Linnavolikogu teinud mitmeid olulisi otsustusi linna tervishoiuvõrgu arendamisel. 25. märtsil 1989 otsustati lõpetada Tallinna Lasnamäe Polikliiniku tegevus. Linnavolikogu otsustas taotleda Vabariigi Valitsuselt Tallinna linna omandisse 19. mail 1994 Meremeeste Haigla, 9. märtsil 1995 Järve Haigla ja 4. mail 1995 Mustamäe Haigla.

3. veebruari 1995. aasta istungil otsustati kehtestada Ahtri tänava, Mere puiestee ja raudtee vahelise ala detailplaneering. 9. märtsi 1995 istungil kehtestati Vabaõhumuuseumi tee, Paldiski mnt ja Rannamõisa tee vahelise ala detailplaneering. Linnavalitsusel lubati seada hoonestusõigus ilma konkursita Rocca al Mare vaba aja keskuse ehitamiseks aadressil Paldiski mnt 100 (krundile suurusega 5,6 ha) ja kaubanduskeskuse ehitamiseks aadressile Paldiski mnt 102 (krundile suurusega 9,3 ha). Võib öelda, et juhatati sisse endiste juurvilja- (porgandi-, kapsa- jms) põldude hoonestamine suureks kaubandus-, spordi- ja vaba aja piirkonnaks.

Linnavolikogu 23. märtsi 1995. aasta istungil otsustati lubada linnavalitsusel müüa endise sõjaväelinnaku, Tondi tn 51/57 vara ja seada hoonestusõigus ning kinnitati vastavad põhimõtted, mida tuli seejuures järgida. Võeti vastu määrus, millega sätestati nõusoleku andmine maa ostueesõigusega erastamiseks ja tehinguteks Tallinna linnale enne 16. juunit 1940 kuulunud maaga. Vabastati ametist abilinnapea Viktor Andrejev seoses tema valimisega Riigikogu liikmeks ja abilinnapeaks kinnitati Rein Loik.

1995. aasta 5. märtsil toimunud Riigikogu valimised tõid olulisi muudatusi Tallinna Linnavolikogu juhtimisse. Arnold Rüütel loobus pärast Riigikogusse valimist kultuuri- ja hariduskomisjoni esimehe kohast, aga jätkas komisjoni liikmena. Tol ajal võis kohaliku omavalitsuse volikogu liige samaaegselt olla ka parlamendi liige. See õigus kaotati 27. märtsil 2002. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega¹⁰⁵, mis jõustus 2005. aasta 17. oktoobril toimuvatest kohaliku omavalitsuse volikogu valimistest. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse paragrahvi 72 muudeti Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvi 19 nii, et valla- ja linnavolikogu liikme volitused peatuvad Riigikogu liikme volituste täitmise ajaks kuni Riigikogu liikme volituste lõppemiseni. 7. juunil 2016. aastal muudeti Riigikogu liikme staatuse seadust ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust ning sätestati Riigikogu liikme õigus kuuluda kohaliku omavalitsuse volikogusse ja täita volikogu liikme ülesandeid alates 15. oktoobri 2017. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest (vt ptk 4.7).

Linnavolikogu 6. aprilli 1995 istungil vabastati T. Vähi Tallinna Linnavolikogu esimehe kohustustest seoses T. Vähile volituste andmisega Vabariigi Valitsuse moodustamiseks. Tallinna Linnavolikogu 20. aprilli 1995 istungil esitas Koonderakonna fraktsioon linnavolikogu esimehe kandidaadiks **Koit Kaaristu**, kes

¹⁰⁵ RT I 2002, 36, 220

valiti salajasel hääletamisel 38 poolthäälega **Tallinna Linnavolikogu esimeheks**. Tulenevalt Victor Polyakoffi isiklikust avaldusest vabastati ta linnavolikogu aseesimehe kohustustest.

Tulenevalt Tallinna Linnavolikogu esimehe K. Kaaristu ettepanekust otsustati linnavolikogule valida kaks aseesimeest, kusjuures linnavolikogu esimehe asendaja pidi määrama linnavolikogu esimees. Linnavolikogu aseesimehe kohale esitas fraktsioon „Meie Valik” Valeri Tšernõševi ja Raeklubi fraktsioon Sulev Mäeltsemehe kandidatuuri. Salajasel hääletamisel sai V. Tšernõšev 28 ja S. Mäeltsemees 29 häält ning kumbki ei osutunud valituks (vaja oluks linnavolikogu koosseisu poolthäälteenamust ehk vähemalt 33 häält). Samal linnavolikogu istungil otsustati teha Tallinna Linna Valimiskomisjonile ettepanek peatada Endel Lippmaa ja Andrus Ööveli linnavolikogu liikme volitused seoses nende nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeteks. Linnavolikogu vabastas ametist abilinnapea Uno Veeringu seoses tema nimetamisega riigisekretäriks. Linnapea Jaak Tamm tegi ettepaneku kinnitada abilinnapeaks Ago Naarits, aga selle eelnõu lugemine katkestati.

Linnavolikogu 4. mai 1995 istungil seati Tallinna Linnavolikogu aseesimehe kohale kandidaadid Raeklubi fraktsiooni poolt Sulev Mäeltsemees, fraktsiooni „Meie Valik” poolt Valeri Tšernõšev ja Keskerakonna poolt Arvo Haug. Salajasel hääletamisel sai V. Tšernõšev 41 häält, S. Mäeltsemees 37 häält ja A. Haug 22 häält. Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks valiti seega V. Tšernõšev ja S. Mäeltsemees. Linnavolikogu kinnitas Tallinna abilinnapeaks Ago Naaritsa ja vabastas ta Nõmme linnaosa vanema ametikohalt. Nõmme linnaosa vanemaks kinnitati Kalju Leppik, kes vabastati Tallinna abilinnapea ametikohalt. Linnavolikogu määras K. Kaaristu linnavolikogu esindajaks Eesti Linnade Liidu juhatusse. Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees oli eelnevalt Tallinna Linnavolikogu esimehe ametiajal olnud T. Vähi.

Linnavolikogu 4. mai 1995. aasta istungil võeti vastu otsus esitada Vabariigi Valitsusele ettepanek arhitektuurimälestise Pirita klooster tunnistamiseks kultuuriobjektiks, mille tagastamine kahjustab riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse huve. Samuti taotleti arhitektuurimälestise Pirita klooster teenindamiseks vajalik maa munitsipaalomandisse.

Tallinna Linnavolikogu 18. mai 1995. aasta istungil võeti vastu määrus „Linnavara rentimise ja tasuta käsutamiseks andmise põhimõtted”, kus sätestati, et rendile andmise viisi (konkurss, enampakkumine või otsustuskord), samuti rendilepingu tähtaja määrab rendile andmist otsustav organ (linnavolikogu, linnavalitsus, linna ametiasutus või munitsipaalettevõtte). Tol ajal oli eraldi ettevõtluvorm munitsipaalettevõtte, mille põhimääruse oli kinnitanud Vabariigi Valitsus 1990. aastal¹⁰⁶ ja mis tegutsesid meil kuni 1. septembril 1995. aastal jõustunud Äriseadustiku¹⁰⁷ alusel tehtud muudatusteni.

Linnavolikogu 15. juuni 1995. aasta istungil otsustati tulenevalt Riigikogu poolt 5. aprillil 1995 ratifitseeritud „Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioonist”, teha linnavalitsusele ettepanek esitada teistkordselt **Tallinna Vanalinn UNESCO ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi nimistusse** lülitamiseks. 1997. aastal lülitatigi Tallinna Vanalinn sellesse auväärsesse nimistusse.

¹⁰⁶ RT 1990, 3, 46

¹⁰⁷ RT I, 1995, 26, 355

Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 1995. aasta istungil, mis toimus väljasõiduistungina Lohusalu Õppe- ja Puhkekeskuses, kinnitati linna 1994./1995. eelarveaasta täitmise aruanne. Linnavolikogu pidas põhimõtteliselt otstarbekaks kehtestada Tallinna linnas Kohalike maksude seadusest tulenevalt kohalike maksudena reklaami- ja kuulutusemaksu, teede ja tänavate sulgemise maksu, mootorsõidukimaksu, lõbustusmaksu ja loomapidamismaksu. Samal istungil otsustati lõpetada 27. jaanuaril 1994 linnavolikogu poolt moodustatud Tallinna Koolituskeskus ja liita see Tallinna Linnakantseleiga.

Tallinna Linnavolikogu 24. augusti 1995. aasta istungil nõustuti ligi sajakonna munitsipaalettevõtte või -asutuse või korrastamata ettevõtlusvormiga linna ettevõtte ümberkujundamisega äriühinguks või kohaliku omavalitsuse asutuseks (nt aktsiaseltsiks ME Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondis, ME Tallinna Raeapteek, osaühinguks Tallinna Linnauurimise Instituut, kohaliku omavalitsuse asutuseks Tallinna Õpetajate Maja, Huvikeskus „Kullo”, Tallinna Malekool jne).

Tallinna Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil kinnitati Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskiri ja moodustati majanduslike huvide deklaratsioonide hoidjaks komisjon, mille koosseisu kinnitab linnavolikogu.

Seoses täiendavate investeeringute vajadusega Tallinna tehnilise infrastruktuuri arendamiseks, eeskätt magistraalteede ja liiklussõlmede väljaehitamiseks, otsustas linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil lubada linnavalitsusel emiteerida 1996. aastal rahvusvahelisel kapitaliturul linna võlakirju mahuga 360 miljonit krooni ning volitada märgitud emissiooni läbi viima väärtpaberifirmat *Nomura International PLC* Tallinna Linnavolikogu 22. veebruaril 1996. aasta istungil arutati seda otsust uuesti ning leiti, et vajadus on magistraalteede ja liiklussõlmede kiirendatud väljaehitamiseks, mistõttu suurendati **emiteeritavate võlakirjade summa 480 miljonile kroonile**.

Tallinna Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil kehtestati linnas kohaliku maksuna mootorsõidukimaks, aga see kaotati 2003. aastast (vt ptk 7).

Tallinna Linnavolikogu töös ilmnunud pingete ilmestamiseks võib märkida, et linnavolikogu 14. detsembri 1995. aasta istungil esines avaldusega linnavolikogu revisjonikomisjoni töö kohta linnapea Jaak Tamm. Linnapea avaldusega seonduvalt esines seejärel avaldusega linnavolikogu revisjonikomisjoni esimees Andres Kork. 16. mai 1995. aasta linnavolikogu istungil esines A. Kork avaldusega tema nimel avaldatud kirja kohta ajalehes „Õhtuleht” ja kuulas Kesklinna vanema Jüri Otti vastust A. Korgi arupärimisele.

Linnavolikogu kehtestas 14. detsembri 1995. aasta istungil sõidukite parkimiskorra Tallinnas ning kohustas linnavalitsust koostama ja esitama linnavolikogule kinnitamiseks vanalinna sissesõidu ja vanalinnas parkimise eeskirja. Linnavalitsusele tehti ettepanek sõlmida liisingleping 15 bussi ostmiseks aktsiaseltsilt „Baltscania”.

Linnavolikogu 28. detsembri 1995 istungil kinnitati maa maksustamishinnad Tallinnas 1996. aastaks. Maamaksu määraks kinnitati 1,2 protsenti, välja arvatud põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel olev haritav maa ja looduslik rohumaa, mille maamaksu määraks kehtestati 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastast.

Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istung oli nagu eelnevalt märgitud selle koosseisu pikim. Pikalt arutati võlakirjade emiteerimise eelnõu ja saadeti see teisele lugemisele. 34 poolthäälega võeti vastu reklaami- ja kuulutusemaksu määrase muutmine ja maksumäärasid alandati keskmiselt veerandi võrra. Taas nimelisel hääletamisel (poolt 21 vastu 10 linnavolikogu liiget) võttis linnavolikogu vastu määrase „Eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise

otsustusõigus”, mis sätestas, et eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise otsustusõigus on linnaosa vanemal kooskõlastatult halduskoguga. Nimelisel hääletamisel ei toetatud (13 poolt, 21 vastu) ettepanekut, et eluruumi tööandja eluruumi hulka arvamise otsustamine toimuks linnavalitsuse poolt kooskõlastatult halduskoguga. Vastuvõetud määrus tõi hiljem kaasa väga suure meedia tähelepanu paljude isikute suhtes.

Seoses vajadusega alustada 1996. aastal Tallinna uue prügila projekteerimist ning tuginedes Tallinna Linnavalitsuse ja Jõelähtme Vallavalitsuse kokkuleppele, otsustas Tallinna Linnavolikogu 8. veebruari 1996. aasta istungil rajada linna uue prügila Jõelähtme valla territooriumile Maardu ammendunud fosforiidikarjääri alale. Linnavolikogu kehtestas oma määrusega 22. veebruaril 1996. aastal Tallinna Vanalinna sissesõidu ja vanalinnas parkimise eeskirja alal, mis on piiritletud Toompuiestee – Kaarli puiestee – Vabaduse väljaku – Pärnu maantee – Viru väljaku – Mere puiestee – Rannamäe teega.

Tallinna Linnavolikogu 22. veebruari 1996. aasta istungil otsustati Vabariigi Valitsuselt taotleda Tallinna linna omandisse ehitisi ja maad, teiste hulgas hoone Pikk tn 68, sh Stoltingi torn koos piirnevate linnamüüri lõikudega, Neitsitorn, Tallitorn ja nendega seonduvad linnamüüri lõigud ja rajatised, Aegna saare sadama kai, Aegna saare piirivalvekordon jne.

Linnavolikogu 18. aprilli 1996. aasta istungil avaldas Tatjana Muravjova fraktsioonide „Meie Valik” ja „Revel” nimel protesti Kohaliku omavalitsuse volikogude valimise seaduses (Vabariigi Presidendi poolt ei olnud veel välja kuulutatud) kehtestatud keelenõuete kohta ja tegi ettepaneku linnavolikogu liikmetele ühineda kahe fraktsiooni sellekohase avaldusega.

2. mai 1996. aasta istungil otsustas linnavolikogu määrata 20. oktoobril 1996. aastal valitava Tallinna Linnavolikogu koosseisu suuruseks 64 liiget. 16. mai 1996. aasta linnavolikogu istungil sätestati peale 20. oktoobri 1996 valimisi linnaosade halduskogude moodustamise kord ja suurus. Võrreldes eelmiste valimistega suurendati nüüd üksnes Põhja-Tallinna linnaosa halduskogu suurust 16 liikmelt 21 liikmele. Tulenevalt Kultuuri- ja Haridusministeeriumi taotlusest otsustas linnavolikogu samal 16. mai istungil nõustuda hoone J. Vilmsi 55 riigi omandisse üleandmisega ning sellega tunnistati ka kehtetuks linnavolikogu eelmine seda objekti puudutav otsus 10. veebruarist 1994.

1996. aasta suvest hakkas Tallinn andma **suvepealinna tiitlit Pärnule**.

Tallinna Linnavolikogu 27. juuni 1996. aasta istungil, mis toimus taas väljasõiduistungina Lohusalu Õppe- ja Puhkekeskuses, otsustati kooskõlastada Aivar Toompere kandidatuur Tallinna politseiprefekti ametikohale. Lähtudes Nõmme linnaosa halduskogu ettepanekust kehtestati Nõmme linnaosas väikeelamute detailplaneeringutes kruntide minimaalsuuruseks 1200 m², erandkorras (hoonestatud krundi tükeldamisel 900 m²), mis on eelnevalt kooskõlastatud Nõmme linnaosa halduskoguga.

Kohaliku omavalitsuse üksuste areneva koostöö näitena toome, et Viimsi Vallavalitsuse taotlusel Tallinna Linnavolikogu kooskõlastas 27. juuni 1996. a istungil Viimsi poolsaare üldplaneeringu tingimusel, et olmeheitvete kanaliseerimine toimub Tallinna linna kanalisatsiooni. Koostöö oli sedapuhku kohustuslik, sest kohaliku omavalitsuse naaberüksuste kooskõlastuse nõue tulenes Planeerimis- ja ehitusseadusest (§ 17, lg 2). Samal istungil otsustas linnavolikogu, arvestades Tallinna linna kui kohaliku omavalitsuse üksuse eripära, delegeerida Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 35 lg 2 järgi linnavolikogu pädevusse (kuid mitte

ainupädevusse) antud kohaliku omavalitsuse asutuse (v.a ametiasutuse) põhimääruse kinnitamise õigus linnavalitsusele.

1996. aasta augustis-septembris toimusid Vabariigi Presidendi valimised ja kuna Riigikogu ei suutnud kolmes voorus Vabariigi Presidenti valida, siis läks valimine valimiskogusse, kus Tallinna linnal oli ja on 10 esindajat. Tallinna Linnavolikogu 12. septembri 1996. aasta istungil esitati 21 kandidaati, kellest neli (S. Solovei, S. Zubkov, J. Küttis ja A. Kork) tegid enesetaanduse. Salajasel hääletamisel said esitatud kandidaadid hääli järgmiselt: A. Aru 10, T. Tootsen 20, N. Privalova 13, T. Muravjova 37, N. Vaino 42, L. Mihhailov 42, V. Tšernõsev 33, K. Kaaristu 41, S. Mäeltsemees 50, Ü. Kotkas 40, J. Karu 38, Ü. Pärnits 36, M. Tšernogorova 36, A. Kikas 6, M. Valk 17, S. Tšernov 5 ja M. Tarum 14 häält. Hääletamisel osales 50 linnavolikogu liiget ja Vabariigi Presidendi valimiskogusse valiti: N. Vaino, V. Tšernõsev, T. Muravjova, S. Mäeltsemees, J. Karu, M. Tšernogorova, L. Mihhailov, K. Kaaristu, Ü. Kotkas ja Ü. Pärnits.

Tallinna Linnavolikogu 26. septembri 1996. aasta istungil esines Arvo Haug avaldusega seondult õiguskantsler Eerik-Juhan Truuvälja samal päeval Riigikogus toimunud ettekandega ning tegi ettepaneku Tallinna Linna Valimiskomisjonile kustutada Tallinna Linnavolikogu saadikukandidaatide nimekirjast kõik teise riigi kodanikud. Linnavolikogu otsustas sundvõõrandada AS Silikaadile kuuluvad soojusvõrgud ja katlamaja ning taotleda nende üleandmist munitsipaalomandisse, sest eraomanik nõudis soojuse eest oluliselt kõrgemat hinda, kui Männiku piirkonna elanikud maksta jõudsid.

Tallinna Linnavolikogu 3. oktoobri 1996. aasta erakorralisel istungil võeti vastu linna 1996. aasta teine lisaeelarve. Erakorralised istungid olid kaua aega väga harvad ja neil oli eesmärk suhteliselt kiireloomuliste sisuliste küsimuste arutelu-otsustamine. Käesoleva sajandi viimasel kümnendil on erakorraliste istungite sisuks sageli olnud umbusaldushääletuse läbiviimine.

Tallinna Linnavolikogu 10. oktoobri 1996. aasta istungil võeti kolmandal lugemisel vastu Tallinna põhimääruse uus redaktsioon (vt ptk 6). Linnavolikogu otsustas kehtestada Haabersti linnaosas Vabaõhumuuseumi tee, Kakumäe sadama, Kopli lahe ja Vabaõhumuuseumi vahelise elamukvartali ning Harku järve idakalda, Mustjõe elurajooni ja Rocca al Mare elurajooni detailplaneeringud. Samal istungil linnavolikogu kooskõlastas Viimsi valla ettepanekul Naissaare üldplaneeringu. 11. märtsi 1998 istungil esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku arvata Naissaar välja Viimsi valla koosseisust ja liita see Tallinna linna territooriumiga.

Tallinna Linnavolikogu selle koosseisu viimane istung toimus 17. oktoobril 1996. Linnavolikogu otsustas anda rendile hoone Raekoja plats 11/Apteegi tn 1/Saiakangi 2. Seda otsust muudeti 1. oktoobril 2009. aastal, seejuures asendati sõna „rent” sõnaga „üür”. Tol ajal linnaelanike hulgas suuri vaidlusi tekitavalt arutati Keskturu võimalikku erastamist, aga otsust ei suudetud langetada. Lõpuks arvati, et linnavolikogu järgmine koosseis võiks tegeleda selle keerulise probleemiga. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 32 lg 1 alusel on vähemalt ühel protsendil hääleõiguslikel valla- või linnaelanikel, kuid mitte vähem, kui viiel inimesel õigus algatada valla- või linnavolikogu või -valitsuse õigusakti vastuvõtmine või muutmine. 1999. aasta kevadel **koguti Tallinnas ca 4000 allkirja** (hääleõiguslike elanike arvu arvestades piisanuks kaks korda väiksemast arvust) **Keskturu erastamise vastu** (jätta turg munitsipaalomandisse). Tallinna Linnavolikogu otsustas Keskturu siiski 1. juuli 2009. aasta erakorralisel istungil erastada.

4.2. 1996 sügis – 1999 sügis

1996. aasta 20. oktoobri Tallinna Linnavolikogu valimistel oli hääletussedeli võtnud 122 540 valijat, neist kodanikke 97 522 ja välismaalasi 25 018. 52,2 protsendilise hääletamisaktiivsuse juures oli hääletanud kokku 122 382 inimest.

Tallinna Linnavolikogus said 1996. aasta valimistel kohti erakonnad või valimisliidud järgmiselt¹⁰⁸:

Eesti Reformierakond	14	Vene Erakond Eestis	11
Valimisliit Keskerakonna Liit (Eesti Keskerakond, Õigusliku Tasakaalu Erakond)	12	Valimisliit Paremerakonnad ja Mõõdukad (Eesti Talurahva Erakond, Erakond Mõõdukad, Isamaaliit, Vabariiklaste ja Konservatiivide Rahvapartei)	10
Valimisliit Tallinn	12	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei	5

Valimiskünnist ei ületanud:

Valimisliit Rahvuslik Koostöö;

Valimisliit Kodumuru;

Valimisliit Õiglus-Spravedlivost;

Valimisliit Vene Ühine Valimisliit;

Eesti Demokraatlik Tööpartei.

Valimiste järgne kohaliku omavalitsuse volikogu esimene istung kulgeb pea alati ning kõigis valdades ja linnades tavapärase stsenaariumi järgi. Volikogu istungi avab valla või linna valimiskomisjoni esimees. Esimese punktina valitakse volikogu esimees, kes asub volikogu istungit juhatama ning eelmine valla- või linnavalitsus esitab tagasiastumispalve. Üldjuhul annab volikogu esimesel istungil veel salajasel hääletusel kellelegi volitused valla- või linnavalitsuse moodustamiseks. Kui valimised ei toonud suuremaid poliitilisi struktuurimuudatusi, siis tol ajal kehtinud seaduse alusel võis volikogu ka juba samal istungil kinnitada valla- või linnavalitsuse koosseisu.

Tallinna Linnavolikogu 1996. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste järgne esimene istung toimus 31. oktoobril ja kujunes ajaloos ilmselt kõige omanäolisemaks ja seda mitte ainult Tallinna seisukohalt.

31. oktoobri istungil valiti kõigepealt **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Priit Vilba** (nüüd pärast nime muutmist Willbach). Seejärel esitas Tallinna Linnavalitsus (linnapea Jaak Tamm) lahkumispalve. Tallinna Linnavolikogu otsus nr 123:

¹⁰⁸ <http://www.vvk.ee/varasemad/k96/tulemus/124000000.html>

„1. Võtta vastu Tallinna linnapea ja linnavalitsuse liikmete lahkumispalve.
2. Tallinna Linnavalitsusel jätkata talle pandud ülesannete täitmist kuni uuele linnavalitsusele volituste andmiseni.”

64-liikmelises Tallinna Linnavolikogus võttis linnapeale linnavalitsuse moodustamiseks volituste andmiseks hääletussedeli välja 51 linnavolikogu liiget, millest 13 sedelit tunnistati kehtetuks. P. Vilbat toetas 38 linnavolinikku (nõutav oli vähemalt 33 linnavoliniku toetus). Ajakirjanduse¹⁰⁹ andmeil olid edutud Reformierakonna (P. Vilba oli Reformierakonna liige) katsed saada endaga ühtsesse valimisliitu ka Koonderakonna tüvel moodustatud 12 kohaga esindatud valimisliit Tallinn. Seega on P. Vilba olnud ajaloos lühima ajaga (pool tundi) Tallinna Linnavolikogu esimees.

Tallinna Linnavolikogu järgmise otsusega nr 125 peatati linnavolikogu liikme P. Vilba volitused seoses tema valimisega Tallinna linnapeaks ja linnavolikogu asendusliikmeks loeti Kalle Uiho. Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 126, võttes aluseks ka P. Vilba avalduse vabastati ta Tallinna Linnavolikogu esimehe ametikohalt seoses tema volituste peatamisega Tallinna linnapeaks valimise tõttu. Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 127 valiti seejärel **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Mart Laar**.

Tallinna Linnavolikogu otsuste nr 125–127 vastu võtmise ajal juhatas linnavolikogu istungit Tallinna Linnavolikogu vanim liige Sergei Kuznetsov. See oli sel ajal ka ainus kord alates 1989. aasta linnavolikogu istungitest, kui istungit juhatas linnavolikogu vanim liige. 1938. aasta Linnaseaduse § 37 kohaselt oli ette nähtud, kui volikogu koosolekul (istungil) ei või osa võtta keegi asja arutamisest või otsustamisest seadusega ette nähtud isikutest, siis pidi volikogu valima linnavolinike seast koosoleku juhataja. Tallinna põhimääruse veel vahetult enne valimisi, 10. oktoobril 1996 kinnitatud uues redaktsioonis¹¹⁰ ei olnud taolist varianti ette nähtud. Samas on volikogul oma sisemise töö korraldamiseks otsustusvabadus. Hiljem on linnavolikogu vanim liige pidanud korduvalt istungit juhatama.

Tallinna Linnavolikogu kinnitas samal 31. oktoobri istungil oma otsusega nr 128 Tallinna linnaosade halduskogude (linnaosakogude) koosseisud.

Äge poliitiline võitlus linna kahe tippjuhi ametikohale jätkus kahe nädala pärast. Tallinna Linnavolikogu 14. novembri istungil avaldati kõigepealt umbusaldust Tallinna Linnavolikogu esimehele Mart Laarile (linnavolikogu otsus nr 129). Järgmise otsusega nr 130 vabastati Priit Vilba Tallinna linnapea ametikohalt tulenevalt P. Vilba avaldusest ja taastati tema volitused linnavolikogu liikmena. Kui P. Vilba ei oleks ise tagasiastumise avaldust kirjutanud, siis oleks avaldatud talle umbusaldust, mille otsitud põhjendusena räägiti kuluaarides muuhulgas suutmatusest linnavalitsust moodustada.

14. novembril 1996 valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Edgar Savisaar**, kes oli sellel ametikohal kuni järgmiste kohaliku omavalitsuse volikogude valimiseni 1999. aasta oktoobris. Samal istungil valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks Merike Varvas, Nikolai Maspanov ja Leonid Mihhailov ning valiti Tallinna Linnavolikogu otsusega nr 133 **Tallinna linnapeaks Robert Lepikson**, kes oli sellel ametikohal kuni maini 1997, mil ta nimetati siseministriks.

¹⁰⁹ „Postimees“ 1.11.1996

¹¹⁰ <https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=36125>

Ühtlasi kinnitas Tallinna Linnavolikogu vastvalitud linnapea ettepanekul Tallinna Linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 11 liiget: linnapea, viis abilinnapead, neli linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (ametikoha järgi oli selleks Toomas Sepp). Nimeliselt kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnapea ettepanekul Tallinna Linnavalitsuse koosseisus: abilinnapead Kalev Kallo, Peeter Kreitzberg, Sergei Kulakov, Mait Metsamaa ning linnavalitsuse liikmed (nelja linnaosa vanemad) Olev Kallas, August Koppel, Värner Lootsmann ja Jüri Ott.

Juba 12. detsembril otsustas Tallinna Linnavolikogu aga kinnitada linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 12 liiget suurendades linnavalitsuse liikmete arvu neljalt viiele ja kinnitas täiendavalt abilinnapeaks Ants Leemetsa ja linnavalitsuse liikmeks Kalju Leppiku. Ühtlasi vabastati teenistustähtaja möödumise tõttu alates 15. novembrist 1996 ametist linnapea Jaak Tamm, abilinnapead Tõnis Kull, Rein Loik, Jaak Saarniit ja Tiit Järve; linnaosade vanemad Vladimir Ivanov (Lasnamäe), Neeme Jõgi (Haabersti), Peeter Lepp (Kristiine), Kalju Leppik (Nõmme), Kalle Sepp (Pirita), Jevgeni Tomberg (Mustamäe), Olev Kallas (Põhja-Tallinn) ja Jüri Ott (Kesklinn).¹¹¹ 28. novembril 1996 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada alljärgnevad linnavolikogu komisjonid:

1. Revisjonikomisjon
2. Rahanduskomisjon
3. Linnamajanduskomisjon
4. Linnavarakomisjon
5. Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjon (sotsiaalkomisjon)
6. Haridus- ja kultuurikomisjon
7. Korrakaitsekomisjon
8. Tarbijakaitsekomisjon
9. Keskkonnakomisjon

12. detsembril 1996 valiti Tallinna Linnavolikogu poolt Tallinna esindajateks Eesti Linnade Liidu esindajate kogus E. Savisaar, R. Lepikson, M. Nutt, T. Sepp, V. Tarassov, M. Varvas ja R. Voog. 4. septembril 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu tühistada T. Sepa volitused ning valis Tallinna esindajaks Eesti Linnade Liidu esindajate kogusse A. Leemetsa.

12. detsembril kinnitas Tallinna Linnavolikogu maamaksu määraks Tallinnas 1997. aastaks 0,8% maa maksustamishinnast aastas, alandades seda eelmise aastaga võrreldes 0,4 protsendipunkti võrra. Põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määraks kehtestati 1997. aastaks 0,5% maa maksustamishinnast aastas.

1997. a 23. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu linnapea ettepanekul vähendada Tallinna Linnavalitsuse arvulist koosseisu ühe liikme võrra ning vabastada J. Ott linnavalitsuse liikme kohustest.

Samal 23. jaanuari 1997 linnavolikogu istungil tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Hinnaseaduse § 6 muutmiseks (vt ptk 5).

3. aprillil 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu vabastada A. Koppeli linnavalitsuse liikme kohustest ja kinnitas linnavalitsuse liikmeks Vladimir Panovi. 8. mail vabastas linnavolikogu Robert Lepiksoni Tallinna linnapea ametikohalt 2. maist

¹¹¹ 10. oktoobril 1996 Tallinna Linnavolikogu määrusega nr 27 kinnitatud Tallinna põhimääruse § 96 (3) kohaselt: „Linnaosa valitsust juhib linnaosa vanem, kelle kinnitab ametisse linnavalitsus linnapea ettepanekul.“

Alates 2016. aastal vastu võetud Haldusreformi seadusest linnaosa vanema kinnitab ametisse ja vabastab ametist linnavalitsus linnapea ettepanekul, võttes arvesse linnaosakogu arvamuse.

1997 seoses tema nimetamisega siseministriks. Samal istungil valis linnavolikogu salajasel hääletamisel **Tallinna linnapeaks Ivi Eenmaa**.

15. mail 1997 kinnitas linnavolikogu Tallinna Linnavalitsuse arvuliseks suuruseks 12 liiget: linnapea, viis abilinnapead, viis linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (ametikoha järgi T. Sepp). Linnavalitsuse koosseisu kinnitati: abilinnapead: K. Kallo (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega Riigikogu liikmeks), P. Kreitzberg (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega Riigikogu liikmeks), S. Kulakov, A. Leemets (vabastati ametist 25. märtsil 1999) ja M. Metsamaa (vabastati 30. aprillil 1998 isikliku avalduse alusel ametist ning teenistusest) ning linnavalitsuse liikmed: O. Kallas, V. Lootsmann (vabastati ametist 25. märtsil 1999 seoses valimisega Riigikogu liikmeks), V. Panov, K. Leppik ja H. Kuhlbach (vabastati 1. oktoobril 1998 linnavalitsuse liikme kohustest). Linnavolikogu poolt kinnitati 30. aprillil 1998 Tallinna abilinnapeaks E. Fink ja 1. oktoobril 1998 linnavalitsuse liikmeks E. Sepp (lisa 4).

29. mail 1997 otsustas linnavolikogu taotleda Harju Maavalitsuse valitsemisel olevad Kopli 72 asuvad ehitised ja osa Harjumaa Liinid aktsiatest Harjumaa kohaliku omavalitsuse üksuste ühisomandisse, kusjuures üheks kaasomanikuks saab Tallinna linn.

Sel perioodil viidi uuenenud seaduse nõudeid järgides lõpule ulatuslik munitsipaalettevõtete ümberkujundamine äriühinguteks. Tallinna Veevarustuse ja Kanalisatsiooni Munitsipaalettevõtte otsustati ümber kujundada aktsiaseltsiks Tallinna Vesi. 26. juunil otsustas Tallinna Linnavolikogu kujundada Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondise Munitsipaalettevõtte ümber aktsiaseltsiks Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondiseks.

26. juunil kinnitas linnavolikogu Tallinna linna 1998. a eelarve koostamise põhimõtted, kus muuhulgas peeti otstarbekaks 1% müügitaksu kehtestamist alates 1. juulist 1998 vastavalt Kohalike maksude seadusele. Müügitaks kehtestati Tallinnas alles 2010. aasta 1. juunist, kuid see kehtis kõigest 2011. aasta lõpuni tulenevalt müügitaksu keelustamisest seaduses (vt ptk 7). 26. juunil 1997. aastal tegi linnavolikogu Riigikogule ettepaneku **turismimaksu** kehtestamiseks kohaliku maksuna ja see maks on hiljem korduvalt olnud arutlusel (vt ptk 5).

Nõustuti seisukohaga, et linna eelarvest finantseeritakse investeeringuid läbi ameti või linnaosa valitsuse. Otsustati suurendada linna eelarvest õpilaste toiduraha finantseerimist, viies selle 1998. aastal 20%-ni õpilaste arvust. 26. juunil kinnitas linnavolikogu Tallinna linna tegevusprogrammi tagastatud majades elavate üürnike probleemide leevendamiseks.

26. juuni ning 14., 19. ja 21. augusti 1997. aasta istungitel otsustas linnavolikogu kujundada ümber aktsiaseltsideks väga paljud senised munitsipaalettevõtted nagu Munitsipaalettevõtte Tallinna Tänavavalgustus, Munitsipaalettevõtte Tallinna Linnahall jne.

4. septembril 1997 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada ajutise töörühma kohalikku omavalitsust puudutavate eelnõude läbitöötamiseks (vt ptk 6). Samal istungil otsustas linnavolikogu asutada Tallinna linnavara registri ja määras registri pidamise viisiks infotehnoloogilise andmebaasi. Võeti vastu otsus Tallinna ühistranspordist, kus muuhulgas tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks uurida võimalusi ühistranspordis sõidu eest tasumisel nn plastikrahale üleminekuks.

Vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele pidi tol ajal vallal või linnal eelarve kinnitamiseks jms otsustusteks olema valla või linna arengukava vähemalt kolmeks aastaks (1999. aastast muudeti arengukava ajahorisont nii, et arengukava peab vallal ja linnal olema vähemalt kolmeks eelolevaks aastaks). 22.

detsembril kinnitas linnavolikogu Tallinna arengukava aastateks 1998-2000, sest eelmine arengukava oli aastateks 1994-1997. Samas otsuses soovitati linnaosade halduskogudel 1. aprilliks 1998 töötada linna arengukava alusel välja detailiseeritud linnaosade arengukavad. 22. detsembri istungil kinnitati ka linna 1998. a eelarve.

1998. a 15. jaanuaril linnavolikogu kooskõlastas Aivar Toompere vabastamise Tallinna politseiprefekti ametikohalt ning Helmut Paabo kinnitamise politseipeadirektori asetäitja-Tallinna politseiprefekti ametikohale.

15. jaanuaril 1998. aastal võttis linnavolikogu vastu otsuse, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Tallinna staatuse seaduse eelnõu vastuvõtmiseks. Uus eelnõu nägi olulise eesmärgina ette, et Tallinna linn on ühtlasi maakonna staatuses ning omavalitsuslike ülesannete kõrval täidetakse siin ka maavanema riiklikke ülesandeid (vt ptk 5).

15. jaanuaril 1998 otsustas linnavolikogu esitada Harju Maavalitsusele hoonestusõiguse seadmise avalduse Jõelähtme valla territooriumile Tallinna uue prügila ja sellele juurdepääsutee rajamiseks kahel kinnistul pindalaga vastavalt 66,8 ha ja 12,8 ha.

19. märtsi 1998 istungil tegi linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Kadrioru asumis arengukava ja tellida Kadrioru asumis detailplaneering 1998. aasta jooksul. Samal 19. märtsi istungil tegi linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Aegna saare arengukava 1998. aasta jooksul. Oluline muudatus Aegna saarel kodanikuühiskonna arendamiseks tehti 20 aastat hiljem. Linnavolikogu otsustas 14. juunil 2018. aastal muuta Tallinna põhimäärust ning kehtestas Aegna saare üldkogu relemendi ja saarevanema valimise korra¹¹², tulenevalt Pühasustusega väikesaarte seadusest (vt ptk 6).

16. märtsil 1998 otsustati esitada taotlus Eesti Erastamisagentuurile ja Harju maavanemale, anda tasuta Tallinna linna omandisse Rahumäe, Nõmme, Hiiu, Kivimäe ja Laagri jaamahooned koos nende teenindamiseks vajaliku maaga. Samal 16. aprilli istungil otsustati kooskõlastada Tallinna vanalinna muinsuskaitseala põhimäärus ja linnaosade staatuse ilmetamiseks – eelnevalt kuulati ära Kesklinna Halduskogu ettepanekud.

30. aprillil 1998 otsustati anda J. Poska tn 15 peahoone (üldpinnaga 839,0 m²) ja kõrvalhoone (üldpinnaga 314,7 m²) otsustuskorras sihtasutusele Eesti Heategevusfond tasuta kasutusse kuni 8. detsembrini 2024 ettenähtud tingimustel (sh tingimusel, et hooneid kasutatakse vanurite eneseabi- ja nõustamiskeskusena jne). 1990. aastate algul oli mõnda aega kasutult seisnud hoone vandaalide poolt rikutud, nt ilusa vanaaegse rohelise kamina kivid olid valdavalt varastatud jne. Tänu Saksamaa koostööpartneri Sozialwerk Berlin e. V. ja selle asutaja ning juhataja Käte Tresenreuteri abile ning kohalike inimeste (Heino Hankewitz jt) initsiatiivile suudeti hoone taastada 1996. aasta veebruariks¹¹³.

Tallinna Linnavolikogu on võrdlemisi palju otsustanud müüa väljaspool linna haldusterritooriumi olevaid objekte¹¹⁴.

¹¹² RT IV, 22.06.2018,1

¹¹³ <https://www.venu.ee/>

¹¹⁴ 28. mail 1998. aastal otsustati müüa Tallinna omandis Läänemaal Ridala vallas Tuuru (Alliku) külas asuvad Topu puhkebaasi hooned koos hoonete teenindamiseks vajaliku maaga avalikul suulisel enampakkumisel alghinnaga 140 000 krooni. Samal istungil otsustati müüa ka linna omandis Pärnumaal Varbla vallas Mereäärse külas asuvad taluhooned (puhkehoone, saun-garaaž jne) koos tähtajatu maakasutusega (2,1 ha) avalikul suulisel enampakkumisel alghinnaga 350 000 krooni. Tallinna Linnavolikogu 18. mai 2000 otsusega müüdi Harjumaal, Viimsi vallas, Muuga külas,

28. mai 1998 Tallinna Linnavolikogu istungil otsustati asutada linna hallatava asutuseks Paljassaare Sotsiaalmaja.

11. juunil 1998. aastal kiideti heaks Tallinna juhtimise teesid ja otsustati esitada need Siseministeeriumile arvestamiseks Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse eelnõu väljatöötamisel. Tallinna Linnavolikogu oli 4. septembril 1997 moodustanud ajutise töörühma kohalikkude omavalitsust puudutavate õigusaktide läbitöötamiseks, mille ülesandeks oli ettepanekute tegemine Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse uue redaktsiooni kohta. Töörühm oli aga jõudnud järeldusele, et enne konkreetsete ettepanekute, paranduste ja muudatuste tegemist on vajalik paika panna Tallinna sisemise juhtimise teesid kogumis (vt ptk 5).

18. juunil 1998 kiideti heaks Tallinna linna 1999. a eelarve koostamise põhimõtted. Kehtestati maamaksu määr 1998. a tasemel (0,8%) ning otsustati, et: linnaosades laekuv reklaami- ja kuulutusemaks kantakse linnaosade eelarvesse; ühiskondlik bussitransport korraldatakse liinide rahvusvahelise vähempakkumise teel; AS Tallinna Vesi aktsiate osalise müügi ja sellest saadava tulu kasutamise kohta tehakse eraldi otsus; alustatakse munitsipaal- elamufondi arendamist; põhieelarve prioriteediks planeeritaks hariduskulud ning nähti ette haridustöötajate palgatõusu ennakasv võrreldes riigieelarvest finantseeritavate haridustöötajatega jne.

2. juunil 1998 otsustati Tallinna linna osalemine asutajana aktsiaseltsis Rocca al Mare (Saku) Suurhall. 3. septembril 1998 otsustati Tallinna astumine organisatsiooni „Eurocities“ liikmeks (vt ptk 8). Samal 3. septembri istungil 1998 muudeti Tallinna põhimäärust ja linnaosade põhikirju. Muuhulgas sätestati põhimõte, et linnaosa vanema volituste tähtaeg ei tohi ületada linnavolikogu volituste tähtaega. Riigikogu kaotas Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses 16. juunil 1998 volikogus salajase hääletamise nõude umbusalduse avaldamisel ning sellest alates otsustatakse volikogus ainult isikuvalimised salajasel hääletamisel¹¹⁵.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus on üldse olnud üks enim muudetud seadusi. Muudatusi on tehtud küsimuse osas, kas lubada või keelustada valla- või linnavolikogu liikmelisus töötamisega mõne teise valla või linna ametiasutuses. On juhtunud ka nii, et tehtud muudatus on osutunud kõigest mõni kuu hiljem otstarbekaks kaotada. 25. märtsil 1997 otsustas Riigikogu, et volikogu liikme volitused peatuvad nimetamisega linnaosa vanemaks ka siis, kui linnaosa vanem ei ole linnavalitsuse

Mustasauna tee 2 asuvad hooned (alghinnaga 50 000 krooni); 1. juuni 2000 otsusega Otepää linnas, Kolga tee 27 asuvad hooned (alghinnaga 240 000 krooni). Üks näide ka hilisemast ajast, kui 21. aprillil 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas müüa avalikul enampakkumisel Harju maakonnas Raasiku vallas Aruküla alevikus asuva Männiku tee 29 kinnistu. On ka olnud vara tasuta võõrandamist. Vastavalt Nissi Vallavolikogu taotlusele otsustas Tallinna Linnavolikogu anda oma 14. detsembri 2000. aasta otsusega tasuta üle Nissi valla omandisse elamu (endine koolimaja) Harjumaal, Nissi vallas, Tabara külas (bilansilise jääkmaksumusega 25 592 krooni).

¹¹⁵ RT I 1998, 61, 984

Muudatused kohaliku omavalitsuse seadustes on sageli olnud Tallinna initsiatiivil ja mis salata – kantud ka poliitilistest eesmärkidest. Näiteks oli seda umbusalduse avaldamise hääletamise vormi eelmärgitud muutmine, sest seaduses eelnevalt nõutud salajane hääletamine „ei andnud soovitud tulemust“.

liige.¹¹⁶ Juba sama aasta 10. septembril taastati aga Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 19 punkt 1 endises sõnastuses, mille kohaselt volikogu liikme volitused peatuvad kinnitamisega valla- või linnavalitsuse liikmeks¹¹⁷, aga see ei hõlmanud neid linnaosa vanemaid, kes ei olnud linnavalitsuse liikmed.

Korduvate muudatuste tõttu on kaotanud seaduse terviklikkus ning tekkinud vastuolud ka teiste seadustega. On tehtud ka mõningaid katseid seadust tervikuna läbi vaadata ja parandada (nt 1990. aastate lõpus juhtis vastavat töögrupp Tallinna linnasekretär Toomas Sepp), aga seni ei ole see tegevus saanud konstruktiivseks väljundiks poliitilist tuge. 2019. aasta kevadel kinnitas Jüri Ratase valitsuse riigihalduse minister Jaak Aab Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse uuendamise ette valmistamiseks uue 21-liikmelise eksperdikomisjoni¹¹⁸.

29. oktoobril 1998 kiitis linnavolikogu heaks Tallinna energeetikakontseptsiooni. 26. novembril 1998 tehti linnavalitsusele ülesandeks esitada linnavolikogule 15. veebruariks 1999 Tallinna elamumajandust ja elamusuhteid käsitleva arengukava eelnõu.

21. jaanuaril 1999 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada eluruumide andmekogu. 8. aprillil 1999 linnavolikogu asutas Tallinna Sisekontrolli Ameti ja kinnitas selle põhimääruse ja teenistujate koosseisu. 22. aprillil 1999. aastal muutis Tallinna Linnavolikogu oma töökorda ja muuhulgas sätestas, et „üheaegselt paber kandjal oleva tekstiga esitavad linnavalitsus, linnapea ja halduskogu eelnõu dokumendibüroole ka elektroonilisel kujul või arvutidisketil.”

11. veebruaril 1999 Tallinna Linnavolikogu istungil võeti vastu Tallinna üldplaneering aastani 2010 ning linnavalitsusele tehti ülesandeks korraldada Tallinna üldplaneeringu avalik väljapanek. Linnavolikogu kehtestas Tallinna üldplaneeringu 11. jaanuaril 2001. aastal.

Üldplaneering kui kohaliku omavalitsuse territooriumi kasutamise seisukohalt ülioluline õigusakt lõpetas aastatepikkuse vaakumi linna ruumilises planeerimises. Vabariigi Valitsuse seitse aastat (!) varasema, 15. veebruari 1994. aasta määrusega nr 53 „Valitsuse kehtetuks tunnistatud otsuste loetelus”¹¹⁹ oli ka Eesti NSV Ministrite Nõukogu 29. jaanuari 1971. aasta määrus nr 56 „Tallinna linna generaalplaani kinnitamise kohta”. Eelnevalt oli Tallinna Linnavolikogu tunnistanud pealinna generaalplaani sobimatust turumajanduslikku ja demokraatlikku ühiskonda.

11. veebruaril 1999 linnavolikogu istungil otsustati asutada linnaasutus Kadrioru Staadion. 25. veebruaril 1999 kinnitati Tallinna liikluskorralduse arengukava aastateks 1999–2001 ning Tallinna ühistranspordi arengukava aastateks 1999–2001. 11. märtsil 1999 esitati Vabariigi Valitsusele ettepanek Elamuseaduse muutmiseks.

Nagu ka järgnevatel aastatel tõid ka 1999. aasta Riigikogu valimised olulisi muudatusi Tallinna Linnavalitsuses. 25. märtsil vabastati I. Eenmaa Tallinna linnapea

¹¹⁶ *The capital city in the local self-government system in Europe. 4th International City Administration Conference "Capital city administration: opportunities and challenges"* : Tallinn, 22–24 September 2004. Tallinn: Tallinn University of Technology, Tallinn, Infotrükk, 2007.

¹¹⁷ RT I 1997, 69, 1113

¹¹⁸ <https://haldusreform.fin.ee/2019/09/eksperdikomisjon-asub-omavalitsuste-ulesandeid-labi-vaatama/>

¹¹⁹ RT I 1994, 20, 370.

ametikohalt seoses valimisega Riigikogu liikmeks. Samal istungil vabastati seoses valimisega Riigikogu liikmeks abilinnapea ametikohalt K. Kallo, P. Kreitzberg ja A. Leemets ning linnavalitsuse liikme kohustest V. Lootsmann (lisa 4).

25. märtsil 1999. aastal valiti **Tallinna linnapeaks Peeter Lepp**. Ühtlasi kinnitati Tallinna Linnavalitsuse arvuliseks koosseisuks 12 liiget: linnapea, viis abilinnapead, viis linnavalitsuse liiget ja linnasekretär (T. Sepp ametikoha järgi). Abilinnapeaks kinnitati E. Fink, H. Kaldra, S. Kulakov, A. Liivrand ja M. Salu ning linnavalitsuse liikmeks O. Kallas, K. Leppik, V. Panov, V. Savisaar ja E. Sepp (lisa 4).

Linnavolikogu 8. aprilli 1999. aasta istungil määrati sama aasta 17. oktoobril valitava Tallinna Linnavolikogu koosseisu suurusks 64 liiget¹²⁰. Samal istungil, 8. aprillil valiti Eesti Linnade Liidu esindajate kogusse P. Lepp ja T. Sepp ning otsustati asutada Lasnamäe Avatud Noorte keskus.

22. aprillil 1999. aastal otsustas linnavolikogu müüa Tallinna linnale kuuluvad AS-i Keskturg 4 890 aktsiat (100% aktsiakapitalist) tervikuna eelläbirääkimistega pakkumisel alghinnaga 15 miljonit krooni. Parimaks pakkumiseks tunnistati Turukaubanduse Aktsiaseltsi pakkumine ostuhinnaga 16 mln krooni ja nagu eelmise osa lõpus märgitud, otsustati Tallinna Linnavolikogu 1. juuli 1999. aasta istungil Keskturu müük.

6. mai 1999 istungil kehtestas Tallinna Linnavolikogu koolieelsete munitsipaallasteasutuste muude kulude vanemate poolt kaetava osa määra. Linnavolikogu otsustas 1999. aasta 6. mail asutada linna asutuse Kristiine Sotsiaalmaja ja 20. mail linna asutuse Nõmme Sotsiaalmaja.

10. juunil 1999 otsustati osaleda asutajana sihtasutuses Tallinna Tehnika- ja Teaduskeskus; tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta Koolieelsete lasteasutuste seadust; kinnitati Tallinna noorsootöö põhisuunad aastatel 2000–2005.

17. juunil 1999. aastal kinnitas linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu, millega kokku kinnitati 2 406,6 teenistuja ametikohta. 26. augustil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni kasutamise eeskirja. Samal 17. juuni istungil kinnitati Tallinna linna turvalisuse arengukava aastateks 1999–2003; kinnitati Tallinna koolide teeninduspiirkonnad linnaosade kaupa.

1. juulil kehtestas linnavolikogu Tallinna linna 2000. a eelarve koostamise põhimõtted, kus nähti ette võtta investeringuteks laenu 235 mln krooni, kiirendada linna mittemonopoolsete äriühingute müüki, säilitada maamaksu määr 1999. a tasemel (s.o 0,8%), jaotada linnaosades laekuv reklaami- ja kuulutusemaks vastavalt 40% kassaeelarvesse ja 60% linnaosade omatulude eelarvesse. 1. juulil kiideti heaks prioriteetsed tegevussuunad Tallinna tervishoiukorralduses; otsustati taotleda Tallinna linna omandisse hoonete ja rajatiste alune ning neid teenindav Mõraste Spordikeskuse maa (pindalaga 6,1 ha) aadressil Rapla maakond, Loodna vald, Mõraste küla.

6. juulil võttis linnavolikogu vastu otsuse AS Tallinna Vesi põhikirja muutmiseks, 15 miljoni uue aktsia väljalaskmiseks ja Tallinna linnale kuuluva 28 miljoni aktsia müümiseks.

9. septembril 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu määrusega korraldati ümber Tallinna Turismiinfo Tallinna Turismiametiks ja kinnitati selle põhimäärus, mille

¹²⁰ KO 1999, 5, 68

lisana kinnitati ka Tallinna turismi turundusplaan 2000-2002. Samal 9. septembri istungil muutis linnavolikogu taksoteeninduse eeskirja. Linna ühistranspordis otsustati lubada tasuta sõita senise vähemalt 70-aastaste inimeste asemel alates 65 aastast.

23. septembril 1999. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas sõidukite tasulise parkimise korra. Samal istungi tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Eluruumide erastamise seaduse muutmiseks.

7. oktoobri 1999. aasta istungil muutis linnavolikogu Tallinna linnaosade põhikirju, mis avaldati Tallinna õigusaktide aastaid paberkanjal avaldatud kogumikus¹²¹. Kehtestati kord, mille kohaselt peab linnaosa halduskogu suurus olema ühe võrra suurem kui kahekordne linnavolikogu mandaatide arv linnaosas (vt pkt 6). Samal 7. oktoobri 1999. aasta istungil kinnitas linnavolikogu Tallinna linnale kuuluvate eluruumide üürimist taotleivate isikute üle arvestuse pidamise ja eluruumide üürile andmise korra. Samuti 7. oktoobril 1999 kinnitati Tallinna elamumajandust ja elamusuhteid käsitlev arengukava aastani 2010.

4.3. 1999 sügis – 2002 sügis

1999. aasta 17. oktoobril toimunud Tallinna Linnavolikogu valimisteks oli valimisnimekirja kantud kokku 309 201 inimest (neist 222 040 Eesti kodanikku ja 87 161 välismaalast). Sel ajal kehtinud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse alusel olid hääleõiguslikud need välismaalased, kes § 3 lg 2 kohaselt olid valimiste aasta 1. jaanuariks elanud seaduslikult vähemalt viis aastat vastava kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil.

1999. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel langes esimest korda 1989. aasta valimistest **valimisaktiivsus alla 50 protsendi** nii Eestis keskmiselt kui Tallinnas:

	1989	1993	1996	1999	2002	2005	2009	2013	2017
Tallinnas	62,7	59,7	52,2	49,4	53,7	44	65,7	64,1	53,5
Eestis keskmiselt	72,0	52,6	52,5	49,8	52,5	47	60,6	58,0	53,3

Tallinnas võttis hääletamissedeli valimisnimekirja kantud Eesti kodanikest 50,8% ja välismaalastest 44,2%.

Konkurents ühele volikogu liikme kohale oli Tallinnas 1999. aastal ligikaudu 4,8 korda kõrgem kui Eestis keskmiselt. Kandidaate mandaadi kohta oli kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel:

	1999	2002	2005	2009	2013	2017
Tallinnas	18,1	20,0	18,0	12,6	19,9	17,9
Eestis keskmiselt	3,8	4,6	4,7	5,0	5	6,8

¹²¹ Tallinna Linnavolikogu otsused ja määrused 1999. Juura, Õigusteabe AS, Tallinn 2000. lk 501–537.

64-liikmelises Tallinna Linnavolikogus said erakonnad või valimisliidud 1999. aastal kohti järgnevalt:

Eesti Keskerakond	21	KVL Rahva Usaldus	4
Erakond Isamaaliit	14	Erakond Mõõdukad	4
Eesti Reformierakond	10	Eesti Koonderakond	2
EVL Rahva Valik (Vene Erakond Eestis, Eestimaa Ühendatud Rahvapartei)	9		

Tallinna Linnavolikogu esimesel istungil 28. oktoobril 1999 valiti **linnavolikogu esimeheks Rein Voog** (Reformierakond). Järgmisel linnavolikogu istungil 4. novembril otsustati valida **Tallinna linnapeaks** (õigupoolest sai volitused linnavalitsuse moodustamiseks) **Jüri Mõis** (Isamaaliit) ning kinnitati linnavalitsus 7-liikmelisena (linnapea ja kuus abilinnapead). Abilinnapea ametikohale nimetati H. Kivimaa, A. Leemets, V. Masterov, L.L. Pakosta, P. Vilba ja I. Virkus. Linnavalitsuse liikme kohustustest vabastati E. Fink, H. Kaldra, S. Kulakov, A. Liivrand, M. Salu, O. Kallas, V. Panov, V. Savisaar, E. Sepp ja K. Leppik. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4), aga vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses tehtud muudatusele ei olnud linnasekretär enam linnavalitsuse liige (alates 1990. aastast oli ta olnud linnavalitsuse liige ametikoha järgi).

4. novembril 1999 moodustati Tallinna Linnavolikogu istungil linnavolikogu komisjonid ja valiti nende esimehed:

Revisjonikomisjon – Jaana Padrik

Rahanduskomisjon – Rein Voog (kuni 13.12.2001, alates 20.12.2001 Maret Maripuu)

Linnamajanduskomisjon – Toomas Tõniste

Linnavarakomisjon – Ülle Rajasalu (2.12.1999 – 5.10.2000 Meelis Kitsing, alates 19.10.2000 Liina Tõnisson)

Sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjon (sotsiaalkomisjon) – Matti Tarum

Haridus- ja kultuurikomisjon – Ando Keskküla

Tarbijakaitsekomisjon – Tatjana Vassiljeva

Korralduskomisjon – Priit Aimla

Keskkonnakomisjon – Igor Pissarev (alates 23.08.2001 Mati Eliste)

Lastekaitsekomisjon – Maret Maripuu (alates 20.12. 2001 Keit Pentus)

Õiguskomisjon – Kristiina Ojula (alates 27.01 2000 Erik Siigur)

4. novembril 1999 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnaosade halduskogude koosseisud. Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks valiti 16. detsembril 1999. aasta istungil S. Ivanov ning 22. detsembril 1999 P. Lepp ja V. Ivanov.

2. detsembril 1999 Tallinna Linnavolikogu kehtestas 2000. aastaks maamaksu määra (1,2% maa maksustamishinnast aastas) ja määras maatüki maksustamishinna ning ajutise maksuvabastuse andmise korra (vt ptk 7). Samal istungil kehtestati linnavolikogu komisjoni aseesimehe valimise kord, mille kohaselt on linnavolikogu komisjoni aseesimehe valimisel igal linnavolikogu liikmel üks hääl. Analoogselt kehtestati 16. detsembril 1999 linnavolikogu revisjonikomisjoni liikmete valimise kord.

16. detsembril 1999 kehtestati reklaami- ja kuulutusemaksu määrad (vt ptk 7). Samal 16. detsembril 1999. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil muudeti Tallinna

põhimäärust ja Tallinna Linnavolikogu töökorda, mille kohaselt kaks või enam linnavolikogu liiget võisid moodustada linnavolikogu fraktsiooni.

13. jaanuaril 2000. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks H. Šein. Samal, 13. jaanuari istungil kinnitati linna 2000. aasta eelarve kogumahuga 2,34 mlrd krooni (vt ptk 7).

27. jaanuaril 2000 tegi linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele muuta Eluruumide erastamise seadust (vt ptk 5). Samal 27. jaanuari istungil kehtestati sõidu eest tasumise kord Tallinna ühistranspordis ühtsesse piletisüsteemi kuuluvatel liinidel.

Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus on sajandi algusest korduvalt ilmutanud initsiatiivi **alkoholi tarbimise vastases võitluses**, mida riigi kesktasand on sageli ka üleriigiliselt rakendanud, kuigi aasta või aastaid hiljem. 27. jaanuaril 2000. aastal kehtestati Tallinna Linnavolikogu määrusega, et alkohoolse joogiga etanoolisisaldusega üle 22 mahuprotsendi on lubatud kaubelda spetsialiseeritud alkohoolsete jookide kaupluses või kaupluses eraldi osakonnas või eraldi letis tingimusel, et kaupluse üldpind on vähemalt 50m²(vt ptk 5).

27. jaanuaril 2000. aastal otsustas linnavolikogu delegeerida Vabariigi Valitsuse 6. novembri 1996 määrusega nr 286 kinnitatud maa enampakkumisega erastamise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele. Samuti otsustati delegeerida Tallinna Linnavalitsusele välismaalasele, välisriigile ja juriidilisele isikule kinnisomandi üleandmiseks seisukoha andmise õigus; Vabariigi Valitsuse 8. novembri 1996 määrusega nr 276 riigimaale hoonestusõiguse seadmise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete täitmine ning Vabariigi Valitsuse 3. septembri 1996 määrusega nr 226 maa riigi omandisse jätmise korras kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete täitmine.

10. veebruaril 2000. aastal kehtestati Tallinna jäätmehoolduseeskiri. Kinnitati ka linnavolikogu komisjoni esimehe valimise kord. 6. aprillil 2000. aastal muutis Tallinna Linnavolikogu linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni veevarustuse ja heitvee ära juhtimise teenuse hinna reguleerimise korda. 20. aprilli 2000. aasta linnavolikogu otsusega asutati Tallinna teeregister.

18. mail 2000 moodustati uus 13-liikmeline **Tallinna Linna Valimiskomisjon (esimees linnasekretär Toomas Sepp)**. Põhimõtteline otsus tehti **Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses**¹²², mille kohaselt hakati volikogu asendusliiget määrama valla või linna valimiskomisjoni otsusega (valimiskomisjoni kinnitatud asendusliikmete nimekirja alusel). Eelnevalt kehtis kord, mille kohaselt valla või linna valimiskomisjon üksnes registreeris volikogu asendusliikmed, ja saatis nende nimekirja volikogu esimehele. Taoline kord võimaldas volikogudel hakata ka põhjendamatult (nt oma poliitilisi eelistusi arvestavalt!) venitama volikogu koosseisus muudatuste tegemisega.

1. juunil 2000. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu 2001. a linna eelarve koostamise põhimõtted (vt ptk 7).

Harju maavanema Orm Valtsoni ettepanekul moodustas Tallinna Linnavolikogu 24. augustil 2000 töörühma (esimees Rein Voog) haldusterritoriaalse korralduse muutmise ettepanekute väljatöötamiseks. 14. detsembril 2000 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse „Seisukohtade esitamine haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta“ (vt ptk 5).

¹²² RT I 2001, 82, 489

30. novembril 2000 otsustas linnavolikogu linnapea ettepanekul suurendada Tallinna Linnavalitsuse liikmete arvu ühe liikme võrra. Samal päeval otsustas linnavolikogu vabastada ametist isikliku avalduse alusel abilinnapea V. Masterovi ning nimetada abilinnapea ametikohale V. Strukovi ja L. Šeri.

14. detsembril 2000 otsustas linnavolikogu asutada õigusaktide registri, mille vastutavaks töötlejaks on Tallinna Linnakantselei ja volitatud töötlejaks AS Andmevara.

4. mail 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu pöörduda Rapla maavanema poole ettepanekuga anda Rapla maakonnas Märjamaa vallas Lümandu külas asuva Lümandu mõisa maa Tallinna munitsipaalomandisse. 1. juunil 2000. aastal otsustas linnavolikogu pöörduda Lääne maavanema poole ettepanekuga anda Lääne maakonnas Noarootsi vallas Riguldi külas asuva Riguldi mõisa maa Tallinna munitsipaalomandisse. Samas on Tallinn ka ise müünud talle varem teistes valdades või linnades kuulunud vara. Nt Tallinna Linnavolikogu 18. mai 2000. aasta otsusega müüdi hooned Viimsi vallas jne.

15. juunil 2000 kehtestas Tallinna Linnavolikogu linna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumise eeskirja ja teise määrusega ka liitumistasu hüvitamise juhendi Tallinna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga liitumisel.

29. juunil 2000 otsustas Tallinna Linnavolikogu linna ametiasutuste ümberkorraldamise ning kinnitas ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu. Muuhulgas nähti ette korraldada Kultuuriamet ja Muinsuskaitseamet ümber Kultuuriväärtuste Ametiks, korraldada Spordiamet ja Noorsooamet ümber Spordi- ja Noorsooametiks. 7. septembri 2000. aasta Tallinna Linnavolikogu määrusega otsustati ümber korraldada alates 1. novembrist Tallinna Rahandusameti tegevus ning panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile.

Mitmeid **suuri ümberkorraldusi linna juhtimise struktuuris** tehti Tallinna Linnavolikogu 30. novembri 2000. aasta istungil. Alates 1. jaanuarist 2001 otsustati korraldada ümber:

- 1) Tallinna Sisekontrolli Ameti tegevus ja panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile;
- 2) Maa-ametiks ümber korraldada Omandireformiamet, Linnaplaneerimise Ameti maa hinna osakond ning Linnavaraameti ehituskruntide osakond ja maakorralduse osakond;
- 3) Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ametiks ümber korraldada Linnaplaneerimise Amet, Keskkonnaamet ja Transpordiamet;
- 4) Otsustati alates 1. jaanuarist 2001. aastast Tallinna Elamumajandusametiks ümber korraldada Linnavaraamet.

10. augustil 2000 kehtestas linnavolikogu munitsipaalkoolide arengukavade kinnitamise korraldamise, millega tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks kinnitada munitsipaalkoolide arengukavad. 5. oktoobril 2000 kehtestati heitvee kohtkäitluse ja ära veo eeskiri. 2. novembril 2000 kehtestati taksoveo eeskiri ja 16. novembril taksoveoloa ja sõidukikaardi väljaandmise kord. Samal istungil kehtestati eestkoste korraldamise juhend.

2000. aasta 16. novembril linnavolikogu otsustas Planeerimis- ja ehitusseaduse järgi kohalikule omavalitsusele antud pädevuse delegeerida Tallinna Linnavalitsusele järgmiselt:

1. Detailplaneeringu koostamise algatamise otsuse tegemine, mis vormistatakse linnavalitsuse korraldusega.
2. Üldplaneeringu koostamise korraldamine.

3. Detailplaneeringu koostamise korraldamine või lepingu sõlmimine detailplaneeringu koostamise korraldamiseks ja finantseerimise õiguse andmiseks kinnisasja omanikule või teistele isikutele, kes on huvitatud vastava maa-ala kohta detailplaneeringu koostamisest.

4. Detailplaneeringu vastuvõtmise otsuse tegemine, mis vormistatakse linnavalitsuse korraldusega.

5. Üld- ja detailplaneeringu avaliku väljapaneku korraldamine.

Kaks nädalat hiljem, 30. novembril 2000 delegeeris linnavolikogu oma määrustega Tallinna Linnavalitsusele mitmete otsustuste tegemise seondult Maakatastri seadusega (§ 17 lg2 ja § 20 lg 5) ja Maareformiseadusega (§ 7 lg 5 ja § 25 lg 4).

14. detsembril 2000. aastal linnavolikogu kehtestas Tallinna õigusaktide registri põhimääruse. 14. detsembri 2000. aasta määrusega otsustas linnavolikogu alates 1. jaanuarist 2001 Tallinna Ettevõtlusametiks ümber korraldada Hinna- ja Konkurentsiameti, Linnamajanduse Ameti ja Turismiameti.

14. detsembril 2000. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra 2001. aastal. Selles korras nähti muuhulgas ette, et „töö tasustamise praktika peab toetama Tallinna kohaliku omavalitsuse mainet atraktiivsest tööandjast ja aitama värvata, säilitada ja motiveerida võimalikult kõrge tasemega linnateenistujaid. Töö tasustamise põhimõtted peavad toetama Tallinna kohalikule omavalitsusele pandud ülesannete efektiivset elluviimist ja olema avalikud... ” Vastavalt sellele määrusele pidi linnavolikogu esimehe ja linnapea palk olema 29 500 krooni, linnavolikogu aseesimehel 17 500–25 000 krooni, abilinnapeal 25 000 krooni, linnasekretäril 17 500–25 000 krooni jne kuni nooremametnikeni, kelle palk pidi olema vahemikus 3500–7000 krooni ja abiteenistujateni, kelle palga alammääraks nähti ette 1600 krooni.

Järgnev tabel ilmestab sajandivahetuse paiku Tallinna ametiasutuste struktuuri ja nendes teenistujate arvu. Kokku töötas Tallinna ametiasutustes **2001. aasta algul 1941 teenistujat**.

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2001. aasta 1.veebruari. (Linnaosa Valitsus = lüh. LOV)

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	37	Haabersti LOV	69
Linnavalitsus	8	Tallinna Kesklinna LOV	100
Linnakantselei	141	Kristiine LOV	62
Elamumajandusamet	18	Lasnamäe LOV	127
Ettevõtlusamet	43	Mustamäe LOV	96
Haridusamet	55	Nõmme LOV	58,5
Kommunaalamet	28	Pirita LOV	24,5
Kultuuriväärtuste Amet	21	Põhja-Tallinna LOV	92
Maa-amet	63		
Perekonnaseisusamet	24		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	29,5		
Spordi- ja Noorsooamet	10		
Säästva Arengu ja Planeerimise Amet	101		
Tuletõrje- ja Päästeamet	700		

Linnaosade ebaselge õiguslik staatus tõi kaasa Tallinna juhtimise tsentraliseerimise eriti pärast 1999. aasta linnavolikogu valimisi (vt 6. ptk). Aastail 1999–2000 koondati kolmandiku võrra linnaosavalitsuste koosseise, kärbiti nende kujunemisjärgus olnud õigusi eelarveprotsessis ja vähendati ülesandeid, seejuures eriti mahukana alus- ja üldhariduses, aga ka vaba aja sisustamise ning heakorra valdkondades.

21. detsembril 2000. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2001–2005. Samal istungil otsustati maamaksu määra kehtestamine ja maatüki maksustamishinna määramise ning ajutise maksuvabastuse andmise kord (vt ptk 7).

2001. aastasse jäi Tallinna linna kõigi aegade suuremahulisemaid finantstehinguid, milleks oli AS Tallinna Vesi aktsiate märkimine ja müük (vt ptk 7). 11. jaanuaril 2001 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2001. aasta eelarve (vt ptk 7). Linna eelarve kogumaht oli 3,32 mlrd krooni. Samal, 11. jaanuari istungil otsustati moodustada Tallinna Turvalisus- ja Integratsiooniamet.

2001. aasta 25. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu Tallinna astumise Euroopa Konverentsilinnade Liidu liikmeks (vt ptk 8).

Meie kohaliku omavalitsuse ülesannete hulgas, sh kohalikust eelarvest rahastamise mahus on tervishoid (erinevalt nt Soomest) tagasihoidlikul kohal. Eelnevalt juba märkisime, et 1990. aastatel Tallinna Linnavolikogu taotles munitsipaalomandisse mitmeid linna haiglaid ja muid tervishoiuasutusi. Põhimõttelise otsuse linna **tervishoiu** edasise korraldamise **valdkonnas** tegi Tallinna Linnavolikogu 25. jaanuaril 2001. aastal, kui ta nõustus:

- 1) aktsiaseltsi Ida-Tallinna Keskhaigla asutamisega Tallinna Magdaleena Haigla, Tallinna Keskhaigla, Tallinna Hooldushaigla, Tallinna Järve Haigla, Tallinna Diagnostikakeskuse, Tallinna Tõnismäe Polikliiniku ja Tallinna Mäekalda Polikliiniku varade baasil;
- 2) aktsiaseltsi Lääne-Tallinna Keskhaigla asutamisega Eesti Meremeeste Haigla, Tallinna Pelgulinna Haigla, Tallinna Nõmme Haigla (v.a laste osakond), Tallinna Wismari Haigla, Tallinna Merimetsa Haigla ja Tallinna Väike-Õismäe Polikliiniku varade baasil;
- 3) sihtasutuse Tallinna Lastehaigla asutamisega Tallinna Nõmme Haigla laste osakonna, Tallinna Kesklinna Lastepolikliiniku ja Tallinna Lastehaigla varade baasil.

Kultuuri valdkonnas otsustas linnavolikogu 8. veebruaril 2001 asutada Vene Kultuurikeskuse esialgu Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti hallatava asutusena, aga 5. aprillist Tallinna Linnakantselei hallatava asutusena. Mustamäe Linnaosa Valitsuse hallatava asutusena asutati 5. aprilli 2001 linnavolikogu otsusega Mustamäe Kultuurikeskus „Kaja”. Samal istungil otsustas linnavolikogu asutada Tallinnasse Vabaduse väljakule või Vabaduse väljakuga vahetult piirnevale alale Eesti Vabaduse ausamba kompleks ning korraldada kahe-etapiline avatud konkurss.

Spordi valdkonnas tehti oluline muudatus linnavolikogus 8. märtsil 2001, kui otsustati lõpetada Tallinna Jalgpallikooli, Tallinna Jäähokikooli, Tallinna Kopli Spordikooli, Pirita Spordikooli, Tallinna Nõmme Spordikooli, Tallinna Lasnamäe Sportmängude Kooli, Tallinna Kristiine Spordikooli ja Tallinna Kesklinna Spordikooli tegevus alates 15. juulist 2001. aastast. 6. septembril 2001 otsustas Tallinna Linnavolikogu osaleda aktsiaseltsis FCF Lilleküla Jalgpallistaadion ja omandada asutamisel selles aktsiaseltsis 16%-line osalus, tasudes selle osaluse eest 15 miljonit krooni.

Kui **AS Tallinna Vesi** otsustati müüa erainvestorile, siis linnamajanduse teise suure strateegilise objekti - aktsiaseltsi Tallinna Soojus otsustas Tallinna Linnavolikogu 31. mail 2001. aastal anda tervikvarana 30 aastaks rendile. Nii mõnigi kord on küsitud – kas polnuks linnaelanike huvides hoopis otstarbekam vastupidine tegutsemine? Monopoolses seisundis Tallinna veega varustav strateegiline objekt anda pikaajalisele rendile, aga turumajanduslikku konkurentsi võimaldav sooja veega varustav ettevõtte erastada? Hilisematel aastatel on Tallinna linna osalust AS-is Tallinna Vesi veelgi vähendatud, juurde on tulnud teisi erainvestoreid ja hetkeseisuga on Tallinna linna osalus selles aktsiaseltsis 34,7%.

22. veebruaril 2001 otsustas linnavolikogu algatada Nõmme linnaosa üldplaneeringu ja 18. oktoobril 2001 Piritä linnaosa üldplaneeringu.

8. märtsil 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas haldusõigusrikkumise protokoll koostama ja haldusõigusrikkumise asja arutama volitatud ametiisikute loetelu. Samal istungil otsustati muuta üüri piirmäära ja kehtestati Tallinnas üüri piirmääraks eluaseme üldpinna ühe m² kohta kuus senise 8 krooni asemel alates 1. juunist 2001. aastast 15 krooni. Samal istungil delegeeriti Turismiseaduses kohalikule omavalitsusele pandud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele.

19. aprillil 2001. aastal moodustati Elamuvaidluskomisjon, mis 2003. aasta 30. aprillil kujundati ümber Tallinna Üürikomisjoniks. Samal, 19. aprilli istungil kehtestati Tallinna munitsipaalharidusametuste töötajate töötasustamise alused. Samuti 19. aprilli 2001. aasta istungil moodustas linnavolikogu Elamuvaidluskomisjoni kui sõltumatu elamuvaidluste kohtueelse lahendamise organi. 30. aprillil 2003 linnavolikogu kujundas Tallinna Elamuvaidluskomisjoni ümber Tallinna Üürikomisjoniks.

3. mai 2001 linnavolikogu otsusega vabastati Tallinna Linnavalitsuse liikme kohustustest ja abilinnapea ametikohalt P. Vilba ning samast päevast taastati tema volitused linnavolikogu liikmena. **31. mail 2001 vabastati** Tallinna Linnavolikogu otsusega **isikliku avalduse alusel linnapea ametist J. Mõis** ning samast päevast taastati tema volitused linnavolikogu liikmena.

3. mai 2001. aasta linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna linna eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise kord ning Tallinna linna rahaliste vahendite haldamise kord.

31. mail 2001. aastal linnavolikogu kehtestas Tallinna linna kohtus esindamise korra. Samal istungil delegeeriti alaealise öise liikumispäirangu ajutise lühendamise õigus Tallinna Linnavalitsusele.

5. juunil 2001 valiti linnavolikogus **Tallinna linnapeaks Tõnis Palts**. Samal istungil kinnitati linnavalitsuse 8-liikmeline koosseis (linnapea ja 7 abilinnapead) ning nimetati abilinnapeadeks L.L. Pakosta, H. Kivimaa, I. Virkus, V. Strukov, L. Šer, T. Ninnas ja A. Tsahkna. Linnasekretärina jätkas T. Sepp. Linnavalitsuse liikme kohustustest vabastati A. Leemets (lisa 4).

14. juunil 2001. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2002–2004 (vt pkt 7). Tallinna 2002. aasta eelarve prioriteetideks kinnitati turvalisus, samal aastal Tallinnas toimuv Eurovisiooni 47. lauluvõistlus, haridus, elanike sotsiaalne kindlustunne.

6. septembril 2001. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna keskkonnatervise tegevusplaani, Tallinna hoolekande arengukava aastateks 2001–2005 ja Tallinna jäätmekava. 20. septembril kinnitati Tallinna linna ehitusmäärus. Samuti 6. septembri 2001. aasta istungil valis Tallinna Linnavolikogu oma esindajateks Vabariigi Presidendi valimiskogusse linnavolikogu liikmed Helle Kalda, Ain Seppik, Vladimir

Afanasjev, Nikolai Maspanov, Epp Alatalu, Toomas Tõniste, Mati Eliste, Tiina Möis, Hagi Šein ja Matti Tarum.

4. oktoobril 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas korraldada alates 1. jaanuarist 2002 ümber Tallinna Linnakantselei hallatav asutus Tallinna Raekoda ja panna tema ülesanded Tallinna Linnakantseleile.

29. novembril linnavolikogu delegeeris maareformi käigus Maakorraldusseaduse ning ümberkruntimise kava koostamise korraga kohaliku omavalitsuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele. Kuna tol ajal tehti ettepanekuid likvideerida Tallinnas trolliliiklus, siis 29. novembril otsustas Tallinna Linnavolikogu jätkata Tallinna linnas 2002. aastal trolliliiklust vähemalt senistel liinidel vajalikus mahus.

13. detsembril 2001 lõpetati isikliku avalduse alusel Rein Voogi linnavolikogu liikme volitused ja vabastati ta linnavolikogu esimehe kohustustest. **Linnavolikogu esimehe asendajaks määrati kuni uue esimehe valimiseni linnavolikogu aseesimees Peeter Lepp.**

13. detsembril 2001. aastal avaldas linnavolikogu umbusaldust Tallinna linnapeale Tõnis Paltsule ja vabastas ta ametist linnavolikogu usalduse kaotamise tõttu. Samal istungil valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Maret Maripuu** ning **Tallinna linnapeaks Edgar Savisaar**. Kinnitati 7-liikmeline linnavalitsus ja nimetati abilinnapeadeks R. Lang, J. Moks, T. Vitsut, A. Tsahkna, T. Ninnas ja V. Panov. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

20. detsembril 2001. aastal otsustas linnavolikogu alutada **Paljassaare ja Russalka vahelise rannaala** üldplaneeringu koostamise, mis pidi looma aluse Kalamaja elurajooni ja Russalka vahelise ala väljaarendamiseks. Planeering pidi hõlmama 20 km pikkuse ja ca 500 ha suuruse rannalõigu Paljassaare poolsaare tipu ja Russalka monumendi vahelisel alal. Üldplaneeringu eesmärgiks seati ühtse tervikpildi ja juriidilise aluse loomine ranna-ala välja arendamiseks ja detailplaneeringute koordineerimiseks. Planeering pidi looma eeldused mereäärse ala kujunemiseks äri-, meelelahutus-, kultuuri-, rekreatsiooni- ja elukeskkonnaks, tagama linnaelanike juurdepääsu rannajoonele ja toetama linnakeskkonda sobivaid sadamafunktsioone. Toetati Paljassaare poolsaarele kaasaegse tööstuspargi, puhkeala ning Natura 2000 linnuhoiuala rajamist. Planeering pidi aitama kaasa Admiraliteedibasseini ümbruse kujunemisele atraktiivseks linnakeskuse osaks ja loogilise tänava-võrgustiku rajamisele. Linnavolikogu kehtestas Paljassaare ja Russalka vahelise rannaala üldplaneeringu 9. detsembril 2004. aastal.

10. jaanuaril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas linnavolikogu liikmetele linnavolikogu ja halduskogu tööst osavõtu eest hüvituse suuruse ja maksmise korra (vt ptk 7).

10. jaanuaril 2002 Tallinna Linnavolikogu alandas eelmistel aastatel kehtinud maamaksu määra (1,2%) 0,6%-le maa maksustamise hinnast aastas. Samal istungil otsustas linnavolikogu alutada Mustamäe linnaosa üldplaneeringu ja kehtestas munitsipaallasteasutuste arengukavade kinnitamise korraldamise.

17. jaanuaril 2002. aastal (Tallinna jaoks üsna erandlikult pärast eelarveaasta algust) kinnitati Tallinna linna 2002. aasta eelarve kogumahuga 4,52 mlrd krooni ja otsustati võtta laenu 395,06 mln krooni investeringute katteks. Ühtlasi otsustati maksta Tallinna linna eelarve vahenditest toetusi üksnes nendele füüsilistele isikutele, kelle üksikisiku tulumaks laekub Tallinna linnale ja kes rahvastikuregistri andmetel elavad Tallinnas.

17. jaanuaril 2002 otsustas linnavolikogu kutsuda Eesti Linnade Liidu esindajate kogust tagasi T. Palts ja R. Voog ning valida Tallinna esindajateks M. Maripuu ja E. Savisaar.

24. jaanuaril 2002. aastal andis linnavolikogu volitused esimehele M. Maripuule kirjutada alla Tallinna Linnavolikogu ja Harju maavanema vahel sõlmitavale **halduslepingule** tuletõrje- ja päästealaste riiklike kohustuste täitmise kohta Tallinnas.

24. jaanuaril otsustas linnavolikogu delegeerida Tallinna Linnavalitsusele Liiklusseaduse § 2 lg 4 alusel liikluse korraldamise ja liiklusohutuse tagamise õiguse. Samal, 24. jaanuari istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Turvalisus- ja Integratsiooni ameti tegevus alates 1. märtsist ning panna narkomaania ja AIDS-i ennetus-tegevusega seotud ülesanded Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile, kodanikukaitsega seotud ülesanded Tallinna Tuletõrje- ja Päästeametile, korrakaitsega seotud ülesanded Tallinna Linnakantseleile ning rahvussuhete ja ühtse integratsiooni poliitika väljatöötamisega seotud ülesanded jaotada Haridusameti, Kultuuriväärtuste Ameti ning Spordi- ja Noorsooameti vahel.

7. veebruaril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu avaldada umbusaldust linnavolikogu aseesimehele Hagi Šeinile, haridus- ja kultuurikomisjoni esimehele Ando Keskkülale ning sotsiaalhoolekande- ja tervishoiukomisjoni esimehele Matti Tarumile.

7. veebruaril 2002 linnavolikogu kehtestas toimetulekutoetuse määramiseks alalise eluruumi alaliste kulude piirmäärad Tallinna haldusterritooriumil asuvate eluruumide suhtes ning kinnitati toetuste maksmise kord toitlustuskulude katmiseks Tallinna linna koolieelsetes lasteasutustes ja munitsipaalkoolides.

7. märtsil 2002 linnavolikogu kinnitas Tallinna jäätmehoolduse eeskirja. 21. märtsil Tallinna Linnavolikogu kinnitas Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskirja. Samal istungil kinnitati Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused.

21. märtsil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu **tähistada 15. maid 2002 Tallinna päevana** (meenutagem, et 1248. aasta 15. mail oli Tallinn saanud Lübecki õiguse) ning kutsuda sel päeval kokku **Tallinna Aukodanike Kogu**, mille liikmeteks lugeda Tallinna teenetemärgi ja vapimärgi saanud isikud.

4. aprillil 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnale kuuluva rajatise või selle osa kaubandustegevuseks kasutusse andmise korra ning kehtestas linna eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise korra.

18. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu hüvitada osale pensionäridele maamaksu tõus ja kinnitati Tallinna linna eelarvest sotsiaaltoetuste maksmise kord. Samuti tehti olulised otsustused ettevõtluse arendamiseks Tallinnas. Kehtestati alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise kord ning ettevõtjate/töötajate väljaõppe, ümber- ja täiendkoolituse toetuse taotlemise ja menetlemise kord. Kehtestati ettevõttele olulise spetsialisti täiendkoolituse toetuse (stipendiumi) taotlemise ja menetlemise kord ning ettevõtte praktikajuhendaja toetuse taotlemise ja menetlemise kord. Kehtestati ettevõtlus-inkubaatorite tegevuse korraldamise ja ettevõtlus-inkubatsiooniteenuste taotlemise ning menetlemise kord.

18. aprillil 2002 otsustas linnavolikogu anda nõusoleku ühistranspordipileti ning taksoveo- ja parkimisnõuete täitmise kontrolliteenuse lepinguliseks üleandmiseks eraõiguslikule juriidilisele isikule ja kohustati Tallinna Linnavalitsust viima läbi vastav riigihange.

Tallinna linn ilmutas jätkuvalt tähelepanuväärset aktiivsust **riigi seadusloome arendamisel**. 18. aprillil 2002 esitati ettepanek Vabariigi Valitsusele

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse täiendamiseks. Samal istungil esitati veel teinegi ettepanek Vabariigi Valitsusele täiendada Sotsiaalhoolekande seadust põhimõtteliselt sama tekstiga, millega sooviti täiendada Tervishoiuteenuste korraldamise seadust. 30. mai 2002. aasta istungil esitas linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Riigihangete seadust. 13. juunil 2002 esitas linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Liiklusseadust (vt ptk 5).

2. mail 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu rajada Vabaduse väljakule Vabaduse kell ja avada see 20. augustil 2003. Samal, 2. mai 2002 istungil otsustas linnavolikogu korraldada Tallinna Säästva Arengu ja Planeerimise Ameti hallatav asutus Tallinna Botaanikaaed ümber teadus- ja arendusasutuseks.

Palju tehti linna **andmekogude (registrite) korrastamiseks**. 4. aprillil 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada maamaksu registri ning Tallinna linnamaa registri (registri pidamise). 18. aprillil 2002 otsustas linnavolikogu asutada planeeringute registri ja ehitusregistri. Nende registrite pidamise põhimäärused kinnitati 13. juunil 2002. Linnavolikogu 20. juuni 2002. aasta istungil kehtestati linna andmekogude andmete ristkasutuse kord.

20. juunil 2002. aastal otsustas linnavolikogu asutada mootorsõidukimaksu registri. Registri asutamist põhjendati täiesti õigustatult asjaoludega, et maksustamiseks on vajalikud täpsed andmed, kuid mootorsõidukiomanike ja rentnike andmebaas ei sisaldanud kõiki vajalikke andmeid nt maksuvabastuse või maksusoodustuse andmiseks. Tallinnas kehtestatud kohalikust mootorsõidukimaksust olid vabastatud invaliidid, puudega inimesed, lapsinvaliidide vanemad. Nimetatud andmed on delikaatsed isikuandmed, mida pärast registri moodustamist saab maksuhaldur õiguse taotleda riikliku registri pidajalt. Veidi paradoksaalsel kombel otsustas Tallinna Linnavolikogu kõigest mõni kuu hiljem, 28. novembril 2002 mootorsõidukimaksu kaotada. On põhimõtteline küsimus – kas mootorsõidukimaks sellisel kujul saigi olla kohalik maks? Mootorsõidukimaksu kaotamise üheks põhjuseks oli kindlasti osade Tallinna elanike registreerimine teistesse valdadesse või linnadesse, et sellega vabaneda automaksu tasumisest linnale. Sellega aga kaotas Tallinn ka nende üksikisiku tulumaksu.

Oluliselt arenes edasi **linna arengu mitmesuguste programmide, strateegiate** jms dokumentide väljatöötamine. Tallinna Linnavolikogu kinnitas 21. veebruaril 2002 Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2002–2004 ning 18. aprillil 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna elamuehitusprogrammi „5000 eluaset Tallinnasse” ning see elamuehitusprogramm otsustati võtta arvesse 2003.–2007. a linnaeelarve koostamisel. 30. mail 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna Spordi- ja Noorsooameti noorsootöö põhisuunad aastatel 2002–2005. 13. juunil võeti vastu Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2003–2005.

20. juunil kinnitati Tallinna magistraal-tänavavõrgu arengukava esimene ja teine etapp. Tallinna magistraal-tänavavõrgu arengukava III etapp kinnitati 19. septembril. 20. juunil kinnitati Tallinna munitsipaalkoolide infotehnoloogilise keskkonna arengukava perioodiks 2002–2006.

16. mail 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna koolide teeninduspiirkonnad ja üle-linnalise vastuvõtuga koolide nimekirja. Haridusvõrgu arendamisel oli oluline ka linnavolikogu otsus 5. septembril 2002 asutada munitsipaalkoolin Tallinna Kopli Ametikooli. Samal, 16. mai 2002 istungil kinnitas Tallinna Linnavolikogu ka linnaelanike küsitluse läbiviimise korra.

Põhimõttelise tähtsusega otsus linnaelanike laiemaks kaasamiseks linnaelu sõlmküsimuste lahendamisse tehti 30. mail 2002. Tallinna Linnavolikogu otsustas siis viia 28.–30. juunil 2002 läbi linnaosade küsitluspunktides linnaelanike küsitlus „Kas Harju tänava Niguliste kiriku poolne külg peaks säilima praegusel kujul haljasalaks korrastatuna?” Järgnevatel aastatel on Tallinnas korduvalt läbi viidud rahvaküsitlusi (2004. aasta aprillis öise alkoholimüügi piiramine, 2005. aasta jaanuaris Vabaduse samba asukoht, 2005. aasta oktoobris linna poolt noortele peredele suunatud munitsipaalkorterite ehituse alustamine, 2009. aastal haldusreformi alustamine Tallinnas ja Harju maakonnas, 2012. märtsis tasuta ühistransporditeenuse rakendamine jne).

30. mail 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas kolimistoetuse maksmise korra, mille kohaselt hakati seda maksma Tallinna linnas asuvast Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse alusel tagastatud eluruumist ümberasumisel.

20. juunil linnavolikogu kinnitas Tallinna linnas toetatavate spordialade loetelu aastateks 2003–2005 ning Tallinna linna eelarvest eraõiguslikele spordikoolidele ja spordiklubidele toetuste andmise korra. 20. juunil 2002 moodustas Tallinna Linnavolikogu sügisel toimuvateks kohaliku omavalitsuse volikogude valimisteks Tallinnas 8 valimisringkonda ja jaotas 63-liikmelise linnavolikogu mandaadid (lisa 7).

22. augustil 2002 võttis linnavolikogu teadmiseks linnavalitsuse poolt esitatud informatsiooni „Tallinna finantsjuhtimise mudeli väljatöötamise” projekti tulemustest (vt ptk 7).

19. septembril 2002 muutis Tallinna Linnavolikogu oma 12. juuni 1997 määrust „Avaliku korra eeskirja, heakorra eeskirja ning koorte ja kasside pidamise eeskirja kinnitamine”. 17. oktoobril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna omandis olevate eluruumidega seotud õigusaktid, sh Tallinna linna omandis olevate eluruumide kasutamise, käsutamise ja valdamise kord; elamute korrashoiu eeskiri; Tallinna linna omandis olevate eluruumide üürimist taotlevate isikute üle arvestuse pidamise kord. Samal, 17. oktoobri 2002 istungil linnavolikogu delegeeris Kinnisasja sundvõõrandamise seaduses kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud toimingute tegemise Tallinna Linnavalitsusele.

Seonduvalt ka 2002. aasta oktoobris toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega on oluline meenutada sama aasta kevadel ja suvel toimunud poliitilisi vaidlusi ja otsustusi, kas lubada või keelustada kohalikel valimistel **valimisliidud?**

Riigikogu võttis 27. märtsil 2002 vastu Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, millega võimaldati kohaliku omavalitsuse valimistel kandideerida ainult erakonna nimekirjas või üksikkandidaadina. Seega keelustati valimisliidud ka kohalikel valimistel, nagu 1999. aastast oli seda rakendatud Riigikogu valimistel. Seadus jõustus 6. mail 2002. Õiguskantsler Allar Jõks tegi 21. mail 2002 Riigikogule ettepaneku viia Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus kooskõlla Põhiseaduse §-dega 11, 12 ja § 156 lg-ga 1. Õiguskantsler leidis, et selle seadusega on ebaproportsionaalselt piiratud vabade valimiste ning üldise ja ühetaolise valmisõiguse teostamist. Riigikogu arutas Õiguskantsleri ettepanekut 23. mail 2002 ega nõustunud sellega.

30. mail 2002 esitas Õiguskantsler Riigikohtule taotluse tunnistada vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus vastuolus olevaks Põhiseaduse §-dega 11, 12 ja § 156 lg-ga 1 ning kehtetuks osas, mis ei võimalda kandideerimisõiguslikel isikutel osaleda kohalike omavalitsuste volikogude valimistel kodanike valimisliitude nimekirjade kaudu.

Õiguskantsleri arvates oli sellega rikutud hääleõigusliku isiku õigust osaleda kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel. Justiitsminister ei nõustunud oma kirjalikus arvamuses õiguskantsleri taotlusega. Minister leidis, et seaduse muutmise eesmärk, selleks valitud vahendid ning eesmärgi ja vahendi proportsionaalsus ei ole kohtuliku kontrolli objekt. Kõik isikud, kes soovivad valimistel kandideerida, saavat seda ka teha. Seega ei olevat rikutud kandideerimisõigusliku isiku õigust osaleda kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel vabalt, võrdselt ja ühetaoliselt teistega. Valimisliitudest loobumist põhjendas ta vajadusega suurendada kohalike omavalitsuste volikogudes valitud isikute poliitilist vastutust. Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium ei pidanud põhiseaduspäraseks kodanike valimisliitude mitte lubamist praeguses õiguslikus ja sotsiaalses olustikus, pidades seda valimisõiguse ebaproportsionaalseks piiramiseks. Seda seisukohta põhjendas kolleegium **tuginedes Euroopa kohaliku omavalitsuse hartale**.

15. juulil 2002. aastal otsustas Riigikohus tunnistada 27. märtsil 2002 vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus põhiseadusevastaseks osas, mis ei võimalda kodanike valimisliitude osalemist kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel.

Raamatu autori arvates on kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel valimisliitude kandideerimise lubamine demokraatlikus kodanikuühiskonnas igati õigustatud ning see peab jääma valijate otsustada – kas nad usaldavad ja seega eelistavad erakondi või valimisliite?

4.4. 2002 sügis – 2005 sügis

1996. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse¹²³ alusel võis volikogu liikmeks kandideerida üksnes hääleõiguslik Eesti kodanik. 2002. aastal vastu võetud uue Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse¹²⁴ alusel sai kandideerimis-õiguse (aktiivse valimisõiguse kõrval ka passiivse valimisõiguse) võrdselt Eesti kodanikega vastavalt 1. novembril 1993 jõustunud Maastrichti lepingule iga Euroopa Liidu liikmesriigi kodanik.

Esmakordselt 63-liikmelist Tallinna Linnavolikogu käis 20. oktoobril 2002. aastal valimas 53,7 protsenti hääleõiguslikest elanikest (155 331 inimest). Valimisnimekirjadesse oli Tallinnas kantud 289 207 valijat.

Alates 1993. aasta valimistest ei olnud Tallinna Linnavolikogus olnud alla kuue erakonna või valimisliidu. 2002. aasta valimiste tulemusel oli neid kõigest neli ja esmakordselt sai Tallinna Linnavolikogu valimistel Eesti Keskerakond üle poole mandaatidest, kuigi napilt.

Eesti Keskerakond	32	Eesti Reformierakond	11
Ühendus Vabariigi Eest Res Publica	17	Eestimaa Ühendatud Rahvapartei	3

¹²³ RT I 1996, 37, 739

¹²⁴ RT I, 2002, 36, 220

Valimistulemuste arvestamise probleemina ilmnes, et Isamaaliit sai küll 6,8 protsenti Tallinna Linnavolikogu valimistel antud häälest, aga mandaatide ümberjagamine jättis nad ilma ühegi mandaadita. Linnavolikogust jäid välja ka Mõõdukad (hilisem Sotsiaaldemokraatlik Erakond), kes kogus 4,9 protsenti häälest. Meenutagem, et eelmises, 1999.–2002. aasta Tallinna Linnavolikogus oli Isamaaliidul 14 kohta ja Mõõdukatel neli kohta. Valimiskünnist ei ületanud Rahvaliid, Vene Balti Erakond Eestis, Valimisliit Sotsiaalne ja Demokraatlik Tallinn ja Pensionäride Erakond.

Tallinna linna tippjuhtide kohad jagasid Eesti Keskerakond ja Eesti Reformierakond. 28. oktoobril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu valida **linnavolikogu esimeheks Maret Maripuu**. Samal istungil otsustati valida üks Tallinna Linnavolikogu aseesimees – Marika Tuus. 1. novembril 2002 valiti **Tallinna linnapeaks** tagasi **Edgar Savisaar**.

Tallinna Linnavolikogu sellel, **viimasel kolmeaastasel valimisperioodil** toimusid sagedased muudatused Tallinna Linnavalitsuse koosseisus (lisa 4). Linnavolikogu valimiste järgselt toimunud erakorralisel istungil 1. novembril 2002 nimetati Tallinna linnapea E. Savisaare ettepanekul 6 abilinnapead: R. Lang, T. Ninnas, V. Panov, A. Pärna, A. Tsahkna, T. Vitsut. Linnasekretärina jätkas T. Sepp. Sama otsusega vabastati linnavalitsuse liikme kohustustest ja teenistusest abilinnapea J. Moks (valiti Saue linnapeaks). 17. aprillil 2003 nimetati abilinnapeaks M. Allikmaa ja J. Ratas. 5. veebruaril 2004 kinnitati abilinnapeaks P. Aviksoo. 13. mail 2004 nimetati abilinnapeaks T. Muravjova ja K. Jäppinen.

1. novembril 2002 otsustas Tallinna Linnavolikogu moodustada 11 komisjoni ja valis nende esimehed:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon (esimees Heimar Lenk);
- 2) keskkonnakomisjon (esimees Mati Eliste);
- 3) korrakaitsekomisjon (esimees Robert Lepikson);
- 4) lastekaitsekomisjon (esimees Keit Pentus);
- 5) linnamajanduskomisjon (esimees Pavel Starostin);
- 6) linnavarakomisjon (esimees Matti Martinson);
- 7) rahanduskomisjon (esimees Maret Maripuu);
- 8) revisjonikomisjon (esimees Leonid Mihhailov);
- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon (esimees Andres Kork);
- 10) tarbijakaitsekomisjon (esimees Tatjana Vassiljeva);
- 11) õiguskomisjon (esimees Paul-Erik Rummo).

11. novembril 2002 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linnaosade halduskogude koosseisud. 28. novembril Tallinna Linnavolikogu tunnistas kehtetuks mootorsõidukimaksu määruse. 28. novembril Tallinna Linnavolikogu otsustas **linna eelarvest pensionäridele ühekordse sotsiaaltoetuse maksmise**.

12. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2003. aasta eelarve ja kehtestas uue reklaamimaksumääruse. Linnavolikogu delegeeris 12. detsembri istungil Reklaamiseadusega¹²⁵ kohaliku omavalitsuse pädevusse antud reklaamialase tegevuse järelevalve teostamise Tallinna Linnavalitsusele. Tallinna Linnavolikogu kinnitas samal, 12. detsembri istungil, Tallinna arengukava 2003–2009.

19. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna heakorra eeskirja.

¹²⁵ RT I 2008, 15, 108

9. jaanuaril 2003 Tallinna Linnavolikogu kehtestas soodustused „Murtud rukkilille märgi” omanikele ning muutis linnavolikogu liikmetele linnavolikogu tööst osavõtu eest hüvituse suuruse ja maksmise korda.

23. jaanuaril 2003. aastal linnavolikogu kehtestas Tallinna linna omandis olevate katastriüksuste ja kinnistute jagamise ning ühendamise; kinnitas linna eelarvest sotsiaaltoetuste maksmise korra ja kehtestas parkimistasu.

6. veebruaril 2003. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna linna laenude võtmise ja haldamise korra. 20. veebruaril 2003 linnavolikogu kinnitas uimastite ja HIV/AIDSi leviku ennetamise tegevuskava Tallinnas aastateks 2003–2007. Samuti 20. veebruari istungil Tallinna Linnavolikogu kinnitas elamute sooduslaenuga renoveerimise toetamise korra.

6. märtsil 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas hüvitada maamaksu tõusu pensionäridele; kinnitas Tallinna linna avaliku korra eeskirja ja avaliku koosoleku korraldamise nõuded. 6. märtsil 2003. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linna liitumise Euroopa Ajalooliste Kalmistute Assotsiatsiooniga (ASCE).

20. märtsil 2003 Tallinna Linnavolikogu delegeris Muinsuskaitseaduses sätestatud kinnisasja võõrandamisel kohaliku omavalitsuse ostueesõiguse teostamise Tallinna Linnavalitsusele.

3. aprillil 2003 Tallinna Linnavolikogu vabastas Marika Tuusi linnavolikogu aseesimehe kohustustest seoses tema valimisega Riigikogu liikmeks. 12. juunil 2003 otsustati valida Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Pavel Starostin.

30. aprillil 2003 linnavolikogu kinnitas Tallinna kuritegevuse ennetamise programmi 2003–2005. Samuti 30. aprillil linnavolikogu lõpetas Tallinna Liikluskorralduskeskuse tegevuse. 30. aprilli istungil linnavolikogu kujundas Tallinna Elamuvaidluskomisjoni ümber Tallinna Üürikomisjoniks, seda tulenevalt Üürivaidluse lahendamise seadusest.

29. mail 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna ehitusmääruse ja kinnitas linnavara kasutusse andmise korra.

19. juunil 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna eelarvestrateegia aastateks 2004–2006, kinnitas Tallinna munitsipaalkoolide võrgu korrastamise kava 2003–2012 ning kinnitas ametiasutuste hallatavate asutuste asutamise, haldamise, ümberkorraldamise ja lõpetamise korra.

19. juunil 2003 Tallinna Linnavolikogu algatas Saku valla ja Tallinna linna vahelise piiri muutmise ja otsustas:

1. Algatada Saku valla ja Tallinna linna vahelise piiri (Pääsküla prügila kohal) osaline muutmine vastavalt otsusele lisatud kaardile ja piirikirjeldusele. Pääsküla prügila maa arvamine Tallinna linna halduspiiridesse lihtsustab planeeringu koostamise, ehitusloa ja kasutusloa andmise menetlust ja on ISPA rahade taotlemise eeltingimus.

2. Võtta teadmiseks, et maakorraldus- ja ehitusplaneerimisvajadusest põhjustatud piiri muutmise ei kaasne elukoha aadressiandmete muudatusi ja elanike arvamuse väljaselgitamist läbi ei viida.

3. Linnavalitsusel edastada Saku Vallavolikogule seisukoha saamiseks ettepanek 1. punktis nimetatud piiri muutmise kohta.

2. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu esitas seisukoha minister Jaan Õunapuu regionaalhalduse reformi kontseptsiooni projekti kohta (vt. ptk 5).

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linna kandideerimise 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna tiitlile. Linnavolikogu tegi Tallinna Linnavalitsusele ettepaneku pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega Eesti kandidatuuri esitamiseks 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna tiitlit taotlevaks riigiks, nimetades 2011. aasta Euroopa Kultuuripealinna kandidaadiks Tallinna linna.

Euroopa Liit nimetaski 2011. aastaks Tallinna koos Turku (Turu) linnaga Euroopa kultuuripealinnadeks.

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu kehtestas linna raamatupidamise ja finantsaruandluse korraldamise ning delegeeris Maakatastriseaduses kohaliku omavalitsuse pädevusse antud katastriüksuste sihtotstarvete määramise Tallinna Linnavalitsusele.

16. oktoobril 2003 Tallinna Linnavolikogu moodustas **Tallinna munitsipaalpolitsei** kui meie riigis täiesti **uudse korrakaitse institutsiooni** ning muutis linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu. Selleks Tallinna Linnavolikogu määras:

1. Korraldada ümber Tallinna Tuletõrje- ja Päästeameti tegevus, pannes Tallinna Tuletõrje- ja Päästeametile täiendavalt munitsipaalpolitsei ülesanded.
2. Muuta Tallinna Linnavolikogu 28. novembri 2002 määrusega nr 64 kinnitatud Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisu punkti „Tuletõrje- ja Päästeamet” ning lugeda ameti teenistujate üldarvuks 665 ning kinnitada ameti koosseisu täiendavalt 12 ametikohaga munitsipaalpolitsei alates 1. oktoobrist 2003.
3. Lubada Tallinna Linnavalitsusel finantseerida munitsipaalpolitsei moodustamisega seotud kulud 2003. aastal linna reservfondist.

Munitsipaalpolitsei peamised ülesanded on: Tallinna Linnavolikogu poolt vastuvõetud eeskirjade täitmise üle järelevalve teostamine ja nende rikkumistel väärtegade menetlemine; Tallinna Linnavalitsuse volitusel seaduste täitmise üle järelevalve teostamine ja väärtegade menetlemine; Tallinna linna omandis või valduses oleva vara valve; Tallinna linna asutustes ja avalikel üritustel avaliku korra tagamisel osalemine; ennetustöö oma pädevusse kuuluvate väärtegade ennetamise osas; ennetustegevus ja järelevalve koolides ja lasteaedades; linna heakorra ja lemmikloomade pidamisega seotud õigusaktide ennetustegevus ja järel kontroll; parkimisalased rikkumised; taksondusala järelevalve jne.

13. novembril 2003 linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2004–2009 ning kehtestas Tallinna ühtse piletisüsteemi ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. 13. novembril linnavolikogu delegeeris Konkurentsiseadusega ning Vabariigi Valitsuse 25. septembri 2001 määrusega nr 303 kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele. 13. novembril linnavolikogu avaldas umbusaldust sotsiaal- ja tervishoiukomisjoni esimehele Toomas Tautsile.

27. novembril 2003 linnavolikogu kinnitas linna eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise korra. 27. novembril linnavolikogu kinnitas Tallinna magistraltänavavõrgu (teedehitis ja rekonstrueerimine) arengukava 2003–2010.

11. detsembril 2003 linnavolikogu kinnitas Tallinna munitsipaalvõrkude remondi- ja investeeringute kava aastateks 2004–2012. 11. detsembril 2003 linnavolikogu otsustas asutada **Sihtasutuse Tallinna Lauluväljak** ja kinnitas selle põhikirja. Sihtasutuse põhieesmärkideks seati tema halduses olevate territooriumide ja hoonete haldamine ja majandamine, Tallinna Lauluväljaku pikaajalise arengukava elluviimine ning kultuuriürituste korraldamine ja teenindamine Tallinna Lauluväljaku territooriumil. Linnavolikogu 22. jaanuari 2004. a istungil otsustati lõpetada Tallinna Lauluväljaku Aktsiaselts.

18. detsembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2004. aasta eelarve ja kehtestas linna eelarvest ühekordse sotsiaaltoetuse maksmise (vt. ptk 7).

4. märtsil 2004 Tallinna Linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionäridele. 18. märtsil 2004 Tallinna Linnavolikogu kehtestas üüri piirmäära. 1.

aprillil linnavolikogu kinnitas munitsipaallasteasutuste töötajate töötasustamise alused.

13. mail 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava aastateks 2004–2015. 27. mail 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna tööhõive suurendamise programmi 2005–2007.

10. juunil 2004 linnavolikogu kinnitas strateegia „Tallinn 2025”.

17. juunil 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2005–2007 ja kinnitas Kadrioru Pargi arengusuunad aastani 2018.

17. juunil 2004 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna linna liitumise Rahvusvahelise Linnavalgustuse Liiduga (LUCI Liit).

2. septembril 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna linna kaevetööde eeskirja.

16. septembril 2004 linnavolikogu kehtestas Tallinna jäätmehoolduseeskirja.

14. oktoobril 2004. aastal Tallinna Linnavolikogu avaldas umbusaldust linnapea Edgar Savisaarele. Muuhulgas istungi alguses teatas linnavolikogu esimees M. Maripuu, et linnavolikogu liikmena taastati Riigikogu liikmete A. - E. Kerge ja S. Sesteri volitused (siis oli veel lubatud n-ö kahel toolil istumine) ning lõpetati vastavalt J. Trei ja A. Aaviku volitused. Aga juba 28. oktoobri 2004. aasta Tallinna Linnavolikogu istungi alguses luges linnavolikogu esimees M. Maripuu ette Tallinna Linna Valimiskomisjoni 27. oktoobri 2004 otsuse nr 16 „Muudatused Tallinna Linnavolikogu koosseisus”, mille alusel peatati linnavolikogu liikme A.- E. Kerge volitused linnavolikogu liikmena ja loeti linnavolikogu liikmeks J. Trei ning peatati S. Sesteri volitused linnavolikogu liikmena ja loeti linnavolikogu liikmeks A. Aavik. Seega juba kahe nädala pärast taastati endine liikmelisus. Miks nii kiiresti? 2017. aasta sügisest taastati Riigikogu liikme ja kohaliku omavalitsuse liikme ühildamise võimalus.

Samal 14. oktoobri 2004. aasta istungil valiti **Tallinna linnapeaks Tõnis Palts**, kinnitati 7-liikmeline linnavalitsus ja nimetati 6 abilinnapead – K. Reede, P. Aaviksoo, T. Muravjova, D. Ingerainen, V. Maslov ja Ü. Rajasalu. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

11. novembril 2004 Tallinna Linnavolikogu avaldas umbusaldust sotsiaal- ja tervishoiukomisjoni esimehele Margarita Tšernogorovale, linnavarakomisjoni esimehele Merike Martinsonile, korrakaitsekomisjoni esimehele Richard Sikkule, linnamajanduskomisjoni esimehele Elmar Seppale, haridus- ja kultuurikomisjoni esimehele Heimar Lenkile, tarbijakaitsekomisjoni esimehele Tatjana Vassiljevale.

11. novembril 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna linnale kuuluvates haridusasutustes toitlustamisteenuse ja tervishoiuteenuse osutamiseks äriruumide kasutusse andmise korra. 25. novembril 2004 linnavolikogu kehtestas koduteenuste loetelu ning nende osutamise tingimused ja korra; kehtestas linnaelanike küsitluse läbiviimise korra.

9. detsembril 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna arengukava 2005–2014 ning kehtestas Paljassaare ja Russalka rannaala üldplaneeringu.

20. detsembril 2004 linnavolikogu kinnitas Tallinna kalmistute arengusuunad aastani 2012; kehtestas Tallinna tänavate gruppideks jaotuse; kehtestas teede ja tänavate sulgemise maksu; kinnitas linna 2005. aasta eelarve ning kinnitas linna eelarvest ühekordse sotsiaaltoetuse maksmine pensionäridele 2005. aastal; kehtestas välisrahastusega projektides osalemise korra.

Tallinna Linnavolikogu kinnitas 27. jaanuaril 2005. aastal erahuvialakoolide toetamise korra¹²⁶ (vt ptk 7), mille aga 2009. aastal majanduslanguse ja linna eelarve tulude kärpimise survele tühistas. 2019. aasta septembris Tallinna Linnavolikogu taastas erahuvialakoolide toetamise linna eelarvest (vt ptk 4.8).

27. jaanuaril 2005 otsustas linnavolikogu Maareformi seaduses kohalikule omavalitsusele sätestatud küsimuste delegeerimise Tallinna Linnavalitsusele; kinnitas Tallinna linna koerte keskregistri põhimääruse.

10. veebruaril 2005 kehtestas linnavolikogu Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra ja Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust mitte sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra; kinnitas Tallinna linna koerte ja kasside pidamise eeskirja; kehtestas maamaksuvabastuse taotlemise ja menetlemise korra.

3. märtsil 2005 kinnitas linnavolikogu Tallinna kohanime määramise korra; kinnitas Tallinna haljastuse arengukava; kehtestas taksoveoloa ja sõidukikaardi andmise korra ning taksoveo eeskirja. 7. aprillil 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu hooldajatoetuse määramise ja maksmise korra.

23. märtsil 2005. aastal Tallinna Linnavolikogu avaldas umbusaldust linnavolikogu esimehele Maret Maripuule. Järgnevalt Tallinna Linnavolikogu esimeheks teist korda valitud Edgar Savisaar vabastati sellelt ametikohalt juba **14. aprillil 2015.** aastal seoses tema nimetamisega Vabariigi Valitsuse liikmeks (majandus- ja kommunikatsiooniministriks). **21. aprillil 2005. aastal** valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Toomas Vitsut**¹²⁷, kes eelnevalt oli samast päevast vabastatud Tallinna Linnavalitsuse liikme kohustustest ja abilinnapea ametikohalt. Alates 22. aprillist 2005 kinnitati Tallinna Linnavalitsuse liikmeks ja nimetati abilinnapea ametikohale Taavi Aas.

7. aprillil 2005. aastal vabastati Pavel Starostin Tallinna Linnavolikogu aseesimehe kohustustest isikliku avalduse alusel ja valiti Kaupo Reede Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks.

2. juunil 2005 kehtestas linnavolikogu Tallinna linna omandis olevatele kinnistutele hoonestusõiguse seadmise korra.

16. juunil 2005 otsustas Tallinna Linnavolikogu hüvitada maamaksu tõusu pensionisaajatele. 20. juunil 2005 kinnitas linnavolikogu Tallinna magistraaltänavavõrgu (teedeehitus ja rekonstrueerimine) arengusuunad 2005–2014.

25. augustil 2005 kehtestas linnavolikogu Puu raie- ja hooldusloikuse loa andmise tingimused ja korra. Samal istungil kinnitas linnavolikogu Tallinna jäätmevaldajate registri põhimääruse ja Tallinna linna avaliku korra eeskirja ja avaliku koosoleku korraldamise nõuded.

8. septembril 2005 kiitis Tallinna Linnavolikogu heaks Harjumaa ühistranspordi ühtse piletisüsteemi pilootprojekti Tallinn-Viimsi sõidupiletite hinnad ja kehtestas sõidu eest tasumise korra. 8. septembril kehtestas Tallinna Linnavolikogu

¹²⁶ KO 2005, 39, 328

¹²⁷ <https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok2886.htm>

sporditegevuse toetamise korra. 22. septembril 2005 kinnitas linnavolikogu Tallinna korrakaitseüksuse munitsipaalspolitsei strateegilised arengusuunad 2005–2009.

22. septembril 2005 otsustas Tallinna Linnavolikogu viia 3.– 9. oktoobril 2005 läbi linnaelanike küsitluse „Kas linn peaks alustama noortele peredele suunatud munitsipaalkorterite ehitust?” Küsitlust põhjustas asjaolu, et eelnevalt oli munitsipaalehitus olnud suunatud peaaesjalikult sundüürnikele, kuid tähelepanu alt olid täiesti välja jäänud mitmed teised terava eluasemeprobleemiga sotsiaalsed grupid. Eriti pakiline oli see noorte iseseisvat elu alustavate või peret luua soovivate noorte puhul. Noortele peredele suunatud munitsipaaleluruumide ehitamise alustamiseks pidaski linnavolikogu vajalikuks küsida rahvaküsitluse käigus nõusolekut kõigilt linnakodanikelt, kuna tegu on finantsiliselt mahuka ja tulevikku suunatud projektiga.

6. oktoobril 2005. aastal linnavolikogu otsustas teha Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks alata Tallinnas elamuehitusprogramm „**Igale noorele perele oma kodu**”, mille põhirõhk oli suunatud noorte perede elamispinna probleemi lahendamisele **munitsipaalkorterite** ehitamise abil. Eelnõu eesmärgiks oli alata elamuehituse programm, mis tagaks inimlikud elamistingimused noortele iseseisvat elu alustavatele või peret luua soovivatele noortele ja seda mõistliku hinnaga. Seletuskirjas märgiti, et iibekriisi ajal jääb vanemapalgast väheks selleks, et sünniks rohkem lapsi, kuna elamispinna mitte omamine on väga tõenäoliselt oluline pereplaneerimist mõjutav asjaolu. Paljude, just riigi või kohaliku omavalitsuse palgal olevate noorte spetsialistide sissetulekud on liiga väikesed selleks, et võtta eluasemelaenu. Samuti võtavad kõrged üürihinnad ära suure osa noore inimese sissetulekust ning seetõttu väheneb võimalus säästa laenu saamiseks vajalikku omafinantseeringut.

6. oktoobril 2005. aastal otsustas linnavolikogu esitada Vabariigi Valitsusele Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse, Keskkonnajärelevalve seaduse, Raudteeseaduse ning Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu. See on üks iseloomulikke **näiteid Tallinna tegevusest kogu Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumi** (õigupoolest laiemalt kogu majanduse ja ühiskonna toimimise) **arendamisel** (vt ptk 5). Seletuskiri rõhutas muuhulgas, et kehtivas õiguses puudub säte, mis määrab keskkonnakaitse alased küsimused ka kohaliku omavalitsuse pädevusse.

2005. aasta 6. oktoobri istungil, mis oli Tallinna Linnavolikogu 2002. aastal kolmeks aastaks valitud koosseisu viimane istung, võeti vastu lapsehoiuga seotud olulised otsustused. Tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele luua Lapsehoidjate register, mis võimaldaks valdadel ja linnadel toetada neid lastega peresid, kelle lapsed ei saa käia lasteaias või -sõimes. Ja teise õigusaktina selles valdkonnas kehtestas linnavolikogu 6. oktoobril 2005 määruse, millega reguleeris linna eelarvest selleks ette nähtud vahendite arvelt koolieelses lasteasutuses mitte käiva lapse lapsehoiu ja kooliks ettevalmistamise toetuse määramise ja maksmise korra.

Linnavolikogu kinnitas 6. oktoobri 2005. aasta istungil Tallinna arengukava 2006–2015, mis jätkas Tallinna Linnavolikogu 2004. aasta 9. detsembri istungil kehtestatud Tallinna arengukava 2005–2014 poolt püstitatud eesmärkide saavutamist ja elluviimist. Väärib rõhutamist, et see oli **Tallinna esimene arengukava Euroopa Liidu ühe liikmesriigi pealinnana**. Seletuskirjas märgiti, et hoolimata Eesti rahvaarvu pidevast vähenemisest on Tallinna rahvastikuregistri järgne elanikkond kasvanud, ulatudes 2004. aasta lõpuks 401,5 tuhande inimeseni. Kasvu on soodustanud Tallinna kiirem majanduslik areng ning sellega kaasnenud riigisisene migratsioon. Rahvastikuregistri järgset elanikkonda on suurendanud ka linna elanike poolt oma elukoha registreerimine rahvastikuregistris. Rahvaarvu kasv on

suurendanud Tallinna eelarvesse tulumaksu maksjate arvu ja maksulaekumisi. Tallinn ja linna lähiümbrus on jätkuvalt riigi majanduse arengumootoriks. Paraku suureneb investorite seas üha rohkem linna lähipiirkonna atraktiivsus vabade kruntide ja nende madalamate hindade tõttu. Maksejõulise elanikkonna säilimiseks on vaja jätkuvalt investeerida nii infrastruktuuri kui ka elukeskkonna parandamisse.

Tallinna on koondunud valitsus-, kultuuri-, finants- ja paljud muud üleriigilise tähtsusega asutused ja äriühingud. Tallinn annab jätkuvalt üle poole sisemajanduse kogutoodangust. Tallinna jätkuvat kiiret arengupotentsiaali kinnitavad ka Eesti Panga andmed, mille järgi Tallinnas registreeritud äriühingud ja elanikkond said 2004. aastal 65,4% Eestis väljastatud laenudest.

Märgiti, et Tallinnas on omandi- ja maareform lõpule viimata. Katastris on registreeritud 54% linna territooriumist, millest kuulub munitsipaalomandisse ca 9%, eraomandisse 33% ja riigile 58%. Riigilt maa munitsipaliseerimise protsess toimub liiga aeglaselt ja on väga bürokraatlik. Jätkuvalt **ei kontrolli linn oma arengu seisukohalt olulist Tallinna rannaala**. Samal ajal, kui mujal Euroopas on rannaalade valdajaks enamikel juhtudel linn (vt ptk 3), kuulub Tallinna 46 km pikkusel rannajoonel paiknevast 16 sadamast ja sadamakohast linnale vaid üks – Katariina kai.

Linna juhtimise osas märgiti, et linna tulubaasi seisukohalt on oluline Tallinnas elavate isikute kandmine Tallinna elanikuna Eesti Rahvastikuregistrisse. Linna organisatsioonistruktuuri ja personali valdkonnas on **üheks oluliseks ülesandeks linnaosade arvu, ametite ja linnaosade senisest täpsema tööjaotuse ning kompetentsi määratlemine**. Tallinnas on 8 linnaosa valitsust, 12 ametit, Linnaarhiiv, Linnavolikogu Kantselei ja Linnakantselei. Linna elanike paremaks teenindamiseks ja avalike teenuste kättesaadavuse parandamiseks analüüsitakse ja hinnatakse linna juhtimisstruktuuri ning püütakse leida võimalusi juhtimisstruktuuri muutmiseks. Elanike paremaks teenindamiseks toimub linnaametnike pidev koolitamine linnavalitsuse prioriteetsetes valdkondades.

Edasine avalike teenuste osutamise kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine sõltub **juhtimise infosüsteemide** valdkonnast¹²⁸. Andmete kättesaadavus tagatakse Tallinna ametliku veebilehe vahendusel. Linna ametiasutuste põhitegevusprotsesside efektiivsuse ja läbipaistvuse suurendamiseks on kasutusel digitaalne dokumendihaldussüsteem ning teised infosüsteemid ja andmebaasid. Paremate lahenduste väljatöötamiseks ja kogemuste vahetamiseks on IT-alased koostöölepingud sõlmitud Tartu ja Riiaga ning toimub koostöö riigiga. Finantsjuhtimise valdkonna ees seisab strateegiliselt olulise ülesandena linnaeelarve finantsmudeli rakendamine ja rahavoogude ohjamine.

Kuna käesoleva raamatu põhirõhuna ajaperioodi (30 aastat) seisukohalt on linnavolikogu see valimisperiood keskpäigas, siis on huvitav märkida/teada, mida 2004. aasta lõpus Tallinna Linnavolikogus kinnitatud **linna arengukavas on märgitud lähemate eesmärkidena**:

- ☐ kõigis linnaosades on kehtestatud üld- ja teemaplaneeringud ning ehitusmäärused (28. oktoobril 2004 oli nt kinnitatud Nõmme linnaosa ehitusmäärus¹²⁹);
- ☐ linnakeskkonna arengu kavandamine lähtub säästva arengu põhimõtetest;
- ☐ lõpule on viidud omandi- ja maareform, sh linna ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalik maa on munitsipaliseeritud;

¹²⁸ 8. peatükis käsitleme Tallinna rahvusvaheliselt silmapaistvaid tulemusi IT valdkonnas.

¹²⁹ KO 2004, 240, 2098

- ☐ ühistranspordi liinivõrgu viimine vastavusse elanike elu- ja äritegevuse vajadustega;
- ☐ ühistranspordi prioriteetsust tagavate liikluskorraldusskeemide kasutamine;
- ☐ uuendatud ühissõidukite park, sealjuures arvestades puuetega ja eakate inimeste vajadusi;
- ☐ hästi arendatud Tallinna linna ja tema tagamaa terviklik ühistransport;
- ☐ hästi korraldatud liiklus ja parkimine;
- ☐ haljasalade võrgustik ning linnametsade kompleksne hooldamine ja järelevalve;
- ☐ munitsipaliseeritud ja inventeeritud linnametsad;
- ☐ hästi korraldatud jäätmevedu;
- ☐ kaasaja nõuetele vastav loodushoidlik jäätmekäitlus;
- ☐ linnaruumi keskkonnaohutuse kindlustamine, sh Paldiski suunaliste ja Tallinna läbivate keskkonnaohtlike transiitveoste lõpetamine;
- ☐ hooldatud, valgustatud ja väljaarendatud tänavatevõrk;
- ☐ väljaehitatud jalgrattateede võrgustik;
- ☐ paranenud sadamate ja maismaaühendused;
- ☐ vee- ja kanalisatsiooniteenuste kvaliteedi ja linnaelanikele kättesaadavuse kindlustamine;
- ☐ rekonstrueeritud ja väljaehitatud sademe- ja drenaaživee ärajuhtimise süsteem;
- ☐ säilitatud merevaade Rock al Mares ja Pirital;
- ☐ kaitstud linna veekogud ja veehaarderajatised;
- ☐ suurendatud elamuehitusmahud ning lahendatud sundüürnike ja teiste abivajajate eluaseme probleemid, korrastatud linna elamufondi struktuur.

4.5. 2005 sügis – 2009 sügis

16. oktoobri 2005. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimisi iseloomustasid mõned põhimõttelised erisused võrreldes eelnevate valimistega. 25. veebruaril 2003. aastal muudeti esimest korda meie 1992. aasta Põhiseadust ning **kohaliku omavalitsuse volikogu valimise perioodi pikendati** 2005. aastast varasemalt **kolmelt aastalt neljale aastale**¹³⁰. Alates 2005. aasta valimistest **kohaliku omavalitsuse** volikogu liige ei tohtinud samaaegselt **olla Riigikogu liige**. 2016. aasta 7. juunil vastu võetud Riigikogu liikme staatuse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seadusega¹³¹ **see õigus taastati ja 2017. aasta oktoobris** toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest alates võivad Riigikogu liikmed taas kuuluda mõne valla- või linnavolikogusse (vt ptk 4.8). Eriti suurel arvul mõjutab see nn kahe tooli seadus Tallinna Linnavolikogu.

2005. aasta 16. oktoobri kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel oli **valimisaktiivsus madalaim** kogu iseseisvuse taastamise eelsel ja järgsel ajal nii Eestis keskmiselt (47%) kui ka riigi keskmist oluliselt kujundavas **Tallinnas (44%)**. Tallinna Linnavolikogu valimistel andis oma hääle 136 582 valijat, neist e-hääli oli 3824 (2,8% hääle üldarvust).

63-liikmelises Tallinna Linnavolikogus said erakonnad (fraktsioonide nime järgi linnavolikogus) kohti alljärgnevalt:

¹³⁰ RT I 2003, 29, 174

¹³¹ RT I, 21.06.2016, 16

Keskerakond	32	Sotsiaaldemokraatlik Erakond	6
Reformierakond	15	Res Publica	3
Isamaaliit	7		

5-protsendilist valimiskünnist ei ületanud:

Valimisliit Kodanikuinitsiatiiv,

Valimisliit Klenski nimekirj (sai 2468 häält, s.o 1,8%),

Eesti Kristlik Rahvapartei,

Eesti Iseseisvuspartei ja

Eesti Vasakpartei¹³².

Kuigi **Keskerakond** sai taas kohti Tallinnas ainuvalitsemiseks, tehti **ettepanek** Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale ja Rahvaliidu Tallinna piirkonna organisatsioonidele koalitsioonikõneluste alustamiseks¹³³. Keskerakonna Pöördumises öeldi: „Keskerakond on võitnud valimised Tallinnas häälte arvuga, mis võimaldab moodustada volikogus linnavalitsuse teisi erakondi kaasamata. Linnavõimu kandepinna laiendamiseks peame siiski võimalikuks ja oluliseks moodustada koalitsioon jõududega, kellega koos saame ellu viia meie valimisprogrammi ühiseid osi ...”

10. novembril 2005. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu esimesel istungil valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Toomas Vitsut** ja aseesimeheks Elmar Sepp.

Tallinna Linnavolikogu erakorralisel istungil 15. novembril 2005 valiti **Tallinna linnapeaks Jüri Ratas** ja otsustati linnapea ettepanekul moodustada 7-liikmeline Tallinna Linnavalitsus koosseisus abilinnapead T. Aas, K. Jäppinen, K. Kallo, M. Martinson, J. Mutli ja O. Sõtnik. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

Samal, 10. novembri linnavolikogu erakorralisel istungil otsustati moodustada Tallinna Linnavolikogu 11 komisjoni:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon (esimees T. Lausing);
- 2) keskkonnakomisjon (esimees R. Ratas);
- 3) korrakaitsekomisjon (esimees J. Poljakov);
- 4) lastekaitsekomisjon (esimees I. Novožilova);
- 5) linnamajanduskomisjon (esimees E. Sepp);
- 6) linnavarakomisjon (esimees L. Laasi);
- 7) rahanduskomisjon (esimees T. Vitsut);
- 8) revisjonikomisjon (esimees R. Holsmer, kes valiti alles linnavolikogu 26. jaanuari 2006. aasta istungil);
- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon (esimees N. Vaino);
- 10) tarbijakaitsekomisjon (esimees T. Vassiljeva);
- 11) õiguskomisjon (esimees M. Tšernogorova).

¹³² <http://poliitika.postimees.ee/2567308/ulevaade-kohalike-valimiste-tulemustest-tallinnas-1993-2009>.

¹³³ Selgituseks: Rahvaliidul ei olnud küll Tallinna Linnavolikogus ühtegi kohta, kuid sel ajal oli Rahvaliit riigis suurimaid erakondi ning mis eriti oluline – 2005. aastal pidasid nad kõnelusi Sotsiaaldemokraatliku Erakonnaga ühise uue rahvusliku vasaktsentristliku erakonna loomiseks. Nt Mustamäe linnaosa vanem oli 01.12.2004-11.03.2005 Rahvaliidust Mario Sootna.

Tallinna põhimääruse § 31 lõige 3 sätestas komisjonide loetelu, mille moodustamine oli linna põhimääruse järgi kohustuslik. Need komisjonid olid: revisjonikomisjon (kohustuslik komisjon ka Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse alusel), rahanduskomisjon, linnavarakomisjon, linnamajanduskomisjon, sotsiaal- ja tervishoiukomisjon ning haridus- ja kultuurikomisjon. 2005. aastal oli kohustuslik komisjon veel tarbijakaitsekomisjon. Lisaks eelnimetatud kohustuslikele komisjonidele moodustati 2005. aasta valimiste järgselt Tallinna Linnavolikogus veel keskkonnakomisjon, korrakaitsekomisjon, lastekaitsekomisjon ja õiguskomisjon.

Seoses Eesti Vabariigi liitumisega Euroopa Liiduga said meie kohaliku omavalitsuse üksused ja nende liidud esmakordselt esitada oma delegaadid Regioonide Komiteesse. Linnavolikogu 10. novembri 2005. aasta istungil esitati Tallinna linna esindajateks **Euroopa Liidu Regioonide Komiteesse** põhiliikme kandidaadina linnavolikogu esimees Toomas Vitsut ja asendusliikme kandidaadina linnapea Jüri Ratas.

15. detsembril 2005 kehtestas Tallinna Linnavolikogu ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. Samal 15. detsembri istungil kehtestas linnavolikogu Tallinna linna eelarvest lapse perekonnas hooldamiseks ettenähtud vahendite kasutamise korra. 15. detsembri istungil otsustas linnavolikogu linna eelarves ettenähtud vahenditest maksta pensionäridele ühekordset sotsiaaltoetust 700 krooni 2006. aastal eesmärgiga kompenseerida pensionäridele hinnatõusu. Eelnevatel aastatel oli makstud hinnatõusu kompenseerimiseks igale toetuse saajale 500 krooni, mida 2005. aastal oli määratud 88 776 pensionärile.

15. detsembril kinnitas linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra. Samuti 15. detsembril 2005 nimetati Tallinna esindajad ja nende asendajad Eesti Linnade Liidu üldkoosolekule, volikogusse ja juhatusse. Eesti Linnade Liidu volikogusse nimetati T. Vitsut (asendaja T. Sepp); J. Ratas (asendaja M. Tšernogorova); N. Stelmach (asendaja O. Rebane); T. Kruusimäe (asendaja E. Nool) ja E. Sepp (asendaja G. Vihman). Eesti Linnade Liidu juhatusse nimetati J. Ratas.

22. detsembril 2005 kinnitas Tallinna Linnavolikogu linna 2006. aasta eelarve. Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse tegevust linna ettevõtluse arendamises näitab, et 22. detsembril 2005. aastal linnavolikogu muutis oma 18. aprilli 2002. aasta määrust „Alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise korra ja ettevõtete töötajate väljaõppe, ümber- ja täiendkoolituse toetuse taotlemise menetlemise korra kehtestamine”, kusjuures muudatused tulenesid taotluste senise menetlemise ja rahastamise praktikast ning ka linnavolikogu revisjonikomisjoni otsusest.

26. jaanuaril 2006. aastal linnavolikogu kinnitas Tallinna sotsiaalhoolekande arengukava 2006–2010 ja sotsiaalhoolekande tegevuskava 2006–2008. Linnavolikogu kinnitas 9. veebruaril 2006 Tallinna noorsootöö arengusuunad perioodiks 2006–2010. Ettevõtluse arendamisega seondult kinnitas linnavolikogu 23. veebruaril 2006 Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2006–2009. Linnavolikogu kinnitas välisrahastusega projektides osalemise korra 26. jaanuaril 2006.

26. jaanuaril 2006 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 15. detsembri 2005. aasta määrust nr 60 „Tallinna linna ametiasutuste struktuur, teenistujate koosseis ja töö tasustamise kord”. Tallinna linna ametiasutustes töötas 2006. aasta algul kokku 1420 teenistujat ehk 521 võrra vähem, kui viis aastat tagasi (vt ptk 4.3). Struktuuris ei olnud enam 2001. aastal 700 teenistujaga olnud Tuletõrje- ja Päästeametit. 26. jaanuaril 2006 otsustati Tallinna Spordi- ja Noorsooameti hallatav asutus Pirita Velodroom nimetada ümber Pirita Spordikeskuseks.

**Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2006. aasta
1. jaanuaril¹³⁴**

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	28	Haabersti Linnaosa Valitsus	52
Linnavalitsus	7	Tallinna Kesklinna Valitsus	92
Linnakantselei	179	Kristiine Linnaosa Valitsus	59
Elamumajandusamet	24	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	129
Ettevõtlusamet	58	Mustamäe Linnaosa Valitsus	97,5
Haridusamet	50	Nõmme Linnaosa Valitsus	61,5
Keskkonnaamet	76	Pirita Linnaosa Valitsus	30
Kommunaalamet	39	Põhja-Tallinna Valitsus	97,5
Kultuuriväärtuste Amet	21		
Linnaplaneerimise Amet	102		
Maa-amet	56		
Perekonnaseisusamet	23		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	34,5		
Spordi- ja Noorsooamet	16		
Transpordiamet	61		
Linnaarhiiv	27,5		

9. veebruaril 2006. aastal linnavolikogu muutis oma 4. märtsi 2004. aasta määrust „Toetuste maksmise kord toitlustuskulude katmiseks Tallinna linna koolieelsetes lasteasutustes ja munitsipaalkoolides ning Tallinna Muusikakeskkoolis”. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna arengudokumentide menetlemise kord.

¹³⁴ <https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok3136.htm>

23. veebruaril 2006. aasta istungil linnavolikogu kinnitas Harjumaa ühistranspordi ühtse piletisüsteemi projekti Tallinn-Viimsi sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise korra. 23. veebruari 2006. aasta istungil kehtestas Tallinna Linnavolikogu koolieelsete munitsipaallasteasutuste muude kulude vanemate poolt kaetava osa määra.

23. märtsil 2006 linnavolikogu kehtestas maamaksumäära ning kinnitas maatüki maksustamishinna arvutamise ja maamaksu andmete esitamise korra. Samal istungil linnavolikogu delegeeris Psühhiaatrilise abi seadusega kohaliku omavalitsuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile. 23. märtsi istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused.

20. aprillil 2006 kinnitas Tallinna Linnavolikogu tööstusomandi esemetele patendikaitse vormistamise toetuse taotlemise ja menetlemise korra. Ettevõtluse arendamise valdkonnas kehtestati uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord.

15. mail 2006. aastal toimus Tallinnas rahvusvaheline konverents, kus linnapea Jüri Ratas tegi **üle-Euroopalise algatuse hakata** Euroopa linnale keskkonnahoiualaste saavutuste eest iga-aastaselt **välja andma Euroopa Rohelise Pealinna tiitlit**. Kahe aasta pärast, 2008. aasta mais kuulutas auhinna välja Euroopa Komisjon ning 2010. aastal valiti esimeseks Euroopa roheliseks pealinnaks Stockholm (vt ptk 8).

18. mail 2006 linnavolikogu võttis vastu Sihtasutuse Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid asutamiseotsuse ja kinnitas põhikirja. Inkubaator on ettevõtluse tugistruktuur, mis on loodud uue ettevõtluse kasvu ja edu kiirendamiseks kompleksse ettevõtluse arendamise programmi kaudu. Inkubaator pakub alustavatele ettevõtjatele keskkonda, vahendeid ja koostöövõrgustikku ning võimaldab inkubaatori konsultantide ja ärimentorite tuge inkubatsiooniperioodil. Inkubaatori strateegiline eesmärk on edendada alustavate ettevõtete arengut, et suurendada nende rahvusvahelist konkurentsivõimet. Selle eesmärgi saavutamiseks inkubaator: 1) pakub toetavat ettevõtlus- ja innovatsioonikeskkonda; 2) toetab uute ja kasvusuutlike ettevõtete teket ja ekspordivõimekust; 3) loob ja haldab kodu- ja välismaist koostöövõrgustikku, mis koosneb ärimentoritest ning muudest valdkonna ekspertidest ja turuosalistest, sh teistest avaliku ja erasektori ettevõtluse tugijorganisatsioonidest. Samal 18. mai istungil linnavolikogu kinnitas tänavakaubanduse korra kauplemiseks linnaosavalitsuse müügipileti alusel ja müügipileti hinnad.

1. juunil 2006 linnavolikogu otsustas delegeerida Katastrimõõdistamise teostamise ja katastrimõõdistamise kontrollimise korraga kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud küsimuste lahendamise Tallinna Linnavalitsusele.

22. juunil 2006 linnavolikogu kinnitas Tallinna linna kohtus esindamise ja linnale õigusteenuse osutamise korra. Samal istungil kehtestati Tallinna linna heakorra eeskiri ja kinnitati Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2007–2010.

7. septembril 2006 kinnitas Tallinna Linnavolikogu kõigi kaheksa linnaosa põhimäärused. Eelnõu Seletuskirjas¹³⁵ märgiti, et Tallinna linnaosade põhikirjad olid kinnitatud Tallinna Linnavolikogu 16. oktoobri 1997 määrusega. Põhikirju muudeti 1998. ja 1999. aastal. Vahepealsel ajal ning viimati 23. märtsil 2006 on tehtud hulgaliselt linnaosi puudutavaid muudatusi Tallinna põhimääruses, millest tulenevalt osutus vajalikuks vastuolude vältimiseks erinevate linna õigusaktide vahel kehtestada linnaosade põhimäärused uues redaktsioonis.

21. septembril 2006 Tallinna Linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2006. aastal.

16. novembril 2006 linnavolikogu kinnitas restaureerimistoetuse taotlemise ja menetlemise korra, muutis Tallinna arengukava perioodiks 2006–2015, kinnitas Tallinna parkimise korralduse arengukava aastateks 2006–2014 ning muutis Tallinna linna 2006. aasta eelarvet ja kinnitas kolmanda lisaeelarve.

¹³⁵ <https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok3461.htm>

14. detsembril 2006 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2007. aasta eelarve. Samal istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad ning kehtestati ettevõtlusinkubaatorite tegevuse korraldamise ja ettevõtlusinkubatsiooniteenuste taotlemise ning menetlemise kord. Samal istungil kinnitati Tallinna linna ametiasutuste struktuur, teenistujate koosseis ja töö tasustamise kord.

25. jaanuaril 2007 linnavolikogu kinnitas süütegude ennetamise programmi Tallinnas 2006–2010.

8. veebruaril 2007 linnavolikogu kinnitas Tallinna munitsipaal-haridusasutuste töötajate töötasustamise alused. Tallinna Linnavolikogu kinnitas 8. märtsil 2007 elamute sooduslaenuga renoveerimise toetamise korra. Samal istungil linnavolikogu kinnitas ka linna Jäätmehoolduseeskirja.

22. märtsil 2007 Tallinna Linnavolikogu kehtestas Sotsiaalhoolekande seaduse alusel lapsehoiuteenuse rahastamise korra. Lapsehoiuteenuse rahastamine toimub Tallinna linna eelarves selleks ettenähtud vahendite arvelt lapsevanemale, eestkostjale või hooldajale lapsehoiuteenuse ostmisel tehtud rahaliste kulutuste eest hüvitise maksmisena. Hüvitise määra ühe lapse kohta on võrdne koolieelsetele munitsipaallasteasutustele eelarve jaotamise aluseks oleva summaga ühe lapse kohta ühes kalendrikuus.

22. märtsil 2007. aastal tegi linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks töötada välja ja esitada Tallinna Linnavolikogule kava väikese ringtee rajamiseks Smuuli tee pikendusest kuni Tartu mnt Peetri ristmikuni ja sealt edasi Viljandi ja Pärnu maanteeeni, ehitades tunneli Tallinna lennuraja alla. Linnavolikogu istungi töökorralduse seisukohalt on huvitav märkida, et nii seda, kui ka järgmist päevakorrapunkti (ülesande andmine Tallinna Linnavalitsusele, et toetustega linnaeelarvest kompenseerida pensionäridele hinnatõus) juhatas linnavolikogu vanim liige Valdek Mikkal, sest eelnõude ettekandja oli linnavolikogu esimees. Pensionäridele hinnatõusu osaliseks kompenseerimiseks kohustati Tallinna Linnavalitsust maksma 2008. aastal toetust 850 krooni (2007. aasta 700 krooni asemel) ja 2009. aastal 1000 krooni.

2007. aasta märtsis valiti Tallinna linnapea Jüri Ratas Riigikokku. **5. aprilli 2007. aasta** linnavolikogu istungil **valiti** 35 poolthäälega **kolmandat korda Tallinna linnapeaks Edgar Savisaar**. Seoses valimisega Riigikogu liikmeks vabastati abilinnapead O. Sõtnik ja K. Kallo linnavalitsuse liikme kohustustest alates 27. märtsist 2007.

5. aprillil 2007 nimetati linnavolikogu istungil abilinnapeadeks T. Aas, K. Jäppinen, M. Martinson ja J. Mutli. 19. aprillil nimetati abilinnapeadeks D. Boroditš ja E. Võrk. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

5. aprillil 2007 asutas linnavolikogu avalikes huvides eraõigusliku juriidilise isikuna **Sihtasutuse Tallinn 2011**. Sihtasutuse tegevuse põhieesmärgiks seati Tallinna kandideerimisprotsessi läbiviimine **Euroopa Kultuuripealinna** tiitlile aastal 2011 ning tiitli „Tallinn – Euroopa Kultuuripealinn 2011” saamisel programmi ettevalmistamine ja elluviimine ning seejärel koostöös erinevate organisatsioonidega Tallinna kultuurielu arendamise jätkamine.

15. oktoobril 2009 linnavolikogu otsustas Sihtasutuse Tallinn 2011 tegevuse oluliselt siduda Tallinna Kultuurikatla. Sihtasutuse eesmärgiks seati Tallinna Kultuurikatla arendamine nüüdiskultuuri ja loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks. Tallinna Kultuurikatelt tuli arendada nüüdiskultuuri ja loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks. Sihtasutus Tallinn 2011 pidi koostama põhimõtted ettevõtjate toetamiseks infovahetusele, koostööle ja ettevõtlusalasele nõustamisele suunatud tegevuste ning innovaatiliste lahenduste väljatöötamise ja juurutamise kaudu ning arenduskeskuses resideerivate ettevõtete kasvu kiirendamiseks ja jätkusuutlikkuse tagamiseks, samuti taotlema eraldisi ja annetusi Tallinna Kultuurikatla loomemajanduse arenduskeskuse rekonstrueerimise ja ehitustööde teostamiseks ning muude vajalike tegevuste, sh loomemajanduse arenduskeskuses pakutavate teenuste arendamiseks nii sise- kui ka välismaistelt fondidelt, organisatsioonidelt ning muudelt juriidilistelt ja füüsilistelt isikutelt.

5. aprillil 2007 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 16. novembri 2000 määrusega kinnitatud eestkoste korraldamise juhendit. 5. aprilli istungil linnavolikogu muutis oma 10.

veebruari 2005 määrust „Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra ja Tallinna linna eelarvest perekonna sissetulekust mitte sõltuvate sotsiaaltoetuste maksmise korra kehtestamine.”

5. aprillil 2007 linnavolikogu istungil volitati Tallinna Linnavolikogu esimeest Toomas Vitsutit alla kirjutama Tallinna linna ja Harju maavanema vahel sõlmitavale **halduslepingule** sotsiaalhoolekandele riiklike kohustuste täitmiseks 2007. aastal Tallinna haldusterritooriumil psüühiliste erivajadustega inimeste hoolekande korraldamiseks.

3. mail 2007 Tallinna Linnavolikogu istungil kuulati linnavolikogu esimehe T. Vitsuti informatsiooni Tallinnas 26.–28. aprillil 2007 (Tõnismäelt pronkssõduri teisaldamisega seondult) toimunud sündmuste kohta¹³⁶. Samal, 3. mail linnavolikogu istungil toetati Kodurahu Foorumi kokkukutsumist eesmärgiga taastada igapäevane kord ja kodurahu linnas. Linnavalitsust kohustati leidma täiendavad vahendid õpilaste vaba aja sisustamiseks suvisel koolivaheajal, sh lastelaagrite korraldamiseks; 26.–28. aprillini aset leidnud sündmustes kannatada saanud inimeste juriidiliste, psühholoogiliste, kommunaal- ja sotsiaalprobleemide lahendamisele kaasa aitamiseks moodustada ajutine kriisiabikeskus; korraldada integratsiooni- ja rahvusküsimustega tegelevatelt teadlastelt uuringute tellimine eesmärgiga saada teavet integratsiooniprotsessi olukorra ja selle jätkumise võimaluste kohta. Linnavolikogu liikmeid kutsuti üles külastama koole selgitamaks Eesti ajalugu, Eesti riigi ja demokraatia toimimise põhimõtteid.

31. mail 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas messitoetuse taotlemise ja menetlemise korra. 21. juuni 2007. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil valiti linnavolikogu aseesimeheks Tarmo Lausing. 21. juuni istungil linnavolikogu muutis Tallinna arengukava 2006–2021 ja kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2008–2011. Linnavolikogu otsustas algatada 31. mail 2007 Kesklinna linnaosa arengukava koostamise ja kehtestas lähteülesande, mille osas tegi linnavolikogu 26. augustil 2010 uue otsuse (vt ptk 6).

23. augustil 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas riigi rahastatava lapsehoiuteenuse ja asenduskoduteenuse rahaliste vahendite ülejäägi kasutamise korra

4. oktoobril 2007 linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2007. aastal. Samal, 4. oktoobri istungil tegi linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks püstitada luuletaja Marie Underi mälestusmärk tema sünnikodu kohale Koidu tänavas või mõnda teise väarikasse kohta Tallinna kesklinnas. 18. oktoobril 2007 tegi linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks püstitada mälestusmärk Jüri Vilmsile hiljemalt 13. märtsiks 2009.

1. novembril 2007 linnavolikogu otsustas algatada teemaplaneeringu „Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste planeerimine” koostamine, mille eesmärgiks seati maastikukaitseala ja selle lähiümbruse puhkevõimaluste väljaarendamine looduskaitse tingimusi arvestades. 1. novembril 2007 linnavolikogu kinnitas Tallinna korraldatud jäätmeveo rakendamise korra.

¹³⁶ T. Vitsut märkis muuhulgas: „... Võib-olla ma olen oma hinnangutes ebaõiglaselt kriitiline ja ei tea kõiki asjaolusid, mis ajendasid Tõnismäe ausammast kiirustades teisaldama, aga ikkagi tekib küsimus, miks seda informatsiooni ei ole jagatud Tallinna Linnavolikoguga või Tallinna Linnavalitsusega? Veel monumendi teisaldamise eelõhtul külastas kaitseminister J. Aaviksoo linnavolikogu juures töötavat ümarlauda ja kinnitas, et monumendi juures algavad üksnes kaevetööd, mis viiakse läbi vastavalt Sõjahaudade kaitse seadusele ega puuduta ausammast. Niisuguse vassimisega välditi dialoogi ausamba teisaldamise üle. See oli ebamugav teema, sest Tallinna Linnavolikogu oli pöördunud Riigikohtusse oma põhiseaduslike õiguste tagamiseks ning kohtumenetlus oli pooleli. Mõni tund hiljem selgus, et kaitseminister valetas. Valitsus ei informeerinud Tallinna linna oma kavatsustest ja ignoreeris oma tegevuses kohalikku omavalitsust täielikult. Hoolimata valitsuse tekitatud infosulust otsustas linnavõim vandaalide poolt lõhutud linna uuesti korda teha – likvideerida purustuste jäljed, kehtestada alkoholimüügi piirang, taastada ühistransport ja abistada võimaluste piires neid ettevõtteid, kes rahutustes kannatada said. Siit aga tekib järgmine küsimus: kas marodööre oleks saanud peatada, kui valitsus oleks linnavõimudega koostööd teinud? ...”

15. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna tervishoiu arengukava perioodiks 2007 – 2015 ning väljaehitamist ja kapitaalremonti vajavate kvartalisistest teede (väiketänavate) ja kõnniteede kava aastateks 2008–2012. Samal istungil kinnitati linnavolikogu revisjonikomisjoni kontrollimiste läbiviimise kord.

15. novembril 2007 linnavolikogu kiitis heaks kontseptsiooni „Tallinna avamine merele”, mille eesmärgiks on Tallinna maine tõstmine merelinnana, Tallinna linnakeskuse lähituleviku ruumilise arengu põhimõtete määramine ning Linnahalli lähiümbruse väärtustamine Tallinna mereväravana.

29. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga täiendada Püsisustusega väikesaarte seaduses¹³⁷ väikesaarte nimistut Aegna saarega, et aidata kaasa saare tervikliku ja tasakaalustatud arengu jätkumisele. Samal, 29. novembri istungil linnavolikogu kinnitas projekti „Tallinna tramm” trammiliinide Lasnamäe – Vabaduse väljak ja Lennujaam – Balti jaam trassid. Samal, 29. novembri istungil Tallinna Linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks moodustada töörühm Tallinna TV digitaalvõrgu baasil rajamise võimaluste uurimiseks. 1. oktoobrist 2019 otsustati Tallinna TV tegevus senisel kujul lõpetada.

13. detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2008. aasta eelarve. 13. detsembril 2007 linnavolikogu otsustas algatada Tallinna teise elamuehitusprogrammi, mille eesmärgiks seati kindlustada eluasemega Tallinna linnale vajalikud töötajad. Tallinna teine elamuehitusprogramm kinnitati linnavolikogus 12. juunil 2008.

13. detsembri 2007. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil tehti taas mitmeid otsustusi linnas ettevõtluse arendamiseks. Kehtestati alustava ettevõtluse toetamiseks stardiabi taotlemise ja menetlemise kord; kehtestati uute töökohtade loomise toetuse taotlemise ja menetlemise kord ning muudeti 31. mai 2007 määrusega kehtestatud messitoetuse taotlemise ja menetlemise korda. 13. detsembril 2007 linnavolikogu kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad.

13. detsembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada linna põhi- ja üldkeskhariduse arengukava koostamise ja kehtestas lähteülesande. Samal, 13. detsembri linnavolikogu istungil algatati „Tallinna linna avalike mänguväljakute arengukava aastateks 2008 – 2013” koostamine linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks ning mänguväljakute võrgustiku planeerimise, mänguväljakute projekteerimise ja ehitamise plaanipäraseks arenguks ning selle tegevuse rahastamise aluse loomiseks, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, hetkeolukorrast ja linna rahalistest võimalustest.

24. jaanuaril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas koduteenuste osutamise tingimused ja korra. Samal 24. jaanuari istungil linnavolikogu otsustas asutada **Sihtasutuse Tallinna Arengu- ja Koolituskeskus**, mille eesmärgiks seati Tallinna linna, Eesti ja teiste riikide omavalitsuste jaoks oluliste arendusprojektide edendamine, uuringute ja analüüside teostamine, innovatsioonitoetuste määramine ning koolitustegevus. Vahemärkusena – käesoleva raamatu tellis Tallinna Arengu- ja Koolituskeskus.

24. jaanuari istungil linnavolikogu kinnitas veevarustuse teenuse hinna arenduskulude komponendi hüvitamiseks toetuse maksmise korra. Samal, 24. jaanuari istungil tegi linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks korraldada 1924. aasta 1. detsembri riigipöördekatse käigus hukkunud kadettidele pühendatud mälestusmärgi taastamine Tondi tn 55 kinnistule. Samuti tegi 24. jaanuari istungil linnavolikogu linnavalitsusele ülesandeks püstitada mälestusmärk Eestimaa Päästekomitee liikmele Konstantin Konik’ule.

7. veebruaril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas alkohoolse joogi jaemüügil hoolsuskohustuse täitmise abinõu rakendamise. See määrus kehtestati Alkoholiseaduse § 42 alusel lähtuvalt eesmärgist tagada müüjate vajalik hoolsus järgimaks keeldu võõrandada alaealistele alkohoolset jooki ja keeldu kaubelda alkohoolse joogiga selleks mitte lubatud ajal.

7. veebruaril 2008 linnavolikogu delegeeris Tallinna linna asutuste ühtse asjaajamiskorra kehtestamise Tallinna Linnavalitsusele. Samal 7. veebruari istungil linnavolikogu muutis linnavolikogu tööst osavõtu eest makstava tasu suuruse ja maksmise

¹³⁷ RT I 2003, 23, 141

korda. Samal istungil kehtestati Tallinna munitsipaalharidusasutuste töötajate töötasustamise alused ning kinnitati välisprojektides osalemise kord.

Korduvalt tegi linnavolikogu Tallinna Linnavalitsuse ettepanekul otsuseid Tallinna **haridusvõrgu arendamiseks**. 21. veebruaril 2008 otsustas linnavolikogu Pelguranna Gümnaasiumi alates 1. septembrist 2008 kujundada ümber Pelguranna Põhikooliks.

6. märtsil 2008 linnavolikogu otsustas võtta vastu teemaplaneeringu „Tallinna Kesklinna miljööväärtuslike hoonestusalade piiride ning kaitse- ja kasutamistingimuste määramine” (vt ptk 6). Samuti kinnitas linnavolikogu 6. märtsil koolilõuna toetuse kasutamise tingimused ja korra nii munitsipaalkoolide kui ka Tallinna Kopli Ametikooli õpilaste toitlustamisel.

20. märtsil 2008 linnavolikogu kinnitas Tallinna programmi „Lasteaiakoht igale lapsele” investeringute kava aastateks 2008–2012 nii uutele kui ka taas avatavatele lasteasutustele ning juurdeehitustele, sh olemasoleva hoonestuse säilitamiseks, korrashoiuks ja parendamiseks.

3. aprillil 2008 linnavolikogu kinnitas avaliku liiniveo laevaliini Tallinn-Aegna-Tallinn sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise korra. 3. aprillil linnavolikogu otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2008. aastal. 17. aprillil 2008 linnavolikogu delegeeris Maareformi seaduse § 25 lõikes 3 nimetatud taotluse esitaja määramise linnavalitsusele.

17. aprillil 2008 linnavolikogu kinnitas Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015. Sellise arengukava vajaduse põhjenduses märgiti, et majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse süvenemine Tallinnas erinevate sotsiaalsete rühmade vahel kajastub tugevalt linlaste tervises. Tallinnas on selgepiiriliselt välja kujunenud kergesti haavatavad sotsiaalsed riskirühmad (väikelapsed, eakad, puuetega inimesed, allpool vaesuspiiri elavad pered ja töötud), kuhu kuuluvatel inimestel on tervisele ebasoodsamad elu- ja töötingimused, kehvemad võimalused tervislikeks valikuteks, probleeme tervise- ja tervishoiuteenuste kättesaadavusega ning üldjuhul tervist ohustav kõrge riskikäitumine. Uued tõenduspõhised meetodid tervise edendamisel annavad linnavalitsusele ja linnaosadele võimaluse neid protsesse pidurdada. Pea kümme aastat hiljem, 14. veebruaril 2017. aastal moodustas Riigikogu probleemkomisjoni rahvastikukriisi lahendamiseks.

17. aprillil 2008 võttis linnavolikogu vastu **teemaplaneeringu „Kõrghoonete paiknemine Tallinnas”**. Teemaplaneeringu üheks põhieesmärgiks seati nii kõrghoonete paiknemise võimalike asukohtade kui ka nende püstitamise keelualade kindlaks määramine, arvestades vajadust võtta nii Tallinna linna ruumiline areng üldiselt kui ka UNESCO Maailmapärandi nimekirja arvatud vanalinna silueti vaadeldavuse ja kõrgusliku dominantsuse küsimus sihipärase kontrolli alla. Kõrghoonete teemaplaneeringu teiseks põhieesmärgiks seati läbi kesklinna ja linnakeskuste tihendamise püüda pidurdada linna laiali valgumist.

29. mail 2008 kinnitas linnavolikogu Tallinna eelarvestrateegia perioodiks 2009–2012. Samal linnavolikogu istungil otsustati asutada munitsipaal-lasteasutus Tallinna Padriku Lasteaed Tallinna Haridusameti hallatava asutusena alates 1. septembrist 2008 ning kehtestati Tallinna Tehnoloogiapargi detailplaneering Mustamäe linnaosas.

19. juunil linnavolikogu kinnitas 1. jaanuarist 2009 Tallinna arengukava 2009–2027, mis tunnistati kehtetuks 12. detsembril 2013. aastal. Samal, 19. juuni 2008. a istungil kinnitas linnavolikogu Tallinna innovatsioonistrateegia 2009–2013 ning samaks perioodiks (2009–2013) Tallinna klatriarendusprogrammi. 11. detsembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas klatriprojektide kaasfinantseerimise taotlemise ja taotluse menetlemise korra.

21. augustil 2008 linnavolikogu kinnitas sporditegevuse toetamise korra Tallinnas. Määrusega kehtestati spordiorganisatsioonidele Tallinna linna eelarves ettenähtud vahendite arvelt antava Tallinna 4–19-aastaste laste, noorte ja igas vanuses puuetega inimeste sporditegevuse korraldamise toetamiseks toetuse taotlemise, taotluste läbivaatamise, toetuse andmise ja toetuse kasutamise üle järelevalve teostamise kord. Määrust kohaldatakse sellistele spordiorganisatsioonidele, kelleks on füüsilisest isikust ettevõtja, kes peab erakooli, ja eraõiguslik juriidiline isik, kelle põhitegevuseks on spordi arendamine ja kes korraldab organiseeritud sporditegevust: 1) Eesti rahvastikuregistri andmetel Tallinnas elavatele harrastajatele; 2) kus harrastajate treeningrühmadega töötavad vähemalt treenerikutse II

kvalifikatsiooni tasemega treenerid. Puuetega inimeste treeningrühmadega võivad töötada lisaks treenerikutse II kvalifikatsiooni tasemega treeneritele ka isikud, kes on läbinud puuetega inimestega töötamiseks vajaliku väljaõppe.

28. augustil 2008 linnavolikogu kinnitas Vanalinna arengukava. 16. oktoobril 2008 linnavolikogu kinnitas Tallinna Linnateatri põhimääruse. Samal istungil linnavolikogu kinnitas kahe hariliku tamme kaitse alla võtmise Pirita linnaosas Põõsa tee 1 kinnistul. Linnavolikogu määrusega võeti kaitse alla kaks põlist harilikku tamme, mida ümbritseva kaitsevööndi ulatuseks määrati idapoolsel puul 10 m ja edelapoolsel puul 8 m. Kaitse alla võtmise eesmärk oli tagada nende esinduslike põlispuude säilimine.

30. oktoobril 2008 linnavolikogu kehtestas Tallinna jäätmehoolduseeskirja. Ettevõtluse arendamise valdkonnas tegi linnavolikogu poolteise kuu jooksul taas mitu olulist otsustust. 13. novembril 2008 kinnitati ettevõtlusinkubaatori tegevuse korraldamise ning ettevõtlusinkubatsiooniteenuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord.

11. detsembril 2008 linnavolikogu kinnitas inseneri välisriigis toimuva täiendusõppe toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra; kinnitas ettevõtte praktikajuhendaja toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra ning kinnitas ettevõtete töötajate Eestis toimuva täiendusõppe toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra.

27. novembril 2008. aasta istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna linna poolt aktsiaseltsi, osahingu, sihtasutuse ja mittetulundusühingu asutamise ja nendes osalemise korra.

11. detsembril 2008 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna ametiasutuste struktuuri, teenistujate koosseisu ja töö tasustamise korra; otsustas maamaksu tõusu hüvitamise pensionisaajatele 2007. aastal; kinnitas Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad; kehtestas Tallinna tänavate gruppideks jaotuse; kinnitas linna 2009. aasta eelarve.

19. veebruaril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas hooldajatoetuse määramise ja maksmise korra. 5. märtsil 2009 linnavolikogu kinnitas Tallinna Haridusameti hallatavate asutuste töötajate töötasustamise alused. 19. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas korteriühistute energiamärgise väljastamise kulude ja korteriühistute koolituskulude katmiseks toetuse eraldamise korra.

Linnavolikogu jätkas taksonduse reguleerimist ja 19. märtsil 2009 muutis oma 3. märtsi 2005 määrust „Taksoveoloa ja sõidukikaardi andmise korra ning taksoveo eeskirja kehtestamine”.

Omapärane areng meie kohaliku omavalitsuse õigusruumis toimus 2009. aasta talvel. 19. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu (eelnõu 317 SE) **Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, Võrdse kohtlemise seaduse, Eesti Vabariigi töölepingu seaduse, Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse**. Vabariigi President T. H. Ilves jättis selle seaduse välja kuulutamata. Riigipea meenutas oma 3. märtsi 1989. aasta otsuses nr 440¹³⁸, et Vabariigi Valitsus algatas „Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, avaliku teenistuse seaduse ja Eesti Vabariigi töölepingu seaduse muutmise seaduse” eelnõu 10. septembril 2008 ning eelnõu ei sisaldanud sätteid kohaliku omavalitsuse volikogude valimiste kohta. Vastava täienduse tegi eelnõusse põhiseaduskomisjon alles selle teise lugemise eel Riigikogus. „Sisuliselt oli see uue eelnõu algatamine, kuna lisatud sätete eesmärk on reguleerida kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega seotud küsimusi – küsimusi, mis ei seonu vähimalgi määral Riigikogu menetlusse esitatud eelnõu eesmärgiga”, märkis president.

Riigipea märkis oma otsuses, et nimetatud seadus võeti vastu, rikkudes Riigikogu kodu- ja töökorra seadust. „See rikkumine ei ole tühine ega pelgalt formaalne, vaid parlamendi enamus kaldus oluliselt kõrvale demokraatlikest otsustusreeglitest ja heast parlamentaarsest tavast”, märkis president Ilves pressiteate vahendusel. „Seetõttu võeti nimetatud seadus vastu, rikkudes Põhiseadust” järelendas president. „Riigikogul on küll

¹³⁸ RTL 2009, 22, 2849

vastavalt Põhiseadusele õigus seadusega reguleerida kohaliku omavalitsuse volikogude valimistega seonduvaid küsimusi, kuid seda tuleb teha põhiseaduspärasel viisil.”

Olukorras, kus sügisel toimuvate Tallinna Linnavolikogu valimiste tulemusi püüti selliste võtetega mõjutada, otsustas Tallinna Linnavolikogu 19. veebruaril 2009. aastal reorganiseerida Tallinna linnaosad. 19. veebruaril 2009 Tallinna Linnavolikogu muutis Tallinna põhimäärust, millega nähti ette linnaosa valitsuse ja linnaosa vanema institutsioonide ümberkujundamine linnavalitsuse piirkondlikuks ametiks ja linnavalitsuse piirkondliku ameti juhatajaks. Tallinna põhimääruse sellise muutmise kohta esitas väga pika analüüsi Õiguskantsler Indrek Teder, kes väitis, et need muudatused on vastuolus Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §-dega 56–571 ning Põhiseaduse § 154 lõikega 1 ja §-ga 160. Oma 3. aprilli 2009. aasta Ettepanekus nr 4 tegi Õiguskantsler Tallinna Linnavolikogule ettepaneku viia Tallinna põhimääruse muutmise määrus 20 päeva jooksul kooskõlla põhiseadusega.¹³⁹

Järelevalve teostajate tähelepanu ei pälvinud, et Riigikogu liitis võrdsele kohtlemisele omapäraselt Tallinna Linnavolikogu valimiste teema Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, Võrdse kohtlemise seaduse, Eesti Vabariigi töölepingu seaduse, Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduses. Küll aga tasub meenutada, et 2011. aasta detsembris kokku kutsutud **Teenusmajanduse Koja komisjon**, kes esmakordselt valis välja Eesti parimaid ja halvimaid seaduseid, **arvas selle seaduse halvimate õigusaktide hulka**¹⁴⁰. Mis puudutab aga Tallinna linnaosaid, siis peab märkima ka Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artiklit 6, mille kohaselt kohalikud võimuorganid võivad oma sisemised juhtimisstruktuurid ise kindlaks määrata, et kohandada need kohalikele vajadustele ning tagada efektiivne juhtimine.

5. märtsil 2009 Tallinna Linnavolikogu andis ülesande Tallinna Linnavalitsusele alustada läbirääkimisi üheksa kohaliku omavalitsuse üksusega (Harku, Rae, Saku, Viimsi, Saue, Jõelähtme ja Kiili valla ning Maardu ja Saue linnaga) Tallinna linnaga ühinemiseks ja haldusreformi läbiviimiseks pealinna regioonis.

Enne seda otsust, 16.–18. veebruaril 2009 viidi Tallinnas läbi **rahvaküsitlus** kahe küsimusega:

- 1) kas toetad haldusreformi alustamist Tallinnas?
- 2) kas toetad liitumisläbirääkimiste alustamist Tallinna naabritega?

Hääletada sai lisaks küsitluspunktilede ka internetis. Tallinna rahvaküsitluses pooldas peaaegu 52 protsenti küsitlusel osalenuist Tallinna haldusreformi käivitamist. Aga küsitluse tulemused on volikogule soovituslikud, mitte kohustuslikud. Pöördumisele naabervaldade ja -linnade poole vastasid kõik sealsed volikogud eitavalt Tallinnaga võimalikule ühinemisele.

19. märtsil 2009 linnavolikogu otsustas moodustada Tallinna Linnavolikogu 2009. aasta valimisteks ühe valimisringkonna. Riigikogu muutis Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust¹⁴¹, mis jõustus 1. maist 2009 ja sätestas § 8 lg 4, et Tallinnas moodustab volikogu valimisringkonnad linnaosade kaupa.

Väga põhimõttelise tulemusega kogu Eesti kohaliku omavalitsuse seisukohalt otsuse tegi Tallinna Linnavolikogu 2. aprillil 2009, kui esitati Riigikohtule taotlus (otsus nr 61) tunnistada kehtetuks riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmised. 20. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse. Kõige tugevamalt mõjus valdade ja linnade eelarvetele see, et Tulumaksuseaduse 1. aprillil 2009 jõustunud muudatustega vähendati füüsilise isiku tulumaksust kohaliku omavalitsuse üksustele laekuvat osa 11,93%-lt 11,4%-le (vt ptk 7).

¹³⁹http://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/oiguskantsleri_ettepanek_nr_4_tallinna_linnavolikogule_linnaosade_umberkujundamine.pdf

¹⁴⁰ <http://arvamus.postimees.ee/653632/milline-on-estli-halvim-seadus>

¹⁴¹ RT 2009, 23, 144

Sellise otsusega Tallinna linn põhimõtteliselt ei nõustunud ja oma õiguste kaitseks pöörduti Riigikohtu poole.

Riigikohtu 16. märtsi 2010. aasta otsus 3-4-1-8-09 on kahtlemata üks mahukamaid ja avaliku halduse arendamise seisukohalt põhimõttelisemaid Riigikohtu praktikas (vt ptk 7). **Riigikohus kohustas seadustes selgelt eristama kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning nägema ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.** Tänapäevani kestavad vaidlused selle üle, kas riik neid kohustusi täidab ja kui, siis millises mahus? Jätakuvalt märgitakse Riigikohtu seda otsust Vabariigi Valitsuse ja kohaliku omavalitsuse üleriigiliste liitude (2018. aastast – Eesti Linnade ja Valdade Liidu) iga-aastastel eelarve läbirääkimistel ja nende läbirääkimiste lõpp-protokollis.

30. aprillil 2009 linnavolikogu delegeeris Geodeetiliste mõõdistus- ja uurimistöödega seotud kohaliku omavalitsuse ülesanded linnavalitsusele.

14. mail 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas sotsiaalsete töökohtade loomise toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise korra. Toetuse andmise eesmärgiks oli stimuleerida töötutele tallinlastele mõeldud sotsiaalsete töökohtade loomist ja arendada sotsiaalset tööhõivet majandussurutise tingimustes. Toetuse andmise tulemusena pidid ettevõtjad looma sotsiaalseid töökohti registreeritud töötutele, et ennetada pikaajalist tööpuudust ja parandada hõivet. Sotsiaalsete töökohtade loomiseks antavat toetust käsitati vähese tähtsusega abina. Paljud töötud leidsid rakendust ühistranspordis reisisaatjana ja ei kaotanud tööl käimise harjumust, aga meedias kahjuks sageli ironiseeriti nende üle.

28. mail 2009 esitas Tallinna Linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele riigi 2009. aasta lisaeeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (ravikindlustuse seaduse ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse) muutmiseks (vt ptk 5). Seaduse eesmärk oli soodsamad tingimused puudega isikute haigushüvitise maksmise kohustuse panemisega tööandja asemel Haigekassale, alates töövõimetuslehel märgitud töö- või teenistuskohustuste täitmisest vabastuse neljandast päevast. Samal, 28. mai istungil linnavolikogu kehtestas loodusobjekti kohaliku kaitse alla võtmise menetluse.

Kõigest paar nädalat hiljem, Tallinna Linnavolikogu järgmisel istungil 11. juunil 2009 esitati uus ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta 2009. aasta riigieelarve seadust. Ettepanek oli tõsta 2009. aasta riigieelarve seaduses toimetulekupiiri määr 1000 kroonilt 1200 kroonini kuus, et parandada toimetulekutoetusest elavate isikute toimetulekuvõimet. Arusaadavalt ka see ettepanek seondus kogu riigi elanike ning kõigi valdade ja linnade huvidega (vt ptk 5).

Mittetulundustegevuse toetusega seotud andmete kogumiseks, haldamiseks, analüüsimiseks ning osapooltele vajaliku teabe efektiivsemaks edastamiseks otsustas Tallinna Linnavolikogu 11. juuni 2009. aasta istungil asutada Tallinna mittetulundustegevuse toetuste infosüsteemi.

Põhimõtteline vaidlus Riigikogu ja Tallinna linna vahel Tallinna Linnavolikogu valimise ja linnasisese juhtimise detsentraliseerimise teemal kulmineerus 2008.–2009. aastal, kui Riigikogu otsustas muuta Tallinna Linnavolikogu valimiste korraldust ning Tallinna Linnavalitsus ja Tallinna Linnavolikogu otsustasid hakata ellu viima linna haldusreformi ning loobuda linnaosapõhisest administratiivsest jaotusest. Tallinna **Linnavolikogu otsustas vaidluse lahendamiseks 18. juunil 2009. aastal pöörduda Riigikohtusse** (vt ptk 6).

Linnavolikogu 18. juuni 2009. aasta istungil otsustati algatada „**Tallinna säästva energia tegevuskava aastateks 2010–2020**” koostamine linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks, linna energiamajanduse süsteemseks ja jätkusuutlikuks arenguks ning selle tegevuse rahastamise aluse loomiseks, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, hetkeolukorrast ja linna rahalistest võimalustest. Säästva energia tegevuskava eesmärgiks seati luua linna energiamajanduse arengule säästva ja jätkusuutliku tegevuse põhimõtteid järgiv kava, mille ellurakendamisel oleksid arvestatud nii keskkonna- kui ka majanduslikud ja sotsiaalsed aspektid. Tegevuskava peab lähtuma üldisest suundumusest vähendada energia tarbimist, suurendada taastuvenergia osakaalu ning vähendada kasvuhoonegaaside teket linnas. Tegevuskava täpsustab Tallinna arengukava 2009–2027 valdkonnapõhiseid meetmeid

ning viiakse ellu vastavalt Tallinna arengukavale ja Tallinna eelarvelistele võimalustele. Tegevuskavaga tuleb luua uus tasand linna energiamajanduse arendamisel, lisades sinna tugeva keskkonnakaitselise aspekti.

Linnavolikogu 18. juuni 2009. aasta istungil otsustati asutada Tallinna kalmistute register.

Linnavolikogu 03. septembri 2009. aasta istungil otsustati algatada Tallinna ühistranspordi arengukava 2011–2020 koostamine ja kehtestati selle lähteülesanne. Lähteülesande kohaselt tuli täpsustada linna arengudokumentides seatud eesmärgid ning luua alus ühistranspordi plaanipärasele arengule ja selle rahastamisele, lähtudes kehtestatud arengudokumentidest, hetkeolukorrast, kooskõlas eelarvestrateegia ning linnaeelarve võimalustega. Arengukava kehtestab ühistranspordi kui linnaelu prioriteetse valdkonna arendamise strateegilised eesmärgid, lähtudes linna sotsiaalmajanduslikust hetkeolukorrast, üldplaneeringust, arengusuundade prognoosist, linnaelanike huvidest, kehtestatud arengudokumentidest ning linna rahalistest võimalustest.

Linnavolikogu 17. septembri 2009. aasta istungil otsustati asutada Tallinna hariduse infosüsteemi andmekogu. Nähti ette luua veebipõhine integratsioonikeskkond, mis koondab kõik vajalikud Tallinna Haridusameti haldusalas olevate haridusasutuste andmed erinevatest infosüsteemidest ja andmekogudest ühte keskkonda (*mash-up* lahendus). Dubleerivaid andmeid loodavas infosüsteemis ei hoita. Kasutatakse eelkõige kõiki neid andmeid, mis on riigiasutuste või eraõiguslike juriidiliste isikute poolt pakutavates infosüsteemides olemas. Kui on vajalik täiendavate andmete salvestamine, siis need lisatakse infosüsteemi nii, et säilib seos riiklikus andmekogus olevate andmetega. Infosüsteem asutatakse haridusasutustega seotud andmete kogumiseks, haldamiseks, analüüsimiseks, taaskasutuseks, vajaliku teabe levitamiseks ja muul moel kasutamiseks.

1. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnaosade valitsuste põhimäärused. 15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu kinnitas projekti „Fassaadid korda” raames korterelamuid energia-säästlikumaks muutvate korteriühistute toetamise korra ning kinnitas Tallinna väikeettevõtluse arendamise programmi aastateks 2010–2013.

15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu valis **Tallinna linna uue administratiivhoone asukohta**. Juba tosin aastat varem¹⁴², Tallinna Linnavolikogu 23. veebruari 2006 otsusega peeti vajalikuks rajada Tallinna linnale uus kaasaegne administratiivhoone. Tallinna linnapea J. Ratase juures 24. oktoobril 2006 toimunud Tallinna Linnavalitsuse ja Eesti Arhitektide Liidu esindajate koosolekul otsustati moodustada ühiskomisjon Tallinna Linnavalitsuse uue administratiivhoone asukoha valikuks ja hoone arhitektuurilise lahenduse konkursi läbiviimiseks. Komisjoni töö käigus valiti välja ja analüüsiti 12 potentsiaalset uue Tallinna Linnavalitsuse administratiivhoone asukohta. Linnavolikogu kiitis 15. novembril 2007. aastal heaks kontseptsiooni „Tallinna avamine merele”, mille üheks kirjeldatud eesmärgiks oli Tallinna Linnavalitsuse uue administratiivhoone püstitamine Tallinna Linnahalli ning Kultuurikatla vahelisele alale, korraldades parima ideelahenduse saamiseks rahvusvahelise arhitektuurivõistluse. 15. oktoobril 2009 Tallinna Linnavolikogu valis **Tallinna linna uue administratiivhoone asukohaks Põhja pst 33** ja selle lähiala. Kahjuks on selle otsuse täitmine veninud erinevatel põhjustel ja nagu teame – uut haldushoonet Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsus veel saanud ei ole.

¹⁴² Õigupoolest juba kolmveerand sajandit varem, Tallinna Linnavolikogu 1935. aasta 18. jaanuari istungil võeti vastu otsus püstitada uus raekoda (sisuliselt just linna administratiivhoone tähenduses, sest keegi ei kavatsenud ajaloolise Raekoja asendamist) Vene turu äärde rohelinele platsile kõrgehitiseks, tarvitades ehitusmaterjalina kohalikku paekivi ning andes hoonele monumentaalse ja tema otstarbele väärilise ilme. (vt Tallinna Linnavalitsuse tegevuse ülevaade 1934/35, IX aastakäik, OÜ Vaba Maa trükk ja S. Mäeltsemees. Tallinna Linnavolikogu 140. op. cit, lk 96)

4.6. 2009 sügis – 2013 sügis

18. oktoobril 2009. aastal toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimised tõid taas Tallinna Linnavolikogu jaoks kaasa olulise uuenduse. Nimelt oli Riigikogu 10. detsembril 2008. aastal võtnud vastu Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse, millega sätestati, et **üle 300 000 elanikuga linnades peab olema vähemalt 79-liikmeline volikogu**. See tähendas olulisi piiranguid Tallinna Linnavolikogu Vana-Viru tn 3 piiratud tööruumides, eelkõige volikogu istungite saalis. Kohaliku omavalitsuse toimimise põhimõte on, et elanikud saaksid kaasatud ja näiteks volikogu istungid on avalikud, kui volikogu ei otsusta teisiti. Paraku suurendatud koosseisuga linnavolikogu **välistas linnaelanike osalemise istungitel**. Muidugi interneti ülekanne linnavolikogu istungitelt aitab olukorda leevendada, aga siiski – Tallinna Linnavolikogu pandi ruumikitsikusse.

Miks Tallinna Linnavolikogu koosseisu suurendati, sellele küsimusele on sageli vastatud, et niiviisi loodeti Tallinnas välistada ühe erakonna ainuvõim. Selge näide sellest on IRLi fraktsiooni esimehe 2015. aastal öeldu¹⁴³: „Kui 2008. aastal tegi Riigikogu õiguskantsleri ettepaneku järel Tallinna Linnavolikogu valimiste protseduuri ümber, mille käigus tõsteti ka volinike arv 79 peale, oli põhiliseks eesmärgiks hoida ära olukordi, kus üks nimekiri saab 40 protsendi häältega üle poole volikogu kohtadest. ... Riigikogu leidis, et volinike arvu suurendamine tagab volikogu liikmete jaotuse, mis on lähedasem valijate tegelikele eelistustele.”

2009. aasta 18. oktoobril hääletas Tallinna Linnavolikogu valimistel kokku 212 828 valijat. **79st mandaadist sai Eesti Keskerakond 44, seega 55,7 protsenti ehk suhteliselt isegi rohkem, kui eelmistel valimistel (50,8%).**

Eesti Keskerakond	44	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	13
Eesti Reformierakond	14	Sotsiaaldemokraatlik Erakond	8

Eesti Keskerakond sai 114 013 häält, kusjuures Edgar Savisaar sai üksinda Tallinna Linnavolikogu valimistel rekordilised 38 974 häält. Viie protsendi künnist ei ületanud Erakond Eestimaa Rohelised (2,1%); Spisok Klenskogo - Russkij Tsentr (1,2%); Erakond Eesti Kristlikud Demokraadid (0,2%); Vene Vasakliit Meie Linn (0,2%); Alternatiiv (0,1%) ja Tallinna Linnarahva Heaolu Eest (0,1%).

5. novembril 2009. aastal valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks tagasi Toomas Vitsut**. Järgmises päevakorrapunktis – linnavolikogu aseesimeeste arvu määramine – juhatas istungit vanim linnavolikogu liige M. Tšernogorova. Otsustati linnavolikogule määrata üks aseesimees ja sellele ametikohale valiti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liige Katrin Saks.

12. novembri 2009. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil valiti **Tallinna linnapeaks tagasi Edgar Savisaar**. Samal linnavolikogu istungil otsustati kinnitada jätkuvalt 7-liikmeline linnavalitsus ja abilinnapea ametikohale nimetati: T. Aas; D. Boroditš; K. Jäppinen; M. Martinson; J. Pihl ja E. Vörk. Abilinnapea ametikohalt vabastati J. Mutli. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

¹⁴³ <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/tallinna-volikogu-soovib-vahendada-liikmete-arvu-opositsiooni-hinnangul-polistab-see-keskerakonna-voimu?id=70835065>

Tallinna Linnavolikogu moodustas 10 komisjoni ja valis nende esimehed, välja arvatud revisjonikomisjon, mille esimeest ei õnnestunud nii, nagu eelmise linnavolikogu koosseisu ajal esimesel korral valida: haridus- ja kultuurikomisjon (esimees T. Lausing); keskkonnakomisjon (esimees A. Kollist); korrakaitsekomisjon (esimees A. Anvelt); linnamajanduskomisjon (esimees A. Hallik-Jürgenstein); linnavarakomisjon (esimees J. Juske); rahanduskomisjon (esimees T. Vitsut); revisjonikomisjon (esimees M. Kübar, kes valiti linnavolikogu 26. novembri 2009 istungil); sotsiaal- ja tervishoiukomisjon (esimees K. Pärnits); tarbijakaitsekomisjon (esimees J. Poljakov); õiguskomisjon (esimees M. Tšernogorova);

12. novembril 2009 T. Vitsut teatas, et Euroopa Liidu Regioonide Komitee Eesti delegatsiooni põhiliikmekandidaatideks osutusid valituks T. Vitsut ja J. Pihl.

17. detsembril 2009. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. Samal linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna linna ametiasutuste struktuur, teenistujate koosseis ja töö tasustamise kord.

17. detsembril 2009 linnavolikogu otsustas kehtestada Tallinnas **kaks uut kohalikku maksu (paadimaksu ja müügitaksu)** ning muutis reklaamimaksu määrust (vt ptk 7). Samal linnavolikogu istungil tehti linnavalitsusele ülesandeks koostöös ühistranspordi ootekodade haldajatega tagada iga ootekoja ühel siseküljel nähtaval kohal mõistlikes mõõtmetes kleebis, mis teavitab, et ootekojas on suitsetamine keelatud.

28. jaanuaril 2010 linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks püstitada Nõmme linnaosas hiljemalt 12. novembriks 2011 Nikolai von Glehni mälestusmärk.

11. veebruaril 2010 linnavolikogu otsustas asutada Tallinna raielubade andmekogu. Samal istungil otsustati Lasnamäe Lasteaed-Algkool kujundada ümber Tallinna Tuule Lasteaiaks alates 1. septembrist 2010. Samal linnavolikogu istungil tehti **üldharidusvõrgu** ümberkorraldamisel kolm otsust:

- 1) liita Sõle Põhikool Pelgulinna Gümnaasiumiga Pelgulinna Gümnaasiumiks ja lõpetada Sõle Põhikooli tegevus alates 1. septembrist 2010;
- 2) liita Pelguranna Põhikool Karjamaa Gümnaasiumiga Karjamaa Gümnaasiumiks ja lõpetada Pelguranna Põhikooli tegevus alates 1. septembrist 2010 ning
- 3) liita Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasium Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumiga Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumiks ja lõpetada Tallinna Väike-Õismäe Gümnaasiumi tegevus alates 1. septembrist 2010.

8. aprillil 2010 linnavolikogu otsustas asutada andmekogu Tallinna kinnisvararegister. 6. mail 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas astuda **Intelligentsete Kogukondade Liitu** (vt ptk 8).

Abilinnapea K. Jäppineni tagasiastumise järel nimetas Tallinna Linnavolikogu 3. juunil 2010 abilinnapeaks Y. Toomi. Kuna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna Tallinna piirkonna juhatus salajasel hääletusel otsustas taandada Tallinna Linnavolikogu aseesimehe kohalt Katrin Saksa, siis 23. septembril 2010 linnavolikogu valis linnavolikogu aseesimeheks Jaak Juske.

7. oktoobril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas määrata Eesti lipu alalise heiskamise kohaks Vabaduse väljaku kõrval asuva Harjumäe nõlva.

21. oktoobril 2010 linnavolikogu kehtestas Lasnamäe elamualade üldplaneeringu. Selle planeeringuga täiendati ja täpsustati linnavolikogu 11. jaanuari 2001 määrusega kehtestatud „Tallinna üldplaneeringut” Lasnamäe linnaosa territooriumil elamualade osas, määrati Lasnamäe elamualade territooriumi edasised arengusuunad, anti võimalused mitmekesistada territooriumi funktsionaalsust ning määrati ehitustegevuse suunamiseks ja koordineerimiseks uute elamu- ja ettevõtlusalade võimalikud asukohad. Samal istungil Tallinna Linnavolikogu tegi ettepaneku Vabariigi Valitsusele **algatada kommunismiohvrite memoriaali rajamine** (vt ptk 5).

4. novembril 2010 Tallinna Linnavolikogu otsustas algatada Pirita linnaosa arengukava koostamise ja lähteülesande kehtestamise. Tulenevalt abilinnapea J. Pihli tagasiastumisest otsustas Tallinna Linnavolikogu 18. novembril 2010 nimetada V. Belobrovtsjev abilinnapeaks.

2. detsembril 2010 Tallinna Linnavolikogu kinnitas **teise abipaketi linnaelanikule ja ettevõtjale 2011–2012**. Seletuskirjas märgiti, et Tallinna esimene abipakett, mille Tallinna Linnavolikogu kinnitas 16. aprilli 2009 otsusega nr 71, oli tulemuslik. Linna ettevõtetes ja allasutustes loodud sotsiaalsetel töökohtadel sai tööd kokku ligikaudu 1100 töötut, eraettevõtetes oli toetuse abil tööle võetud ligikaudu 300 töötut, uusi töökohti oli põhivara soetuste toetuse abil loodud ligikaudu 200 ja ligi 1400 töötut leidsid lühema-ajalisemat rakendust avalikus töös. Töötute klubides osales kokku üle 800 inimese. Laiendati oluliselt varjupaiga-, sotsiaalmajutus- ja tasuta toitlustamise teenuseid abivajajatele. Suurendati võlanõustamise, psühholoogilise nõustamise ja tööõiguslase nõustamise mahtusid. Toimetulekutoetust said üle 3600 inimese ja vee hinna tõusu kompenseeriti üle 5000 leibkonna liikmele. Uue ilme sai Nõmme turg. Avati Loomeinkubaator, mille tegevus oli olnud igati edukas. Kehtestati Suur-Sõjamäe tööstuspargi detailplaneering. Tallinna esimene abipakett aitas tuhandetel inimestel pääseda halvimast, säilitada sotsiaalne sidusus ning pidurdada inimarengu aruandes toodud niigi kehvade rahvatervise näitajate jätkuvat langemist.

Tallinna teises abipaketis linnaelanikule ja ettevõtjale oli meetmeid kokku 53 ning arvestati nii lühi- kui ka pikaajaliste meetmete koosmõjuga. Lühiajaliste leevendusmeetmetena rakendati palgatoetusi, sotsiaalsete töökohtade loomist linna struktuurides, sotsiaalabi jms, kesk-pikkade meetmetena tööstusparkide ja inkubaatorite loomist, ettevõtluse toetus- ja noorte programmide rakendamist jms. Abipaketi keskmes oli üle 20 000 registreeritud ja üle 40 000 tegeliku töötu ning eriti just ligi paarikümne tuhande igasuguse sissetuleku kaotanud tallinlase ja nende pereliikme(te) olukorra leevendamine. Teises abipaketis olid muuhulgas uuteks tegevussuundadeks Tallinna tööbüroo asutamine, koostöö toidupanga korraldajatega, töötute täiendav nõustamine ja abistamine ning uue tööstuspargi kolmanda etapi väljaehitamine. Eraldi tähelepanu oli pööratud töövõimaluste loomisele puudega inimestele. Lisaks mitmekesistati valdkondi, kus luuakse sotsiaalseid töökohti ja laiendati Sihtasutuse „Õpilasmalev” tegevust.

2. detsembril 2010 Tallinna Linnavolikogu määras kohalike teede nimekirja (1298 teed või tänavat kogupikkusega 1069,7 km). 19. juunil 2012 tunnistas linnavolikogu selle otsuse kehtetuks ja määras uue kohalike teede nimekirja (1313 teed või tänavat kogupikkusega 1072,7 km), mis omakorda tunnistati kehtetuks 6. oktoobril 2016, kui Tallinna Linnavolikogu määras uue kohalike teede nimekirja. Selles on 1374 nimelist kohalikku tänavat kogupikkusega 834 km ja 133 km kvartalisiseseid teid.

16. detsembril 2010 linnavolikogu otsustas algselt **Tallinna keskkonnastrateegia aastani 2030** koostamise. Eesmärkideks seati kavandada linna keskkonna kujunemise pikaajalist tulevikku, määratledes linna jätkusuutliku arengu visiooni, prioriteetsed strateegilised eesmärgid ning vajalikud tegevussuunad, et tagada inimesi rahuldav elukeskkond ja majanduse arenguks vajalikud ressursid looduskeskonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust säilitades.

26. jaanuaril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas muuta 5. aprillil 2007 asutatud Sihtasutuse „Tallinn 2011” nimi Sihtasutuseks **Tallinna Kultuurikatel** ja kinnitas sihtasutuse põhikirja. Sihtasutuse tegevuse põhieesmärgiks seati koostöö erinevate organisatsioonidega Tallinna ja Eesti kultuurielu mitmekesistamine, sh Tallinna Kultuurikatla (Põhja pst 27A) hoone rekonstrueerimine, Kultuurikatla arendamine nüüdiskultuuri, kultuuriekspordi ja piirkondlikuks loomemajanduse arenduskeskuseks, atraktiivseks linnaruumiks ning hariduse- ja vabaajakeskuseks.

2013. aasta oli Tallinna Linnavolikogu ja Linnavalitsuse tegevuses ajalooline, sest kehtestati **maailmas esimese pealinnana oma elanikele tasuta ühistransport**. Eelnevalt oli 2012. aasta märtsis läbi viidud linnaelanike küsitlus „Kas toetate tasuta ühistransporditeenusele üleminekut 2013. aastast Tallinna ühtse piletisüsteemi liinidel?” Nädalasel küsitlusel osales 68 059 inimest, kellest 75,5% pooldas tasuta ühistransporti. Tasuta ühistranspordi korda on järgnevatel aastatel tutvustatud paljudes välisriikides ning ka välisriikide linnade esindajad on käinud sellega siin kohapeal tutvumas. Tähelepanuväärselt suur huvi on selle korra vastu olnud nt Hiina suurlinnadel. 2017. aasta Riigikogu valimiste järgselt hakati tasuta ühistransporti juurutama enamuses maakondades.

8. märtsil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Sihtasutuse Tallinna Vene Lütseum eesmärgiga võimaldada riiklike õppekavadega määratud mahus tasuta põhi- ja üldkeskharidust ning korraldada täienduskoolitust.

3. mail 2012. aastal Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Moskva Linnaduuma ja Tallinna Linnavolikogu vahelise Deklaratsiooni (vt ptk 8).

Eesti Vabariigi õiguskantslerile lisati 2006. aastast ombudsmani ülesanne. Tallinna suurust arvestades otsustas Tallinna Linnavolikogu asutada linnale iseseisva institutsioonina linna ombudsmani. **Linna ombudsman** on sõltumatu ametiisik, kelle põhiülesanne on seista hea selle eest, et Tallinna linna ametiasutused ja ametnikud ei rikuks oma avalike ülesannete täitmisel isikute põhiseaduslikke õigusi ega vabadusi ning hea avaliku halduse tava. Elanik võib ombudsmani poole pöörduda suuliselt või kirjalikult, kui tema arvates on rikutud isiku põhiseaduslikke õigusi ja vabadusi või koheldud hea avaliku halduse tava vastaselt, nt käitutud ebaviisakalt, viivitatud vastamisega või jäetud üldse vastamata, antud puudulikku või tegelikkusele mitte vastavat teavet jms. Lühidalt öeldes peab ombudsman tegelema linlaste ja linna täidesaatva võimu esindajate vahel tekkinud konfliktide reguleerimisega, olles ise neutraalsel positsioonil. 17. mail 2012 Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Jüri Kaljuvee kandidatuuri linna ombudsmani ametikohale alates 1. juunist 2012.

17. mail 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Tallinna parkimiskorralduse andmekogu lühinimega tlnpark. 31. mail 2012 linnavolikogu kehtestas Tallinna ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni tegevuspiirkondade ja nende piiride kirjeldused.

14. juunil 2012 linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2013 – 2016. Samal, 14 juuni istungil tehti linnavalitsusele ülesandeks kehtestada 1. novembriks 2012 Tallinna pikaajaseima linnapea Anton Uessoni mälestuse ja panuse jäädvustamiseks noorte arhitektide ja linna planeerijate toetamiseks Anton Uessoni nimelise stipendiumi statuut.

19. juunil 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole taotlusega luba kasutada gümnaasiumi õppekeelena vene keelt järgmistes Tallinna munitsipaalgümnaasiumides: Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium, Tallinna Linnamäe Vene Lütseum, Tallinna Tõnismäe Reaalkool, Haabersti Vene Gümnaasium.

Nagu eelnevalt juba märgitud, Tallinna Linnavolikogu otsustas 23. augustil 2012 selgitada välja avalik arvamus, kas inimesed toetavad Mustpeade Maja säilitamist Tallinna linna omandis oleva avaliku kultuuriobjektina? Vastused olid ülekaalukalt toetavad. Samal, 23. augusti istungil linnavolikogu otsustas määrata hallatava asutuse Nõmme Spordikeskuse haldavaks asutuseks Tallinna Spordi- ja Noorsooamet 1. jaanuarist 2013.

24. jaanuari 2008. aasta linnavolikogu istungil algatati „Alkoholismi, narkomaania ja HIV/AIDSi leviku ennetamise arengukava Tallinnas aastateks 2008 – 2012” koostamine eesmärgiga ennetada uimastite kasutamist ja sellega kaasnevat riskikäitumist ning luua eeldused Tallinna elanike, eriti noorte teadlikumaks tervisekäitumiseks ja rahvaarvu säilimiseks ning kehtestas lähteülesande. 6. septembril 2012 Tallinna Linnavolikogu algatas uue „Alkoholismi, narkomaania ja HIV/AIDSi leviku ennetamise arengukava Tallinnas aastateks 2013–2017” koostamise ning kehtestas lähteülesande.

20. septembril 2012. aastal kehtestas Tallinna Linnavolikogu Tallinna ühistranspordis sõidu eest tasumise korra ja sõidupiletite hinnad. Määruse kehtestamine oli tingitud asjaolust, et alates 1. jaanuarist 2013 kaotas kehtivuse paberpiletite müügisüsteem ja lisaks anti tasuta sõidu õigus tallinlastele (100% sõidusoodustus). Tasuta sõidu õigus kehtestati ka kõigile õpilastele 19. eluaastani (kaasa arvatud) sõltumata elukohast. Määrusega korregeeriti sõidusoodustuse õigust tõendavate dokumentide loetelu ja täpsustati sõidusoodustuste kasutamist.

1. novembril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas lõpetada Kristiine Sotsiaalkeskuse tegevuse alates 1. jaanuarist 2013, liites selle Kristiine Sotsiaalmajaga Kristiine Linnaosa Valitsuse hallatavaks asutuseks nimetusega Kristiine Sotsiaalmaja. 29. novembril 2012 linnavolikogu algatas Nõmme linnaosa arengukava koostamise.

20. detsembril 2012 Tallinna Linnavolikogu otsustas ümber korraldada Tallinna Noorsootöö Keskuse ja asutada selle osakonna Lasnamäe noorte keskus alusel Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Lasnamäe Noortekeskus alates 1. märtsist 2013.

24. jaanuaril 2013. aastal linnavolikogu otsustas rajada väljapaistva Eesti riigitegelase ja esimese eestlasest Tallinna Linnavolikogu esimehe **Jaan Poska mälestusmärk** tema 150. sünniaastapäevaks 24. jaanuariks 2016, mida nüüd Kadrioru pargis näha võib. Samal, 24. jaanuari istungil linnavolikogu otsustas likvideerida Tallinna linnamaa registri ning Tallinna linnavara elu- ja mitmeeluruumide registri ning anda andmed üle Tallinna kinnisvararegistri.

7. märtsil 2013 linnavolikogu otsustas asutada andmekogu nimetusega „Tallinna kaevetööloa, tänava ajutise sulgemise ja teiste teemaa-alal toimuvate teehoiutööde lubade menetlemise infosüsteem”, lühinimega tlnopinno.

21. märtsil 2013 linnavolikogu otsustas võtta vastu Nõmme-Mustamäe maastikukaitseala puhkevõimaluste teemaplaneeringu. Samuti 21. märtsil otsustas linnavolikogu pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga täiendada Kaubandustegevuse seadust sättega, et valla- või linnavolikogu võib põhjendatud juhul piirata toitlustamisega tegelevate kauplajate tegevuskohtade kauplemisaega kindlaks määratud piirkondades (vt ptk 5).

4. aprillil 2013 linnavolikogu otsustas liita Tallinna Kultuuriväärtuste Ameti hallatava asutuse Tallinna Toomklubi hallatava asutusega Tallinna Rahvaülikool ja lõpetada Tallinna Toomklubi tegevus 31. mail 2013. Samal, 4. aprilli istungil otsustati asutada Tallinna Haridusameti hallatava munitsipaallasteasutusena Tallinna Kihnu Lasteaed 1. mail 2013.

2. mail 2013 Tallinna Linnavolikogu kehtestas määrusega projekti „Roheline õu” raames hoove korrastavate korteriühistute toetamise korra, mis reguleerib korteriühistute sihttoetamist korterelamute õuealade heakorrastamiseks Tallinnas. 27. mail 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas liituda rahvusvahelise turvaliste kogukondade võrgustikuga (vt ptk 8).

13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu võttis vastu otsuse lõpetada Sihtasutuse *In Commune Bonum*. Nimetatud sihtasutus asutati Tallinna Linnavolikogu 20. juuni 2002 otsusega ja eesmärgiga tagada Euroopa vanima apteegi ja linna ühe sümboli Tallinna Raeapteegi tegutsemise järjepidevus ning toetada erinevaid sotsiaalprogramme narkomaania ja AIDSi preventsooniks ja tervishoiu arendamiseks. Tallinna Linnakantselei Finantsteenistus analüüsis sihtasutuse tegevust ja tegi ettepaneku sihtasutus lõpetada ja sellele kuuluv vara võõrandada. Tallinna Linnavolikogu otsustas ajaloolise Raeapteegi tegevuse jätkamise tagamiseks luua Revali Raeapteegi Muuseumi Ühingule Raekoja plats 11 // Apteegi tn 1 // Saiakang 2 asuvate apteegiruumide kasutamise õigus ning korraldada museaalseks tegevuseks toetuse maksmine.

13. juunil 2013 linnavolikogu võttis vastu linnavalitsuse aruande „Tallinna arengukava 2009–2027 täitmine 2012. aastal”. Muuhulgas märgiti aruandes, et 2012. aastat võis ebastabiilsest majandusolukorrast hoolimata pidada Tallinnas kiire arengu ja paljude uute algatuste aastaks. Olulisematest kordaminekutest toodi välja järgmised: valmisid uued laste- ja haridusasutused ning sotsiaalobjektid, jõudsalt edenes Ülemiste liiklussõlme ehitus ja viidi läbi ettevalmistustööd tasuta ühistranspordile üleminekuks. Samuti alustati Euroopa Roheliseks Pealinnaks kandideerimiseks valmistumisega. Endiselt oli oluline riskirühmade abistamine, sh uute töökohtade loomine Tallinna teise abipaketi algatuste raames ning Tallinna linna tööbüroo tegevuse jätkamine. Kokkuvõtlikult märgiti, et linn täitis enamiku eelmiseks aastaks püstitatud ülesandeid ja pani aluse mitmele järgnevate aastate aspektist olulisele tegevusele.

Samal, 13. juuni linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna arengukava 2014–2020 ning veel kaks arengukava: Tallinna keskkonnakaitse arengukava 2013–2018 ja Tallinna haljastu tegevuskava 2013–2025. Tallinna arengukavas 2014–2020 on arenguvisionina sõnastatud: „Tallinn on rahvusvaheliselt atraktiivne külastuse sihtkoht ja konkurentsivõimelise uue majanduse eestvedaja uuendusmeelses, tasakaalustatud ja turvalises linnakeskkonnas – armastus esimesest pilgust, tegus ja usaldusväärne koostööpartner.”

Tallinn on mitmekultuuriline töökate ja loovate inimeste linn, unikaalne kultuurimärk ja mereäärne värav ajalukku. Arenguvisioni konkretiseerivad kuus peaesmärki, mis formuleeriti linnavolikogu poolt 2010. aasta 4. novembril kinnitatud strateegias „Tallinn 2030”:

- 1) ettevõtlik, tööturul nõutud ja hästi tasustatud tallinlane – tootliku majandusega Tallinn;
- 2) vaimselt ja kehaliselt aktiivne tallinlane – mitmekesiste tegevusvõimalustega ja elamusterohke Tallinn;
- 3) turvaliselt kasvav, mitmekülgsest arenev ja elukestvalt õppiv tallinlane – haritud, võimekas ja avatud Tallinn;

4) kaitstud ja abistatud tallinlane – maandatud riskidega ja (sotsiaalselt) turvaline Tallinn;

5) kodu, tööd ja puhkust säästvalt ühendav ning väärtustav tallinlane – hubase, inspireeriva ja keskkonnasäästliku linnaruumiga Tallinn;

6) demokraatlikult ja sihipäraselt kohalikku omavalitsust teostavad tallinlased – teadmistepõhise juhtimise ning hea teeninduskultuuriga ja tulemuslikult töötavate linnaasutustega Tallinn.

13. juunil 2013 linnavolikogu otsustas Tallinna Linnavolikogu järgmise koosseisu liikmete arvu ja määras 2013. aasta valimisteks kindlaks valimisringkondade arvu, piirid ja mandaatide arvu. Erinevalt mitmetest viimastest Tallinna Linnavolikogu valimistest seekord põhimõttelisi muudatusi ei olnud ka seadustega tehtud. Järgmises Tallinna Linnavolikogus pidi olema 79 liiget, kes tuli valida kaheksa linnaosa lõikes. Valijate arvu muudatuse tõttu toimusid mõningad muudatused linnaosade mandaatide arvus (lisa 7).

13. juunil 2013 linnavolikogu kiitis heaks Tallinna linna ning Maksu- ja Tolliametiga vahel sõlmitava **halduslepingu** projekti, millega volitati Maksu- ja Tolliameti koguma (sh administreerima) linnavolikogu poolt kehtestatud müügimaksu ja reklaamimaksu ning leppida kokku kohalike maksude kogumise ja haldusülesande täitmise eest tasumise tingimustes.

Samal, 13. juuni istungil otsustas linnavolikogu asutada Tallinna avalike kogunemiste infosüsteem lühinimega tlnakis. Infosüsteemi koondatakse teave avalike ürituste, spordiürituste, ilutulestike ja avalike koosolekute kohta.

13. juuni 2013. aasta linnavolikogu istungil otsustati asutada Tallinna Keskkonnaameti hallatav asutus Tallinna Jäätmekekeskus. Samal istungil linnavolikogu otsustas **Tallinna linna kandideerimise 2018. aasta Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile** (vt ptk 8).

13. juunil 2013 linnavolikogu otsustas pärast aastaid kestnud vaidlusi müüa Tallinna linna omandis olevad ja rohkem barakkidele sarnanevad Vene-Balti Laevaehitustehase tööliste elamud ja muud teenindushooned. Need olid rajatud valdavalt sajand tagasi ja olid omal ajal eesrindliku planeeringuga. Tulevikus peale arendustegevust oleks see mereäärne piirkond (ca 5 km Tallinna vanalinnast) kindlasti väga atraktiivne. Kopli liinide kinnistud (kokku 82 kinnistut 17 hektaril) otsustati müüa kombineeritud pakkumise korras ühtse müügiobjektina alghinnaga 1,5 miljonit eurot. 2009. aasta 5. veebruaril oli linnavolikogu kehtestanud Kopli liinide ja lähiala detailplaneeringu, mille kohaselt on võimalik Kopli liinide projektiga hõlmatavale alale ehitada kuni 527 korteriga ühe- kuni viiekorruselisi korterelamuid ja 38 ühepereelamut. 22. augustil 2013 linnavolikogu otsustas 1. septembril 2013 asutada Kesklinna Valitsuse hallatava asutusena Raua Saun. Samal, 22. augusti istungil linnavolikogu otsustas võtta vastu Lasnamäe tööstusalade üldplaneeringu; kiitis heaks meetmed Tallinna teede seisundi parandamiseks aastatel 2013–2018 ning otsustas nimetada Liivalaia Gümnaasiumi Tallinna Südalinna Kooliks ja Õismäe Kooli Tallinna Kadaka Põhikooliks.

19. septembril 2013 linnavolikogu otsustas anda volitused **halduslepingute** sõlmimiseks Kaitseressursside Ametiga asendusteenistuse läbiviimiseks linna hallatavates asutustes linna sotsiaalteenuseid osutavate asutuste juhtidele ja nende munitsipaalüldhariduskoolide, kus on hariduslike erivajadustega õpilaste klassid, direktoritele.

19. septembril 2013 linnavolikogu otsustas asutada Tallinna piletimüügisüsteemi andmekogu lühinimega tlnpilet. Muuhulgas seati eesmärgiks

süsteemiseerida andmed sõidunõudluse määramiseks ja liinivõrgu optimeerimiseks ühistranspordi arengu eesmärkidel jne.

3. oktoobril 2013 linnavolikogu kiitis heaks **Tallinna ajaloo üldkäsitluse koostamise** ja väljaandmise aastatel 2014–2019, andis volitused Tallinna Linnaarhiivi juhatajale Küllö Arjakasele ning nõustus selle ajaloo koostamise ja väljaandmise kogueelarvega aastatel 2014–2019 summas kuni 159 115 eurot.

3. oktoobri 2013 linnavolikogu istungil otsustati asutada Tallinna universaaltoetuste andmekogu, lühinimega **tlununto**. Andmekogu asutati Tallinna linna eelarve vahenditest finantseeritavate universaalsete sotsiaaltoetuste määramiseks ja maksmiseks. Andmekogus peetakse arvestust isikute, kellele toetusi määratakse, üle.

Samal, 3. oktoobri istungil linnavolikogu otsustas asutada 10. oktoobril 2013 Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatava asutusena Raekoja plats 18 asuva Hopneri Maja, mis 1. oktoobrist 2014 nimetati Kesklinna Vaba Aja Keskuseks. Maja (Keskuse) asutamise eesmärgiks oli selle kujundamine linnaelanike, mittetulundusühingute, teiste organisatsioonide, turistide kaasamis- ja kultuuri- ning vaba aja teenuste osutamise ja vahendamise keskuseks.

4.7. 2013 sügis – 2017 sügis

2013. aasta 20. oktoobril toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel omasid vastavalt Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusele¹⁴⁴ hääletamisõigust vähemalt 18-aastased Eesti ja Euroopa Liidu kodanikud ning teiste riikide kodanikud, kelle püsiv elukoht (elukoht, mille aadressandmed on kantud Eesti rahvastikuregistrisse), asus vastavas vallas või linnas. Tallinna Linnavolikogu valimistel andis oma hääle 218 505 valijat, neist e-hääli oli 47 789 ehk 21,9% häälte üldarvust.

Valimisaktiivsus oli Tallinnas 64,1% (märgatavalt suurem Eesti keskmisest – 58,0%). Võrdluseks kümme aastat varem – 2005. aasta valimistel oli Tallinnas hääletanuid 136 582. Tookordsetel valimistel oli e-hääletanuid 3824 ehk suhteliselt kümme korda vähem – 2,8% hääletanute üldarvust. 2013. aasta sügisel sai 79-liikmelises Tallinna Linnavolikogus Eesti Keskerakond taas absoluutse enamuse¹⁴⁵.

Erakond	Mandaate	Saadud häälest, %	Linnavolikogu kohtadest, %
Eesti Keskerakond	46	52,67	58,2
Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	16	19,18	20,3
Eesti Reformierakond	9	10,61	11,4

¹⁴⁴ RT I, 01.11.2012, 7

¹⁴⁵ <http://kov2013.vvk.ee/city-results.html>

Sotsiaaldemokraatlik Erakond	8	9,92	10,1
------------------------------	---	------	------

Valimiskünnist ei ületanud Vaba Tallinna Kodanik Valimisliit (4,01%); Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (2,72%); Valimisliit Tallinna Rohelised (0,46%); Üle-eestiline Valimisliit (0,19%); üksikkandidaadid (0,17%); Valimisliit Rodina (0,02%). Huvitav on märkida, et Valimisliit Rodina sai kõigest 49 häält, mis oli isegi vähem üksikkandidaatidele antud häältest (383)¹⁴⁶.

Tallinna Linnavolikogu valimistulemuste põhjal oli kaheksa linnaosa halduskogudes (vt ptk 6) aastatel 2013 – 2017 kokku 166 liiget (lisa 8).

Tallinna Linnavolikogu uue koosseisu esimesel istungil 7. novembril 2013. aastal valiti **linnavolikogu esimeheks taas Toomas Vitsut**. Otsustati linnavolikogule valida üks aseesimees – Toivo Tootsen.

14. novembri 2013. aasta Tallinna Linnavolikogu erakorralisel istungil valiti **Tallinna linnapeaks taas Edgar Savisaar**. Linnapea ettepanekul moodustati 7-liikmeline linnavalitsus ja selle koosseisu kinnitati abilinnapeadena T. Aas; K. Klandorf; M. Kõlvart; M. Martinson; A. Sarapuu ja E. Võrk. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

14. novembri 2013. aasta linnavolikogu istungil otsustati moodustada kümme linnavolikogu komisjoni ja valiti nende esimehed:

- 1) haridus- ja kultuurikomisjon (esimees K. Laanmäe);
- 2) innovatsioonikomisjon (esimees A. Kollist);
- 3) keskkonnakomisjon (esimees R. Ratas);
- 4) korra- ja tarbijakaitsekomisjon (esimees J. Poljakov);
- 5) linnamajanduskomisjon (esimees A. Birov);
- 6) linnavarakomisjon (esimees L. Mihhailov);
- 7) rahanduskomisjon (esimees T. Vitsut);
- 8) revisjonikomisjon (esimees H. Matto);
- 9) sotsiaal- ja tervishoiukomisjon (esimees E.-J. Truu);
- 10) õiguskomisjon (esimees M. Tšernogorova).

Võrreldes eelmise linnavolikogu koosseisuga tehti kaks muudatust, kuid komisjonide arv jäi samaks. Uue komisjonina moodustati innovatsioonikomisjon ning ühendati korrakaitse- ja tarbijakaitsekomisjon.

12. detsembril 2013 linnavolikogu otsustas muuta oma 25. veebruari 2010 otsusega asutatud Tallinna haljastute infosüsteemi nimetust ja nimetada see ümber Tallinna haljastute infosüsteemiks, lühinimega tlnhaljastud ning otsustas muuta oma 2. aprilli 2009 otsust ja nimetada Tallinna linna koerteregister ümber Tallinna lemmikloomaregistriks.

19. detsembril 2013 linnavolikogu otsustas lõpetada SA Keskkonnakogu 1. jaanuaril 2014. aastal.

19. detsembri 2013. a Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2014. aasta eelarve. 2014. aastast hakati Tallinnas linnaeelarve koostamisel elanikke rohkem kaasama. Demokraatlikule ühiskonnale väga oluline tunnus on **elanike osalemine kohalikus omavalitsemises** ja seda mitte ainult volikogu valimisega. Kohalikku eelarvet reguleerivate seaduste alusel on elanikel õigupoolest alati olnud meil võimalus avaldada oma arvamusi nii eelarve projekti kui ka vastuvõetud eelarve

¹⁴⁶<http://kov2013.vvk.ee/city-results.html>

kohta. Paraku elanikud erilist aktiivsust ei ole ilmutanud. Seetõttu on vaja kasutada uusi, elanikke aktiviseerivaid võtteid. Viimastel aastatel on järjest enam meie valdu ja linnu (Tartu jpt) hakanud eelarve koostamisel kasutama nn kaasavat eelarvet. See, 1989. aastal Brasiiliast (Porto Alegre linnast) alguse saanud meetod tähendab, et üks osa (mingi summa või mingi protsent kohalikust eelarvest) jagatakse vastavalt elanike konkreetsetele ettepanekutele (eelkõige taristu arendamise valdkonnas).

Tallinn algatas elanikke linna arendamisse laiemalt kaasava projekti 2013. aastal. Selle käigus koguti linnaosades elanikelt mõtteid ja ideid ning vaieldi need mõttetalgutel läbi, protsessi kaasati ka valdkondade eksperdid. Tulemusena valmis „**Tallinna positiivne programm 2014–2018**”, milles lepiti kokku eesmärgid ja tegevused järgmiseks viieks aastaks. Ennast õigustanud programmi otsustati jätkata ka 2017. aastal ning 9. märtsil 2017 algatas Tallinna Linnavolikogu „**Tallinna positiivse programmi 2018–2022**” koostamise. Linnaosade valitsustele tehti ülesandeks koguda linnaelanikelt, kodanikeühendustelt, mittetulundusühendustelt ja muudelt organisatsioonidelt ideid linnaelu parendamiseks ja linnakeskkonna arendamiseks. Tehtud ettepanekutega tuleb linnavalitsusel võimalusel arvestada linna arengukava, eelarvestrateegia ja eelarvete koostamisel ning Tallinna innovaatiliste lahenduste teekaardi objektide elluviimisel.

23. jaanuaril 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas messitoetuse andmise korra. 20. veebruaril 2014 linnavolikogu kehtestas Tallinna Linnavolikogu ja halduskogu tööst osavõtu eest makstava tasu suuruse ja maksmise korra.

6. märtsil 2014 Tallinna Linnavolikogu andis oma seisukoha Harju maakonna kuue valla ühise ettepaneku kohta **maakonnaplaneeringus Rail Balticu raudteetrassi koridori asukoha määramiseks**. Vabariigi Valitsus oli 12. aprillil 2012 oma korraldusega nr 173 „Maakonnaplaneeringute koostamise algatamine Rail Balticu trassi koridori asukoha määramiseks” algatanud võimalikud trassivariandid Harju maakonnas. Tallinna linn toetas viie Harju maakonna valla – Jõelähtme, Rae, Kiili, Saku, Kose ja Rapla maakonna Kohila valla – ettepanekut määrata Harjumaal Rail Balticu trassivariandiks 12A tingimusel, et Sakust kuni Lagedini kulgeb Rail Baltic ettepanekus välja pakutud trassil Tallinna ringtee kõrval ja ühendub seejärel trassikoridoriga 11B. Juhul, kui on võimalik Rail Balticu reisirongide trassi planeerimine eraldi kaubavedudest, olemasolevas raudteekoridoris trassil 12A, ja see ei too kaasa negatiivseid mõjusid, on Tallinna linn valmis ka seda varianti täiendavalt kaaluma. Rail Balticu reisirajatevedu Eestis peab algama ja lõppema Tallinnas. Tallinna linn on seisukohal, et väljapakutud trassivariant lahendaks olulisel määral ka Tallinna lõunapoolse raudtee möödasõidu küsimuse, mis on vajalik nii Tallinna linna pikaajalisest arengust lähtuvalt ja linnasiseste riskide vähendamiseks kui ka Paldiski sadamate arenguks, mis on olulise riikliku tähtsusega ülesanne.

20. märtsil 2014 linnavolikogu delegeris Kutseõppeasutuse seaduses kutseõppeasutuse pidaja pädevusse antud ülesanded osaliselt Tallinna Linnavalitsusele ja Tallinna Haridusameti juhatajale. 15. mail 2014 linnavolikogu muutis oma 15. novembri 2007 määrust "Huvikooli seaduses kooli pidaja pädevusse antud ülesannete delegerimine Tallinna Linnavalitsusele või Tallinna Haridusameti juhatajale." 20. märtsil 2014 linnavolikogu otsustas 1. aprillil 2014 asutada Tallinna Spordi- ja Noorsooameti huvikool Tallinna Spordikool.

20. märtsil 2014 tegi linnavolikogu mitmed otsused haridusasutuste ümberkorraldamisel. Tallinna 37. Keskkool ja Tallinna Arte Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Arte Gümnaasiumiks; Karjamaa Gümnaasium korraldati ümber Karjamaa Põhikooliks; Tallinna Mahtra Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Mahtra Põhikooliks; Lasnamäe Üldgümnaasium korraldati ümber Tallinna Merekalda

Kooliks; Tallinna Ranniku Gümnaasium ja Ehte Humanitaargümnaasium korraldati ümber Ehte Humanitaargümnaasiumiks; Tallinna Juhkentali Gümnaasium ja Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium korraldati ümber Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasiumiks; Tallinna Mustamäe 1. Lasteaed-Algkool korraldati ümber Tallinna Tammetõru Lasteaiaks.

17. aprillil 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada Ühistupanga Asutamise Sihtasutuse. 21. mail 2014 avati Lasnamäel Tallinna soodsaime ostukorviga Linnapood (LIPO).

15. mail linnavolikogu otsustas algatada Lasnamäe linnaosa arengukava koostamise ja kehtestas lähteülesande. Samal 15. mai istungil linnavolikogu kehtestas avaliku liiniveo laevaliini Tallinn-Aegna-Tallinn sõidupiletite hinnad ja sõidu eest tasumise korra.

29. mail 2014 linnavolikogu kehtestas Tallinna **kohanime määramise korra**, mille kohaselt Tallinnas määratakse kohanimi järgmistele nimeobjektidele: 1) linnaosale; 2) asumile; 3) ühissõidukipeatusele; 4) sadamale; 5) teele, tänavale, väljakule või muule Tallinna territooriumil asuvale nimeobjektile.

Samal istungil kehtestas volikogu restaureerimistoetuse andmise korra ning Tallinna linnas avaliku ürituse korraldamise ja pidamise korra ning muutis oma 21. märtsi 2013 määrust "Korruptsioonivastase seaduse rakendamine". 29. 05.2014 linnavolikogu istungil otsustati 1. juunil 2014 asutada Tallinna Spordi- ja Noorsooameti hallatav asutus Tondiraba Spordikeskus ning 1. augustil 2014 avati Tondiraba Spordikeskuse jäähall.

12. juunil 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas noorte keskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamise, määrates kindlaks Tallinna Spordi- ja Noorsooameti ning linnaosade valitsuste ülesanded noorsootöö teenuste korraldamisel ning noorsootöö teenuste osutamise nõuded. Samal, 12. juuni linnavolikogu istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Noorsootöö Keskus ja nimetada alates 1. oktoobrist 2014 ümber Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatav asutus Hopneri Maja Kesklinna Vaba Aja Keskuseks ja Nõmme Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Nõmme Sotsiaalkeskus Nõmme Vaba Aja Keskuseks.

12. juunil 2014 linnavolikogu kehtestas koolieelsete eralasteasutuste toetamise korra, kus muuhulgas sätestati, et eralasteasutuste pidajale makstav toetus on võrdne Tallinna Haridusameti haldusala koolieelsete lasteasutuste kulude jaotamise aluseks oleva summaga ühe lapse kohta. Samal, 12. juuni istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2015–2018, kinnitas linna 2014. aasta esimese lisaeelarve ja kehtestas Tallinna linna ametiasutuste palgajuhendi. 12. juunil 2014 linnavolikogu kinnitas Tallinna vanalinna arengukava 2014–2021.

21. augustil 2014 Tallinna Linnavolikogu kehtestas ööpäevases hoolekandeaasutuses hooldamise teenuse eest linnaeelarve vahenditest osalise tasumise korra. Samal, 21. augusti linnavolikogu istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Mürakaru Lasteaed ja Siisikese Lasteaed Tallinna Mürakaru Lasteaiaks ning Tallinna Päikesejänku Lasteaed ja Tallinna Liivalaia Lasteaed Tallinna Päikesejänku Lasteaiaks. 18. septembril 2014 linnavolikogu kehtestas Tallinna linna kohtus esindamise ja õigusteenuse kasutamise korra. 30. oktoobril 2014 linnavolikogu otsustas Merivälja Kooli põhikooliks ümberkorraldamise.

13. novembril 2014 Tallinna Linnavolikogu otsustas esitada haridus- ja teadusministrile ettepaneku Tallinnasse riigigümnaasiumide asutamise raames luua eesti kultuurile ja ühiskonnale keskenduv nüüdisaegne haridusasutus, *Collegium Estonicum*. Samal istungil otsustas linnavolikogu taotleda Vabariigi Valitsuselt luba kasutada gümnaasiumis õppekeelena vene keelt või kakskeelset õpet (eesti ja vene

keel) järgmistes Tallinna munitsipaalühikoolides: Tallinna Linnamäe Vene Lütseum – vene õppekeel; Haabersti Vene Gümnaasium – vene õppekeel; Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasium – vene õppekeel; Tallinna Tõnismäe Reaalkool – vene õppekeel; Tallinna Mustjõe Gümnaasium – kakskeelne õpe.

13. novembril 2014 linnavolikogu võttis vastu otsuse asutada 1. detsembril 2014 Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Lasnamäe Saun. 11. detsembril 2014 linnavolikogu kinnitas Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti põhimääruse. Samal 11. detsembri istungil linnavolikogu otsustas Tallinna Kiisupere Lasteaia ja Tallinna 9. Lasteaia ümberkorraldamise Tallinna Kiisupere Lasteaiaks.

18. detsembril 2014 linnavolikogu kinnitas Tallinna 2015. aasta eelarve.

22. jaanuaril 2015 linnavolikogu otsustas Lasnamäe Gümnaasiumi ja Tallinna Paekaare Gümnaasiumi ümber korraldada Lasnamäe Gümnaasiumiks. 5. veebruaril 2015 linnavolikogu tegi linnavalitsusele ülesandeks korrastada Paul Kerese mälestusmärk tänases asukohas hiljemalt 07. jaanuariks 2016, Paul Kerese 100. sünniaastapäevaks.

19. veebruaril 2015. aastal Tallinna Linnavolikogu tegi Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust nii, et üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksuses oleks volikogu alammäär 51 liiget. Seda ettepanekut ei toetatud ning neli aastat hiljem, linnavolikogu 24. jaanuari 2019. aasta istungil otsustati esitada Vabariigi Valitsusele uus ettepanek sätestada seaduses, et üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksustes peaks olema vähemalt 63-liikmeline volikogu (nagu oli kahel valimisperioodil aastatel 2002–2009), mis võiks jõustuda alates 2021. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest. (vt ptk 5).

19. veebruaril 2015 linnavolikogu kinnitas Tallinna linnapiirkonna jätkusuutliku arengu strateegia. Strateegia üldeesmärk on pealinna ja seda ümbritseva üheksa omavalitsuse (Maardu ja Saue linnad ning Harku, Jõelähtme, Kiili, Rae, Saku, Saue ja Viimsi vallad) ühiste plaanide kokkuleppimine regiooni arendamiseks perioodil 2015 – 2020. Strateegia oli koostatud lähtuvalt Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavast, Siseministeeriumi juhistest ning teistest asjakohastest alusdokumentidest. Keskendutud on teemadele, mille puhul on linnapiirkonna valdadel ja linnadel vajadus ja huvi teha koostööd ning välja on jäetud valdkonnad, mis lahendatakse eraldiseisvalt või vähemaid osalisi hõlmavas ühistegevuses.

Seoses linnavolikogu esimehe Toomas Vitsuti valimisega Riigikogusse otsustas (otsus nr 60) Tallinna Linnavolikogu 30. aprillil 2015. aastal valida **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Kalev Kallo**. 28. mail 2015 valiti Tallinna Linnavolikogu aseesimeheks Lauri Laats.

30. aprillil 2015 otsustas linnavolikogu asutada Tallinna personali- ja palgaarvestuse andmekogu, lühinimega tlnypis. 14. mail 2015 Tallinna Linnavolikogu otsustas liituda rahvusvahelise linnaliikuvuse ja transpordipoliitika võrgustikuga IMPACTS (vt ptk 8). Samal, 14. mai istungil linnavolikogu kinnitas Lasnamäe linnaosa arengukava 2015–2020 (vt ptk 6). 28. mail 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas toimetulekutoetuse määramiseks eluruumi alaliste kulude piirmäärad.

11. juunil 2015 linnavolikogu delegeeris Ühistranspordiseadusega kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele. Samal, 11. juuni istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna linna omandis olevate tänavate seisunditaseme tõstmise ja hooldustsükli ajad. 11. juuni istungil linnavolikogu otsustas Tallinna linna osalemise asutajana tulundusühistu Eesti Ühistupank asutamisel. 11. juunil 2015 linnavolikogu kinnitas Tallinna haldusterritooriumil 11 ühisveevarustuse tegevuspiirkonda ja 10 ühiskanalisatsiooni tegevuspiirkonda.

Samas tunnistati kehtetuks linnavolikogu 30. oktoobri 2014 otsus „Tallinna ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni tegevuspiirkondade ja nende piiride kirjelduste kehtestamine”. Samal, 11. juuni linnavolikogu istungil otsustati taotleda Vabariigi Valitsuselt luba kasutada vene keelt gümnaasiumi õppekeelena Vana-Kalamaja Täiskasvanute Gümnaasiumis.

11. juunil 2015 linnavolikogu otsustas algatada **programmi „Tallinn – vaba interneti linn”**. Programmi elluviimiseks tehti linnavalitsusele ülesandeks viia läbi uuringud, eesmärgiga selgitada välja Tallinna linnas tasuta traadita interneti kättesaadavus ja ühenduste kvaliteet; lähtudes uuringu tulemustest määrata kindlaks piirkonnad ning ettevõtted, asutused ja organisatsioonid, kus Tallinna linnal on otstarbekas tagada oma vahenditega või koostöös teiste isikutega tasuta traadita interneti kättesaadavus; esitada ettepanekud ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide kaasamiseks programmi.

11. juunil 2015 Tallinna Linnavolikogu tegi uudse ettepaneku teenekate linnaedendajate tunnustamiseks, paigaldades teenekate Eesti Vabariigi ja Tallinna linnaedendajate ja loomeinimeste tunnustamiseks **Tallinna parkidesse nimelised pingid** inimestele, kes on linna arengusse panustanud.

30. septembril 2015. aastal kõrvaldas Harju Maakohus E. Savisaare Tallinna linnapea ametist, põhjendades seda eesmärgiga vältida kriminaalasja kaasatud tunnistajate mõjutamist kriminaaluurimise ajal. **Linnapea kt-ks nimetati T. Aas**. 2018. aasta detsembris Riigikohus vabastas korruptsioonis süüdistatava Tallinna endise linnapea ja Keskerakonna eksjuhi Edgar Savisaare tema tervisliku seisundi tõttu kohtumenetlusest.

1. oktoobril 2015 otsustas linnavolikogu kiita heaks Tallinna liitumise Euroopa Komisjoni Euroopa linnadele suunatud ja Euroopa Liidu 16. aprillil 2013 vastu võetud **kliimamuutusega** kohanemise strateegia üldeesmäärke toetava **linnapeade pakti** algatusega „*Mayors Adapt*”, milles kutsutakse linnasid (ja kõiki kohaliku omavalitsuse üksusi) üles suurendama valmisolekut ja suutlikkust reageerida kliimamuutuste mõjule. Kliimamuutuste teema aktuaalsust kinnitab ka asjaolu, et neli aastat hiljem, 4. aprillil 2019. aastal kiitis linnavolikogu heaks Tallinna liitumise linnapeade kliima- ja energiapaktiga. Sellega kinnitati valmidust jätkata eelmiste linnapeade paktiga alustatud protsessi ning sätestati „*Mayor Adapt*” algatusega seatud eesmärkide täitmise tegevusi (vt ptk 8).

11. oktoobril 2015 linnavolikogu kehtestas Lasnamäe tööstusalade üldplaneeringu ja otsustas, et üldplaneeringu kehtestamisel muutub kehtetuks linnavolikogu 11. jaanuari 2001 määrusega kehtestatud Tallinna üldplaneering Lasnamäe linnaosas Peterburi maanteest lõuna pool asuval tööstusalal, mis hõlmab Ülemiste, Sõjamäe ja Vao asumeid.

15. oktoobril 2015 linnavolikogu kehtestas Tallinna taksoveonõuded. Määrusega kehtestati: 1) taksoveol kasutatavatele sõidukitele esitatavad nõuded; 2) taksoveoteenuste hinnakirjale esitatavad nõuded; 3) taksoveoteenuste loetelu, millele vedaja võib hinna kehtestada; 4) taksoveoteenuste hindade kõrgeimad lubatavad määrad.

Üks Tallinna probleemsemaid suurobjekte on kogu omariikluse taastamise järgselt olnud amortiseerunud **Tallinna Linnahall**, kus 1980. aastate lõpus 1990. aastate algul toimusid suured poliitilised rahvakoosolekud. 29. oktoobril 2015 luges Tallinna Linnavolikogu lõppenuks läbirääkimised *Tallinn Entertainment LLC*-ga linnahalli ja sellega piirnevate kinnistute arendamiseks ning tegi Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks esitada 4. aprilliks 2016 linnavolikogule linnahalli rekonstrueerimise kava ja sellega piirnevate kinnistute arendamise kava

(müügiettepanek). Nii varasema hoonestusõiguse seadmisel (linnavolikogu 21. detsembri 2006. aasta otsus) kui ka ühissettevõtte loomisel sai takistuseks linnahalli rekonstrueerimise suur maksumus võrreldes piirkonna arendamise üldise ärilise tulukusega, mistõttu tuleb rekonstrueerimiseks vajalik raha näha ette linnaelarves ja projekti finantseerimiseks võõrandada linnahalli ümbritsevad kinnistud.

Linnavalitsus moodustas 7. oktoobril 2015 ajutise komisjoni linnahalli rekonstrueerimise ja ümbritsevate alade arendamise koordineerimiseks. Arenduskava väljatöötamise eeltoimingute tegemiseks andis linnavalitsus 16. detsembri 2015 korraldusega Mere pst 20 asuva linnahalli hoone üürile munitsipaalfirmale Tallinna Linnahalli Aktsiaselts. 5. mail 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna Linnahalli rekonstrueerimise kava ja sellega piirnevate kinnistute arenduskava. Juba 2016 ja 2017 toimunud läbirääkimiste tulemusel Vabariigi Valitsusega (peaminister endine Tallinna linnapea Jüri Ratas) loodab Tallinna linn selles mahukas töös riigi keskvalitsuse abile.

10. detsembril 2015 Tallinna Linnavolikogu kehtestas koolieelsete munitsipaallasteasutuste kulude vanemate poolt kaetava osa määra.

Samal, 10. detsembri 2015 istungil kinnitas linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja teenistuskohdade koosseisu alates 1. jaanuarist 2016. Kokku oli Tallinna linnas 1427,7 teenistuskohhta. Võrreldes kümme aastat varasemaga olid oluliselt vähenenud linnaosade valitsuste teenistuskohdade koosseisud.

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2016. aasta 1. jaanuaril¹⁴⁷

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid (sulgudes 2006. aasta)
Linnavolikogu Kantselei	34	Haabersti Linnaosa Valitsus	33,5 (52)
Linnavalitsus	7	Tallinna Kesklinna Valitsus	64 (92)
Linnakantselei	294	Kristiine Linnaosa Valitsus	40,2 (59)
Ettevõtlusamet	61	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	86 (129)
Haridusamet	104	Mustamäe Linnaosa Valitsus	51 (97,5)
Keskkonnaamet	33,5	Nõmme Linnaosa	41,5 (61,5)

¹⁴⁷ <https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=132485>

		Valitsus	
Kommunaalamet	50	Pirita Linnaosa Valitsus	24 (30)
Kultuuriväärtuste Amet	16	Põhja-Tallinna Valitsus	63 (97,5)
Linnaplaneerimise Amet	98,5		
Linnavaramet	60		
Munitsipaalpolitsei Amet	110		
Perekonnaseisumet	29,5		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	29,0		
Spordi- ja Noorsooamet	28		
Transpordiamet	50		
Linnaarhiiv	27		
	KOKKU	1427,7	

17. detsembril 2015 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2016. aasta eelarve.

28. jaanuaril 2016 linnavolikogu otsustas korraldada Tallinna Spordikooli huvikoolist ümber saavutussporti korraldavaks Tallinna Spordi- ja Noorsooameti hallatavaks linna spordiasutuseks 1. septembriks 2016. Samal, 28. jaanuari linnavolikogu istungil, otsustati määrata Tallinna Haridusameti hallatav asutus Lasnamäe Laste keskus Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatavaks asutuseks 1. veebruarist 2016. Samuti 28. jaanuari istungil otsustati asutada andmekogu nimetusega Tallinna välireklaami- ja teabekandjate ning reklaamimaksu järelevalveliste menetluste andmekogu, lühinimega TERA.

25. veebruaril 2016 Tallinna Linnavolikogu delegeeris Sotsiaalhoolekande seaduse, Lastekaitseaduse, Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse ja Riigilõivuseadusega kohaliku omavalitsuse üksuse pädevusse antud ülesanded Tallinna Linnavalitsusele või Tallinna Linna Sotsiaal- ja Tervishoiuametile või linnaosa valitsustele. Samal, 25. veebruari istungil linnavolikogu kehtestas Tallinna supelrandade kasutamise ja hooldamise korra.

25. veebruaril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas projekti „Fassaadid korda” raames korterelamuid energiatõhusamaks muutvate korteriühistute toetamise korra. 25. veebruaril 2016 linnavolikogu kehtestas Tallinna supelrandade kasutamise ja hooldamise korra. See kord haarab Tallinna linna haldusterritooriumil asuvaid supluskohti, kus osutatakse suplushooajal ka rannavalveteenust. Need on Haabersti linnaosas Harku järve ja Kakumäe supluskoht; Pirita linnaosas supluskoht Pirita ning Põhja-Tallinna linnaosas Pelgurand / Stroomi ja Pikakari supluskoht.

24. märtsi 2016 linnavolikogu istungil määrati Tehnovõrkude Ehituse OÜ vee-ettevõtjaks Tallinna ühisveevarustuse ja -kanalisatsiooni Kakumäe tegevuspiirkonnas. Samal, 24. märtsi linnavolikogu istungil otsustati Tallinna Lasteaia

Nõmmekannike ja Tallinna Lasteaia Mikumanni ümber korraldada Tallinna Lasteaiaks Nõmmekannike.

7. aprillil 2016 otsustas Tallinna Linnavolikogu avaldada umbusaldust linnavolikogu revisjonikomisjoni esimehele Hanno Mattole ja valis 21. aprillil revisjonikomisjoni esimeheks Erki Noole. Samal, 7. aprilli istungil otsustas linnavolikogu korraldada Kesklinna Vaba Aja Keskuse ja Kristiine Sotsiaalmaja tegevus ümber 1. maiks 2016 ning anda Kesklinna Vaba Aja Keskuse Kesklinna noorte keskuse osakond, mis tegutseb Sõpruse pst 4a, üle Kristiine Sotsiaalmajale.

5. mail 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas ettevõtlusinkubaatorite tegevuse korraldamise ning teenuste taotlemise ja taotluse menetlemise korra. Kord reguleerib Sihtasutuse Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid inkubaatorite tegevuse korraldamist, osutatavate teenuste taotlemist ja taotluste menetlemist ning Tallinna linna eelarves inkubaatorite tegevuse korraldamiseks ja teenuste pakkumiseks ette nähtud toetuse kasutamist ja sellekohast aruandlust. Inkubaator osutab inkubatsiooniteenust (ettevõtja ärimudeli ja -plaani, aga ka rahastamistaotluste, ekspordiplaani alane jms nõustamine jne) ning äriruumiteenust (äriruumi kasutamine; vastuvõtusekretäri teenus; sisustatud nõupidamisruumi kasutamine; internetiühendus, sh WiFi jne)

19. mai 2016 Tallinna Linnavolikogu istungil kinnitati Tallinna **innovaatiliste lahenduste teekaart**, kus objektid toodi kolme ajahorisondiga:

1. Lähiperspektiivis realiseeritavad objektid:

- 1) jalgrataste kasutamisevõimaluste arendamine;
- 2) kogukondlik linnapõllumajandus;
- 3) meretramm;
- 4) nutilahendused Tallinna elanikele ja külalistele;
- 5) Vabaduse väljaku teise etapi väljaehitamine;
- 6) õhus leviv vaba internet.

2. Keskpikas perspektiivis realiseeritavad objektid:

- 1) isesõitvate autode pilootprojekt;
- 2) kergliiklusteede arendamine;
- 3) kesklinna ja sadamate sidumine kõnniteede ja kergliiklusteedega.

3. Pikemas perspektiivis realiseeritavad objektid:

- 1) Rail Balticu ja Ülemiste ühistranspordisõlme arendamine;
- 2) Tallinna-Helsingi tunnel.

Tallinna Linnavolikogu 19. mai 2016 istungil otsustati linna osalemine Ühtekuuluvusfondi välisprojektis „Haabersti ristmiku rekonstrueerimine Tallinnas”.

2. juunil 2016 linnavolikogu kinnitas Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017 – 2020 (vt ptk 7).

Järjekordne näide **Tallinna koostööst naabervaldade või -linnadega** on 2. juunil 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu otsus volitada Tallinna Linnavalitsust sõlmima Tallinna ühtsesse piletisüsteemi kuuluva bussiliini Saue valda ulatuva lõigu rahastamise kokkulepe Saue Vallavalitsuse ja Harju Maavalitsusega. Samal, 2. juuni istungil linnavolikogu kehtestas reovee kohtkäitluse ja ära veo eeskirja.

Riigikogu võttis 7. juunil 2016 vastu Riigikogu liikme staatuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse (**nn kahe tooli seaduse**), mis jõustus 16. oktoobril 2017. Seaduse muudatus mõjutab kahtlemata kõige enam Tallinna Linnavolikogu koosseisu, aga seaduse muudatuse vaidlustasid Riigikohtus mitme valla volikogud, kes taotlesid selle Põhiseaduse vastaseks tunnistamist. 16.

mail 2017 Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium otsustas¹⁴⁸, et Riigikohtu hinnangul ei ole muudatus Põhiseadusega vastuolus, mistõttu jättis kohus volikogude taotlused rahuldamata. Riigikohus mõõnis otsuses, et Riigikogu ja volikogu liikme mandaadi ühitamine võib soodustada üleriigilise ja kohaliku poliitilise otsustustasandi teatavat põimumist. Riigikohtu otsuse järgi ei nõua omavalitsuse autonoomia põhimõtte, et kohaliku elu küsimusi otsustavatel inimestel ei oleks vähimatki puutumust riigielu küsimuste otsustamisega. Olukord, kus Riigikogu liikmed mõistavad paremini kohaliku elu probleeme, tagab ka kohaliku omavalitsuse üksuste õiguste ja huvide laiemat arvestamist seadusandja tegevuses, märkis Riigikohtu Põhiseaduslikkuse Järelevalve Kolleegium.

Eesti tippjuristid, kes koostasid 2012. aastal avaldatud **Eesti Vabariigi Põhiseaduse Kommenteeritud väljaande**, väitsid suisa vastupidiselt¹⁴⁹.

Põhiseaduse paragrahvi 63 „Riigikogu liige ei tohi olla üheski muus riigiametis” on selle Kommenteeritud väljaande autorid selgitanud: „Kohaliku omavalitsuse, sh ka selle volikogu liikme ametikoha käsitlemine riigiametina PS § 63 lg 1 mõttes pole õige, sest PS eristab selgelt kohalikku omavalitsust täidesaatvast riigivõimust (vt §-d 14, 86 ja § 139 lg 1). Sellest, et kohalikule omavalitsusele riiklike kohustuste panemise tõttu (vt § 154 lg 2) võib kohaliku omavalitsuse volikogu liige osaleda täidesaatva riigivõimu esemeks olevate küsimuste otsustamisel, ei piisa selle ametikoha riigiametina käsitlemiseks.”

Ja veelgi olulisemana märgivad Kommenteeritud väljaande autorid: „Riigikogu ja kohaliku omavalitsuse volikogu liikme mandaatide ühitamine on siiski vastuolus PS §-st 4 ning § 154 lg-st 1 tulenevate huvide konflikti vältimise ja vertikaalse ning personaalse võimude lahususe põhimõtetega. Ühelt poolt võib selline mandaatide ühitamine Riigikogu liiget kallutada riikliku tähtsusega küsimusi käsitlema üksnes kohalikust vaatenurgast, teiselt poolt võib väheneda kohalike omavalitsuste iseseisvus kohaliku elu küsimuste otsustamisel, kui otsustajateks volikogudes on riigivõimu esindajad, kes võivad jätta kohalikud vajadused tagaplaanile. Riigikogu liikmena peab isik seisma riigi huvide, volikogu liikmena aga kohalike huvide eest ning need huvid võivad teatud juhtudel teineteisele vastanduda. Samuti tuleks suhtuda ka muu kohaliku omavalitsuse ametikoha ühitamisse Riigikogu liikme mandaadiga.”¹⁵⁰

Selle seaduse muudatusega 2016. aastal on sageli väidetud, et nüüd kaob nn peibutusparadi staatus, sest Riigikogu liige saab korraga teha mõlemat tööd. Paraku see, mida eelnevalt kirjeldati ja mis toimus Tallinna Linnavolikogus 14. oktoobril 2004. aastal, kui Riigikogu liikmel oli lubatud osaleda kohaliku omavalitsuse volikogus, näitab autori arvates, et meie poliitiline kultuur ei ole veel nii arenenud, et võiksime paljude lääneriikide (Soome jt) eeskujul seda nn kahe tooli mudelit kasutada.

25. augustil 2016 linnavolikogu otsustas osaleda asutajana Mustamäe Kiriku Sihtasutuses. Samal, 25. augusti istungil linnavolikogu otsustas algatada „Tallinna

¹⁴⁸ Riigikohtu 16. mai 2016. aasta otsus 3-4-1-11-16

¹⁴⁹ <http://www.pohiseadus.ee/ptk-4/pg-63/>

¹⁵⁰ <http://www.pohiseadus.ee/ptk-4/pg-63/>

rahvastiku tervise edendamise arengukava 2017–2021” koostamise linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks, et luua eeldused rahvaarvu säilitamiseks ja kasvuks, Tallinna elanike füüsilise ja vaimse tervise hoidmiseks ja parandamiseks ning elanike teadlikumaks tervisekäitumiseks.

2016. aasta augustis-septembris toimunud Vabariigi Presidendi valimistel oli taas vaja kokku kutsuda valimiskogu. Tallinna Linnavolikogu 8. septembri 2016. aasta istungil valiti järgmised kümme esindajat: Ants Leemets; Anto Liivat; Kalev Kallo; Toivo Tootsen; Leonid Mihhailov; Margarita Tšernogorova; Irina Antonjuk; Enno Tamm; Tarmo Kruusimäe ja Madis Kübar.

08. septembril 2016 kinnitas linnavolikogu **Tallinna Haigla** rajamise kava, kus märgitakse, et Aktsiaseltsi Ida-Tallinna Keskhaigla ja Aktsiaseltsi Lääne-Tallinna Keskhaigla ühendnõukogu 25.08.2015 koosolekul otsustati alustada Tallinna Haigla rajamisega, mille valmimisel ühinevad senised keskhaiglad ühtseks Tallinna Haiglaks. Uue haigla asukoht aadressil Narva mnt 129 ja 129b kindlustab eriarstliku statsionaarse ja ambulatoorse abi kättesaadavuse suurimas linnaosas.

22. septembril 2016 linnavolikogu otsuses „Ravikindlustusega hõlmamata isikutele tervishoiuteenuste osutamise korraldamine Tallinnas” tehti linnavalitsusele ülesandeks korraldada Tallinna linnas ravikindlustusega hõlmamata isikutele ambulatoorse ja statsionaarse eriarstiabi ning iseseisva õendusabi osutamine mahus: 1) ambulatoorset eriarstiabi vähemalt 2000 ravijuhtu kalendriaastas; 2) statsionaarset eriarstiabi korraga kuni 15 voodikohal; 3) iseseisvat õendusabi kuni 150 ravijuhtu kalendriaastas.

8. septembri 2016 linnavolikogu istungil otsustati nimetada Tallinna Kanutiaia Noortemaja ümber Tallinna Kanutiaia Huvikooliks. 20. oktoobril 2016 linnavolikogu otsustas asutada 1. detsembrist 2016 Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Tondiraba Huvikooli.

9. märtsil 2006 oli linnavolikogu algatanud Kristiine linnaosa üldplaneeringu koostamise. 10. detsembril 2015. aastal linnavolikogu võttis vastu Kristiine linnaosa üldplaneeringu (vt ptk 6).

3. novembril 2016 Tallinna Linnavolikogu kehtestas mittetulundustegevuse toetuse andmise korra. Toetuse andmise eesmärk on linna elanike ja organisatsioonide omaalgatuse, ühistegevuse ja kestva arengu toetamine kooskõlas linna ametiasutuste valdkondlike prioriteetidega. Toetuse liigid on projektitoetus ja tegevustoetus.

1. detsembril 2016 otsustas linnavolikogu asutada Tallinna Kultuuriameti hallatava asutusena Tallinna Kirjanduskeskuse. Kirjanduskeskuse olulised tegevusvaldkonnad on Anton Hansen Tammsaare ja Eduard Vilde elu ja kirjandusliku loominguga seotud materjalide kogumine, säilitamine, uurimine, väärtustamine, vahendamine ja eksponeerimine hariduslikel, teaduslikel ja elamuslikel eesmärkidel. Kirjanduskeskus täidab ka paljusid muid ülesandeid (teeb Tallinna kirjanikega seotud uurimistöid, uurib Tallinna linna kirjanduspärandit ja jälgib kirjanikega seotud mälu paikade (Tallinna Metsakalmistule maetud kirjanike hauad jm) olukorda jne).

15. detsembril 2016 Tallinna Linnavolikogu otsustas asutada infosüsteemi nimetusega **Tallinna õigusaktide infosüsteem**, lühinimega **tlnteele**. Selles infosüsteemis hakatakse edaspidi menetlema kõikide linna erinevate tasandite haldusakte, mida senini on menetletud 4-s erinevas infosüsteemis. 22. detsembril 2016 linnavolikogu kinnitas Tallinna 2017. aasta eelarve (vt ptk 7).

Tallinna üldplaneeringus kavandati linna ühe põhimagistraalina Põhjaväila, mis läbiks Balti jaama piirkonda, kulgedes piki Põhja puisteed ning Kopli ja Telliskivi tänavat. Juba 2009. aastal otsustas Tallinna Linnavalitsus planeeritud Põhjaväila Jõe tänava ja Narva maantee vahelise, suuresti mööda mereranda kulgeva

lõigu nimetada Reidi teeks. Ahtri ja Jõe tänava ristmiku ning Pirita tee ja Narva maantee ristmiku vahele kavandatud Põhjaväila lõigule nime valimise aluseks oli planeeritava tänava lähedus laevade sadamaeelsele ankrukohale ehk reidile. Lisaks toetas otsustamist see, et tegemist on teistest tänavanimedest hästi eristuva nimega. 19. mail 2016. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas linna osalemise Ühtekuuluvusfondi välisprojektis „Reidi tee ehitus Tallinnas”.

Tallinna Linnavolikogu valimiste sel perioodil pälvis rohket tähelepanu ning leidis nii tugevaid toetajaid kui ka vastalisi Reidi tee suurprojekt. Reidi tee esimene etapp, mis kulgeb Jõe tänavast Pikksilma tänavani, sai 2016. aastal heakskiidu. 2017. aastal sai Tallinna Linnaplaneerimise Ametist ehitusloa ka Reidi tee teine etapp, mis kulgeb Pikksilma tänavast Russalka ristmikuni¹⁵¹. Reidi tee järgnevast arendamisest kirjutame järgmises ptk-s.

26. jaanuaril 2017 Tallinna Linnavolikogu tegi Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks moodustada komisjon Voldemar Lenderile (esimene eestlasest Tallinna linnapea) ja tema abikaasale Elfriede Lenderile (asutas 1907 Tallinnas tütarlaste eragümnaasiumi, mis oli esimene tütarlaste kool Balti kubermangus) mälestusmärgi paigaldamiseks Eesti Vabariigi 100. juubeliaastaks.

23. veebruaril 2017 Tallinna Linnavolikogu kinnitas Merirahu kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava 2017–2027.

Linnavolikogu 9. märtsi 2017 istungil otsustati alata **Tallinna positiivse programmi 2018–2022** koostamine. Samuti 9. märtsi istungil otsustati Tallinna Piiri Lasteaia ja Tallinna Lasteaia Kaseke ümberkorraldamise Tallinna Lasteaia Kaseke ning Tallinna Lasteaia Südameke ja Tallinna Terakese Lasteaia ümber korraldamise Tallinna Lasteaia Südameke.

6. aprillil 2017 linnavolikogu otsustas asutada Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Lotte Lasteaia. Samal, 6. aprilli istungil linnavolikogu kehtestas Merimetsa roheala kaitse alla võtmise ja ala kaitse-eeskirja. 20. aprillil 2017 linnavolikogu kehtestas Haabersti linnaosa üldplaneeringu. Samal istungil linnavolikogu otsustas asutada Tallinna Haridusameti hallatava asutusena Tallinna Veerise Lasteaia. 4. mail 2017 Tallinna Linnavolikogu otsustas vastu võtta Nõmme linnaosa üldplaneeringu.

2017. aastal linnavolikogu tegi mitmeid otsustusi seonduvalt kaugküttepiirkondadega. 23. veebruaril 2017 kehtestati Merirahu kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava 2017–2027.

18. mail 2017 linnavolikogu kehtestas Tallinna kaugküttepiirkonna piirid, kaugküttevõrguga liitumise ja sellest eraldumise tingimused ja korra, kaugkütte üldised kvaliteedinõuded ja võrguettevõtja arenduskohustuse. 1. juunil 2017 linnavolikogu kehtestas Kadrioru kaugkütte võrgupiirkonna soojusmajanduse arengukava aastateks 2017–2027. 11. juunil 2017 linnavolikogu otsustas kehtestada Lasnamäe linnaosas Rahu tee, Peterburi tee ja Lagedi tee **mitmetasandilise ristmiku maa-ala detailplaneeringu**.

Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 2017. aasta istungil määrati 2017. aasta 15. oktoobri valimisteks Tallinna Linnavolikogu suuruseks 79 liiget ning jaotati mandaadid 8 valimisringkonna (linnaosa) lõikes (lisa 7). Ka sellel linnavolikogu istungil esitati küsimus mandaatide jaotusest linnaosade vahel. „Lasnamäe valimisringkonnas elab 119 180 inimest ja linnaosa saab 16 mandaati, aga Pirita

¹⁵¹ <http://www.adaur.ee/reidi-tee-teine-etapp-sai-ehitusloa/>

linnaosas elab 18 353 inimest ja linnaosa saab 7 mandaati. Kuidas saab seda vahet selgitada oma valijatele?” Linnasekretär T. Sepp vastas, et „selle üle on vaieldud ka Riigikohtus Tallinna linna ettepanekul¹⁵² ja see süsteem, mille riik on ette öelnud, et Tallinnas pooled mandaadid lähevad linnaositi võrdeliselt ja teine pool läheb vastavalt linnaosa valijate arvule, on tunnustatud proportsionaalseks... See on seaduse põhimõte ja see ei ole Tallinna otsustus.”¹⁵³

Linnavolikogu samal, 15. juuni istungil, võeti vastu linna eelarvestrateegia aastateks 2018–2021 ning kinnitati 2017. aasta I lisaeelarve (vt ptk 7). Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 2017. aasta istungil tehti põhimõtteline sotsiaalpoliitiline otsus, et linnaeelarvest hakatakse 1. septembrist finantseerima ka lasteaiaste toitolustamist.

Tallinna Linnavolikogu 20. juuni 2017. aasta otsusega esitati Vabariigi Valitsusele taotlus paindliku keele- ja aineõppe teostamiseks Tallinna Linnamäe Vene Lütseumi, Tallinna Kesklinna Vene Gümnaasiumis ja Lasnamäe Gümnaasiumis.

Linnavolikogu 21. septembri 2017. aasta otsusega kinnitati „Tallinna rahvastiku tervise edendamise arengukava aastateks 2017–2021”, mis on loogiline jätk linnavolikogu 17. aprilli 2008 otsusega nr 66 vastu võetud „Tallinna rahvastiku tervise arengukavale 2008–2015”. Uue perioodi arengukava tegevusvaldkondade valikul lähtuti kõige olulisematest tervisemõjuritest, mille kaudu on võimalik muuta rahvastiku tervist positiivses suunas. Keskendumine laste tervisliku ja turvalise arengu ning tervist toetava elu-, töö- ja õpikeskkonna tagamisele, linnaelanike sotsiaalse kaasatuse suurendamisele ning tervislike valikute soodustamisele on tunnustatud tõenduspõhiseks lähenemiseks nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt. Uue perioodi peamised tegevusvaldkonnad on 1) laste ja noorte turvaline ja tervislik areng; 2) sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused; 3) tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond; 4) tervislik eluviis.

Kuna haldusreformi käigus pidid 1. jaanuarist 2018 tegevuse lõpetama maavalitsused, siis otsustas Tallinna Linnavolikogu 21. septembril 2017. aastal delegeerida kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavaid ülesandeid **Harjumaa Omavalitsuste Liidule**.

Kultuurivaldkonnas on kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavad ülesanded:

- 1) maakonna kultuuripoliitika kujundamine ja elluviimine ning maakondlike arengustrateegiate ja teiste maakonna või regiooni arengueeldusi loovate kultuurivaldkonna kavade väljatöötamine, täiustamine ja elluviimine;
- 2) üleriigiliste laulu- ja tantsupidude maakondliku komisjoni töö korraldamine;
- 3) koostöö korraldamine kohaliku omavalitsuse üksuste, erinevate kultuuriasutuste ning -organisatsioonide, koolide ja teiste institutsioonidega;
- 4) maakonna kultuurialase ühistevõrgu koordineerimine ja korraldamine;
- 5) maakonna ja kohaliku identiteedi teadvustamine ning kultuuriajaloolise eripära ja järjepidevuse säilitamine ning kaitsmine;
- 6) maakonna kultuurisituatsiooni analüüs ja arenguprotsessidele hinnangu andmine;

¹⁵² Nt 9. juunil 2009, Riigikohtu otsus 3-4-1-2-09

¹⁵³ Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 2017. aasta istungi päevakorrapunkti „Tallinna Linnavolikogu järgmise koosseisu liikmete arvu ja 2017. aasta valimisteks valimisringkondade arvu, piiride ja mandaatide arvu kindlaksmääramine“ Stenogramm.
<https://aktal.tallinnlv.ee/>

- 7) kohalike omavalitsuste ja nende allasutuste, koolide ja teiste institutsioonide nõustamine kultuurivaldkonda kuuluvates küsimustes;
- 8) kultuuriteabe kogumise korraldamine, analüüsimine, vahendamine ja levitamine.

1. jaanuaril jõustuva **Rahvatervise** seaduse § 10 lõike 1 kohaselt on kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavad ülesanded:

- 1) elanike tervist, heaolu ja turvalisust toetava elukeskkonna kujundamine;
- 2) maakonna või piirkonna tervise- ja heaoluprofiili koostamine ning selles sisalduva teabega arvestamine maakonna või piirkondliku arengustrateegia koostamisel;
- 3) rahvastiku tervist toetavate tegevuste elluviimine ja tervist toetavate teenuste pakkumine maakonnas või piirkonnas vähemalt tervise- ja heaoluprofiilis kajastatud prioriteetsete tervisemõjurite ohjamiseks;
- 4) riiklike rahvatervisealaste tegevuste toetamine maakonnas või piirkonnas;
- 5) maakondlikul või piirkondlikul tasandil rahvatervise ja sellega tihedalt seotud valdkondade juhtimiseks vajalike võrgustike loomine ja nende töö korraldamine.

Linnavolikogu 5. oktoobri 2017. aasta istungil otsustati asutada Tallinna Haridusameti hallatav asutus Tallinna Õppenõustamiskeskus, mille eesmärgiks oli pakkuda linnaelanikele tasuta nõustamist ja esmatasandil logopeedi-, eripedagoogi- ja psühholoogiteenust nii eesti kui ka vene keeles ning vajaduse korral ka inglise ja soome keeles. Nii koolieelse lasteasutuse kui ka põhikooli osas vajavad õpetajad ja lapsevanemad palju juhtumipõhist nõustamist, et toime tulla laste arengu-, õpi- või käitumisprobleemidega ning Õppenõustamiskeskus hakkab osutama abi ka nimetatud valdkondades.

Linnavolikogu 05. oktoobri 2017. aasta istungil kinnitati Tallinna jäätmekava 2017–2021. Jäätmekava strateegilisteks eesmärkideks on edendada jäätmetekke vältimist ja vähendada jäätmete ohtlikkust, võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel ning vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muu hulgas seiret ning järelevalvet.

Linnavolikogu 05. oktoobri 2017. aasta istungil tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks moodustada komisjon kirjanik Sergei Dovlatovile (elas Tallinnas aastail 1972–1975) mälestusmärgi rajamiseks.

Linnavolikogu kehtestas 5. oktoobri 2017. aasta istungil Tallinna Linnahalli ja lähiala 11,5 ha suuruse maa-ala detailplaneeringu. Detailplaneeringu koostamise eesmärk on moodustada kinnistute piiride muutmise teel kümme ärimaa või äri- ja elamumaa, üks ärimaa või äri- ja tootmismaa, üks ühiskondlike ehitiste maa või ühiskondlike ehitiste maa ja ärimaa, kaks ärimaa, kümme transpordimaa ning kolm tootmismaa sihtotstarbega krunti. On kavandatud muuta Tallinna Linnahalli kinnistu sihtotstarve osaliselt ärimaaks või säilitada ühiskondlike ehitiste maa sihtotstarve ning määrata ehitusõigus Tallinna Linnahalli rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks.

4.8. 2017 sügis – 2019 sügis

16. oktoobril 2017. aastal toimunud Tallinna Linnavolikogu valimistel saatis edu taas Eesti Keskerakonda.

Erakond või valimisliit	Saadud mandaate	Erakond või valimisliit	Saadud mandaate
-------------------------	-----------------	-------------------------	-----------------

Eesti Keskerakond	40	Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	6
Eesti Reformierakond	18	Erakond Isamaa ja Res Publica Liit	5
Sotsiaaldemokraatlik Erakond	9	Savisaare Valimisliit ja Tegus Tallinn	1

5% valimiskünnist ei ületanud:

Vaba Tallinna Kodanik Valimisliit;

Erakond Eestimaa Rohelised;

Eestimaa Ühendatud Vasakpartei;

Valimisliit MEIE Tallinn;

Valimisliit Metroolinn;

Valimisliit Eesti Ellujäämisliikumine;

Valimisliit Hääled - *international and local voices for the prosperous future of Tallinn* / rahvusvahelised ja kohalikud hääled Tallinna õitsva tuleviku jaoks.

Kokku hääletas Tallinnas 193 514 valijat ja osalusprotsent valimistel oli 53,5. Kui eelmistel valimistel oli n-ö häälte magnet E. Savisaar, siis neil valimistel sai Lasnamäe linnaosas Mihhail Kõlvart 24 668 häält. E. Savisaar sai seekord 3 611 häält ja sai enda asutatud valimisliidus linnavolikokku isikumandaadiga.

Linnavolikogu 02. novembri 2017. aasta istungil valiti **Tallinna Linnavolikogu esimeheks Mihhail Kõlvart**. 75 hääletanust toetas teda 41 linnavolikogu liiget (teine kandidaat Helve Särgava sai 33 poolthäält). Järgnevalt otsustati valida Tallinna Linnavolikogule kaks aseesimeest. Tallinna Linnavolikogu aseesimeesteks valiti Toivo Tootsen ja teiseks aseesimeheks Mart Luik.

Tallinna Linnavolikogu 09. novembri 2017. aasta istungil valiti 40 poolthäälega **Tallinna linnapeaks Taavi Aas**. Oma kõnes ütles linnapea:

„Aitäh! Austatud volikogu esimees, austatud volikogu liikmed, head tallinlased!

Kõigepealt suur tänu teile!

Aga võim on vastutus, võim on kohustus, võim on usaldus. Ma tahaksin kõigepealt tänada kõiki tallinlasi, kes nendel valimistel tulid valima. Ma tänan kõiki Tallinna heaks töötavaid inimesi, tänan trammijuhte, tänan teetöölisi, tänan lasteaednikke, tänan linnaametnikke. Ilma teie pühendumiseta ei oleks Tallinna areng võimalik. Head tallinlased, me töötame, et teie usaldust õigustada, meiega on inimeste lootused ja ootused, meiega on tallinlaste tulevikuplaanid.

Meie linn on muutunud. Ajal, mil tulin Tallinna tööle, oli Vabaduse väljakul autoparkla, Tartu maanteel olid auklikud kõnniteed ja okastraadiga tara, Kultuurikatla asemel seisis mahajäetud elektrijaam. See kõik on muutunud ja muutub veel. Täna Linnahalli katuselt vaadates linna peale me võime näha pea 20 tornkraanat. Me soovime arengut, kuid soovime seda teha tasakaalukalt. Linnavalitsuse töö on tasakaalukõnd. Me peame lubama arengut, kuid hoidma ka keskkonda; looma uut, säilitades väärikat vana; väärtustama ettevõtjaid, kuid mitte unustama abivajajaid; arvestama jalakäijatega, kuid loomulikult kuulama ka autojuhte.

Sellel nädalal valiti Lissabonis Tallinn kolme innovaativisema Euroopa linna hulka. Kevadel osales Tallinn Euroopa rohelise pealinna tiitli konkursil ja saime viie nominendi hulka. Aga roheline pealinn ei ole mitte konkurss, vaid roheline pealinn on

mõttelaad ja protsess. Me peame sellel teel edasi liikuma ja loomulikult teeme me kõik selleks, et me saaksime ka rohelise pealinna tiitli.

Viimastel aastatel oleme osalenud intelligentsete linnade konkursil üle maailma. Selles osaleb 500 linna ja Tallinn on olnud seitsme parema hulgas. Hiljuti andis rahvusvaheline reitinguagentuur Fitch Ratings Tallinnale Eesti Vabariigiga võrdse krediitdireitingu A+. See näitab seda, et Tallinna linna rahaasjad on korras.

Kõik need saavutused on head, kuid kõik see edasimineku peab jõudma inimesteni. Inimene kuulab seda juttu nendest saavutustest ja ütleb „Mul ei jätku raha järgmise pensionipäevani”; üksikvanem kuulab ja ütleb „Kuidas saada oma laps huviringi?”; kesklinlane jalutab Kesklinnas mere ääres ja küsib: „Miks ikkagi on korrastamata Linnahall?”; rahvatantsijad ja sportlased küsivad: „Millal ometigi saab korda Kalevi staadion?” Ja kõik need küsimused on õigustatud.

Tallinn peab olema hooliv, sotsiaalselt mõtleval linna. Linn, kus keegi ei pea ütlema, et tema palk ei võimalda last huviringi panna. Linn, kus iga laps saab lasteaia ja koolis lõuna, saab kõhu täis. Ja see lõuna peab olema tervislik. Kus mereäär on jalutatav ja kus linnasüdames pole mahajäetud ega remontimata hooneid. Peame olema nii roheline linn, et siin ei kasutataks umbrohutõrjeks pestitsiide.

Kibe ja solvanguid täis valimiste aeg on lõppenud. Täna pühapäeval sobivad ehk ühe keskaegse pühaku sõnad: „Kus valitseb solvumine, lasse mul tuua andeksandmist. Kus valitseb lahkhele, lasse mul tuua ühtsust. Kus valitseb eksitus, lasse mul tuua tõde. Kus valitseb kahtlus, lasse mul tuua usku.”

Aitäh teile veel kord ja jõudu tööle! Elagu Tallinn!”

Samal istungil otsustati moodustada linnavolikogus 10 alalist komisjoni sarnaselt eelmise valimisperioodiga ja valiti komisjonide esimehed:

haridus- ja kultuurikomisjon (esimees Eduard Toman);
innovatsioonikomisjon (esimees Andres Kollist);
keskkonnakomisjon (esimees Enno Tamm);
korra- ja tarbijakaitsekomisjon (esimees Rostislav Troškov);
linnamajanduskomisjon (esimees Kalev Kallo);
linnavararikomisjon (esimees Leonid Mihhailov);
rahanduskomisjon (esimees Mihhail Kõlvart);
revisjonikomisjon (esimees Helve Särgava);
sotsiaal- ja tervishoiukomisjon (esimees Merike Martinson);
õiguskomisjon (esimees Margarita Tšernogorova).

Linnavolikogu samal 09. novembri 2017. aasta istungil kinnitati Tallinna Linnavalitsuse liikmeteks ja nimetati abilinnapeadena ametisse: V. Belobrovtsev; Z. Izmailova¹⁵⁴; K. Klandorf; T. Mölder; A. Novikov; A. Riisalu; E. Võrk. Linnasekretärina jätkas T. Sepp (lisa 4).

Linnavolikogu 30. novembri 2017. aasta istungil tehti põhimõtteline otsus Tallinna **üldharidusvõrgu** arendamise valdkonnas. Nõustuti Haridus- ja Teadusministeeriumi ettepanekuga asutada Tallinna linna haldusterritooriumil **kuni kolm riigigümnaasiumi**.

Kiideti heaks Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tallinna linna vahelise koolivõrgu korrastamise kokkuleppe projekt, mille kohaselt:

1. Ministeerium asutab Tallinna linna territooriumil kuni kolm riigigümnaasiumi, kokku vähemalt 2000 õppekohaga. Riigigümnaasiumid alustavad õppetööd perioodil 1. september 2020 kuni 1. september 2023. Riigigümnaasiumid luuakse

¹⁵⁴ Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kaasati Erakonna Eestimaa Rohelised esimees.

gümnaasiumihariduse omandamiseks eelkõige Tallinna linna ja Harju maakonna õpilastele.

2. Riigigümnaasiumite ehitamiseks esitab ministeerium ja Tallinna põhikoolide ehitamiseks esitab linn taotlused toetuse saamiseks Euroopa Liidu tõukefondide meetmetest. Toetuse saamisel ehitatakse riigigümnaasiumidele ja Tallinna põhikoolidele nüüdisaegsed, kompaktsed, efektiivse ruumikasutusega ja väikeste ülalpidamiskuludega õppekompleksid.

3. Riigigümnaasiumi tegevuse alustamisel vähendab linn vastuvõttu täistsüklikoolide gümnaasiumiastmesse vähemalt selles mahus, kui palju riigigümnaasiumidesse õpekohti vastuvõtuks luuakse.

4. Linn ja ministeerium teevad koostööd linna koolivõrgu korrastamisel põhikoolide ja gümnaasiumide lahutamiseks. Pooled jätkavad läbirääkimisi koolivõrgu korrastamise põhimõtete ja tähtaegade kokku leppimiseks.

5. Kui riigigümnaasium asutatakse Tallinna linna kooli või koolide gümnaasiumiosade baasil, siis sõlmivad pooled selleks detailsema kokkuleppe, milles määratletakse riigigümnaasiumide loomisega hõlmatud koolide ümberkorralduspõhimõtted ja riigigümnaasiumide tegevuse alustamise täpsemad tingimused ning ajakava.

Eelnevalt (vt ptk 4.7) märkisime, et Tallinna Linnavolikogu otsustas 21. septembril 2017. aastal delegeerida kohaliku omavalitsuse üksuste ühiselt täidetavaid ülesandeid Harjumaa Omavalitsuste Liidule, sest haldusreformi käigus pidid 1. jaanuarist 2018 tegevuse lõpetama maavalitsused. 14. detsembril 2017 otsustas linnavolikogu nimetada **Harjumaa Omavalitsuste Liidu volikogusse** Tallinna linna esindajana ja nende asendajatena linnavolikogu volituste ajaks Mihhail Kõlvarti (asendaja Toivo Tootsen) ja Taavi Aas (asendaja Kalle Klandorf).

25. jaanuari 2018. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil muudeti linnavolikogu 23. jaanuari 2014. aasta istungil kinnitatud messitoetuse andmise korda. Messitoetuse andmise eesmärk on toetada Tallinna väikeettevõtete ja keskmise suurusega ettevõtete ning füüsilisest isikust ettevõtjate osalemist Tallinna Ettevõtlusameti kaudu Eestis toimuvatel messidel, mis on suunatud ärikontaktide loomisele, uute turustuskanalite leidmisele ja müügi edendamisele ning arendada selle kaudu väikeettevõtlust Tallinnas.

Järgmisel, 08. veebruari 2018. aasta linnavolikogu istungil kinnitati koguni kolmes erinevas valdkonnas (korterühistutele, noorte laagritele ja restaureerimistöodeks) toetuste andmise kord ning muudeti sotsiaaltoetuste maksmise tingimusi ja korda.

Korterühistute koolitustoetuse, ekspertiisi toetuse ja projekti „Roheline õu” raames toetuse andmise kord reguleerib toetuste andmise tingimusi, taotluste menetlemist ja toetuste väljamaksmist.

Noortelaagrite toetamise korra määrusega kehtestati Tallinna linna eelarves ettenähtud vahendite arvelt Noorsootöö seaduses sätestatud noorte püsi- ja projektlaagri korraldamise toetamise tingimused ja kord.

Restaureerimistoetuse andmise kord reguleerib Tallinna linna haldusterritooriumil paiknevate kultuurimälestiste ning nii muinsuskaitsealal, miljööväärtuslikel hoonestusaladel kui ka üldplaneeringuga määratud juhtudel väljaspool miljööväärtuslikke hoonestusalasid paiknevate arhitektuuriliselt väärtuslike ja väga väärtuslike hoonete restaureerimistöodeks ning eeskujuliku restaureerimistöö tunnustamiseks ette nähtud toetuse taotlemist, taotluse menetlemist, toetuse maksmist ja kontrolli toetuse kasutamise üle.

19. aprillil 2018 linnavolikogu kehtestas välireklaami ja teabe paigutamise korra. Korraga kehtestati Tallinna linna haldusterritooriumil nõuded välireklaami ja teabe avalikustamise viisile ja kohale ning sätestati välireklaami- ja teabekandja paigaldamise, kasutamise ja muutmise kord. Määrus sisaldab ka Tallinna linna omandis või valduses olevate kinnisasjade, ehitiste või maatüki pinna kasutusse andmise korda eelpool viidatud otstarbel.

Linnavolikogu 17. mai 2018. aasta otsuse kohaselt korraldatakse Tallinna Nõmme Gümnaasium ümber hiljemalt 1. septembriks 2023 Tallinna Nõmme Gümnaasiumist eraldatakse põhikooliosa, mille baasil asutatakse uus põhikool, ning Tallinna Nõmme Gümnaasiumis lõpetatakse põhihariduse andmine.

Tallinna Linnavolikogu 31. mai 2018. aasta otsusega asutati andmekogu „Tallinna linna hooldus-, heakorra ja haljastustööde infosüsteem”. Andmekogu asutati eesmärgiga lihtsustada linnas tehtavate heakorra-, hooldus- ja haljastööde korraldamisega seotud protsesse.

31. mail 2018. aastal linnavolikogu otsustas anda nõusoleku parkimistasu maksmise korraldamise, kontrollimise ja viivistasu määramise õiguse üleandmiseks eraõiguslikule juriidilisele isikule.¹⁵⁵

Linnavolikogu 14. juuni 2018. aasta istungil kinnitati Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2019–2022 ja Tallinna arengukava 2018–2023. Tallinna Linnavolikogu samal, 14. juuni 2018. aasta istungil algatati „Tallinna arengukava 2021–2030” koostamine.

Arengukava 2019–2022 koostamise õiguslik alus oli Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37, mille kohaselt peab valla ja linna arengukava iga aasta 15. oktoobri seisuga hõlmama vähemalt nelja eelseisvat eelarveaastat. Tallinna Linnavolikogu oli kehtestanud oma 13. juuni 2013 määrusega nr 29 Tallinna arengukava perioodiks 2014–2020. Seetõttu kehtestati linna arengukava uues redaktsioonis kehtivusega 2023. aastani. Ette oli hakatud valmistama ka uue, 2021+ arengukava koostamist, milles tehakse senisega võrreldes olulisemaid sisulisi ja vormilisi muudatusi. Uus arengukava valmib kava kohaselt 2020. aasta suveks. Selle koostamise käigus vaadatakse üle ka strateegia „Tallinn 2030”.

¹⁵⁵ Alates 2005. aastast on Tallinna Linnavolikogu andnud nõusoleku vastavate õiguste üleandmiseks eraõiguslikule juriidilisele isikule. Seoses halduslepingu lõppemisega 28.02.2019 tuli Tallinna Linnavolikogul otsustada parkimistasu edasine korraldus. Leiti, et majanduslikult otstarbekas on jätkata senist praktikat ja korraldada uus riigihange haldusülesande täitmiseks. Tallinna linnal puudub endal vajalik personal haldusülesande täitmiseks. Juhul, kui haldusülesannet täidaks Tallinna linn ise, oleks vaja Tallinna Transpordiameti koosseisu täiendavalt 25 parkimiskontrolöri parkimistasu maksmise järelevalve korraldamiseks ja kuni 3 ametnikku. Lisaks kaasneksid Tallinna linnale haldusülesande täitmise majanduskulud (kantselei- ja sidekulud, vormiriietus, IT kulud jne). Kui Tallinna linn täidaks ise haldusülesannet, siis tuleks Tallinna linnal soetada parkimistasu maksmise ja kontrollimise tagamiseks minimaalselt 30 parkimispiletiautomaati, lisaks tuleb linnal välja arendada elektrooniliste parkimispiletite müügivõrk avalikes kohtades. Tallinna linnal puudub Tallinna parkimiskorralduse andmekogu töötamist toetav tarkvara. Tallinna parkimiskorralduse elektroonilise andmekogu töö tagamiseks tuleb soetada tarkvara. Tuleb arvestada, et tehtud investeeringud amortiseeruvad ning arvestades sellekohase tehnoloogia kiiret arengut, vajaks süsteem pidevat uuendamist. Seega ei ole ka pikemas perspektiivis tehtav investeering Tallinna linnale majanduslikult otstarbekas. Eraõiguslikku juriidilist isikut motiveerib parkimistasu maksmise võimalusi laiendama ja paremini korraldama parkimistasu maksmise kontrolli, kasumi saamise eesmärk. Avalik-õigusliku ametiasutuse puhul ei ole aga sellise motivatsiooni rakendamine lubatav.

Tallinna arengukavas 2018–2023 võeti aluseks strateegia „Tallinn 2030” ning Tallinna arengukavas 2014–2020 püstitatud eesmärgid. Arengukava elluviimiseks vajalikud vahendid kavandatakse linna eelarvestrateegias ja täpsemini nähakse need ette linna eelarves. Arengukava on aluseks Euroopa Liidu ja riigi toetusmeetmete kasutamisel. Tallinna arendustegevuses juhindutakse järgmistest põhimõtetest:

- 1) tallinlaste heaolu ja toimetuleku ning sotsiaalsete väärtuste esmatähtsus;
- 2) linna konkurentsivõime kasvatamine ja majandusliku arengu jätkusuutlikkus;
- 3) linnaruumi ligipääsetavus ja keskkonnasäästlikkus ning valdkondlike arendustegevuste tasakaalustatus;
- 4) kohaliku omavalitsuse toimimise demokraatlikkus ja teadmispõhisus.

Nagu märgitud, algatati Tallinna Linnavolikogu 14. juuni 2018. aasta istungil „**Tallinna arengukava 2021–2030**” koostamine ja kehtestati lähteülesanne.

Arengukavas määratakse kindlaks, millised on Tallinna strateegilised eesmärgid kauges (üle kaheksa aasta), keskmises (kuni kaheksa aastat) ja lähemas (neli eelseisvat aastat) perspektiivis ning millised on lahendused nende saavutamiseks. Arengukavas määratakse ka arendustegevuse strateegilised eesmärgid, alameesmärgid, tegevussuunad ja seiret võimaldavad indikaatorid. Arengukava tegevuskavas esitatakse peamised tegevussuunad strateegiliste eesmärkide saavutamiseks koos täitjate, rahastamisallikate ja seireks vajalike indikaatorite lähte- ja siht-tasemetega nelja eelseisva eelarveaasta kohta.

Arengukava koostamisel vaadatakse üle ja ajakohastatakse ka linna arengustrateegia „Tallinn 2030”. Arengukava eelnõu on kavas avalikustada Tallinna veebilehel 2020. aasta alguses. Arengukava lõplik vormistamine ning menetlemine linnavalitsuses toimub veebruarist aprillini 2020. Arengukava eelnõu on kavas esitada linnavolikogule menetlemiseks ja kinnitamiseks 2020. aasta mais.

Lähteülesande kohaselt on arengukava väljatöötamisel eesmärk ajakohastada linna visioon ja strateegilised eesmärgid vähemalt aastani 2030, arvestades lähteolukorda ning probleemide ja vajaduste analüüsi. Arengukava koostamise käigus võib põhjendatud juhul otsustada arengukava koostamise pikemaks perioodiks, kui 2030. Arengukavas esitatakse ka tegevuskava, mis näeb ette peamised tegevussuunad koos prognoositud kulutuste, võimalike rahastamisallikate, täitjate ja seireks vajalike indikaatoritega nelja eelseisva eelarveaasta kohta (esimene tegevuskava koostatakse aastateks 2021–2024). Arengukavas hinnatakse tegevussuundade prioriteetsust ehk määratakse kindlaks, missuguseid tegevussuundi on vaja rahastada eelisjärjekorras, esitatakse ülevaade eesmärkide saavutamise peamistest riskidest ja nende maandamise võimalustest. Samuti antakse ülevaade arengukava seirest, mis võimaldab järjepidevalt hinnata eesmärkide saavutamist ja kõrvalekallete puhul võtta võimalikult kiiresti kasutusele vajalikke meetmeid (nt vaadata üle tegevussuunad, rakendada lisakontrollitegevusi). Arengukava kehtib kuni uue arengukava vastuvõtmiseni.

Arengukava koostamisel lähtutakse linna kesksete arengusuundade (näiteks rahvastiku areng, majandusareng ja sotsiaal-kultuuriline areng) prognoosist ning linna arengudokumentidest, seonduvatest uuringutest, linnaelanike huvidest ja linna rahalistest võimalustest. Arengukava elluviimisega tagatakse tegevussuundade ja elluviidavate strateegiliste eesmärkide omavaheline mõtestatud seos, mis toetab linna terviklikku ja tasakaalustatud arengut.

Tallinna Linnavolikogu 14. juuni 2018. aasta otsusega kiideti heaks Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tallinna linna vahelise koolivõrgu korrastamise kokkulepe. Sellele eelnes 18. aprillil 2018 nõupidamine, kus minister Mailis Reps, linnavolikogu esimees Mihhail Kõlvart, abilinnapea Vadim Belobrovtsev ning teised Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Tallinna linna esindajad arutasid täiendavalt

riigigümnaasiumide asutamist Tallinnas. Kohtumisel kaaluti, kuhu on Tallinna linnas võimalik ja otstarbekas riigigümnaasiume rajada ja jõuti kokkuleppele, et riigigümnaasiume plaanitakse rajada:

1) Mustamäele Tallinna Tehnikaülikooli piirkonda, kuna gümnaasium saab edaspidi teha koostööd Tallinna Tehnikaülikooliga ja õpilastel on võimalik sinna jõuda nii Mustamäelt, Nõmmelt kui ka Harjumaalt ehk olemas on potentsiaalsed õpilased;

2) asuti seisukohale, et üks riigigümnaasium peab asuma kesklinnas ja Endla tänaval on selleks võimalus; Kesklinn on koolile sobiv asukoht, kuna logistiliselt on sinna igalt poolt hea juurdepääs;

3) Põhja-Tallinna Kolde tänavale, kusjuures kolmanda kooli asukohaks kaaluti mitmeid variante, sh nii Lasnamäe kui ka Põhja-Tallinna, otsus tehti Põhja-Tallinna kasuks, sest see on Kesklinna lähedal, seal on palju uusarendusi, see on perspektiivne arenev piirkond kasvava elanike arvuga.

Samuti otsustas linnavolikogu 14. juunil 2018 nimetada Tallinna Haridusameti hallatava asutusena tegutsenud Tallinna Nõmme Noortemaja ümber Tallinna Nõmme Huvikooliks. Munitsipaalhuvikooli tegevuse eesmärk on luua Tallinna lastele ja noortele mitmekülgse arengu ning huvihariduse omandamise võimalused muusika ja kunsti, spordi, tehnika ja üldkultuuri valdkonnas.

Linnavolikogu otsustas 6. septembril 2018 asutada Tallinna linna sotsiaaltransporditeenuse infosüsteem. Andmekogu asutati eesmärgiga luua sotsiaaltransporditeenuse korraldamiseks ühtne keskkond, mis võimaldaks teha kõiki toiminguid alates teenust saama õigustatud isiku taotluse esitamisest kuni sotsiaaltransporditeenuse kasutamise üle arvestuse pidamiseni.

2018. aasta oktoobris valiti Tallinna linna noortevolikogu kaheksanda koosseisu 21 liiget – seitse õpilaste, seitse üliõpilaste ja seitse noorteühenduste esindajat. Noortevolikogu esindab ja kaitseb Tallinna noorte huve pealinnas. Noortevolikogu esimees on hääleõiguslik Tallinna linnavolikogu haridus- ja kultuurikomisjoni liige.

Linnavolikogu kiitis 1. novembril 2018 heaks Tallinna linna liitumise **Euroopa pestitsiidivabade linnade võrgustikuga** (vt ptk 8).

15. novembril 2018. kinnitas linnavolikogu Tallinna linna ametiasutuste struktuuri ja koosseisu alates 1. jaanuarist 2019. Linnaosade juhid on toodud lisas 5 ja linna ametite juhid lisas 6.

Tallinna linna ametiasutuste struktuur ja teenistujate arv 2019. aasta 1. jaanuaril¹⁵⁶

Ametiasutus	Teenistujaid	Ametiasutus	Teenistujaid
Linnavolikogu Kantselei	32	Haabersti Linnaosa Valitsus	37,5
Linnaavalitsus	7	Tallinna Kesklinna Valitsus	66,0
Linnakantselei	333	Kristiine Linnaosa	42,2

¹⁵⁶ <https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok3136.htm>

		Valitsus	
Ettevõtlusamet	60	Lasnamäe Linnaosa Valitsus	89,0
Haridusamet	62	Mustamäe Linnaosa Valitsus	51,5
Keskkonnaamet	37,5	Nõmme Linnaosa Valitsus	43,5
Kommunaalamet	59	Pirita Linnaosa Valitsus	26,0
Kultuuriamet	18,5	Põhja-Tallinna Valitsus	67,0
Linnaplaneerimise Amet	111		
Linnavaraamet	76		
Munitsipaalpolitsei Amet	117		
Perekonnaseisusamet	35		
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	30		
Spordi- ja Noorsooamet	31,5		
Transpordiamet	49		
Linnaarhiiv	27		
	KOKKU seisuga 01.04.2019	1 510,7	

Linnavolikogu 13. detsembri 2018 määrusega otsustati koondada kõigi korteriühistutele mõeldud toetuste andmise põhimõtted ühte õigusakti. Ühtlasi lihtsustati toetuste taotlemist ning viidi halduskoormus proportsiooni antavate toetuste suurusega. Määrus sätestas eelnevalt käsitletud Tallinna linnas asuvatele korteriühistutele koolitustoetuse, ekspertiisitoetuse ja toetusmeetmete „Roheline õu”, „Fassaadid korda” ja „Hoovid korda” raames toetuste andmise tingimuste, taotluste menetlemise ja toetuste väljamaksmise regulatsiooni.

Linnavolikogu 24. jaanuari 2019 määrusega kehtestati Tallinna linna korraldatavate elutähtsate teenuste kirjeldused ja toimepidevuse¹⁵⁷ nõuded elutähtsaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele. Määrus tulenes Riigikogus 21. juunil 2016 vastu võetud seadusest Elutähtsa teenuse toimepidevuse riskianalüüsi ja plaani, nende

¹⁵⁷ Teenuse osutaja järjepideva toimimise suutlikkus ja järjepideva toimimise taastamise võime pärast teenuse katkestust. Terminit kasutatakse elutähtsate teenuste kontekstis.

koostamise ning plaani kasutuselevõtmise nõuded ja kord¹⁵⁸. Tallinna linna korraldatavad elutähtsad teenused on veega varustamine ja kanalisatsioon, kaugküttega varustamine ning kohaliku tee sõidetavuse tagamine. Määruses on sätestatud nimetatud teenuste kirjeldused ja toimepidevuse nõuded, sealhulgas nõuded teenuste tasemetele ning valmisolekule osutada teenuseid ka teiste elutähtsate teenuste katkestuse korral ja hädaolukorras või muus sarnases olukorras, nõuded teenuste katkestuste ennetamiseks ning katkestuste lubatud ajad, teenuste taastamise korraldus ja prioriteedid, tingimused, mille puhul on tegemist elutähtsate teenuste ulatuslikest või raskete tagajärgedega katkestustest põhjustatud hädaolukorraga, ning hädaolukorrast või selle ohtudest teavitamise korraldus.

Tallinna Linnavolikogu 24. jaanuari 2019. aasta istungil otsustati esitada Vabariigi Valitsusele Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt peaks üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksustes olema vähemalt 63-liikmeline volikogu. Ettepanek võiks jõustuda järgmistest, st 2021. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest (vt ptk 5).

Tallinna Linnavolikogu 21. veebruari 2019. aasta määrusega kiideti heaks **Harju maakonna arengustrateegia 2035+**, välja arvatud kohaliku omavalitsuse tegevustasandi tegevus ja tegevussuund „Ülemiste järve muutmine linnaruumi osaks, kallaskööndi puhke- ja rekreatsiooni eesmärgil avamine ja virgestusala rajamine. Kuna 2017. aastal kaotati haldusterritoriaalse reformiga maavalitsused, võttis Harjumaa Omavalitsuste Liit Harju maakonnas üle ülesanded, mille riik on andnud kohalikele omavalitsustele ühiseks täitmiseks. Harjumaa Omavalitsuste Liit algatas 2018. aasta alguses maakonna arengustrateegia uuendamise, hõlmati ajavahemikku aastani 2035 ja edasi.

Harju maakonna arengustrateegia 2035+ on erinevate tasandite institutsioonide kokkulepe, mille sisu on avalike teenuste parem korraldamine, regionaalse koostöövõimekuse suurendamine ja regionaalsest vajadusest lähtuva arenguvajaduste teabe andmine riigile. Strateegia ülesehitus lähtub avaliku sektori peamisest ülesandest korraldada elanikele avalikke teenuseid ja tagada nende kättesaadavus. Harju maakonna arengustrateegia 2035+ alus on piirkonna pikaajaline visioon ning kolm strateegilist eesmärki. Strateegiat rakendatakse kolmes tegevussuunas:

- 1) tegus rahvas, mille fookuses on õnnelikud, terved, haritud, ettevõtlikud, muudatustele ja uutele teadmistele avatud inimesed ning kodukanti väärtustav aktiivne kogukond;
- 2) kvaliteetne elukeskkond, mille raames keskendutakse avalike teenuste paremale korraldamisele ja koostöölahendustele;
- 3) tasakaalustatud ruumimuster, mille keskmes on suure mõjuga taristu pikaajaline planeerimine, sh transpordi planeerimine (erinevate transpordiliikide kasutamine ja ühendused) ning mahukad taristuobjektid (taristu, sh transpordi planeerimine).

Lisatud on valdkondlik tegevuskava, mis on jaotatud viieks valdkonnaks: sotsiaalne taristu, tehniline taristu, majandus ja ettevõtlus, keskkond, turism ja maakonna üldine mainekujundus.

Strateegia elluviimise aluseks on neli kõiki eesmärke ja tegevussuundi läbivat printsiipi: 1) hoolivus, 2) tasakaal, 3) piirideta koostöö ja 4) uuenduslikkus. Strateegiat viiakse ellu nii riigi kesktasandil, maakonna koostöötasandil kui ka kogukonna (kohaliku omavalitsuse) tasandil. Siiski ei puuduta strateegia otseselt riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste otsustustasandit, vaid annab pigem soovitusi. Strateegia ei keskendu otseselt ettevõtluse arendamisele ega töökohtade loomisele,

¹⁵⁸ RT I, 28.06.2017, 6.

kuid peab oluliseks korraldada avalikke teenuseid ja kujundada elukeskkond, mis loob eeldused ettevõtluse arenguks

Linnavolikogu samal, 21. veebruari 2019 istungil, valiti Harju Maakohtusse 132 rahvakohtuniku kandidaati.

Linnavolikogu 21. märtsi 2019 määrusega Väikeettevõtja välismessitoetuse andmise kord reguleerib Tallinna Ettevõtlusameti kaudu välisriigis toimuvatel messidel osalemise toetuse andmist ja kasutamist. Toetuse ülemmäär ühe taotleja kohta kalendriaastas on 8000 eurot. Toetust antakse kuni 80% ulatuses tegelikult tehtud abikõlblikest kuludest. Ühele taotlejale antakse toetust maksimaalselt kahel messil osalemiseks kalendriaastas.

11. aprilli 2019. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil valiti Tallinna linnapeaks Mihhail Kõlvart. Oma kõnes ütles valitud linnapea:
„Head kolleegid! Head tallinlased!

Kõigepealt ma soovin Teid tänada usalduse eest! Ma ju saan aru, kui suur au ja suur vastutus see on. Mind on valitud ametipostile, kus olid sellised ajaloolised isikud, nagu Voldemar Lender ja Jaan Poska. Ma tunnen seda vastutust.

Ja minu jaoks on tähtis ka see, et mind valiti just sel aastal. Jah, eelmine aasta oli meie jaoks eriti tähtis ja sümbolne. Me oleme tähistanud meie vabariigi 100. juubelit. Aga see aasta on eesti keele aasta. Me tähistame 100 aastat sellest päevast, kui eesti keel oli riigistatud riigikeelena, seadustatud riigikeelena.

Sel aastal me tähistame ka 150 aastat esimesest üldlaulupeost. Miks see tähtis on? Eesti keel on Eesti riigi sümbol. Eesti keel on Eesti inimese identiteedi selgroog ja Eesti kultuuri alus. Iga inimene, kes elab Eestis, peab mõistma eesti keele tähtsust ning tajuma selle kultuurilist konteksti.

Head kolleegid! Ma arvan, see ei ole esimene kord, kui te kuulate neid sõnu minu suust. Aga ma arvan, et täna on see päev, millal ma pidin veel üks kord sellest rääkima. Ja samamoodi ma tahan veel üks kord rõhutada ka seda, et me peame teadvustama, et ka venelastele ja teistele rahvustele, kes elavad meie kõrval, on nende enda keel ja kultuur oluline. Kultuurid rikastavad üksteist siis, kui nende vahel ei ole vastuseisu; kui kultuurikandjad tunnevad ennast vabalt ja toetavad teineteist. Koostöö soodustab arengut, sealhulgas ka poliitilist arengut. 115 aastat tagasi eestlased esmakordselt said avaliku võimu enda kätte ja just siin, Tallinnas. Ja just tänu sellele, et tekkis mitte ainult poliitiline, vaid ka kultuuriline koostöö kahe fraktsiooni vahel, eestlaste ja venelaste vahel. Kaks fraktsiooni panid seljad kokku, et sakslaste käest võim üle võtta ja olulisteks küsimusteks vajalik häälteenamus saada.

Tallinnal on alati olnud eriline roll Eesti ajaloos, loomulikult ka iseseisvuse loomisel ja kujundamisel. Ja täna, Tallinna juhina, on minu siht olla linnapea kõigile tallinlastele ning töötada kõigi linnaelanike heaks, sõltumata sellest, mis on minu või nende emakeel.

Linnajuhtimise juures on oluline visioon ja seda toetav struktuur. Peame nägema linnapilti ja tuleviku perspektiivi tervikuna. See tähendab, et õige teekaardi joonistamiseks peame olema võimelised ette kujutama Tallinna linna 10, 20, 50 aasta pärast. Selles visioonis tahame näha, kuidas on kõik linnaelu valdkonnad omavahel seotud, linnaplaneerimine koos linnateenuste süsteemiga. Minu südamelähedane haridusvaldkond on selleks hea näide. Sest just haridusvaldkond on seotud absoluutselt kõikide valdkondadega linnaplaneerimisest ja sotsiaalhoolekandest hommikuste ummikuteni välja.

Visioon tähendab oskust näha linnasüsteemi seoseid. Aga mitte ainult näha, vaid ka osata programmeerida igapäevast tegevust selliseks, et linn areneks

harmooniliselt, et linna pakutavad teenused oleksid kättesaadavad võimalikult paljudele inimestele, tallinlastele ja sujuvalt korraldatud.

Struktuur peab aga visiooni toetama. Jah, linnasüsteemi struktuur. Ning kuna visioon vajab alati täiendamist, siis vajab ka struktuur muutmist. Kui te küsite minult, kas on vaja muutusi linnastruktuuris, siis ma vastan teile jah. Kas ma näen, et muutused tulevad? Jah, ma arvan, et muutused tulevad. Aga need kindlasti ei ole ja ei tule Exceli tabeli järgi. Me ei hakka lihtsalt vähendama asutuste ja ametnike arvu numbrite pärast. Me ei hakka neid vähendama ainult numbrite pärast. Me vajame sisulisi muutusi lähtuvalt linnaelanikele osutavate teenuste kvaliteedist.

Tallinna arendamine on väärikas missioon, kuna nüüdisaegset euroopalikku linnasüsteemi arendades tuleb säilitada nii ajaloolisi kui ka keskkondlikke väärtusi. Luban teile, et annan endast parima! Aitäh!”

Nädal hiljem, **18. aprillil 2019. aastal valiti Tallinna Linnavolikogu esimeheks Tiit Terik.** Oma kõnes ütles valitud linnavolikogu esimees:
„Austatud linnavolikogu, head kolleegid!

Täna teid toetuse ja usalduse eest! Samuti täna nende kohtumiste ja vestluste eest, mis on eelnenud tänasele päevale ja tänasele volikogu esimehe valimisele! Olen kindel, et hoolimata oma erakondlikust kuuluvusest või poliitilisest maailmavaatest on meie kõikide siiras soov seda linna arendada, et see oleks parim kodukoht, atraktiivne turismisihtkoht ja kindlasti ka hea majanduskeskkond. Teed nende heade lahendusteni jõudmiseks on meil kindlasti erinevad, hoolimata üllastest, ühistest eesmärkidest. Selleks soovin meile kõigile jaksu ja viisakat töömeelt nende vaidluste ja tihti peale ka tuliseks kiskuvate vaidluste jaoks siin Tallinna Linnavolikogus.

Volikogu pädevusse kuulub küsimuste otsustamisel kindlasti mitmeid teemasid, kus me peame lähtuma eeskätt ja ainult linnaelanike huvidest ja tegutsema nende nimel. Aga ma lisaksin siia veel juurde ka, et otsuseid tuleks teha mitte ainuüksi linnakodanike huvides ja nende nimel, vaid ka nendega koos. Meie ühiskond liigub bürokraatliku valitsemise ajastust uude võrgustikule toetavate koosvalitsemise ajastusse ja see seab kindlasti ka poliitikutele suuri väljakutseid.

Rääkides kodanike ja võimu suhetest, on Mikko Lagerspetz öelnud, et „...igasugune dialoog võib ametniku ja poliitiku jaoks olla tüütu, tulutu, kallid ja isegi ka kahjulik. Aga iga riigimehelikult ja riiginaiselikult mõtleval valitsejal peaks teadlikult seisma selle eest hea, et iga poliitilise otsuse puhul oleks keegi, kes talle vastu vaidleks.” Usun, et selline suhtumine tuleb meile kõigile kasuks ka siin, volikogus. Koosvalitsemise sidemed tugevdavad ühtekuuluvust soodustavat koostööd ja võimaldavad kindlasti paremat otsust linnajuhtimises. Olles teie kolleegiks valitud siin kolmel korral, tean, et siin saalis on olnud läbi aegade tuliseid vaidlusi ja tööstiil on olnud ka erinev. Ma loodan väga, et nende debattide juures jääme üksteist austavaks. Loodan, et saan olla vääriline teiega koos siin töötamiseks ning loodan teie kõikidega head koostööd.”

Tallinna Linnavolikogu 16. mai 2019. aasta istungil otsustati pärast Mihhail Kõlvarti valimist linnapeaks **muuta** Tallinna Linnavalitsuse ettepanekul **linna ametiasutuste struktuuri**.

1. Korraldada ümber Tallinna Keskkonnaameti, Tallinna Kommunaalameti ja Tallinna Ettevõtlusameti tegevus 1. juuniks 2019 järgmiselt:

1.1 Tallinna Keskkonnaameti jäätmehooldusega seotud ülesanded anda Tallinna Ettevõtlusameti pädevusse ja muud ülesanded Tallinna Kommunaalameti pädevusse;
1.2 Tallinna Kommunaalamet nimetada Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalametiks;
1.3 lõpetada Tallinna Keskkonnaameti tegevus ja moodustada selleks vastav likvideerimiskomisjon.

2. Määrata 1. juunist 2019 Tallinna Botaanikaaed, Tallinna Kalmistud ja Tallinna Loomaaed Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti hallatavateks asutusteks ning Tallinna Energiaagentuur ja Tallinna Jäätmekeskus Tallinna Ettevõtlusameti hallatavateks asutusteks.

Tallinna Linnavolikogu 31. mai 2018. aasta otsusega asutati andmekogu „Tallinna linna hooldus-, heakorra ja haljastustööde infosüsteem”. Andmekogu asutati eesmärgiga lihtsustada linnas tehtavate heakorra-, hooldus- ja haljastööde korraldamisega seotud protsesse.

Linnavolikogu kinnitas 13. juunil 2019 Tallinna 2018. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande. Aruandes on antud ülevaade Tallinna linna konsolideerimisgrupi, see on 23 ametiasutuse ja nende 249 hallatava asutuse ning linna valitseva mõju all oleva 9 äriühingu, 12 sihtasutuse ja ühe mittetulundusühingu majandusaasta tegevustest. Konsolideerimisgrupis töötas 2018. aastal kokku üle 19 tuhande töötaja ning töötaja keskmine töötasu kuus oli 1 330 eurot (2017. aastal 1 200 eurot). Pea pool kogu grupi töötajaskonnast (9 tuhat inimest) töötas 2018. majandusaastal haridusvaldkonnas (s.o linna koolides, huvikoolides, lasteaedades) ning linna koolides oli õpetajate keskmine töötasu 1 611 eurot.

Tallinna linn on aastaid tunnustanud ja väärtustanud erahuviharidust ning sellega loodavaid lisavõimalusi huvihariduse omandamiseks. Tallinn toetas erahuvikoolide tegevust sihtotstarbeliselt aastatel 2005–2009. Majandusolukorra halvenedes lõpetati 1. juulil 2009 erahuvikoolide toetamine. Nüüd on ka riik asunud taas toetama huviharidust ja -tegevust. Kohalikele omavalitsustele eraldatakse toetust, et abistada nende territooriumil toimuvat huviharidust ja -tegevust tervikuna, sõltumata omandivormist. Tallinna Linnavolikogu otsustas 13. juuni 2019. aasta istungil hakata taas toetama erahuvialakoole.

Linnavolikogu 22. augusti 2019. aasta istungil muudeti Tallinna jäätmehoolduseeskirja, mis vähendas bürokraatiat hoonete kasutusloa taotlemisel.

Linnavolikogu 19. septembri 2019 istungil otsustati nimetada Haabersti Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Haabersti Sotsiaalkeskus ümber Haabersti Päevakeskuseks.

17. oktoobril 2019. aastal kinnitas linnavolikogu **Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2020–2023**. Eelarvestrateegia koostamisel oli arvestatud Tallinna arengukavaga aastateks 2018–2023, Tallinna positiivse programmiga aastateks 2018–2022, Tallinna innovaatiliste lahenduste teekaardiga ja teiste linna arengudokumentidega (vt ptk 7).

17. oktoobril 2019. aastal esitas Tallinna Linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmiseks. Otsusega tehti ettepanek anda kohaliku omavalitsuse volikogule õigus kinnitada kohaliku omavalitsuse üksuse juhtide need teenistuskohad, mis on tähtajalised tähtajaga viis aastat. Ettepaneku eesmärk on võimaldada sarnaselt riigi ametiasutustega ka kohaliku omavalitsuse üksuste juhtide puhul senisest enam tähtaegset teenistussuhet. Seletuskirja kohaselt on juhtide tähtajaline teenistussuhe põhjendatud, kuna juhtide otsuste kvaliteedist sõltub suurel määral asutuse või struktuuriüksuse toimimine. Seetõttu on vaja teatud aja järele hinnata, kas seda ülesannet täidab isik, kes suudab seda teha parimal võimalikul viisil. Tähtajaline

teenistussuhe võimaldab teenistusse võtta kompetentseid juhte ning kindlustab juhtide enese arendamise ja koolitamise. Ettepanek soodustab karjääri edendamist ning võimaldab omavalitsuste teenistusse kaasata pädevaid inimesi laiemalt.

Eeltoodu on ainult üks ja raamatu lõpetamise hetkel viimane näide Tallinna tegevustest kogu riigi kohaliku omavalitsuse õigusruumi arendamisel, mida järgnevalt käsitleme.

5. Tallinna koht Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumi arendamisel

Tallinn Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus on alates Eesti Vabariigi loomisest ja tänapäeval omariikluse taastamisest tulemuslikult tegutsenud mitte ainult enda juhitavas linnas, vaid kogu riigis (ühiskonnas), et **tugevdada kohalikku omavalitsust kui põhiseaduslikku institutsiooni** ja tema positsiooni avalikus halduses. Viimase 30 aasta jooksul on tehtud mitukümmend ettepanekut õigusaktide (eelkõige seaduste) muutmiseks. Osaliselt on need olnud seotud Tallinna enda suhteliselt spetsiifiliste huvidega (nt pealinna staatuse sätestamine), mis ainult kaudselt mõjutavad ülejäänud kohaliku omavalitsuse üksuste toimimist. Aga väga sageli on Tallinn algatanud ettepanekuid (nt kohaliku eelarve tulubaas, omandireform ja munitsipaalomandi probleemid jne) kõigi valdade ja linnade tulemuslikumaks toimimiseks ja õigusruumi arendamiseks.

Tallinna linna juhtide (eeskätt kauaaegse linnapea Anton Uessoni) initsiatiivil asutati 1920. aastal **Eesti Linnade Liit**, mis likvideeriti 17. augustil 1940. Eesti NSV Valitsuse 1. märtsi 1990. aasta määrusega tunnistati J. Varese valitsuse 17. augusti 1940 otsus Eesti Linnade Liidu ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu likvideerimise kohta ebaseaduslikuks ning seega oli tagatud nende liitude tegevuse taastamine õigusjärgluse alusel. 1990. aasta mais taastati Eesti Linnade Liidu tegevus ning mitmed Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse liikmed osalesid aktiivselt nii liidu taastamise ettevalmistamisel kui ka taastatud liidu tegevuses. 1989. aastal Tallinna Linnavolikogusse valitud Vello Saatpalust sai 1990. aastal taastatud Eesti Linnade Liidu büroo esimene direktor. 1994. aastal kuni aprill 1995 oli Eesti Linnade Liidu juhatuse esimees Tiit Vähi. Taavi Aas oli 2010. aastast Eesti Linnade Liidu ja alates 2018. aastast Eesti Maaomavalitsuste Liiduga ühinemise tulemusel moodustatud Eesti Linnade ja Valdade Liidu juhatuse esimees. Pärast tema ministriks nimetamist valiti sellele ametikohale 2019. aasta kevadel Tiit Terik. Suure panuse on eelkõige Tallinna Linnakantselei juristid aastakümnete jooksul andnud ministeeriumide jt poolt Eesti Linnade Liidule ja 2017. aastast Eesti Linnade ja Valdade Liidule esitatud õigusaktide eelnõude kohta.

Alates 1990. aastate algusest on Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus ise korduvalt teinud ettepanekuid mõne seaduse vastuvõtmiseks või muutmiseks. Kuni 1993. aastani andis Kohaliku omavalitsuse aluste seadus kohalikule volikogule seadusandliku initsiatiivi õiguse, st õiguse otse pöörduda Riigikogu poole, kuid alates 1993. aastast saab vastavalt Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele kohaliku omavalitsuse volikogu teha ettepaneku seaduse vastuvõtmiseks või muutmiseks üksnes Vabariigi Valitsuse kaudu.

2002. aastal võeti vastu **Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus**, mis andis meie kohaliku omavalitsuse volikogudele õiguse otse pöörduda Riigikohtusse. Tallinn on seda võimalust korduvalt kasutanud. 2. aprillil 2009. aastal

esitas Tallinna Linnavolikogu Riigikohtule taotluse tunnistada kehtetuks riigi 2009. aasta lisaearve ja sellega seonduvate seaduste muutmised.

Selle tulemusel võttis **Riigikohus 16. märtsil 2010. aastal** vastu ühe olulisima kohaliku omavalitsuse huve kaitsva otsuse, mida iseloomustatakse 7. ptk-s. Enamasti on Tallinna ettepanekud tulenenud asjaolust, et linn on võrreldes ülejäänud valdade ja linnadega väga suur ning nõuab eri regulatsioone, aga ei saa jätta märkimata, et Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus on lokaalsete (pealinna) eesmärkide kõrval soovinud ka meie kohaliku omavalitsuse terviklikku õigusruumi arendada. Ilmekas näide on Tallinna Linnavolikogu 30. detsembri 1993. aasta istungi otsus teha Vabariigi Valitsusele ettepanek algatada Maareformi seaduse muutmine nii, et tagastatakse maa ka linnadele ja valdadele, kelle omandis see oli enne 16. juunit 1940.

Järgnevalt toome valiku Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse tegevusest meie kohaliku omavalitsuse arendamisel ja kogukondade huvide kaitsmisel.

7. novembri 1991. aasta istungil pöördus Tallinna Linnavolikogu Eesti Vabariigi Ülemnõukogu ja Valitsuse poole seoses kuritegevuse järsu kasvuga nii Tallinnas kui ka kogu Eestis, kus muuhulgas peeti vajalikuks seadusega sätestada Eesti Vabariigis ebaseaduslikult viibivate isikute väljasaatmise kord ning kehtestada kodanike isiklike kaitsevahendite soetamise, hoidmise, käsutamise ja võõrandamise kord.

Meie kohaliku omavalitsuse taastamise algaastate majandusruumis pöördelise tähtsusega otsuses kinnitati **22. oktoobri 1992. aasta istungil kohaliku omavalitsuse töötajate töötasustamise põhimõtted** Tallinnas koos linnavolikogu ja tema kantselei, linnavalitsuse ja linnarajoonivalitsuse töötajate palgaastmestikuga. Eelnevalt oli Vabariigi Valitsus kehtestanud igal aastal analoogiliselt riigiametnikele ka kohaliku omavalitsuse ametnike palgamäärad, diferentseerides viimaseid gruppidesse sõltuvalt kohaliku omavalitsuse üksuse elanike arvust.

Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse §12 lg 6 kohaselt „... maavanem ja vabariikliku linna linnapea ning maakonna- ja vabariikliku linna linnavalitsuse liikmed, selle kantselei töötajad saavad palka maakonna- või linnaeelarvest Eesti NSV valitsuse kehtestatud piirmäärade ulatuses.” Esmakordselt kinnitati need piirmäärad Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. oktoobri 1989. aasta määrusega nr 335. Ametiasutustele, eriti Tallinna linnale kehtestatud palgamäärad ei olnud tööturul kvaliteetsema tööjõu värbamiseks konkurentsivõimelised ja väga olulise tegurina – 28. juunil 1992 vastu võetud Põhiseadus tagas kohalikule omavalitsusele iseseisva eelarve, st ka oma eelarve iseseisva kasutamise õiguse.

Eelneval perioodil võis riigi kesktasand „sirutada käe kohaliku omavalitsuse rahakotti” ja nt Tallinna 1989. aasta eelarves (vt ptk 7) olid ette nähtud eraldised riigieelarvesse mahus 18,5 mln rubla, mis moodustas 11 % selle aasta linna eelarve kuludest. Kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia seisukohalt nüüdseks endastmõistetav otsus pälvis tookord Rahandusministeeriumi tugeva vastuseisu, kusjuures peljati ka teiste valdade ja eelkõige linnade järgnemist.

Vaidluste tulemusel tehti kompromiss, et need vallad ja linnad (tegelikult alla 20, st kümnendik meie kohaliku omavalitsuse üksustest), mis ei saa toetust riigieelarvest, võivad iseseisvalt oma ametnike palgamäärad kehtestada. Veel 1993. aasta 2. juunil vastu võetud Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse §22 lg 18 kohaselt oli valla- või linnavolikogu ainupädevuses valitsuse liikmetele töötasu määramine Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud piirmäärades. Areng viis aga selleni, et **1. jaanuarist 1996 jõustunud Avaliku teenistuse seadus** andis selle õiguse

kõigile valla- või linnavolikogudele ilma keskvalitsuse poolsete piiranguteta (§11, lg 1 alusel **kohaliku omavalitsuse ametiasutuste** struktuuri ja teenistujate koosseisu ning **palgamäärad kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu** ning Vabariigi Valitsus kehtestab lg 2 alusel üksnes kohaliku omavalitsuse ametnike ametikohtade nimetused).

Üks väheseid erinevusi meie kohaliku omavalitsuse muidu ühesuguses õigusruumis on seondunud **Tallinna Linnavolikogu valimistega**. Linnavolikogu 21. jaanuari 1993 istungil pöörduti Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestada Tallinna spetsiifika nii, et valimisringkondade piirid Tallinnas langeksid kokku piiratud omavalitsuslikke õigusi omavate linnaosade piiridega ning et pool linnavolikogu mandaatide arvust jagatakse kõigi linnaosade vahel rahvaarvust sõltumatult võrdselt (põhjendusega, et mitmed omavalitsuslikud ülesanded (nagu teede hooldus, veevarustus ja kanalisatsioon jms sõltuvad peamiselt territooriumi suurusest), teine pool jagatakse aga proportsionaalselt valijate arvule. 19. mail 1993. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse §5 lg 4 sätestaski, et **Tallinnas moodustatakse valimisringkonnad** piiratud kohaliku omavalitsusega **linnaosade kaupa**. **Pooled mandaatidest jaotatakse kõigi Tallinna linnaosade vahel võrdselt, ülejäänud mandaadid jaotatakse lihtkvoodi ja suuremate jääkide põhimõttel, lähtudes linnaosas elavate valijate arvust.**

Konkreetsete arvudega ilmestades jagati pool Tallinna Linnavolikogu kohtadest (tol ajal $64:2=32$ kohta) 8 linnaosa vahel nii, et suurim linnaosa (Lasnamäe) ja väikseim linnaosa (Pirita) said võrdselt 4 mandaati. Teine pool linnavolikogust jagati vastavalt linnaosa valijate arvule ja Lasnamäe sai sellega 8 mandaati, Pirita aga ühe mandaadi. Kokku said 1993. aasta valimistel Tallinna Linnavolikogus Lasnamäe 12 ja Pirita 5 kohta. Tallinna Linnavolikogus ühe koha võitmiseks vajati Pirita linnaosas neli korda vähem hääli, kui naaberlinnaosas Lasnamäel. Tagantjärele saab aga kinnitada, et see mudel tagas veel vägagi keerulisel poliitilisel ajal 1993. aasta oktoobris toimunud kohalikel valimistel eestimeelsete jõudude võimule jäämise pealinnas.

Hiljem on Tallinna Linnavolikogu valimise põhimõtet korduvalt tõstatatud Riigikogus ja Tallinna Linnavolikogus (nt linnavolikogu 15. juuni 2017 istungil, (vt ptk 4.7). Väga selgelt põhjendati linnaosade erinevat suurust Tallinna Linnavolikogu 18. juuni 2009. aasta otsuses, mille sisuks oli taotluse esitamine Riigikohtule kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse suhtes põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatamiseks. Selleks, et tagada mandaatide võimalikult proportsionaalne jaotumine valimisringkondade elanike arvu vahel, tuleks Tallinna linnal muuta linnaosade piire. Linnaosade piiride kindlaksmääramisel lähtutakse aga muudest kaalutlustest (kohaliku omavalitsuse ülesannete otstarbekam täitmine), mitte aga ühetaolisuse põhimõtte tagamisest kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel ja seeläbi saavutatavast valimistulemuste legitiimsusest. On ilmselgelt ebaproportsionaalne ja kohaliku omavalitsuse põhiseaduslikke garantiisid rikkuv, kui kohalik omavalitsus peaks üksnes valimiste jaoks muutma linnaosade piire.

Teise näitena toome Tallinna Linnavolikogu 24. jaanuari 2019. aasta otsuse esitada ettepanek Vabariigi Valitsusele kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmiseks nii, et üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksustes oleks vähemalt 63-liikmeline volikogu. Selle eelnõu diskussioonis tõstatati taas linnaosade esindatus linnavolikogus.

Tallinna Linnavolikogu 16. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus „**Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatuse seaduse kohta**” järgmiste ettepanekutega:

- „1. Pidada vajalikuks Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatust reguleeriva seaduse vastuvõtmist.
2. Tallinna Linnavolikogu esimehel T. Vähil ja linnapeal J. Tammel esitada 30. detsembriks 1993 volikogule kinnitamiseks töögrupi koosseis, kelle ülesandeks on volikogu seisukoha väljatöötamine ja seaduse kontseptuaalsete lähtekohtade osas ettepanekute tegemine.
3. Töögrupil esitada vastavad ettepanekud 31. jaanuariks 1994.
4. Teha Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks töögrupilt saadud ettepanekute alusel välja töötada Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna staatust käsitlev seaduseelnõu.”

Tallinna Linnavolikogu märgitud otsuses lähtuti muuhulgas sellest, et üheski kehtivas seaduses ei olnud sel ajal fikseeritud pealinna. See oli Eesti Vabariigi 1938. aasta Linnaseaduses ja viimati Eesti NSV Konstitutsioonis. Võrdluseks Euroopa kõigi postsotsialistlike riikide põhiseadustes on pealinn märgitud ja ainult kaudselt on seda tehtud Läti Põhiseaduses parlamendi asukohana (§15 „Saeima asukoht on Riia”).

Meie pealinna asukoha vaidlused (kohati iroonilised mõtted) peaaegu lõppesid 1995. aastal, kui võeti vastu Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus, mille § 5 sätestab, et Eesti Vabariigi pealinn on Tallinn. Kuid pealinna sisuline toimimine (eelkõige riiklike ülesannete täitmise rahastamine) on järgneval perioodil korduvalt kerkinud päevakorda. Selle kõrval kostub ikka ja jälle ka ettepanekuid, et Pealinna seadust on vaja ka selleks, et väiksemate valdade ja linnade kohaliku omavalitsuse korraldust paremini reguleerida (piltlikult n-ö Prokrustese sängist välja tuua).

Käesoleva raamatu autori arvates on Pealinna seaduse pelgalt eesmärgina (loosungina) püstitus illusoorne, kuni ei ole selge, **mida ja kuidas selle seadusega peaks reguleerima?**

10. juunil 2004. aastal Tallinna Linnavolikogus kinnitatud strateegias „Tallinn 2025” punktis on alapunktis 2.6.2 „Pealinna juriidilise staatuse määratlemine” toodud ettepanek: „Teema haakub Eesti riigi haldusterritoriaalse korralduse ja kohaliku omavalitsuse juhtimismudeli rakendamisega. Tallinn täidab Eesti riigi tarvis mitmeid olulisi riiklikke funktsioone, mille täitmine eeldab olemasoleva seadusraamistiku läbivaatamist, **sh Tallinnale pealinna seaduse koostamist.**” Seejuures on ka viidatud tekstis see ettepanek *Bold*’is.

Esmalt küsimus, miks on vaja nn Pealinna seadust? Nn Pealinna seaduse eesmäärke võib meil käsitleda kahest täiesti erinevast vaatenurgast:

- 1) kas sellega tahetakse saavutada pealinna positsiooni, eelkõige rahvusvahelise konkurentsivõime tugevdamist või
- 2) kas püütakse selle abil saavutada meie kohaliku omavalitsuse üksuste majandus- ja haldussuutlikkuse erisuste vähendamist. On ju meil aeg-ajalt meediaski tehtud ettepanekuid Tallinna tükeldamiseks iseseisvateks kohaliku omavalitsuse üksusteks, sest praegu on Tallinn rahvaarvult 4 000 korda suurem, kui Ruhnu vald ning üle nelja korra suurem Tartu linnast. Kui aga nt Lasnamäe oleks iseseisev kohaliku omavalitsuse üksus, siis oleks tema rahvaarv Tartuga üsna lähedane jne. Seejuures on üks variant, et 8 (või mingi muu arv?) Tallinna territooriumil moodustatavaid „uusi linnu” moodustaksid ühe maakonna (st 16. maakonna). Samas Londoni näide ilmestab, kuidas detsentraliseerimine (nimetame seda näiliseks detsentraliseerimiseks) võib viia hoopis avaliku halduse tsentraliseerimiseni ja omavalitsuslike funktsioonide riigistamisele.

Autori arvates vajab Tallinn eraldi regulatsioone kolmes või isegi ainult järgnevas kahes, aga kindlasti esimesena nimetatud valdkonnas:

1. Pealinn suhetes riigi kesk tasandiga, mida ükski teine meie vald või linn ei vaja. See on valdkond, kus linna vastavate riiklike ülesannete täitmist tuleks täiendavalt finantseerida riigieelarvest (vrld Berliin).
2. Tallinna, kui suure regionaalse tõmbekeskuse horisontaalsed seosed tagamaa valdade ja linnadega, sh koostöö avalike teenuste osutamisel, mis seni on olnud vabatahtlik, kuid ilmselt mõningates valdkondades (ühistransport, jäätmekäitlus, planeeringud jms) vajab seaduslikku regulatsiooni (vrld Helsingi). See tähendab, et Tallinna seisukohalt peaksid olema eraldi regulatsioonid linna ja tagamaa koostööks. Kuid selles valdkonnas on analoogiat ka Tartu jmt suurema linna ning ümberkaudsete kohaliku omavalitsuse üksuste koostöös.
3. Tallinna, kui riigis teistest selgelt eristuva suurusega linna, sisese juhtimise detsentraliseerimine, mis alates 2017. aastal läbi viidud nn haldusreformist (sisuliselt piirireformist) on suurte valdade moodustamise tulemusel juba üleriigiline probleem. Pealinna õiguslik, majanduslik, juhtimisalane jms sisustamine on olnud Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse tegevuses olulisel kohal ka järgnevatel aastatel.

Seejuures ei ole Tallinn pealinna staatuse määratlemisega soovinud privileege, vaid püüdnud kujundada riiklikku poliitikat, sest pealinna on ju eelkõige vaja riiklike funktsioonide täitmiseks. Kohaliku omavalitsuse õigusruumis ei anna (ei tohiks anda) pealinna staatus mingeid eeliseid, küll aga toob kaasa täiendavaid kohustusi ja kulutusi eelkõige riiklike ülesannete täitmiseks ning neid ei peaks tasuma ainult kohalikust eelarvest.

22. veebruaril 1994. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu oma otsusega nr 31 esimest korda ettepaneku Vabariigi Valitsusele võtta vastu pealinna erisusi teiste linnadega sätestav seadus. Olulist inspiratsiooni saadi Saksamaa Liitvabariigi tolleaegse pealinna Bonni ja Nord-Rhein Westfaleni liidumaa vahelise koostöö seadusest. Meie vastav seaduseelnõu kahes ministeeriumis (Justiits- ja Siseministeeriumis) toetust ei leidnud, mistõttu ka selle menetlemist parlamendis ei järgnenud.

Edasise arengu kohta märgime, et Tallinna linnapea Edgar Savisaar moodustas **20. augustil 1997.** aastal oma käskkirjaga nr 209 **töögrupi Tallinna staatust reguleeriva seaduse väljatöötamiseks.** 15. jaanuaril 1998. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu selle töögrupi ettepanekul vastu otsuse nr 5, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Tallinna staatuse seaduse vastuvõtmiseks Riigikogus.

Uus elnõu nägi olulise eesmärgina ette, et Tallinna linn on ühtlasi maakonna staatuses ning omavalitsuslike ülesannete kõrval täidetakse siin ka maavanema riiklikke ülesandeid. Tallinna Linnavolikogu tolleaegne esimees Edgar Savisaar kirjutas: „1993. aastal sätestati linnaosade staatus kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses, kuigi regulatsioon selles seaduses jäi lõpuni välja töötamata (näiteks pole seaduses midagi öeldud halduskogude kohta, mis Tallinnas reaalselt juba aastaid tegutsevad). Valitsuses tegeletakse küll pikka aega seaduse uue redaktsiooni ettevalmistamisega, kuid seni puudub sellel töö tulemus. ... Õige oleks Tallinna staatuse ja linnasisese juhtimise küsimused lahendada veel käesoleval, 1998. aastal, et neid rakendada kohe pärast 1999. aasta oktoobri kohalikke valimisi.”

Tallinna Linnavolikogu 15. jaanuari 1998. aasta ettepanekus Vabariigi Valitsusele nähti ette:

„§ 1. Tallinn Eesti Vabariigi pealinnana on kohaliku omavalitsuse üksus, mis täidab oma haldusterritooriumil maavanema funktsioone, kusjuures:

- 1) annab oma tegevusest aru Vabariigi Valitsusele maavanema funktsioonide täitmise osas;
 - 2) annab arvamuse ministeeriumide ja teiste täidesaatva riigivõimu asutuste Tallinnas asuvate kohalike asutuste juhtide ametisse nimetamise ja ametist vabastamise kohta;
 - 3) informeerib Vabariigi Valitsust regionaalpoliitika, samuti muudes täidesaatva riigivõimu ja kohalike omavalitsuste suhete küsimustes;
 - 4) teeb Vabariigi Valitsusele ja ministeeriumidele ettepanekuid valitsusasutuste, kohalike ametiasutuste ning muude Tallinnas asuvate riigiasutuste töö korraldamiseks;
 - 5) esitab Vabariigi Valitsusele Rahandusministeeriumi kaudu ettepanekuid Tallinna linna poolt maavanema riiklike funktsioonide täitmiseks vajalike riigieelarveliste vahendite kohta ning vastutab Tallinnale üle antud riigieelarveliste vahendite otstarbeka kasutamise eest;
 - 6) täidab muid ülesandeid, mis on talle pandud seadusega.
- § 2. Käesoleva seaduse § 1 nimetatud funktsioone täidab Tallinnas linnapea. Käesoleva seaduse § 1 punktides 2 ja 5 nimetatud ettepanekud ja arvamused esitab linnapea linnavolikogu vastava otsuse alusel. Käesoleva seaduse § 1 punktis 4 nimetatud ettepaneku Vabariigi Valitsusele teeb linnapea kooskõlastatult linnavolikoguga.
- § 3. Käesoleva seaduse § 1 nimetatud funktsioonide täitmiseks annab linnapea üksikaktina korraldusi.
- § 4. Järelevalve Tallinna kui kohaliku omavalitsuse üksuse funktsioonide täitmise üle sätestab seadus.
- § 5. Järelevalvet Tallinna linna poolt maavanema riiklike funktsioonide täitmise üle teostatakse Vabariigi Valitsuse seaduses maavanema tegevuse üle järelevalve teostamise korras.
- § 6. Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna ülesannete täitmise ja finantseerimise kord ja ulatus määratakse Vabariigi Valitsuse ja Tallinna linna vahelise kokkuleppega ning vastavad vahendid nähakse ette riigi eelarves eraldi reana.
- § 7. Tallinna kui kohaliku omavalitsuse üksuse sisemiste struktuuriüksustena tegutsevad seaduse alusel linnavolikogu poolt moodustatud linnaosad. Linnaosa halduskogul on õigus linnaosa esindusorganina vastu võtta õigust rakendavate üksikaktidena otsuseid temale linnavolikogu poolt delegeeritud küsimustes. Linnaosa juhib linnaosavanem, kellel on õigus vastu võtta õigust rakendavate üksikaktidena korraldusi.”

Viimase punkti osas lisame, et kohaliku omavalitsuse üksuse juhtimise sisemine detsentraliseerimine oli kuni 2017. aastal Haldusreformi seaduse alusel läbi viidud piirireformini praktiliselt ainult Tallinnas aktuaalne. Juba Tallinna Linnavolikogu 30. mai 1996. aasta istungil oli tehtud ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust osavalla või linnaosa (8. peatüki) õiguslike aluste osas (vt ptk 6).

Vabariigi Valitsus nõustus Siseministeeriumi ettepanekuga mitte toetada Tallinna Linnavolikogu 15. jaanuaril 1998. aastal vastu võetud eelnõu, aga varasemaga võrreldes positiivse sammuna pidas seejuures vajalikuks Tallinna kui riigi suurima kohaliku omavalitsuse üksuse ja pealinna õigusliku seisundi eristamise vajalikkust teiste valdade ja linnade õiguslikust seisundist.

Riigi kesktasandil hakatigi pealinna igas mõttes (nii territoriaalses kui ka majanduslikus mõttes) keeruliste ja Tallinna piire ületavate probleemide lahendamise teemaga alles siis sisuliselt tegelema. **11. augustil 1998.** aastal **moodustas Vabariigi Valitsus** oma korraldusega nr 799-k **asjatundjate komisjoni** (regionaalminister Peep

Aru juhtimisel) **Tallinna õigusliku staatuse sätestamiseks**. Selle eelnõu ettevalmistus ja arutelu katkes 1999. aasta märtsis toimunud Riigikogu valimistega.

Kaks kuud varem, 11. juunil 1998. aastal kiitis linnavolikogu heaks 20. augustil 1997. aastal moodustatud töörühma poolt ette valmistatud **Tallinna juhtimise teesid** ja otsustas esitada need Siseministeeriumile arvestamiseks kohaliku omavalitsuse seaduseelnõude väljatöötamisel. Töörühma heakskiidu said järgmised, rõhutada võib, et põhjalikud teesid. Kui mitte viimase veerand sajandi jooksul kõige põhjalikumad vähemalt linnaosade toimimise valdkonnas, mis sisaldas ka sellist olulist küsimust, nagu linnaosa rahastamine? Aga juhime tähelepanu ka teeside viimasele punktile, mille kohaselt tuleb välja töötada volikogu liikmetele personaalsete asendusliikmete määramise kord:

„1. Tallinn jääb ühtseks kohaliku omavalitsuse üksuseks, mille siseselt tegutsevad seaduse alusel Tallinna Linnavolikogu poolt moodustatud linnaosad.

2. Linna juhtimisstruktuuride moodustamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

2.1 linnavolikogu valitakse Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse alusel;

2.2 linnavolikogu valib volikogu esimehe, kes on ühtlasi ka linnapea;

2.3 linnavolikogu valib alatiste komisjonide esimehed, kes on ühtlasi abilinnapead.

Linnavolikogu aseesimees (aseesimehed) valitakse abilinnapeade hulgast.

2.4 linnavalitsuse moodustavad linnavolikogu esimees-linnapea ja linnavolikogu alatiste komisjonid esimehed-abilinnapead.

3. Linnavolikogu komisjonide otsused on soovitusliku iseloomuga linnavolikogu ja linnavalitsuse õigusaktide vastuvõtmisel, v.a otsused üksikküsimustes, milledes linnavolikogu on delegeerinud komisjonidele lõpliku otsustamise õiguse. Selliste küsimuste otsustamisel omavad komisjonis hääleõigust ainult need komisjoni liikmed, kes on linnavolikogu liikmed. Komisjoni otsusel nimetatud üksikküsimustes on õigust rakendava üksikakti staatus. Sellest tulenevalt:

3.1 sätestada komisjoni moodustamise protseduur põhimõttel, et komisjoni koosseis vastaks linnavolikogu poliitilisele struktuurile, kusjuures komisjoni koosseisu kuuluvad ka asjatundjad, kellel on piiratud hääleõigus tulenevalt punktist 3;

3.2 sätestada linnavolikogu liikmetest komisjoni liikmete asendamise kord;

3.3 sätestada komisjoni õigusaktid eelnõude esitamise, menetlemise ja avalikustamise ning õigusakti jõustumise kord;

3.4. komisjoni otsusega mittenõustumisel on linnavalitsusel ja linnavolikogu liikmel õigus esitada nimetatud otsus linnavolikogule lõplikuks otsustamiseks.

4. Linnavolikogu, tema komisjonide ja fraktsioonide asjaajamise korraldamise, organisatsioonilise ja tehnilise teenindamise ning linnavolikogu, tema komisjonide ja fraktsioonide töö tagab linnavolikogu kantselei, mis on linna ametiasutus.

5. Linnasekretär peab lisaks linnakantselei juhtimisele jääma vastutavaks linnavalitsuse õigusaktide õiguspädevuse eest ja koordineerima linnapea, abilinnapeade ja nende haldusalas olevate linna ametiasutuste vahelist koostööd.

6. Linnal on ühtne linnavolikogu poolt kinnitatud eelarve, milles on linnaosadele eraldatud eelarvelised vahendid tegevusvaldkondade kaupa. Nimetatud vahendite jaotamise linnaosasiseselt otsustab linnaosa halduskogu linnavolikogu poolt sätestatud korras.

7. Linnaosa esindusorganina tegutseb linnaosa halduskogu. Linnaosa halduskogude moodustamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

7.1 linnaosa halduskogu koosseisu kinnitab linnavolikogu valimistulemuste põhjal.

Linnaosa halduskogu suurus on kahekordne linnaosa mandaatide arv;

7.2 linnaosa halduskogu liikmeks võib olla kandidaatide registreerimiseks esitamisel linnaosa elanike registrisse kantud ning selles linnaosas linnavolikogusse valitud või

kandideerinud isik, kes kandideeris nimekirjas või üksikkandidaadina ning milline nimekiri või üksikkandidaat sai vastavas linnaosas (valimisringkonnas) kokku vähemalt 5% kehtivatest häälest;

7.3 linnaosa halduskogu esimees peab olema linnavolikogu liige;

7.4 halduskogule delegeeritakse konkreetsed valdkonnad, milles halduskogu teeb lõpliku otsuse ja vastutab selle eest. Halduskogu otsus on linna õigust rakendav üksikakt. Halduskogu võib moodustada komisjone ja töörühmi, mille ülesandeks on halduskogus arutamisele tulevate küsimuste ettevalmistamine. Halduskogu komisjoni otsustus on halduskogule soovitusliku iseloomuga.

8. Linnaosa valitsus on linna ametiasutus, mida juhib linnaosa vanem. Linnaosa vanemal on õigus vastu võtta õigust rakendavate üksikaktidena korraldusi. Linnaosa valitsus täidab linna õigusaktidega pandud ülesandeid ja halduskogu otsuseid, mis on halduskogule delegeeritud lõplikuks otsustamiseks.

9. Pidada otstarbekaks moodustada linnavolikogust ja linnavalitsusest sõltumatu linnakontroll ning vajalikuks täpsustada revisjonikomisjoni pädevust ja töökorraldust. Kontrollimiste läbiviimisele kaasata audiitorfirmasid, kusjuures linnavolikogu sätestab audiitori määramise korra ja auditeerimise metoodika.

10. Teha ettepanek:

10.1 muuta Põhiseadust ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust põhimõttel, et kohaliku omavalitsuse volikogud valitakse neljaks aastaks ja valimised toimuvad kevadel;

10.2 töötada välja volikogu liikmetele personaalsete asendusliikmete määramise kord.”

Olulise erinevusena, võrreldes varem kehtinud korraga, nähti ette, et linnaosa halduskogu suurus on kahekordne linnaosa mandaatide arv ning halduskogu liikmete suhtes kehtib ka valimiskünnis, mille kohaselt vastav nimekiri või üksikkandidaat peab saama vähemalt 5% linnaosa kehtivatest häälest. Nimetatud ettepanekutest realiseeriti valla- või linnavolikogu valimisperioodi pikendamine neljale aastale ja selleks muudeti 2003. aasta veebruaris ka Põhiseadust. Valla- ja linnavolikogu personaalsete asendusliikmete kord jäi realiseerimata ning see on mõju avaldanud hilisematele poliitilistele protsessidele mitmes vallas või linnas, kus volikogu (vähemalt kohati teadlikult tekitatud?) tegutsemisvõimetusega on muudetud volikogu poliitilist struktuuri nt valla või linna juhtide valimiseks. Aga küsimus tekib seejuures – kas see on olnud valijate tahe?

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta otseselt pealinnu ei käsitle. Küll aga on Euroopa Nõukogus ja eelkõige muidugi CLRAEs pealinnadele pööratud suurt tähelepanu. Pealinna erineva staatuse otstarbekust Eestile märgiti juba CLRAE Soovitustes 81 (2000) „Kohaliku demokraatia olukorrast Eestis”, mida korrati Soovitustes 294 (2010). Nende kõrval märgime, et 2007. aastal kiitis CLRAE heaks pealinna staatust laiemalt puudutavad Soovitused (*Recommendation 219 (2007) „Status of capital cities”*). CLRAE pealinnade juhtimise otsuse nr 158 (2003) kohaselt „... Kongress tunnustab, et pealinnad peavad teenima kahesugust ülesannet, sest oma linnaliste ülesannete kõrval peavad nad täitma ka rahvusliku tähtsusega ülesandeid ja ülal pidama rahvuslikke institutsioone, transpordi infrastruktuuri jms ... Pealinnade ja teiste valitsemistasandite vahel on raskused, mis on põhjustatud:

- 1) erinevatel tasanditel erinevatest parteipoliitilistest valitsustest;
- 2) huvide konfliktist erinevate valitsemistasandite vahel;
- 3) pädevuse ebaselgusest erinevatel valitsemistasanditel;
- 4) pealinnades rahvuslikult tähtsate ülesannete finantseerimise puudusest ...”

Alates riikliku iseseisvuse taastamisest oli kuni 2017. aastani episoodiliselt aktuaalne haldusreformi, eelkõige haldusterritoriaalse reformi teema. Ilmekas kinnitus sellele, et 24. augustil 2000 moodustas Tallinna Linnavolikogu vastavalt Harju maavanema Orm Valtsoni ettepanekule töörühma haldusterritoriaalse korralduse muutmise ettepanekute väljatöötamiseks. 14. detsembril 2000 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse „Seisukohtade esitamine haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta”:

- „1. Asuda seisukohale, et haldusreformi ja haldusterritoriaalse korralduse muutmise kui ühe haldusreformi elemendi eesmärgiks ei tohi olla ainult omavalitsusüksuste piiride muutmine, vaid nende haldussuutlikkuse tõstmine.
2. Haldusreform peab kaasa tooma Tallinna kui pealinna ja Eesti suurima omavalitsusüksuse õiguste ja kohustuste seadusandliku reguleerimise erisused.
3. Haldusreform, k.a haldusterritoriaalse korralduse muutmine peab looma eeldused ja soodustused regionaalseks koostööks ja ühtsete arengukavade koostamiseks omavalitsusüksuste vahel.
4. Piiritleda täpsemalt seadusandluses osavaldade ja linnaosade õiguslik staatus ja pädevus ning osavalla ja linnaosa vanema õigused, kohustused ja vastutus.
5. Toetada nn Suur-Tallinna ideed, mis esimeses etapis sisaldab endas Tallinna ja tema naabervaldade vahelise koostöö arendamist hariduse, transpordi, päästeteenistuse, prügimajanduse ja muudes valdkondades. Tallinn on avatud ettepanekutele naabervaldadega liitumiseks.”

2002. aasta sügisel esitasid kaks Riigikogu fraktsiooni (siis koalitsioonikaaslased Keskerakonna fraktsioon ja Reformierakonna fraktsioon) Riigikogu menetlusse uue Tallinna staatust puudutava eelnõu, mida menetleti, kuid tulemusteta kuni 2003. aasta märtsis toimunud parlamendivalimisteni.

2. oktoobril 2003. aastal esitas Tallinna Linnavolikogu eitava seisukoha regionaalminister Jaan Õunapuu **regionaalhalduse reformi kontseptsiooni** projekti kohta. Põhjendati seisukohta sellega, et esitatud regionaalhalduse reformi kontseptsioon ei kajasta Tallinna Linnavolikogu poolt kolmel korral Vabariigi Valitsusele esitatud seaduseelnõudes väljendatud seisukohti Tallinna staatuse kohta ning arvestades asjaolusid, et Tallinn toetab jätkuvalt tugevate omavalitsuste loomist, omavalitsusliitude vabatahtlikkuse põhimõtet ning Tallinna kui riigi pealinna staatuse käsitlemist teistest omavalitsustest eraldi. Tallinna Linnavolikogu otsustas:

- „1. Kavandatavat regionaalhalduse reformi ei saa pidada esitatud kujul soovitatavaks.
2. Tallinna staatust tuleb vaadelda teistest omavalitsustest eraldi, lähtudes Euroopa riikide pealinnade staatuse analoogiast.
3. Tallinna staatuse küsimuse lahendamiseks on otstarbekas taastada Tallinna ja Vabariigi Valitsuse vahelised läbirääkimised.
4. Tallinna staatuse määratlemisel tuleb arvestada alljärgnevate dokumentidega:
 - 4.1 Tallinna Linnavolikogu 22. veebruari 1994 otsus nr 31 „Ettepaneku esitamine Vabariigi Valitsusele” (Pealinnaseaduse eelnõu);
 - 4.2 Tallinna Linnavolikogu 15. jaanuari 1998 otsus nr 5 „Ettepaneku esitamine Vabariigi Valitsusele” (Tallinna staatuse seaduse eelnõu);
 - 4.3 Riigikogu menetlusse 2002. aastal esitatud seaduse eelnõu nr 1190 SE (Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu).
5. Regionaalhalduse reformikavas välja pakutud kahetasandiline omavalitsussüsteem ei vasta Tallinna huvidele.
6. Tallinn ei toeta omavalitsuste kohustuslikku kuulumist omavalitsusliitu.

7. Tallinna Linnavalitsusel esitada vastav seisukoht Vabariigi Valitsusele ja Eesti Linnade Liidule.”

6. oktoobril 2005. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu esitada Vabariigi Valitsusele Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse, Keskkonnajärelevalve seaduse, Raudteeseaduse ning Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seegi peaks olema ilmeka näide Tallinna tegevusest kogu Eesti kohaliku omavalitsuse (õigupoolest laiemalt kogu majanduse ja ühiskonna toimimise) õigusruumi arendamisel. Eesmärk oli sätestada kohaliku omavalitsuse omapädevus keskkonnakaitse valdkonnas ning anda kohaliku omavalitsuse üksusele tõhusamad õiguslikud vahendid kahjulike keskkonnamuutuste ennetamiseks oma haldusterritooriumil ning keskkonnalase järelevalve valdkonnas. Kohalikule omavalitsusele oli selleks ajaks seadustega antud mitmeid ülesandeid keskkonnahalduse ja -kaitse valdkonnas, mille tulemuslik lahendamine määrab ära kohaliku elukeskkonna kvaliteedi, kohaliku omavalitsuse organite haldussuutlikkuse ja kohaliku omavalitsuse üksuse arengu jätkusuutlikkuse. Põhiseadus eristab kohaliku omavalitsuse ülesannete hulgas omavalitsuslikke ja riiklikke ülesandeid. Omavalitsuslikud ülesanded kuuluvad kohaliku omavalitsuse olemuslikku pädevusse. Riiklikud ülesanded, millised pannakse kohalikule omavalitsusele seadustega, kuuluvad ülekantud pädevusse. Avalike ülesannete dualistliku mudeli puhul, kus need ülesanded on omavahel seotud, peab ülesannete täitja omama piisavaid õiguslikke vahendeid, et tagada nii riiklike kui ka omavalitsuslike ülesannete täitmisel avaliku huvi võrdne kaitse. Kehtivas õiguses kohalikule omavalitsusele seadustega pandud ülesannete täitmiseks ja avaliku huvi kaitseks antud õiguslikud vahendid keskkonnakaitse valdkonnas ei ole proportsionaalsed. Nii näiteks oli Riigikogu 12. mail 2005. aastal võtnud vastu Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse, milles täpsustati kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava sisu ja õiguslik tähendus. Seaduse § 37 muudetud redaktsiooni kohaselt on valla või linna arengukava kohaliku omavalitsuse üksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmärgi määratlev ja nende elluviimise võimalusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi. Seletuskiri rõhutas, et kehtivas õiguses puudub säte, mis määrab keskkonnakaitse alased küsimused ka kohaliku omavalitsuse omapädevusse.

2006. aasta märtsis esitas Tallinna Linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Riigieelarve seaduse muutmiseks. Sellega oleks kõigepealt antud **Tallinna linna ametiasutuste pädevusse mõningate ülesannete lahendamine, mis teistes valdades ja linnades on vastava volikogu ainupädevuses.** Samuti nähti eelnõuga ette, et **Tallinna linna eelarve osas toimuvad läbirääkimised Vabariigi Valitsusega otse,** ilma Harju maavanema vahenduse või tasandusfondi osas ilma Omavalitsusliitude Koostöökogu vahendusega (nt säte „Tallinna kui Eesti Vabariigi pealinna ülesannete täitmise ja finantseerimise kord ja ulatus määratakse Vabariigi Valitsuse ja Tallinna linna vahelise lepinguga ja vastavad vahendid nähakse ette riigieelarves eraldi reana.”) Need ettepanekud ei leidnud Siseministeeriumis toetust.

Tallinna Linnavolikogu 24. jaanuari 2019. aasta istungil otsustati esitada Vabariigi Valitsusele Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Ettepaneku kohaselt peaks üle 300 000 elanikuga **kohaliku omavalitsuse üksustes olema vähemalt 63-liikmeline volikogu,** mis võiks jõustuda alates 2021. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistest. Sellega taastatakse kuni 17. detsembrini 2008 kehtinud regulatsioon, mille muutmise paljude arvates

taheti kaotada Tallinnas olukord, et Keskerakond saab linnavolikogu valimistel üle poole häältest. Muuhulgas oli Tallinna Linnavolikogu eelnevalt kahel korral (25. märtsil 2010 ja 19. veebruaril 2015) teinud Vabariigi Valitsusele ettepaneku vähendada üle 300 000 elanikuga kohaliku omavalitsuse üksuses volikogu liikmete miinimumarvu 79-lt liikmelt 51-ni. Nimetatud ettepanekud ei leidnud Vabariigi Valitsuse toetust ja neid ei edastatud Riigikogule vastavate seadusemuudatuste vastuvõtmiseks.

Seletuskirjas on märgitud, et võrreldes Tallinna elanike arvu (450 000) ja volikogu liikmete arvu (79) Põhjamaade ja teiste Eesti lähiriikide pealinnade elanike arvu ja volikogude suurusega, on näha, et Tallinna Linnavolikogu on põhjendamatult suur. Mõned näited (2018. aasta seisuga):

- 1) Helsingi - elanike arv 645 482, linnavolikogu liikmete arv 85;
- 2) Riia – elanike arv 640 000, linnavolikogu liikmete arv 60;
- 3) Vilnius – elanike arv 532 762, linnavolikogu liikmete arv 51;
- 4) Stockholm – elanike arv 949 761, linnavolikogu liikmete arv 101.

Ettepanekut põhistavad nii meie lähiregioonis asuvate pealinnade volikogude suurused kui ka üldine suund riigiaparaadi kulutuste vähendamisele. Linnavolikogu liikmete arvu vähendamine 79-lt liikmelt 63-le säästaks aastas kokku 142 400 eurot (ühe linnavolikogu liikme tasu koos maksudega aastas on 8900 eurot).

Seletuskirja kohaselt luuakse esitatud ettepanekute kohaselt Tallinnas teiste kohalike omavalitsuse üksustega sarnane valimissüsteem ning antakse ka Tallinna linna volikogule sarnaselt teiste Eesti kohalike omavalitsuste volikogudega õigus ise otsustada kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel valimisringkondade moodustamine. Ettepanekute eesmärk on tagada ka Tallinna valijate häälele võrdne kaal, proportsionaalsus nende tahteavalduse ning esinduskogu koosseisu vahel. Samuti on esitatud muudatuste eesmärkideks lihtsus ning läbipaistvus poliitilises süsteemis ja valitsemiskulude kokkuhoid.

Järgnevalt toome veel mõned näited konkreetsetes valdkondades Tallinna ettepanekutest kogu riigis kohaliku omavalitsuse korralduse arendamiseks.

Juba 26. juunil 1997. aastal tegi Tallinna Linnavolikogu Riigikogule ettepaneku turismimaksu kehtestamiseks kohaliku maksuna kord¹⁵⁹. Järgneval perioodil on turismimaksu kehtestamise teema korduvalt tõusetunud päevakorda ja mitte ainult Tallinnas, vaid ka mõnes teises vallas või linnas. 2018. aasta augustis kordas seda ettepanekut linnavolikogu esimees M. Kõlvart.

23. jaanuari 1997 linnavolikogu istungil tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek Hinnaseaduse § 6 muutmiseks, sest Vabariigi Valitsuse poolt oli sätestamata monopoolsete ettevõtete poolt pakutavate hindade kujundamise reeglid. Ettepaneku kohaselt: „§ 6 (1) Kohaliku omavalitsuse organil on õigus kehtestada ja kooskõlastada munitsipaalasutuste kaupade ja teenuste hindu.

(2) Kohaliku omavalitsuse organil on õigus kehtestada tema haldusterritooriumil müüdava soojus-, elektrienergia, gaasi ning veevarustuse- ja kanalisatsiooniteenuste hindu.”

¹⁵⁹ Turismimaksu rakendatakse paljudes riikides ja linnades, ka väljaspool Euroopat. Euroopa Liidus ei ole seda üheksas riigis (veel Iirimaa, Küprosel, Luksemburgis, Lätis, Rootsis, Soomes, Suurbritannias ja Taanis). Lätis kavandatakse 2021. aastast hakata turismimaksu rakendama. Seni on seal tulnud tasuda kaks eurot Jurmalasse sissesõidu tasu päeva kohta. Turismimaksu kehtestamisel peab tasuma ühe euro iga ööbimise eest Riia majutusasutustes, kuid kokku mitte rohkem, kui 10 eurot. Alla 12-aastaste laste pealt tasu ei koguta.

<https://www.err.ee/990251/riias-hakkab-ulejargmisest-aastast-kehtima-turismimaks>

27. jaanuaril 2000 tegi linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele muuta Eluruumide erastamise seadust, mille § 5 kohaselt pidi asustamata eluruumide üürile andmise igakordse otsuse tegema kohaliku omavalitsuse volikogu, kusjuures otsuses tuli näidata, kellele eluruum üürile antakse. Tallinna Linnavolikogu ettepanek oli, et teistele isikutele võib nimetatud eluruumi üürile anda kohaliku omavalitsuse volikogu kehtestatud korras.

18. aprillil 2002 esitas linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 58 täiendamiseks tekstiga: „Maavanemal on õigus sõlmida käesoleva seadusega talle pandud ülesannete täitmiseks üleandmiseks kohaliku omavalitsuse üksuse, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isikuga halduslepingu.” Eelnõu seletuskirjas märgiti muuhulgas: „Sotsiaalministeeriumi poolt avaldatud peremeditsiini arengukava näeb ette, et Tallinnas peaks tegutsema 230 perearsti, Harjumaal 60 ja Tartumaal 83. Sellega seoses on otstarbekas Tallinna linnal ise tegeleda perearstiabi korraldamise ja järelevalvega.”

18. aprillil 2002 esitas linnavolikogu veel teisegi ettepaneku Vabariigi Valitsusele täiendada Sotsiaalhoolekande seaduse § 7 põhimõtteliselt sama tekstiga, millega sooviti täiendada tervishoiuteenuste korraldamise seadust: „Maavanemal on õigus sõlmida käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesannete täitmise üleandmiseks kohaliku omavalitsuse üksuse, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isikuga haldusleping.” Eelnõu seletuskirjas märgiti muuhulgas: „Praegu korraldab Tallinnas lapsendamist Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti peaspetsialist. Sotsiaalministeeriumi poolt avaldatud hoolekandestatistika järgi lapsendati Tallinnas 2000. aastal 60 last, Harjumaal 6 last ja Tartumaal 21 last.”

30. mai 2002. aasta istungil esitas linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Riigihangete seadust, et kõrvaldada seaduse toimumise ajal alates 1. aprillist 2001 selgunud mitmeti mõistetavusi ja lisada olemasolevatele pakkumismenetluse liikidele kaks uut pakkumismenetlust (kahe-etapiline avatud pakkumismenetlus ja hinnakoteeringuga väljakuulutamisega läbirääkimistega pakkumismenetlus).

13. juunil 2002 esitas linnavolikogu Vabariigi Valitsusele ettepaneku muuta Liiklusseaduse § 11 tekstiga: „Parkimisnõuete rikkumise eest kannab vastutust sõiduki juht. Kui sõiduki juhti ei ole rikkumise kohas võimalik kindlaks teha, kannab parkimisnõuete rikkumisest tulenevat vastutust sõiduki omanik.”

6. oktoobri 2005. aasta istungil, mis oli Tallinna Linnavolikogu 2002. aastal valitud koosseisu viimane istung, võeti vastu lapsehoiuga seotud olulised otsustused. Tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele luua Lapsehoidjate register, mis võimaldaks valdadel ja linnadel toetada neid lastega peresid, kelle lapsed ei saa käia lasteaias või sõimes.

28. mail 2009 esitas Tallinna Linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse (ravikindlustuse seaduse § 56 ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 12²) muutmiseks.

Kõigest paar nädalat hiljem, Tallinna Linnavolikogu järgmisel istungil 11. juunil 2009 esitati uus ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta 2009. aasta riigieelarve seadust. 2009. aasta riigieelarve seaduse järgi oli toimetulekupiiri määr 1000 krooni kuus vastavalt sotsiaalhoolekande seadusele, mille kohaselt kehtestab toimetulekupiiri suuruse üksi elavale isikule või perekonna esimesele liikmele Riigikogu igaks eelarveaastaks riigieelarvega. Arvestades elukalliduse tõusu alates 2007. aastast ja kiiresti kasvavat toimetulekutoetusest elavate isikute arvu (sh lapsed), pidasid

Tallinna Linnavalitsus ja Tallinna Linnavolikogu vajalikuks tõsta toimetulekupiiri määra vähemalt 1200 kroonini.

21. oktoobril 2010 linnavolikogu tegi ettepaneku Vabariigi Valitsusele algatada kommunisohvrite memoriaali rajamine ning moodustada selle üleriiklikult olulise mälestusmärgi rajamiseks ekspertidest ja erakondade esindajatest koosnev komisjon.

21. märtsil 2013 tegi linnavolikogu ettepaneku Vabariigi Valitsusele täiendada Kaubandustegevuse seadust sättega, et valla- või linnavolikogu võib põhjendatud juhul piirata toitlustamisega tegelevate kauplejate tegevuskohtade kauplemisaega kindlaksmääratud piirkondades. Eelnõu lähtus probleemist Tallinna vanalinnas tegutsevate toitlustamise ja alkoholi jaemüügiga tegelevate kauplejatega, kelle tegevusega kaasnev on häirinud elanikke ning kahjustanud Tallinna linna mainet. Eelnõus pakutud lahendus oli mõeldud eelkõige olukordadeks, kus muud seadusega loodud meetmed on osutunud ebapiisavaks ning kauplejate tegevuskohtade lähedus ja hoonete ehituslikud tingimused ei võimalda saavutada soovitatavat eesmärki ega õiglast tulemust.

Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsus on korduvalt ilmutanud initsiatiivi **alkoholi liigtarbimise vastases võitluses**, mida Riigikogu on sageli ka üleriigiliselt seadustanud, kuigi aasta või aastaid hiljem. Juba 27. jaanuaril 2000. aastal kehtestati Tallinna Linnavolikogu määrusega, et alkohoolse joogiga etanoolisisaldusega üle 22-mahuprotsendi on lubatud kaubelda spetsialiseeritud alkohoolsete jookide kaupluses või kaupluses eraldi osakonnas või eraldi letis tingimusel, et kaupluse üldpind on vähemalt 50 m². 2004. aasta 3.–9. mail viidi Tallinna Linnavolikogu otsusel läbi rahvaküsitlus „Kas öist alkoholimüüki Tallinnas tuleks piirata?“. Hääletamas käis 21 688 inimest (5–6% linna elanikest), kellest 64 protsenti hääletas öise alkoholimüügi piirangu poolt. Riigikogu seadustas 2008. aastal Alkoholiseaduses, et alkoholi jaemüük on lubatud alates kella 10.00st kuni 22.00ni. 18. septembril 2008 kinnitas Tallinna Linnavolikogu alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused. Kuus aastat hiljem, 27. novembril 2014 Tallinna Linnavolikogu muutis oma 18. septembri 2008 määrust nr 30 „Alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused“ ja kehtestas täiendavad piirangud alkoholi müügile (nt kange alkoholi müük lubati kauplustes, mille üldpind on vähemalt 150m²) ja reklaamile.

2019. aasta septembris ütles linnapea M. Kõlvart Tallinna Linnavalitsuse pressikonverentsil, et vaja on täiendavaid alkoholi müügi piiranguid, et tagada parem avalik kord, aga ka linlaste tervis¹⁶⁰. Linnapea sõnul ei ole olemasolevad regulatsioonid piisavad, et ohjeldada peaaegu ööpäevaringselt alkoholiga kauplevate baaride tegevust. M. Kõlvarti sõnul on võimalik alkoholi kättesaadavust vähendada nii ajas kui ka ruumis. Tallinn peaks keelama alkoholikaupluste tegevuse lasteasutustest lähemal kui 150 meetrit. Alates juunist tuleks lubada meelelahutusasutustes müüa alkoholi tööpäevadele eelnevatel öödel kella 2-ni ja puhkepäevadele eelnevatel öödel kella 3-ni. Sarnased kellaajalised piirangud alkoholimüügile meelelahutusasutustes olevat kehtestatud nt Soomes, Rootsis, Norras; Suurbritannias kui ka paljudes turistide seas populaarsetes linnades, nagu

¹⁶⁰ Vesta Reest. „Kõlvart: Elanike kannatuste vähendamiseks tuleb alkoholimüük baarides varem lõpetada“. Linnaleht, 23. september 2019

<https://www.kaubandus.ee/uudised/2019/09/18/kolvart-tahab-rohkem-piirata-alkoholimüüki>

Rooma või Dubrovnik. Kuna olemasolevad seadused ei võimalda hommikust alkoholi müüki piirata, siis on vaja abi ka seadusandjalt. Linnapea hinnangul on võimalik neid piiranguid rakendada nõnda, et turism ei kannata.

Nende ettepanekute läbiarutamine erinevate osapooltega ja vastava ettepaneku formuleerimine polnud raamatu kirjutamise ajaks veel lõpule viidud.

6. Tallinna sisese juhtimise detsentraliseerimine

6. 1. Linnaosade moodustamine

Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse panus Eesti kohaliku omavalitsuse õigusruumi arendamises on avaldunud erinevates valdkondades. Ühe selgeimana neist saab märkida kohaliku omavalitsuse üksuse sisese juhtimise detsentraliseerimist, mis on **eriti laialdase tähenduse omandanud peale 2017. aastal läbi viidud haldusterritoriaalset reformi**. Tallinnas on linnaosade kogemus 1990. aastate algusest ja nüüd on paljudes suurvaldades moodustatud rohkem või vähem sarnaselt toimivaid osavaldu.

Juba 1980. aastate lõpul algasid Tallinnas nii rahvakoosolekutel kui ka linna ametiasutustes (nt Oktoobri rajooni täitevkomitees esimees Mati Arro initsiatiivil) arutelud, kuidas linna juhtimist detsentraliseerida. 10. detsembril 1989. aastal toimunud linnavolikogu valimistel polnud vist saadikukandidaati, kelle valimisplatvormis polnuks nõuet Tallinna siseste juhtimisstruktuuride moodustamisel arvestada piirkondade ajaloolist arengut, erinevat elulaadi, sotsiaalmajanduslike probleemide, sh hoonestuse samasust jms iseärasusi. Varasema nelja linnarajooni puhul lähtuti elanike arvust, kusjuures iga 100 000 elaniku kohta võis moodustada ühe linnarajooni.¹⁶¹

1989. aasta detsembris toimunud valimiste järgselt jäid linnarajoonide täitevkomiteed tegutsema ja nende juhid said Tallinna Linnavalitsuse liikmeteks. Teatud inertsina (?) püüti nende täitevkomiteede juurde vähemalt kohati ka omavalitsuspoliitikutest kogusid moodustada. Linnarajooni taolise poliitikutekoguna võis kõige loogilisemalt mõista antud linnarajooni territooriumilt Tallinna Linnavolikogusse valitud saadikute rühma. Autori mäletamist mööda erinevates linnarajoonides ja isegi sama rajooni piires erinevatel linnavolikogu liikmetel oli erinev seisukoht nn linnarajooni volikogus osalemisest. Nt Lenini rajoonist valitud linnavolikogu liikmed (vist ka mitte kõik?) käisid küll mõned korrad koos, kuid siis see tegevus lakkas.

Ägedad vaidlused jätkusid pärast Tallinna Linnavolikogu valimisi, sest **ei olnud vist ühtegi kandidaati, kelle valimisplatvormis puudunuks nõudmine likvideerida senised kunstlikud linnarajoonid ning moodustada linnaosad**. Juba kuu aega varem, 1989. aasta 10. novembril vastu võetud

¹⁶¹ Põhjalikumalt on Tallinna detsentraliseerimist, sh ajalugu käsitletud raamatus Sulev Mäeltsemees. Tallinna linnaosad 25. SA Tallinna Arengu- ja Koolituskeskus. Tallinna Raamatutrükikoda, 2018, 271 lk. Kümme aastat varem avaldati samuti linnaosadega seonduv brošüür – „15 aastat Tallinna linnaosi.“ Koostanud Ester Šank. Tallinna Linnavolikogu Kantselei, 2009, lk 65

Kohaliku omavalitsuse aluste seadus sätestas (§10), et haldusüksuse elanike initsiatiivil võib valla-, alevi- ja linnavolikogu moodustada haldusterritooriumil omavalitsuslike allüksustena valla-, alevi- ja linnaosi. Volikogu võis delegeerida oma volitusi teatud küsimuste lahendamiseks vastava allüksuse eestseisusele või vanemale, kelle staatus ja volitused tulnuks kindlaks määrata seadusega.

Olulist tuge saime ka 1985. aastal Euroopa Nõukogus heaks kiidetud Euroopa kohaliku omavalitsuse hartast, mille artikkel 6 võimaldab kohalikel võimuorganitel seaduses lubatud piires oma sisemised juhtimisorganid ise kindlaks määrata, et kohandada need vastavalt kohalikele oludele ja tagada efektiivne juhtimine¹⁶².

Tallinna Linnavolikogu valimiste järgse pealinnasisese juhtimise reguleerimise seisukohalt oli oluline tähtsus Ülemnõukogu Presiidiumi 6. detsembri 1989. aasta seadluse „Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest”¹⁶³, mille punkt 7 kohaselt: „Tallinnas jätkavad linnarajoonid tegevust kuni küsimuse täiendava reguleerimiseni Eesti NSV seadusandlusega. Linnarajoonide ja teiste Tallinna omavalitsuslike üksuste organite pädevuse piiritleb Tallinna Linnavolikogu. Tallinna linnarajoonide täitevorganite moodustamisel lähtutakse Eesti NSV kohaliku omavalitsuse aluste seaduse paragrahvi 6 lg. 8 ja paragrahvist 12¹⁶⁴, kusjuures nende täitevorganite juhid ei või olla Tallinna Linnavolikogu liikmed ning nad kinnitab Tallinna Linnavolikogu hiljemalt ühe kuu jooksul pärast nimetamist vastava linnarajooni volikogu poolt.” See oli ainus õigusakt, kus märgiti linnarajooni volikogu (mida ei valitud!) ning pandi talle ka ülesanne.

1989. aasta Kohalike rahvasaadikute nõukogude valimise seaduses linnarajooni ei olnud enam nimetatud. Kaks aastat varem vastu võetud Eesti NSV kohalike rahvasaadikute nõukogu valimise seaduse alusel tuli Tallinna linnarajoonides moodustada 75–150 valimisringkonda, mis kajastas ka linnarajooni rahvasaadikute nõukogu suurust.

Detsentraliseerimisele suure tähelepanu pööramist kinnitab asjaolu, et Vabariigi Valitsus tegi oma 16. juuli 1991. aasta määruses „Vabariiklike ministeeriumide, riiklike ametite ja kohaliku omavalitsuse organite töö kohta haldusreformi läbiviimisel” p 15 alusel Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks esitada kooskõlastatult Tallinna Linnavolikoguga 1. detsembriks 1991 Vabariigi Valitsusele ettepanekud linna territoriaalse jaotuse ning võimu detsentraliseerimise küsimuste kohta¹⁶⁵.

Ainuüksi territoriaalse aluse (jaotuse) küsimuse keerulisust kinnitab see, et pakuti ettepanekuid jagada pealinn kümnekonnast kuni ligi saja linnaosani. Tallinna Linnavalitsuses kiideti heaks projekt linna 84 asumiga ja **linnavalitsuse otsusega 26. oktoobrist 1990 pandi „Tallinna territoriaalne alus”**

¹⁶² RT II 1994, 26, 95

¹⁶³ Omavalitsusliku haldussüsteemi loomisest. ENSV ÜVT 1989, nr. 40, art. 614

¹⁶⁴ § 6, lg 8 sätestas „Valla-, alevi- ja maavanem ning linnapea, samuti vastavate valitsuste liikmed peavad valdama eesti keelt, vene keelt ja teisi keeli, lähtudes Eesti NSV keelesaaduse nõuetest” ning § 12 reguleeris vabariikliku linna linnapea ja linnavalitsuse tööd.

¹⁶⁵ RT 1991, 26, 322

rahvaarutelule¹⁶⁶. Skeem avaldati ajalehes Õhtuleht sama aasta oktoobri lõpus ning nägi ette linna jagamise minimaalselt 9 linnaosaks. Need olid Väike-Õismäe, Kakumäe, Pirita, Lasnamäe (koos Mõiguga), Kristiine (koos Mustjõe, Kitseküla ja Luite asumitega), Kesklinn (koos Kalamajaga), Kopli, Nõmme ja Mustamäe.

Põhiküsimus selles valdkonnas oli aga kahtlemata linnaosade õiguslik sisustamine. Noore demokraatia tingimustes tekkis siis ka Tallinnas palju kodanikeühendusi, nt seltse jms. Mitmete taoliste kodanikeühenduste (Nõmme Heakorra Selts, Nõmme Linna Taastav Kogu, Kadrioru Selts, Kalamaja Selts, Merivälja Majaomanike Selts, Pelgulinna Selts jpt) eesmärgiks oli oma asumi või linnaosa ajaloolise staatuse taastamine või suuremate õiguste taotlemine, samuti ka rahuolematus seniste kunstlike ja linna sisestruktuuri arengut eiravate linnarajoonide tegevusega.

Suure arvu linnaosade moodustamine oleks ühest küljest nad jätnudki n-ö seltsi õigustesse, kellele oleks küll jõukohane kohalik kultuurielu, kuid mitte teede ja tänavate hooldus (nt lumekoristus), rääkimata haridusest, sotsiaalhoolekandest või muudest sellistest ülesannetest. Teisest küljest ja mitte vähem tähtsana oli suur osa linnast (eelkõige uusrajoonid, nagu Lasnamäe) taoliste kodanikeühenduste poolt täielikult katmata. Tallinna Linnavolikogus ja Linnavalitsuses kujunes valdav seisukoht (mitte veel otsusena), et haldussuutlike linnaosade arv peaks jääma alla tosina, et suuta täita kohalikke sotsiaalseid ja majanduslikke ülesandeid.

Kindlasti taheti aga kiiresti muuta linnarajoonide (Lenini jt) nimesid. Leiti, et võiks kasutada ilmakaari, kuigi linnarajoonide asend looduses ei vastanud päris hästi talle pakutud põhiilmakaare nimele. Lähtuti aga sellest, et peagi nende rajoonide arv ja piirid nagunii muudetakse. Seetõttu eriti suurt loomingulisust otsustamisel ei ilmutatud. Kahju oli küll loobuda Mererajooni nimest, aga ohvreid pidi tooma. Ilmakaarte kasutamist püüti naeruvääristada ettepanekuga võtta neljase jaotuse puhul aluseks kaardimastid (risti, poti, ärtu ja ruutu). See ettepanek sai 7 toetushäält.

Tallinna Linnavolikogu 24. mai 1990 istungil tehti Ülemnõukogu Presiidiumile ettepanek Tallinna linnarajoonide ümbernimetamiseks:

Kalinini rajoon → Põhja-Tallinn

Oktoobri rajoon → Lääne-Tallinn

Lenini rajoon → Lõuna-Tallinn

Mererajoon → Ida-Tallinn

11. aprillil 1991. aastal otsustas Ülemnõukogu Presiidium oma seadlusega muuta Tallinna linnarajoonide nimetused ja nimetada Kalinini rajoon Põhjarajooniks, Oktoobri rajoon Läänerajooniks, Lenini rajoon Lõunarajooniks ning Mererajoon Idarajooniks.¹⁶⁷

Linnasisese juhtimise korrastamise kõrval tegeldi ka aastakümneid varem, nõukogude ajal, Tallinna haldusalasse toodud linnaliste asulatega. Tallinna Linnavolikogu 28. veebruari 1991. aasta otsusega toetati Saue alevile (1993. aastast linn) ning 10. oktoobri 1991 otsusega Maardu linnale omavalitsusliku staatuse

¹⁶⁶ Sepp, Toomas; Lõhmus, Mikk (2005). Managing the city of Tallinn – opportunities and challenges. „4th International City Administration Conference „Capital City Administration: Opportunities and Challenges” : Tallinn, 22–24 september 2004”. Tallinn: Infotruk OÜ, lk 103–133

¹⁶⁷ RT 1991, 14, 188

andmist. Ülemnõukogu Presiidium kinnitas omavalitsusliku staatuse Sauele 6. juunil 1991 ja Maardule 20. novembril 1991.

Tallinna detsentraliseerimise teema takerdus linnavolikogus suurtesse vaidlustesse ning **initsiatiivi näitas linnavalitsus. Esimese Tallinna linnaosana** määratles Tallinna Linnavalitsus 31. jaanuaril 1992. aastal **Haabersti linnaosa** staatuse, kinnitas Haabersti Ajutise Haldusnõukogu (nüüd teatavasti linnaosakogu) koosseisu ja põhikirja. Vastavalt põhikirjale oli Haabersti Halduskeskus Tallinna linna Haabersti linnaosa kohaliku omavalitsuse organ.

23. aprillil 1992. aastal linnavolikogu poolt kinnitatud Tallinna Linnavalitsuse ajutine 14-liikmelises struktuuris olid linnapea, 5 abilinnapea, 3 nõuniku ja linnasekretäri kõrval ka neli rajoonivalitsuse esimeest.

Aktiivne tegevus linnaosa staatuse määratlemisel toimus Nõmmel, kus olulist mõju avaldas inimeste ajalooline mälu. Oli ju Nõmme aastail 1926–1940 olnud iseseisev linn. Nõmmelt valitud Tallinna Linnavolikogu liikmete initsiatiivil otsustas Tallinna Linnavolikogu 4. juuni 1992. aasta istungil Nõmme Linna Taastava Kogu ettepanekul moodustada **Nõmme linnaosa**. Otsusega kinnitati Nõmme Haldusnõukogu 22-liikmeline koosseis, kuhu kuulusid Nõmme Linna Taastava Kogu juhatuse liikmed, Nõmme linnast valitud Tallinna Linnavolikogu liikmed ja teised Nõmme elanike esindajad. Otsusega tehti Tallinna Linnavalitsusele ülesandeks moodustada Nõmme Halduskeskus, kinnitada selle põhikiri ja piirid. Eraldi väärrib märkimist nimetatud otsuse punkt 2, mille alusel pidi Tallinna linn pöörduma Ülemnõukogu poole taotlusega moodustada Tallinna halduspiirkonnas Nõmme linn ja ühtlasi lubada koos Riigikogu valimistega viia läbi Nõmme Linnavolikogu valimised. Ka haldusnõukogu moodustati selle otsuse alusel ajutiselt „kuni Nõmme Volikogu valimiseni.”

Tallinna Linnavalitsuse 3. juuli 1992. aasta määrusega nr 138 kinnitati Nõmme Halduskeskuse põhikiri ja linnaosa piirid. Erinevalt Haabersti Halduskeskuse põhikirjast sätestati Nõmme Halduskeskuse põhikirjas, et Nõmme Halduskeskus on Tallinna linna koosseisus Nõmme linna (*sic!*, kusjuures Nõmmel olid oma esindajad Eesti Linnade Liidus) kohaliku omavalitsuse organ rajoonivalitsuse õigustes, kuivõrd põhikirjas ei ole reguleeritud teisiti.

Kohaliku omavalitsuse aluste seaduse (§ 18, lg 2) kohaselt pidi uute haldusüksuste loomisel ja haldusüksuste likvideerimisel arvestama vastavate territooriumide elanike ja volikogude arvamust. Nõmme linnaosa elanike arvamus otsustati rahvaküsitlusega selgitada 1993. aasta 17. oktoobri kohalike volikogude valimistel. Vastav rahvaküsitlus lõppes tulemusega 45:55 Nõmme iseseisvuse taastamise kahjuks. Küsitlusest võtsid osa ligi pooled Nõmme valijad, mis paljude hilisemate haldusterritoriaalse reformi, enamasti mõne protsendilise osavõtuga küsitluste kohta oli väga hea ja elanike tahet iseloomustav näitaja. Kui aga küsitlus Nõmmel oleks andnud vastupidise tulemuse, siis oleks tulnud ka ülejäänud tallinlaste arvamus välja selgitada, sest viidatud Kohaliku omavalitsuse aluste seadus nägi ette, et Ülemnõukogu Presiidium peab arvestama vastavate territooriumide (mitmuses!) elanike arvamust.

Tallinna Linnavolikogu 10. detsembri 1992. aasta istungil võeti vastu põhimõtteline otsus elamuekspluatatsioonivalitsuste reorganiseerimisest, millega peeti vajalikuks nende haldusfunktsioonide üleandmist vastavate linnaosade omavalitsustele. See tähendas ka juba moodustatud ja moodustatavate linnaosade tegevuse suuremahulist õiguslikku sisustamist. Samal istungil kinnitati kolmanda linnaosana **Pirita linnaosa** staatus, piirid, põhikiri ja haldusnõukogu koosseis. Selle punkti arutelul linnavolikogu istungil olid suuremad vaidlused selle ümber, kas

linnaosal peaks olema Tallinna Linnavalitsuses kinnitatud linnaosa halduskeskuse põhikiri või Tallinna Põhimäärusega linnavolikogus kinnitatud analoogiline õigusakt.

Kaks kuud hiljem, 5. veebruaril 1993. aastal kinnitas Tallinna Linnavalitsus oma määrusega nr 18 Pirita linnaosa valitsuse põhikirja. See oli seega esimene linnaosa valitsuse põhikiri varasemate halduskeskuste põhikirjade asemel. Põhikirja kohaselt oli Pirita linnaosa valitsus Tallinna omavalitsusliku allüksuse – Pirita linnaosa – täitevorgan. Peagi aga loobuti linnaosa valitsuse käsitlest täitevorganina, sest oma sisult oli ja jäi linnaosa valitsus linnaosa kantseleiks.

Edasise arenguna kinnitas Tallinna Linnavolikogu 1993. aasta 7. oktoobri määrusega esimese linnaosa põhikirjana **Põhja-Tallinna** linnaosa põhikirja.

Seega moodustati 1992. aastal Haabersti, Nõmme ja Pirita linnaosa ning vastavad halduskogud, siis veel kasutusel olnud nimega „haldusnõukogu”. 1993. aastal aktiveerus linnajuhtimise detsentraliseerimisele suunatud tegevus ka Tallinna Kesklinna (tulevases) linnaosas. Linnaosa haldusnõukogu moodustamiseks oli siis enne linnavolikogu korralisi valimisi sisuliselt ainus võimalus valida haldusnõukogu liikmed rahvakoosolekul.

Kuna eriti **Kesklinnas** kujunes tol ajal isegi veel teadmata piirides linnaosa moodustamine ja selle juhtorganite valimine väga konfliktseks (erinevatel aegadel ja erinevates kohtades toimusid mitmed rahvakoosolekud jne, millest on kirjutatud eraldi raamat¹⁶⁸), siis 17. detsembril 1992 otsustas Tallinna Linnavolikogu kinnitada **omavalitsusreformi jätkamise põhisuundadena** Tallinnas:

1. Kohaliku omavalitsuse volikogude järgmistel valimistel tuli Tallinna linnale valida üks volikogu.

2. Kesklinna asumitest tuli moodustada üks linnaosa.

1993. aasta 4. märtsil kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linnaosade haldusnõukogude moodustamise korra, mille kohaselt haldusnõukogu liikmeid sai esitada ainult Tallinna Linnavolikogu poolt avalikult kokku kutsutud rahvakoosolekul. See lõpetas Kesklinna linnaosas üksikute eriti ambitsioonikate isikute või kodanikuühenduste tegevuse üksnes oma huvides komplekteerida linnaosa haldusnõukogu koosseis.

Üks väheseid erinevusi meie kohaliku omavalitsuse muidu ühetaolises õigusruumis on seondunud **Tallinna Linnavolikogu valimistega**, kus valimisringkonnad on moodustatud linnaosade kaupa (vt ptk 5). Tagantjärele saab öelda, et see mudel tagas veel vägagi keerulisel poliitilisel ajal 1993. aasta oktoobris toimunud kohalikel valimistel eestimeelsete jõudude võimule jäämise pealinnas¹⁶⁹.

4. märtsil 1993. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega loeti otstarbekaks ja majanduslikult põhjendatuks **Tallinna linna jagamine kaheksaks** piiratud omavalitsusega **linnaosaks**. Need olid:

Haabersti,
Kesklinn,
Lasnamäe,

¹⁶⁸ Sulev Mäeltsemees. Tallinna Kesklinna Halduskogu, Tallinna Kesklinna Valitsus 1993–1996. Tallinn, Eesti Haldusjuhtimise Instituut, 1996, 94 lk

¹⁶⁹ Kinnitust sellele leiab raamatust „140 aastat Tallinna Linnavolikogu”, lk 190–191

Lilleküla (nimetati peatselt ümber Kristiineks),
Mustamäe,
Nõmme,
Pirita
Põhja-Tallinn.

Linnaosa võis jagada asumiteks. Kuigi selle otsuse vastuvõtmisel oli probleeme ka Kesklinna linnaosaga (nt Mõigu asum kuuluvus), siis eriti suured vaidlused olid Põhja-Tallinna linnaosaga seonduvalt, kus muuhulgas sooviti eraldi Kalamaja, Pelgulinna, Pelguranna ja Kopli linnaosaid. Siiski oli enamik Tallinna Linnavolikogu liikmeid seisukohal, et liigselt linna killustada ei tohi. Küll aga otsustas Linnavolikogu häälteenamusega võtta Linnavalitsuse esitatud eelnõust Kesklinna linnaosast ära ja anda Põhja-Tallinna linnaosale Tallinna Linnahall, et sotsiaalsfääri objekte linnaosade vahel enam hajutada. Tõsisem linnaosa piiride arutelu oli linnavolikogus ka seonduvalt Kristiine linnaosaga.

Tallinna Linnavolikogu **27. mai 1993. aasta istungil** võeti vastu põhimõtteline otsus „**Omaavalitsuse põhiülesanded linnaosas**”, mis tunnistati kehtetuks alles Tallinna Linnavolikogu 14. septembri 2006. aasta otsusega ja kus nähti ette:

- „1. Linnaosa arengu kindlustamiseks ja infrastruktuuri normaalse funktsioneerimise tagamiseks lähtudes linna kui terviku ühtsetest huvidest ja ülesannetest ning arvestades linnaosa eripära, linnaosa halduskogu ja linnaosa valitsus:
- 1.1. Kooskõlastab territoriaal- ja detailplaneerimise projektide ning tehnovõrkude arenguskeemide lähteülesanded ja projektid, avalikustab ja informeerib nendest vastavate kinnisvarade valdajaid;
 - 1.2. Annab linna ehitismääruses sätestatud korras ehituslubasid ja teostab üldist järelevalet hoonete ümberehituse, kõrghaljastuse ja krundil paiknevate rajatiste muutmise ning infoviitade paigutuse osas;
 - 1.3. Kogub ja üldistab informatsiooni linnaosa ja tema infrastruktuuri arengu prognoosimiseks;
 - 1.4. Esitab lähteandmed linna arengukava ja eelarve koostamiseks ja korraldab linna eelarves linnaosale ettenähtud vahendite kasutamist.
2. Linnaosa elanikele sotsiaal- ja kommunaalteenuste osutamiseks või vahendamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:
- 2.1. Peab sotsiaalabi vajavate isikute arvestust ja korraldab neile riikliku sotsiaalabi ning linnaosale eraldatud sotsiaalabi vahendite kättesaamise;
 - 2.2. Peab linnaosa territooriumil elavate sotsiaalset rehabilitatsiooni vajavate töövõimeliste isikute arvestust ja rakendab meetmeid nende tööle rakendamiseks ja abistamiseks;
 - 2.3. Peab elamistingimuste parandamisel abi vajavate, sealhulgas ebaseaduslikult võõrandatud ja tagastamisele kuuluvates majades elavate ning üürilepingu uuendamisest keeldumise tõttu eluruumi kaotavate perekondade arvestust ning rakendab meetmeid nende abistamiseks;
 - 2.4. Organiseerib elukohajärgselt kultuuri-, hariduse ja spordialast ning laste koolivälisest tegevust;
 - 2.5. Osutab või vahendab linnaosa elanikele kommunaalteenuseid linna omaavalitsusorganite poolt määratud või lepingutega reguleeritud ulatuses ja korras;
 - 2.6. Annab välja kauplemis- ja teeninduslubasid ning alkoholi müügilitsentse, korraldab tänavakaubandust.
3. Linnaosa territooriumil asuva ja linnavalitsuse määruse alusel linnaosa valdusesse antud linnavara valdamiseks, kasutamiseks ja käsutamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:

- 3.1. Teostab linna kinnisvara, ehitiste ja rajatiste suhtes kõiki omaniku õigusi ja kohustusi, välja arvatud võõrandamise ja ebaseaduslikult võõrandatud hoonete endistele omanikele tagasiandmise otsustamine. Linna omavalitsusorganid võivad kehtestada piiranguid linnavara rendile andmise osas;
- 3.2. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi teede, tänavate, väljakute, haljasalade ning muude kommunaalobjektide ja rajatiste osas;
- 3.3. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi koolieelsete lasteasutuste, koolide, kooliväliste lasteasutuste ja polikliinikute, spordi- ja kultuuriasutuste ning sotsiaalhoolekandenasutuste hoonete ja rajatiste osas;
- 3.4. Teostab kõiki omaniku õigusi ja kohustusi käesoleva punkti 1., 2. ja 3. alapunktis nimetatud objektide haldamiseks neile üle antud või nende poolt soetatud vahendite osas.
4. Linnaosa elanike poolt arendatava ja neid teenindava ettevõtluse toetamiseks linnaosa halduskogu ja linnaosavalitsus:
 - 4.1. Sõlmib nende pädevusse antud ülesannete täitmiseks lepinguid vastavalt tegevusluba omavate juriidiliste ja üksikisikutega;
 - 4.2. Selgitab välja linnaosa arenguks ja seal elavate isikute teenindamiseks vajalikud ettevõtluse vormid ja loob soodustingimusi nende tegevuseks.
5. Koostöö korraldamiseks riigi ja linna omavalitsuse kohahaldusorganitega, arvestuse ja kontrolli ning infobaasi korrashoiu osas linnaosa valitsus:
 - 5.1. Peab isikuregistrit ning koostab selle alusel alamregistreid (valijate nimekiri, koolikohustuslike laste kutsealuste ja reservväelaste nimekiri jne) ja täidab muid isikuregistri pidajaile õigusaktidega pandud kohustusi;
 - 5.2. Annab kehtestatud korras välja eluruumi asustamise lubasid ning teostab isikute sisse- ja väljaregistreerimist;
 - 5.3. Registreerib kehtestatud korras linnaosa haldusterritooriumil asutatud kodanike ühenduste põhikirjad ning annab asutamisloa mittetulundusühistutele, kooskõlastab tegutsema asuvate juriidiliste ja üksikisikute tegevusloa;
 - 5.4. Kontrollib Linnavolikogu poolt kehtestatud üldkohustuslike eeskirjade täitmist ning koostab protokolle õiguserikkumiste kohta;
 - 5.5. Arendab koostööd politsei, maksuameti ja teiste riigi ja linna kohahaldusorganitega, täidab järelevalve ja kontrolli alal teisi neile õigusaktidega pandud ülesandeid.”

1993. aasta 2. juunil võeti vastu Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus¹⁷⁰, mille VIII peatükk on „Osavalla ja linnaosa moodustamine ning töökorraldus”, kus järgneva enam kui 20-aastase perioodi jooksul, mil seadust ennast muudeti üle 80 korra, viidi sisse ainult üks muudatus (1995. aastal), mille kohaselt **linnaosa vanem sai üksikakti andmise õiguse**. Muudatuse vajadus tulenes sellest, et linnaosade pädevusse oli antud mitteeluruumide rendilepingute sõlmimine, millele kirjutas alla linnaosa vanem.

Linnavolikogu 19. augusti 1993.a istungil muudeti oluliselt linnavalitsuse koosseisu. Tuginedes Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele ning Tallinna põhimäärusele ja linnaosade moodustamisele, vabastas linnavolikogu linnavalitsuse koosseisust 4 linnarajoonivalitsuse esimeest ning nõunikud, ühtlasi kinnitas täiendavalt linnavalitsuse koosseisu alates 1. septembrist 1993 linnaosade vanemad (lisa 4).

¹⁷⁰ RT I 1993, 37, 558

26. augusti 1993 istungil võeti vastu **otsus elamumajanduse korraldamisest linnaosades**, millega linnaosade valitsustel kohustati võtma oma haldusse nende haldusterritooriumil asuvad munitsipaalomandis oleva elamufondi koosseisu kuuluvad hooned, ehitised ja rajatised hiljemalt 1. oktoobriks 1993.

Samal istungil võttis Tallinna Linnavolikogu vastu määruse „**Tallinna linnaosade omavalitsusorganite nimetustest ja nende juhtide ametinimetustest**”. Määrusega nimetati haldusnõukogu ümber halduskoguks (linnaosa esindusorganiks), mida juhib halduskogu esimees. Määruses peeti vajalikuks ka halduskogu esinaise nimetuse sissetoomist, mis meie õigusruumis on suhteliselt tavatu. Linnaosa täitevorganeid otsustati nimetada linnaosa valitsusteks, mida juhib linnaosa vanem¹⁷¹.

31. augustil 1993. aastal jõudis linnasisene detsentraliseerimine Tallinnas uude etappi, mil oma tegevuse lõpetasid senised rajoonivalitsused. Eriti keeruline (ja mis seal salata – ka kulukas) oli funktsioonide osaline dubleerimine olnud juba varem tegevust alustanud kolme linnaosa (Haabersti, Nõmme ja Pirita) puhul. Järgmisest päevast, s.o **1. septembrist 1993 võtsid seniste rajoonivalitsuste ülesanded täielikult üle 8 linnaosa oma vähem või rohkem demokraatlikult moodustatud esindusorganitega ning linnaosade valitsustega (kantseleidega) ja linnaosa vanematega.**

Linnaosade moodustamine oli sel perioodil õiguslikus mõttes toimunud erinevalt. Näiteks Haabersti linnaosa moodustas linnavalitsus, aga Nõmme linnaosa juba linnavolikogu. Erinevad olid dokumendid, mis kinnitati jne. Aga üks see oli ka ajastule iseloomulik, sest pidime ju pea kõigega, mis puudutas demokraatiat ja turumajandust n-ö nullist alustama.

Tallinna linnaosade arvu suhtes on avaldatud nii nende moodustamisel, aga ka hiljem erinevaid arvamusi. Nii mõnigi kord võib kuulda-lugeda, et linnaosi peaks olema vähem. Tallinna Tehnikaülikooli sotsiaalteaduskond viis 2003.–2004. aastal Tallinna Linnavalitsuse tellimusel läbi linna detsentraliseerimise alase uurimistöö¹⁷². Analüüs, sh elanike küsitlused jms kinnitas, et linnaosade arvu ei ole otstarbekas

¹⁷¹ „Tallinna linnaosade omavalitsusorganite nimetuste ja nende juhtide ametinimetuste seadustamiseks ning ühtlustamiseks Tallinna Linnavolikogu määrab:

1. Nimetada linnaosade esindusorganeid halduskogudeks ja nende juhte halduskogude esimeesteks (esinaisteks) vastavalt alljärgnevale loetelule:

1.1. Haabersti, Lasnamäe, Kristiine (*sic!* – mitte enam Lilleküla), Mustamäe, Nõmme ja Pirita Linnaosa Halduskogu;

1.2. Haabersti, Lasnamäe, Kristiine, Mustamäe, Nõmme ja Pirita Linnaosa Halduskogu esimees (esinaine);

1.3. Tallinna Kesklinna Halduskogu;

1.4. Tallinna Kesklinna Halduskogu esimees (esinaine);

1.5. Põhja-Tallinna Halduskogu;

1.6. Põhja-Tallinna Halduskogu esimees (esinaine).

2. Nimetada linnaosade omavalitsuste täitevorganeid valitsusteks ja nende juhte vanemateks vastavalt alljärgnevale loetelule:

2.1. Haabersti, Lasnamäe, Kristiine, Mustamäe, Nõmme ja Pirita Linnaosa Valitsus;

2.2. Haabersti, Lasnamäe, Kristiine, Mustamäe, Nõmme ja Pirita Linnaosa vanem;

2.3. Tallinna Kesklinna Valitsus;

2.4. Tallinna Kesklinna vanem;

2.5. Põhja-Tallinna Valitsus;

2.6. Põhja-Tallinna vanem.”

¹⁷² Tallinna Linnavalitsuse tellimusel uurimistöö „Tallinna linna juhtimise täiustamine”. Põhitäitjad Sulev Mäeltsemees ja Mikk Lõhmus.

muuta. Lasnamäe ja Pirita linnaosa suuruse erinevust (vt tabel) ja eripära arvestades ei ole võimalik leida mudelit, mis rahuldaks ühelt poolt linnaosadeks jagamise sisulisi (kogukondliku omavalitsuse toimimisest tulenevaid) põhimõtteid ja teisalt seda, et uued linnaosad oleksid võimalikult ühesuguse suuruse ja pindalaga. Seetõttu ei ole mingil juhul põhjendatud linnaosade mehaaniline liitmine, sest nii tekiks kunstlikud moodustised ja oletatav majanduslik efekt ei kompenseeriks eripalgeliste kogukondade lõhkumist.

Tallinna linnaosade pindala (km²) ja elanike arv 01.07.2019

Linnaosa	Pindala	Elanike arv	Linnaosa	Pindala	Elanike arv
Haabersti	18,6	46 183	Mustamäe	8,2	66 155
Kesklinn	30,6	61 464	Nõmme	28,0	38 593
Kristiine	7,8	32 646	Pirita	18,7	18 650
Lasnamäe	27,4	118 061	Põhja-Tallinn	17,3	59 591

<https://www.tallinn.ee/est/Tallinn-arvudes>

Viidatud TTÜ uurimistöös märgiti, et „üldistavalt peame vajalikuks linna efektiivset juhtimist, mis peab aga haakuma demokraatia tagamise ja arendamisega. Ka linnasiseses juhtimises tuleb lähtuda Euroopa Liidu avaliku halduse põhimõtetest – subsidiaarsus ja hea valitsemine (*good governance*) –, mis eeldavad kodanikulähedust. Mitmes sotsiaalmajanduslikus valdkonnas tagavad linna kui terviku kiire ja efektiivse arengu just linnaosad neile antud õigustega, muidugi koos raha, kohustuste ja vastutusega.”¹⁷³

Esimest korda moodustati linnaosade halduskogud Tallinna Linnavolikogu valimiste tulemusel 1993. aasta oktoobris. Enne valimisi kinnitas Tallinna Linnavolikogu oma 9. septembri 1993. aasta istungil linnaosade halduskogude suurused (lisa 8).

Kuna aja jooksul on halduskogude liikmeks saamise põhimõtted muutunud, siis on otstarbekas tollaegset reeglistikku ka iseloomustada. 1993. aasta 16. septembril otsustas linnavolikogu, et linnaosa halduskogu liikmeks võivad olla ainult selles linnaosas alaliselt elavad ja selles linnaosas linnavolikokku kandideerinud kodanikud. Halduskogu moodustamisel võisid tema liikmeks saada esimese eelistusena eelnimetatud tingimustele vastavad linnavolikogu liikmed. Teise eelistusena said halduskogu liikmeks selles linnaosas kandideerinud kodanikud personaalselt saadud häälte arvu järjekorras, kusjuures halduskogu moodustamisel ei kehtinud erinevalt linnavolikogu valimistest viie protsendi nõue.

4. novembril 1993. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu pool kuud varem (17. oktoobril 1993) toimunud linnavolikogu valimiste tulemuste alusel

¹⁷³ Lõhmus, M.; Sepp, T. (2007). La Gestion de la Ciudad de Tallin: Oportunidades y Desafios. Prieto Romero, C.; Galán Galán, A.. Los Distritos: Gobierno de Proximidad (699–744).. Madrid: Thomson-Civitas.

Tallinna linnaosade halduskogude koosseisud. Sellega said linnaosad oma praegusel kujul hakata tegutsema.

6. 2. Tallinna linnaosade „kuldaeg” (aastad 1993–1996)

1990. aastate algul tegutsesid linnaosad väga erineva aktiivsusega. 1993. aasta sügisest said nad aga ühesuguse õigusliku aluse ka teatud sotsiaalmajanduslikes valdkondades ülesannete täitmise kohustuse. Järgnevat kolmeaastast tööperioodi võib tinglikult nimetada linnaosade kuldajaks. 1996. aastal valitud linnavolikogu ja tema poolt moodustatud linnavalitsus hakkas linnaosade halduskogude ja linnaosade valitsuste õigusi kärpima.

Tallinna Linnavolikogu 18. novembri 1993. aasta istungil võeti teadmiseks informatsioon, et linnaosade halduskogud on valinud oma esimehed (lisa 5). Linnapea Jaak Tamm tegi ettekande linnaosade vanemate kinnitamise kohta (lisa 5) Tallinna Linnavalitsuses, kes vastavalt Tallinna linna põhimäärusele olid linnaosade halduskogude poolt kooskõlastatud. See fakt sai siinkohal toodud ka seetõttu, et aja jooksul on linnapeade seisukoht olnud erinev linnaosavanemate kooskõlastamise vajaduse kohta halduskogude poolt. Alates 18. novembrist 1993 said kõik linnaosad hakata tegutsema ühesuguses õigusruumis.

Nagu eelnevalt märgitud, sai **üheks olulisemaks linnaosade ülesandeks elamumajandus**. Taustaks selgitagem, et eelneval poolel sajandil oli elamumajandus valdavalt riiklikus omandis (riiklik elamufond), mis aga 1990. aastate algul üsna kiirelt munitsipaliseeriti¹⁷⁴. Erinevalt nt maast, (v.a muidugi eramaa, sh tagastatav maa), mis on kohaliku omavalitsuse arendamise huvides peamisi ressursse ja pidi esialgu ka suures mahus munitsipaliseeritama, kui riik on oma otstarbeks maa eraldanud.

1991. aasta 17. oktoobril võeti vastu Eesti Vabariigi maareformi seadus¹⁷⁵, mille kohaselt **munitsipaalomandisse tuli anda tasuta kohaliku omavalitsuse halduspiiridesse jääv maa**, välja arvatud maa, mis sama seaduse alusel jäetakse riigi omandisse¹⁷⁶. Aga see regulatsioon oli seaduses kahjuks lühikest aega. Juba 1993. aasta 15. aprillil tehtud seaduse muudatusega¹⁷⁷ pidi **maa munitsipaalomandisse andmise otsustama Vabariigi Valitsus kohaliku omavalitsuse volikogu taotlusel**. Järgneval perioodil on kohalike omavalitsuste ja riigi kesktasandi vahelisi peamisi

¹⁷⁴ Kohaliku omavalitsuse seisukohalt elamumajandusega seondunud probleemide mahtu ja aktuaalsust tõestab ka see, et juba 14. mai 1990. aasta Tallinna Linnavalitsuse istungil kinnitati linnavalitsuse liikmeks elamunõunik Toomas Sepp.

¹⁷⁵ RT 1991, 34,426

¹⁷⁶ Vastavalt Maareformi seaduse § 31-le tuli riigi omandisse jätta: „1) riigi omandisse jäävate hoonete ja rajatiste alune ning neid teenindav maa; 2) riikliku kaitse all olev ja riikliku kaitse all olevate objektide juurde kuuluv maa, kui kehtestatud kaitsereežiim teeb võimatuks maa kasutamise teise isiku poolt; 3) riigi omandisse jäävate veekogude alune maa; 4) sotsiaal-kultuurilise otstarbega ning puhkeotstarbeline maa; 5) riigikaitse otstarbega maa; 6) riigimetsamaa; 7) riigiettevõtete ja -asutuste põllumajandusmaa; 8) riigi maareserv. Riiklike erastamisprogrammide kaudu erastatavate hoonete ja rajatiste juurde kuuluv maa jäetakse kuni hoonete ja rajatiste erastamiseni riigi omandusse ning erastatakse riigi poolt.”

¹⁷⁷ RT I 1993, 20, 354

vaidlusteemasid olnud riigi ja kohaliku eelarve vahekorra kõrval maa munitsipaliseerimine, kusjuures keskvõimu poolt on kogu aeg lubatud maa munitsipaliseerimise lihtsustamist¹⁷⁸.

Mõned näited Tallinna Linnavalitsuse otsustustest seonduvalt linnaosade majandustegevusega 1990. aastate keskpaigas. Tallinna Linnavalitsus kinnitas 1. oktoobril 1993. aastal oma määrusega nr 313 senise Mustamäe Elamuekspluatatsioonivalitsuse (EEV) õigusjärglasena Mustamäe Kinnisvarahoolduse Munitsipaalettevõtte põhikirja. Munitsipaalettevõtte kui ettevõtlusvorm eksisteeris ja oli üsna laialt kasutusel kuni Äriseadustiku¹⁷⁹ vastavate paragrahvide jõustumiseni 31. augustil 1997. aastal. Kinnisvarahoolduse munitsipaalettevõtte põhitegevusalaks sai Mustamäe Linnaosa Valitsuse halduses oleva kinnisvarahooldus- ja remondialaste teenuste osutamine ning tema kõrgemalseisvaks organiks oli linnaosavalitsus.

10. detsembril 1993. aastal kinnitas Tallinna Linnavalitsus oma määrusega nr 331 Munitsipaalasutuse Nõmme Lastemaja põhikirja. Vastavalt põhikirjale oli asutuse kõrgemalseisvaks organiks linnaosavalitsus ja asutuse eelarve kinnitas samuti Nõmme Linnaosa Valitsus.

28. detsembril 1993. aastal kinnitas Tallinna Linnavalitsus oma määrusega nr 341 Mustamäe Haljasalade Munitsipaalettevõtte põhikirja. Ettevõtlusega tegeleva majandusüksuse tegevuse eesmärkideks seati üldkasutatavate haljasmaade, sh metsaparkide, spordi- ja mänguväljakute, tänavahaljastuse ning munitsipaalomandis olevate elamute juurde kuuluvate haljaspindade korrashoid, haljastuse rajamine ja hooldamine. Ettevõtte asutati Tallinna Linna Haljasalade Trusti Mustamäe osakonna baasil ja selle kõrgemalseisvaks organiks oli Mustamäe Linnaosa Valitsus.

Tallinna Linnavolikogu võttis 19. mail 1994 vastu otsuse eluruumide erastamisest Tallinnas. Otsusega nähti ette, et linnaosade halduskogud pidid kinnitama linnaosas eluruumide erastamise komisjonide koosseisud. **Linnaosade ülesandeid** ilmestas ka see, et Tallinna Linnavalitsusel tuli kooskõlastatult linnaosade halduskogudega esitada erastamisele mitte kuuluvate elamute nimekiri kinnitamiseks Tallinna Linnavolikogule ning et erastatavate eluruumide hinna alandamist pidid otsustama linnaosade halduskogud.

Juhindudes Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest, mille kohaselt munitsipaalkooli hoolekogusse kuuluvad kohaliku omavalitsuse volikogu esindajad, võttis Tallinna Linnavolikogu 16. juuni 1994. aasta istungil vastu määruse, millega delegeeris Tallinna munitsipaalkoolide hoolekogudesse esindajate esitamise linnaosade halduskogudele.

1996. aastast korraldati pea kümme aastat iga 2–3 aasta järel **linna juhtimise alane rahvusvaheline konverents**. Esimesel konverentsil Eesti Haldusjuhtimise Instituudis (Sütiste tee 21) osalesid Berliini, Helsingi, Kopenhaageni, Oslo, Riia, Stockholmi ja Vilniuse esindajad. Konverentsil käsitleti linna detsentraliseerimist. Osalenud linnadest oli ilmselt radikaalseim Oslo kogemus, aga

¹⁷⁸ Nt Eesti Keskerakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ning Isamaa Erakonna valitsusliidu aluspõhimõtete 2019-2023 p 5 "Kohalik elu ja regionaalpoliitika" alusel valitsusliidu „üks eesmärke on lihtsustada ettevõtluse edendamiseks vajaliku maa üleandmist kohalikele omavalitsustele“: https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/pictures/eesmargid/eesti_keskerakonna_eesti_konservatiivse_rahvaerakonna_ning_isamaa_erakonna_valitsusliidu_aluspohimotted_2019-2023.pdf

¹⁷⁹ RT 1995, 26-28, 355: 2008, 27, 177

ka Tallinn oli kõigest mõne aastaga saavutanud olulist edu nii linnaosade õigusliku sisustamise kui ka toimimisega¹⁸⁰.

Selle konverentsi ettekandes „Kohaliku omavalitsuse detsentraliseerimine Tallinnas” märkisid käesoleva raamatu autorid kujunenud olukorra iseloomustamiseks¹⁸¹:

- võrdlemisi lühikese ajaga on Tallinnas loodud loogiliste piiridega reaalselt toimivad linnaosad, otsustamisõigus on viidud lähemale linnakodanikele;
- aeg-ajalt tekivad probleemid, eelkõige täidetavate funktsioonide ja linnaosade finantseerimise põhimõtete üle;
- reaalselt toimib mehhanism, kuidas ühe valdkonna vahendid jagada linnaosade vahel (linnaosade vanemate nõupidamised, kokkulepitud põhimõtted, normatiivid);
- raskuseks on aga kujunemas üldpildi hägustumine linna kui terviku osas;
- täpsustamist vajavad linnaosade ja nende organite (halduskogu, linnaosa valitsus, halduskogu komisjonid) töö põhimõtted, aga ka funktsioonid;
- erinevad linnavolikogu ja linnavalitsuse õigusaktid on linnaosade pädevuse osas kas liiga üldised või isegi omavahel vastuolus;
- üha enam asjatoimetusi on inimestel võimalik korraldada endale mugavamalt – elukoha juures;
- kõigile väiksematele puudustele vaatamata on avalik võim Tallinnas lähenenud linnakodanikule, linnosade olemasolu on tunnustanud ja teadvustanud endale nii riigiorganid kui ka linnakodanikud.

Jätakuvalt aktuaalsed on autorite poolt sellel ligi veerandsada aastat tagasi (1996. aasta) toimunud konverentsil tehtud ettepanekud. Rõhutagem neist siinkohal, et edasi liikumiseks tuleb leida poliitiliselt vastuvõetavad ja juriidiliselt pädevad lahendused järgmistele põhimõttelistele küsimustele:

- Tallinn – kas iseseisvate kohaliku omavalitsuse üksuste liit või piiratud omavalitsusega linnaosadega üks kohaliku omavalitsuse üksus?
- linnaosa halduskogu staatus – otsustaja või soovitaja või nii otsustaja kui ka soovitaja?
- linnaosa halduskogu moodustamise põhimõtted:
 - halduskogu liige – linnavolikogu liige;
 - halduskogu moodustamine – valimisnimekiri või personaalselt saadud hääled;
 - halduskogu liige – antud linnaosa elanik;
 - halduskogu asendusliikmed – kas valimisnimekirjade või personaalselt saadud häälte arvu järgi;

¹⁸⁰ Juhtimise detsentraliseerimine suurlinnas. Rahvusvaheline konverents Friedrich Naumanni fondi toetusel. Tallinn, 9. – 10. veebruar 1996. Eesti Haldusjuhtimise Instituut, Tallinna Linnavalitsus. Tallinn, 1997. 88 lk.

¹⁸¹ Sulev Mäeltsemees, Toomas Sepp. Kohaliku omavalitsuse detsentraliseerimine Tallinnas. Kogumikus „Juhtimise ...” op. cit., lk 72-73

- halduskogu arvulise suuruse määramise põhimõtted?
- linnaosa vanema ja linnaosa valitsuse õiguslik staatus:
 - linnaosa vanem – linnavalitsuse liige (poliitik) või linnaosa valitsuse administratsiooni juht (ametnik);
 - linnaosa valitsus – linnaosa vanema tööaparaat või kollegiaalne otsustav organ;
 - linnaosa õigusaktide iseloom?
- linnaosa halduskogu ja linnaosa valitsuse osalus linna ja linnaosa eelarve kujundamisel;
- linnaosa halduskogu komisjonide moodustamine, nende liigid ja õiguslik seisund – otsustamisprotsess kas demokraatlikumaks või bürokraatlikumaks?
- linnaosade funktsioonid – loetelu täiendamine või täpsustamine; linna ja linnaosa tasandi otsustuste piiritlemise võimalused õigusaktides;
- otsustamisõiguse delegeerimise võimalus linnavolikogu või linnavalitsuse poolt linnaosale; halduskogu pädevuse edasi delegeerimine halduskogu komisjonile ja/või linnaosa vanemale;
- linnaosa halduskogu vetoõigus;
- elanike vahetu osalemise võimalused linnaosa omavalitsuse teostamisel.

Autorid tõdesid, et Tallinna omavalitsusliku juhtimise edasise arengu põhivariandid on:

- Tallinn kui tsentraalselt juhitud linn ilma linnaosade poliitiliste organiteta;
- Tallinn kui iseseisvate kohaliku omavalitsuse üksuste liit;
- Tallinn kui formaalne nimetus (maakond) iseseisvate kohaliku omavalitsuse üksuste teatava kogumi kohta;
- Tallinn kui iseseisev kohaliku omavalitsuse üksus, mille siseselt toimivad piiratud omavalitsuslike õigustega linnaosad.

Veelgi suurema rahvusvahelise haardega pealinna juhtimise konverents toimus meil 2004. aasta septembris (IV konverents „Pealinna juhtimine – väljakutse ja võimalused”¹⁸²). Selle korraldasid Tallinna Linnavalitsus, Eesti Linnade Liit ja Tallinna Tehnikaülikool ning seal osalesid üheksa valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide pealinna (Amsterdam, Berliin, Bratislava, Helsingi, Oslo, Riia, Stockholm, Tallinn, Viin) esindajad. Oluline tähelepanu konverentsil oli pööratud just linna juhtimise detsentraliseerimisele ja linnaosade toimimisele.

16. mai 1996. aasta linnavolikogu istungil sätestati linnaosade halduskogude moodustamise kord ja suurus peale 20. oktoobri 1996 valimisi. Võrreldes eelmiste valimistega suurendati nüüd üksnes Põhja-Tallinna linnaosa halduskogu suurus 16 liikmelt 21 liikmele. Tallinna Linnavolikogu 13. juuni 1996. aasta istungil määrati linnaosade mandaatide arv Tallinna Linnavolikogu sügisestel valimistel. Võrreldes 1993. aasta valimistega sai Kesklinna linnaosa ühe mandaadi vähem ja Kristiine linnaosa ühe mandaadi enam.

Tallinna Linnavolikogu 30. mai 1996. aasta istungil tehti ettepanek Vabariigi Valitsusele muuta Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust osavalla või linnaosa (8. peatüki) õiguslike aluste osas. Tallinn tegi ettepaneku senise linnaosa valitsuse asemel kasutada mõistet linnaosa kantselei, sest linnaosal ei olnud ja ei ole kollegiaalset organit valitsuse näol, aga seda ei rahuldanud. Küll aga viidi 23. novembril 1994.

¹⁸² 4th International City Administration Conference "Capital city administration: opportunities and challenges" : Tallinn, 22-24 September 2004. Tallinn University of Technology, 2005

aastal seadusesse säte, mille kohaselt osavallale või linnaosale pandud ülesannete täitmist korraldab osavalla või linnaosa vanem, kellel ei ole õigust loova akti andmise õigust, kuid oma volituste piires ja ülesannete täitmiseks **võib ta anda üksikaktina korraldusi**¹⁸³. See oli eriti vajalik linna omandis mitteeluruumide rendilepingute sõlmimiseks. Ei seadustatud ka Tallinna ettepanekut, et valla ja linna põhimääruses ja muudel volikogu poolt kindlaksmääratud juhtudel peab osavalla või linnaosa vanema korralduse vastuvõtmisele eelnema halduskogu kooskõlastus.

Järgnevalt üks näide linnaosa halduskogu aktiivsusest linnaosa elu korraldamisel. Nimelt Tallinna Linnavolikogu 27. juuni 1996. aasta istungil otsustati lähtudes Nõmme linnaosa halduskogu ettepanekust kehtestada Nõmme linnaosas väikeelamute detailplaneeringutes kruntide minimaalsuuruseks 1200 m², erandkorras (hoonestatud krundi tükeldamisel 900 m²), mis peab olema eelnevalt kooskõlastatud Nõmme linnaosa halduskoguga.

Nii Tallinna Linnavolikogu kui ka Tallinna Linnavalitsuse eesmärk sel perioodil oli linnaosadele enamate sotsiaalsete ja majanduslike ülesannete andmine ja nii nt otsustati 26. septembri 1996. aasta Tallinna Linnavolikogu istungil moodustada Pirita Vaba Aja Keskus kui Pirita Linnaosa Valitsuse hallatav asutus.

Tallinna Linnavolikogu 10. oktoobri 1996. aasta istungil võeti kolmandal lugemisel vastu Tallinna põhimääruse uus redaktsioon. Ainsa alternatiivina hääletati linnavalitsuse ettepanekut, et Tallinna Linnavalitsuse koosseisu kuuluksid automaatselt (*ex officio*) kõik linnaosavanemad, nagu see oli 1993. aasta sügisest alates olnud. Linnavolikogu ei nõustunud selle seisukohaga ja järgnevalt on olnud perioode (1997–1999), kus Tallinna Linnavalitsusse kuulusid pooled linnaosade vanemad, kuni selleni (alates 1999. aastast), kus Tallinna Linnavalitsusse ei kuulu enam ükski linnaosa vanem. Küll aga on abilinnapeaks nimetatud mitmeid varasemaid linnaosade vanemaid. Linnaosavanemate kodanikulähedus on võimaldanud neil edukalt kandideerida Riigikogu (isegi Euroopa Parlamendi) valimistel, aga see ei ole muidugi linna juhtimise detsentraliseerituse näitaja.

6. 3. Suund Tallinna juhtimise tsentraliseerimisele?

1990. aastad olid Tallinna linna juhtimise detsentraliseerimises otsingute ja teatud mõttes katsetuste perioodiks. Nagu kirjutab Mikk Lõhmus oma 2008. aastal kaitstud doktoritöös¹⁸⁴, et Tallinna linnaosade õigusliku, juhtimisalase ja majandusliku arengu tausta iseloomustas õigusraamistikust tulenenud ebastabiilsus, täpsemalt linnaosa koht linna juhtimise mudelis, halduskogude legitimeerimise küsimus, linnaosa vanema staatus ning delegeerimise problemaatika. Halduskogu oli ja on oma olemuselt demokraatlik institutsioon. Tema moodustamise nüansid muutusid sel perioodil, kuid säilisid mõned olulised põhimõtted, mis muuhulgas eristavad teda linnavolikogu komisjonist. Vastav märkus tuleneb sellest, et mõnikord on halduskogu (linnaosakogu) iseloomustatud kui volikogu territoriaalkomisjoni. Oluline erinevus viimasest tuleneb aga juba sellest, et halduskogu (linnaosakogu) liige peab olema kandideerinud kohalikel valimistel ja olema sama linnaosa rahvastikuregistris. Iga linnaosa halduskogu (linnaosakogu) koosseis peegeldab seega antud linnaosa valijate poliitilist tahet. Linnaosa halduskogu (linnaosakogu) ei saa

¹⁸³ RT 1994, 84, 1475

¹⁸⁴ Mikk Lõhmus. Avaliku halduse detsentraliseerimine Eestis. Tallinn, 2008, lk 22–23

käsitleda linnavolikogu territoriaalkomisjonina ka seetõttu, et linnavolikogu komisjoni võivad kuuluda ka valimistel mitte kandideerinud või edutult osalenud elanikud.

Linnavolikogus 17. juunil 1993. aastal vastu võetud Tallinna Põhimääruses olid linnaosa halduskogudel märkimisväärsed õigused, nt nimetati linnaosa vanem linnaosa halduskogu poolt linnapea ettepanekul (Põhimääruse § 55 lg 7 p 1-3), samuti sai halduskogu tühistada tema otsusega vastuolus oleva linnaosa vanema korralduse (Põhimääruse § 56 lg 6), halduskogu võis algatada linnaosa vanema umbusaldusmenetluse, linnaosa vanem oli ametikoha poolest aastail 1993–1996 *ex officio* linnavalitsuse liige jne. Viimane asjaolu tasakaalustas territoriaalset juhtimist harulise juhtimisega. Kui territoriaalse ja harulise juhtimise juhtide arvamused linnavalitsuses diametraalselt lahknesid, siis otsustas linnapea hääl. Tallinna linna järgmises, 10. oktoobril 1996. aastal kinnitatud Põhimääruses oli halduskogude õigusi, kohustusi ja vastutust tunduvalt piiratud, samuti ei olnud linnaosade vanemad enam ametikoha järgi linnavalitsuse liikmed ning neile ei saanud umbusaldust avaldada.

10. oktoobril 1996 Tallinna Linnavolikogu määrusega nr 27 kinnitatud Tallinna põhimääruse § 96 (3) kohaselt: „Linnaosa valitsust juhib linnaosa vanem, kelle kinnitab ametisse linnavalitsus linnapea ettepanekul.” Eelnevalt märkisime, et eelmisel valimisperioodil, kolm aastat varem, pidi linnavalitsus kooskõlastama linnaosa halduskoguga linnaosa vanema kinnitamise.

15. jaanuaril 1998. aastal võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse, millega tehti Vabariigi Valitsusele ettepanek **Tallinna staatuse seaduse eelnõu** vastuvõtmiseks, kus käsitleti ka linnaosade staatust (vt ptk 6) ja seda veel jätkuvalt detsentraliseerimise suunas.

Seonduvalt linnaosadega on olnud omapärane Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse areng, kus tehtud muudatus on osutunud kõigest mõni kuu hiljem otstarbekaks kaotada (vt ptk 4.2).

Siinkohal võib aga tuua näiteid noore linnaosa ja tema halduskogu aktiivsusest linnaosa ja selle kaudu kogu linnaelu korraldamisel. 19. märtsil 1998 tegi linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust Tallinna Linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Aegna saare arengukava 1998. aasta jooksul. Ühtlasi tehti ettepanek Harju maavanemale mitte algatada Aegna saarel ostueesõiguse ja tagastamistaotlusega maade piiratud või avaliku enampakkumisega erastamist enne saare kaitse-eeskirjade arengukava ja detailplaneeringu kehtestamist. Keskkonnaministeeriumile tehti ettepanek kaaluda merepargi rajamise võimalust Naissaare, Aegna, Kräsuli ja Rohuneeme tipu baasil. Samal 19. märtsi istungil tegi linnavolikogu tulenevalt Kesklinna Halduskogu ettepanekust linnavalitsusele ettepaneku töötada välja Kadrioru asumis arengukava ja tellida asumis detailplaneering 1998. aasta jooksul.

16. aprilli 1998. aasta istungil otsustati kooskõlastada Tallinna Vanalinna muinsuskaitseala põhimäärus, kusjuures eelnevalt olid ära kuulatud Kesklinna Halduskogu ettepanekud.

Tallinna Linnavolikogu moodustas 4. septembril 1997. aastal ajutise töörühma kohaliku omavalitsust puudutavate õigusaktide läbitöötamiseks koosseisus: esimees: Edgar Savisaar; liikmed: Ivi Eenmaa, Toomas Sepp, Merike Varvas, Ants Leemets, Hele Pöld, Olev Kallas, Lembit Annus, Priit Vilba, Mart Nutt, Jaak Vihmand, Vladimir Ivanov, Kalle Sepp, Kalle Merusk, Sulev Mäeltsemees, Hilja-Anne Merzin ja Mihkel Pilving.. Töörühma ülesandeks oli ettepanekute tegemine Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse uue redaktsiooni kohta. Töörühm jõudis järeldusele, et enne konkreetsete ettepanekute, paranduste ja muudatuste tegemist on vaja välja

töötada Tallinna sisemise juhtimise teesid. 11. juunil 1998. aastal kiideti heaks **Tallinna juhtimise teesid** ja otsustati esitada need Siseministeeriumile arvestamiseks Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse eelnõu väljatöötamisel (vt ptk 5).

Seonduvalt linnaosade toimimisega tekitas probleeme linnaosa poliitilise organi – **halduskogu** – **ebamäärasus** ja puudumine seadustes, õigemini peaaegu puudumine seadustes. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus sätestas üksnes linnaosa vanema ja tema õiguse üksikakti väljaandmisel. Samas halduskogu siiski nimetati nii mõneski muus seaduses. Näiteks Korruptsioonivastases seaduses¹⁸⁵ sätestati, et ametiisikud on selle seaduse tähenduses ka linnaosavanem ja linnaosa halduskogu liikmed. Samuti märgiti halduskogu eraldi Alaealiste mõjutusvahendite seaduses¹⁸⁶, mille § 11 lg 3 kohaselt „linnaosavalitsus võib kooskõlastatult linnvalitsusega moodustada linnaosa alaealiste komisjoni” ja § 12 lg 4 kohaselt „linnaosavalitsuse juurde moodustatava alaealiste komisjoni isikkoosseisu nimetab linnaosa vanem. Komisjoni kuuluvad haridus-, sotsiaal- ja tervishoiualaste kogemustega isikud, politsei ning halduskogu esindajad ja alaealiste komisjoni sekretär.”

Regulatsioone linnaosade kohta oli ja on aga mitmes teises seaduses. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses on eriregulatsioon Tallinna jaoks, arvestades just linnaosade olemasolu. Riigikogu valimise seaduse kohaselt moodustatakse valimisringkonnad Tallinnas linnaosi järgides (valimisringkond nr 1 – Tallinna Haabersti, Põhja-Tallinna ja Kristiine linnaosa), valimisringkond nr 2 – Tallinna Kesklinna, Lasnamäe ja Pirita linnaosa ning valimisringkond nr 3 – Tallinna Mustamäe ja Nõmme linnaosa. Juba 1989. aastal vastu võetud Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses anti **elanikele õigus algatada valla- või linnavolikogu või valla- või linnavalitsuse õigusaktide vastuvõtmine või muutmine**. Selleks pidi vastava taotluse esitama vähemalt 1% hääleõiguslikest valla või linna elanikest, kuid mitte vähem kui 5 inimest.

Tallinnas kasutati seda võimalust esmakordselt 1990. aastate teisel poolel, kui kavandati Nõmmel Tallinna ja Pärnu suunal transiitliiklust parandava maantee rajamist Mustamäe nõlvale, et minna mööda Nõmme keskusest.

Linnaosade ebaselge õiguslik staatus viis linna juhtimise järkjärgulisele tsentraliseerimisele, mis hoogustus eriti pärast 1999. aasta linnavolikogu valimisi. Aastail 1999–2000 koondati kolmandiku võrra linnaosavalitsuste koosseise, kärbiti nende kujunemisjärgus olnud õigusi linna eelarveprotsessis ja vähendati ülesandeid, seejuures eriti mahukana alus- ja üldhariduse, aga ka vaba aja sisustamise võimaluste ning heakorra valdkondades. Enamasti on põhjendatud tsentraliseerimist maksumaksja raha, st kulude kokkuhoiuga¹⁸⁷.

¹⁸⁵ RT I 1999, 16, 276

¹⁸⁶ RT I 1998, 17, 264

¹⁸⁷ Samas on mõned Põhjamaade kohaliku omavalitsuse teadlased (Bäck, H., G. Gjelstrup, M. Helgesen, F. Johansson & J.E. Klausen. 2005. Urban Political Decentralisation: Six Scandinavian Cities. Wiesbaden: VS Verlag) väljendanud seisukohta, et just linnaosad on sobiv juhtimisvahend kokkuhoiupoliitika rakendamisel.

Järgnevas tabelis¹⁸⁸ ilmneb linnaosade eelarvemahu järsk langus pärast 1999. aastat, mis oli tingitud haridusvaldkonna ülesannete tsentraliseerimisest.

Linnaosade kulude osatähtsus (%-des) Tallinna eelarve kuludes

Aasta	Koos hariduskuludega	Ilma hariduskuludeta
1999	52,47	12,92
2001	9,48	9,48
2004	9,66	9,66

Linnaosade haridusosakonnad likvideeriti, funktsioonid läksid Tallinna Haridusametile, viimasele allutati ka koolieelsed lasteasutused, üldhariduskoolid, huvialakoolid ja muud eelnevatel aastatel linnaosa valitsemisel olnud haridusasutused. Linnaosade osatähtsust vähendas ka pärast 1999. aasta valimisi võimule tulnud koalitsiooni tsentraliseerimispoliitika – eelarve kulusid hakati suunama läbi funktsionaalset juhtimist teostavate linnaametite.

Tsentraliseerimisprotsessi põhjendati efektiivse avaliku halduse arendamise vajadusega. Kahjuks aga eitati linnaosa kohta kohaliku demokraatia tagamisel. Selgelt üritati tugineda meil tol ajal „võluvitsa” staatusesse tõstetud **New Public Management** ideoloogiast tuntud põhimõtetele. Propageeriti teenuste lepingulist delegeerimist erasektorile, hakati juurutama tootepõhist eelarvet. Samas ignoreeriti seda, et Tallinna linnaosad on erinevad mitte ainult elanike arvult, vaid ka sotsiaalmajanduslike tunnuste poolest. Samuti ei põhinenud ümberkorraldused mitte mingitel teaduslikel ega praktilistel uuringutel. 1995. aastal oli küll valminud Tallinna Linnavalitsuse tellitud uurimistöö „Linna juhtimine ja organisatsioon (Tallinna linna näitel)”, autorid Jaak Leimann ja SIAR Bossard, kuid seal sisuliselt puudus detsentraliseerimise märksõna, rääkimata selle sisulisest avamisest.

1990. aastate teist poolt iseloomustas mitte ainult pealinna, vaid kogu riigi juhtimisel tehtud poliitilised valikud, mille põhjusteks võisid olla nii laialt levinud „haldusreformi müütide”¹⁸⁹ järgimine kui ka lihtsalt soov kontsentreerida poliitiline kontroll keskustesse. Tallinnas alanud tsentraliseerimine jätkus järgmistel aastatel, mil vaheldusid linnapead, abilinnapead ja poliitiliste ametnikena ka linnaosavanemad. Harukondlikku juhtimist teostavate ametite juhid olid tähtajatu teenistussuhtega ametnikud, kes Nõmme Linnaosa Valitsuse ametniku M. Lõhmuse kogemustele tuginedes suutsid edukalt ära kasutada poliitilist ebastabiilsust oma positsioonide

¹⁸⁸ Lõhmus, Mikk (2005). Fiskaalse detsentraliseerimise koht linnasiseses juhtimises. XIII majanduspoliitika teaduskonverents : XIII teadus- ja koolituskonverentsi ettekanded-artiklid: (Tartu-Värskas, 30. juuni – 2. juuli 2005). Berlin, Wissenschafts-Verlag, lk 402.

¹⁸⁹ Tiina Randma-Liiv ja Taavi Annus. Haldusreformi müüdid. Riigikogu Toimetised, 2000, Nr 2, kus ilmekalt näidati, kui ohtlik on avaliku halduse ees seisvate probleemide ja nende lahenduste lihtsustamine. See puudutab: avalike teenuste erastamist kui lahendust; erasektori kogemuse mehhaanilist üle võtmist; poliitilise otsustamise ja otsuste elluviimise lahutamist; juhtimise tsentraliseerimist; funktsioonide ja struktuuride optimeerimist; kodanike klientidega võrdsustamist. Kõige lõpuks näitasid autorid, et universaalseid ja teistest riikidest üks-ühele üle võetavaid lahendusi ei ole olemas.

kindlustamiseks. Doktoritöös märgiti (lk 22), et linnaosad ei olnud üksnes „jututubadeks”, vaid neile detsentraliseeriti märkimisväärne osa Tallinna poolt osutatavatest avalikest ülesannetest. Kui 1999. aasta eelarves oli linnaosade kulude osatähtsus kogu linna tegevuskuludest 52,47%, siis 2004. aasta eelarve tegevuskuludes oli linnaosade eelarvete osatähtsus langenud 9,7%-ni, sealhulgas ilma üldvalitsemise kuludeta kõigest 6,8%-ni.

Tallinna juhtimises alanud tsentraliseerimist märgiti ka mujal. 10. juunil 2004. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas **strateegia „Tallinn 2025”**¹⁹⁰, kus linnaosade temaatikat käsitleti võrdlemisi pealiskaudselt. Sissejuhatavas peatükis märgiti: „Elukorraldust Tallinnas on mõjutanud ka Tallinna valitsemisstruktuuri ja linnaosade ümberkujundamine. 1990. aastate algul leidis aset Tallinna linnaosade reorganiseerimine, loodi linnaosade valitsused ja nende juurde loodi halduskogud. Tallinna “haldusreformi” eesmärgiks oli linnavõimu lähendamine elanikele ja linnavalitsuse poolt pakutavate toimingute-teenuste kättesaadavamaks tegemine linnakodanikele. **Alates 1997. aastast on suund tsentraliseerimisele ning Tallinna linnaosade valitsuste osatähtsus hakkas linna juhtimises järk-järgult vähenema.** Tänapäevaks on vähenenud nii linnaosade poolt kureeritavate valdkondade hulk kui ka nende roll linnaosa tuleviku kujundamises, otsuste tegemises ja investeeringute planeerimises. Etapiviisiliselt võtavad Tallinna Linnavalitsuse ametid üle seniseid linnaosade valitsuste funktsioone. Lähitulevikus on kavas tsentraalse raamatupidamissüsteemi juurutamine, mis hõlmab kõiki linnavalitsuse ameteid ja linnaosade valitsusi.”

7. oktoobril 1999 muudeti Tallinna põhimäärust ja kehtestati kord, mille kohaselt peab linnaosa halduskogu suurus olema ühe võrra suurem kui kahekordne linnavolikogu mandaatide arv linnaosas

6. 4 Linnaosade suhteliselt stabiilne õiguslik areng 21. sajandil

1999. aasta kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel langes esimest korda alates 1989. aasta valimistest valimisaktiivsus alla 50 protsendi nii Eestis keskmiselt kui ka Tallinnas (vt ptk 4.3). Linnaositi hälbis valimisaktiivsus 45,7%-lt Põhja-Tallinna linnaosas kuni 61,5%-ni Pirita linnaosas.

Tallinna Linnavolikogu valimisaktiivsus linnaosade lõikes 1999. aastal

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
50,3	48,9	49,8	46,5	51,7	55,7	61,5	45,7

14. detsembril 2000 võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse „Seisukohtade esitamine haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta“, mis sisaldas ka ettepanekut **piiritleda seadusandluses täpsemalt osavaldade ja linnaosade õiguslik**

¹⁹⁰ KO 2004, 151, 1408

staatus ja pädevus ning osavalla ja linnaosa vanema õigused, kohustused ja vastutus (vt ptk 5).

10. jaanuaril 2002. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas linnavolikogu liikmetele linnavolikogu tööst ja halduskogu liikmetele halduskogu tööst osavõtu eest hüvituse suuruse ja maksmise korra (vt ptk 4.3). Selle kohaselt hakati maksuma halduskogu esimehele 3000 krooni kuus, halduskogu komisjoni esimehele 1500 krooni kuus, halduskogu liikmele koosolekust osavõtu eest 75 krooni, halduskogu komisjoni liikmele koosolekust osavõtu eest 50 krooni.

21. märtsil 2002. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskirja. Eeskirja järgi olid linnaosades ametiisikud linnaosa vanem ja linnaosa halduskogu liikmed keda kohustati esitama majanduslike huvide deklaratsiooni. Korruptsioonivastase seaduse lisas toodud vormil. Linnaosa vanem pidi esitama deklaratsiooni siseministrile. Linnavolikogu poolt määratud majanduslike huvide deklaratsioonide hoidmise komisjonile kohustati deklaratsiooni esitama linnaosa vanemat, vanema asetäitjat, haldussekretäri ning linnaosa halduskogu liiget. Linnaosa vanema deklaratsioon avalikustatakse ajalehes, milles linnavalitsus avaldab oma ametlikke teateid. Tulenevalt 29. septembril 2004 vastu võetud Korruptsioonivastase seaduse ja Palgaseaduse muutmise seadusest, mis jõustus 29. oktoobril 2004. aastal täiendati Korruptsioonivastase seaduse rakendamise eeskirja ametiisikute palgaandmete avalikustamisega ning 27. jaanuaril 2005. aastal kehtestati, et linnaosa halduskogu liikme palgaandmed avalikustab linnaosa valitsus Tallinna veebilehel.

18. aprillil 2002. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna linna eelarvest sotsiaaltoetuste maksmise korra, mille kohaselt laialdased ülesanded pandi linnaosadele, eelkõige sealsetele sotsiaalhoolekande osakondadele. Täpselt reguleeriti ka toetuste liigid, mis tulid maksta Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti või linnaosa valitsuse eelarvest.

20. juunil 2002. aastal moodustas Tallinna Linnavolikogu sügisel toimuvateks kohaliku omavalitsuse volikogude valimisteks Tallinnas 8 valimisringkonda ja jaotas nende vahel 63-liikmelise linnavolikogu mandaadid (lisa 7).

19. septembril 2002. aastal muutis linnavolikogu Tallinna Põhimäärust ning seonduvalt linnaosade halduskogudega sätestati seal, et linnaosa halduskogu liikmeks võib olla kandidaatide registreerimiseks esitamisel rahvastikuregistri järgi Tallinnas elav (rahvastikuregistrisse antud linnaosas kantud) ja selles linnaosas linnavolikogusse valitud või kandideerinud isik. Põhimäärust täiendati § 95 lõikega 3 järgmiselt: „Kui linnaosa halduskogu esimees oli valitud linnavolikogu liikmena halduskogu esimeheks, kuid tema volitused linnavolikogu liikmena on lõppenud, loetakse tema volitused halduskogu esimehena lõppenuks tema linnavolikogu liikme volituste lõppemise päevast.“

19. detsembri 2002. aasta istungil linnavolikogu kinnitas Tallinna heakorraeeskirja. Eeskirja kohaselt korraldavad linnas heakorraalast tööd Tallinna Kommunaalamet ja linnaosade valitsused vastavalt oma pädevusele.

10. juunil 2004. aastal linnavolikogus kinnitas (vt ptk 4.4) **strateegia „Tallinn 2025“**. Igati õigustatult on strateegia¹⁹¹ punktis 2.6.3 „**Tulevikusuunad Tallinna juhtimises** ja linnarahanduses ning olulisemad sammud“ toodud ettepanekud. „Tallinna juhtimise ja linnarahanduse tulevikusuundade käsitlemiseks

¹⁹¹ KO 2004, 151, 1408

vajab lahendamist ühelt poolt tsentraliseerituse-detsentraliseerituse dilemma, teiselt poolt täiendavate tuluallikate leidmine linna tegevuste finantseerimiseks. Märgitakse, et „Tallinna linna juhtimises on täheldatavad kaks suunda: ühelt poolt keskviimu rolli tugevnemine linna juhtimises ja teisalt linnastu arengu käsitlemise vajadus planeerimisregiooniti. Tänu kohalike tõmbekeskuste tähtsuse suurenemisele on aktuaalne asumite piiride ja linnaosade territoriaalse jaotuse otstarbekuse täpsustamine.“

Strateegias „Tallinn 2025“ jätkatakse, et Tallinn on Eesti omavalitsuste süsteemi haldusmudeli jaoks liiga suur. **Seetõttu on loogiline osa küsimuste andmine otsustamiseks linnaosadele.** Linnaosade küll moodustati, kuid avaliku viimu teostamine jäi neile andmata. Halduskogud on jõuetud ja linnaosade valitsused kujutavad praegu endast Tallinna keskviimu kohalikke filiaale. Funktsioonid ja nende täitmiseks vajaliku raha jaotus linnaosade ja ametite vahel pole ratsionaalne. Kujunenud on olukord, kus investeringute kriitilise mahu puudumine elaniku kohta asumis on toomas kaasa nn ääremaastumise linnaosades. Heakorrastatud piirkondade kõrval on täiesti laokil alad. Slummistumise vältimiseks on oluline, et iga asum saaks vähemalt 50% Tallinna keskmisest investeringu mahust elaniku kohta. Viimu hajutamine ergutab siin kindlasti kohalikku algatust ja loob täiendavad võimalused elukeskkonna mitmekesistamiseks ja ettevõtluse ergutamiseks.

Strateegias märgitakse, et linna juhtimises **tuleb täpsustada linnaosade halduskogude staatust ja pädevust** ning suurendada halduskogu liikme kui linnaosa identiteedi kandja rolli linnaosa arengus. Linnaosade juhtimisse kaasata asjatundlikke ja prestiižikaid inimesi, sh Tallinna teenetemärgi kavalere. Linnaosade iseseisvamaks muutmine viib ka laenusaja ja laenuandja kontrolli tugevnemisele, mis aitab kaasa eelarve otstarbekamale kasutamisele. Linnaeelarve finantsskeemide läbivaatamine on oluline EL-i struktuurfondide raha kaasamise seisukohalt, et toetada initsiatiivi ka kohtadel.

Samas tõdetakse, et siiski saab Tallinna juhtimise detsentraliseerimine toimuda peale teatud juhtimisfunktsioonide jaotuse analüüsi. Vajalik on eristada juhtimisfunktsioonid, mis on otstarbekad jätta linna keskviimu kontrolli alla. Põhjendamatut ressursikao ja ajakulu ohjamiseks on oluline juurutada ühtsed otsustuskriteeriumid ja töötada välja juhtimise ja teenuste osutamise standardid.

21. juunil 2005. aastal kehtestas Tallinna Linnavalitsus oma korraldusega **linnaosade eelarvete määramise alused.** Eelnevalt oli linnavalitsus oma korraldusega 5. novembril 2003. aastal moodustanud linnaosade eelarvete määramise aluste väljatöötamiseks ajutise komisjoni (esimees abilinnapea Jüri Ratas). Komisjoni ülesandeks seati töötada välja ja esitada linnavalitsusele linnaosade eelarvete piirsummade määramise konkreetsed alused ja kriteeriumid, mis arvestaksid linnaosade rahvaarvu, pindala ning muid näitajaid. Eesmärk oli kehtestada linnaosadele ühelaadsete kulude osas ühesugused kriteeriumid.

Tallinna Linnavalitsus kehtestas valdkondade kulude jaotamiseks linnaosade eelarvete vahel alates 2006. aastast järgmised alused:

1. kultuurikulud ja spordikulud, välja arvatud hallatavate asutuste ning Vanalinna päevade kulud, jaotada proportsionaalselt elanike arvule;
2. noorsooürituste kulud (hariduskulud), välja arvatud noorsookeskuste kulud, jaotada põhimõttel: 75 % proportsionaalselt kooliõpilaste ja lasteaiaste koguarvule ja 25 % linnaosas elavate kuni 27 aasta (incl) vanuste laste ja noorte arvule;
3. üldvalitsemiskulud jaotada põhimõttel: 40 % kõigile linnaosadele võrdselt ja 60 % proportsionaalselt elanike arvule. Seejuures kasutada 2006. aasta eelarve koostamisel

igale linnaosale individuaalsed koefitsiendid, et katta linnaosadele kinnitatud koosseisude finantseerimine;

4. sotsiaalkulud jaotada järgmiste põhimõtete alusel:

4.1. sotsiaalosakonna kulud (40 % jaotatavast eelarvest) – vastavalt linnaosa elanike arvule;

4.2. koduteenuste kulud (20 % eelarvest) - vastavalt klientide arvule linnaosas;

4.3. päevakeskuse teenused (20 % eelarvest) – päevakeskuste hoonete kommunaalkulud vastavalt nende tasemele ning seejärel 85 % külastuskordade järgi ja 15 % eakate (üle 65 a) arvu järgi;

4.4. toetused (20% eelarvest) – 85 % riiklike toimetulekutoetuste osakaalu ja 15 % elanike arvu järgi;

5. tänavapuhastuse kulud võtta 2006. aastast linnaosade eelarvetest Tallinna Kommunaalameti eelarvesse;

6. haljastuse hoolduskulude jaotus viia normatiivsele alusele pärast linnaosade haljastute ühtse mõõdistamise ja kategooriate määramise läbiviimist Tallinna Keskkonnaameti poolt.“

Eelnõu Seletuskirjas märgiti, et esitatud aluste järgi saaks jaotada ligi 60 % linnaosade eelarvete kuludest. Ühtsete kriteeriumide järgi ei saa planeerida hallatavate asutuste kulusid, sest need sõltuvad asutuste olemasolust ühes või teises linnaosas. Tänavapuhastuse kulud kavandati koondada Tallinna Kommunaalameti eelarvesse. Haljastute hooldamise kulude jaotamise kriteeriumid töötati küll välja, kuid linnaosade haljastute pindalad ja nende kategooriad ei ole võrreldavad. Kulusid jaotada saab nende alusel pärast haljastute määramist ühtsetel alustel. Väideti, et ühtseid kriteeriume ei vaja linnaosade elamumajanduse ja äriruumide majandamise kulude eelarvestamine. Nende mahud on linnaositi erinevad ning kaetakse üldreeglina sama valdkonna tuludest.

15. novembril 2005. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnavolikogu valimiste järgselt linnaosade halduskogude koosseisud. See oli viimast korda, kui seda tegi linnavolikogu. Vastavalt Tallinna Põhimääruse §-le 88 kinnitas siis valimistulemuste põhjal linnaosa halduskogu koosseisu linnavolikogu. Järgmisteks Tallinna Linnavolikogu valimisteks muutis linnavolikogu 1. oktoobril 2009. aastal Tallinna Põhimäärust ja selle § 90 lg 4 kohaselt hakkas halduskogu koosseisu kinnitama ja selles muudatusi tegema linnavolikogu moodustatud **linnaosade halduskogude haldamise komisjon**. Komisjoni esimees on linnasekretär ja liikmed linnaosade haldussekretärid, linnavolikogu kantselei ja linnakantselei esindajad.

13. detsembril 2007. aastal Tallinna Linnavolikogu istungil algatati „Tallinna linna avalike mänguväljakute arengukava aastateks 2008-2013” koostamine linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks ning mänguväljakute võrgustiku planeerimise, mänguväljakute projekteerimise ning ehitamise plaanipäraseks arenguks ning selle tegevuse rahastamise aluse loomiseks.

Mänguväljakute rajamine ja hooldamine on üks linnaosa olulisemaid ülesandeid nii meil kui välismaa linnades, kus on linnaosad.

Omapärane areng meie kohaliku omavalitsuse õigusruumis toimus 2009. aasta veebruaris, millel oli oluline seos linnaosadega. 19. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu (eelnõu 317 SE) Soolise võrdõiguslikkuse seaduse, Võrdse kohtlemise seaduse, Eesti Vabariigi töölepingu seaduse, Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmise seaduse. (vt ptk 4.5)

19. märtsil 2009. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas moodustada Tallinna Linnavolikogu 2009. aasta valimisteks ühe valimisringkonna. Riigikogu muutis

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust¹⁹², mis jõustus 1. maist 2009 ja sätestas § 8 lg 4, et Tallinnas moodustab volikogu valimisringkonnad linnaosade kaupa.

04. novembril 2010. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas strateegia „Tallinn 2030”, aga seal on linnaosade koht tagasihoidlikum kui oli eelmises „Tallinn 2025” strateegias.

Alates 1999. aasta Tallinna Linnavolikogu valimistest on kehtinud põhimõte, et linnaosa halduskogu (linnaosakogu) liikmete arv on ühe võrra suurem kui kahekordne linnavolikogu mandaatide arv linnaosas. Tallinna Linnavolikogu valimistulemuste põhjal oli 2017. aasta Tallinna Linnavolikogu valimiste järgselt linnaosakogudes kokku 166 liiget (lisa 8). Riigikogu liige on alati võinud osaleda linnaosa halduskogu töös – ka sel perioodil, kui oli kahel toolil istumise keeld.

20. veebruaril 2014. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas Tallinna Linnavolikogu ja halduskogu tööst osavõtu eest makstava tasu suuruse ja maksmise korra (vt ptk 4.7). Linnavolikogu liikme tasustamise tõime ptk-s 4.7 ja siinkohal käsitleme ainult linnaosade halduskogude (linnaosakogude) teemat. Linnaosakogu esimehele makstakse Tallinna põhimääruses ja linnaosa põhimääruses sätestatud linnaosakogu esimehe ülesannete täitmise eest tasu 192 eurot kuus. Juhul, kui linnaosakogu esimehe ülesandeid täidab tema äraolekul või muul põhjusel linnaosakogu aseesimees, makstakse linnaosakogu aseesimehele tasu arvestusega 96 eurot ühe linnaosakogu koosoleku läbiviimise eest. Linnaosakogu komisjoni esimehele makstakse tasu 96 eurot kuus linnaosakogu komisjoni koosolekute läbiviimise eest linnaosakogu esimehe esildise alusel. Tasu ei maksta juhul, kui linnaosakogu komisjoni esimeheks on linnaosakogu esimees. Linnaosakogu liikmele (välja arvatud linnaosakogu esimees) makstakse linnaosakogu koosolekust osavõtu eest tasu 6,50 eurot. Linnaosakogu komisjoni liikmele (välja arvatud linnaosakogu esimees ja linnaosakogu komisjoni esimees) makstakse linnaosakogu komisjoni koosolekust osavõtu eest tasu 5 eurot.

Järgnevalt mõned näited linnaosade halduses olevate asutuste ümberkorraldamise kohta. 12. juunil 2014. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas noortekeskuse teenuse ja ülelinnaliste noorsootöö programmide korraldamise, määrates kindlaks Tallinna Spordi- ja Noorsooameti ja **linnaosade valitsuste ülesanded noorsootöö teenuste korraldamisel** ning noorsootöö teenuste osutamise nõuded. Samal 12. juuni linnavolikogu istungil otsustati ümber korraldada Tallinna Noorsootöö Keskus ja nimetada alates 1. oktoobrist 2014 ümber Tallinna Kesklinna Valitsuse hallatav asutus Hopneri Maja Kesklinna Vaba Aja Keskuseks ja Nõmme Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Nõmme Sotsiaalkeskus Nõmme Vaba Aja Keskuseks. 13. novembril 2014. aastal linnavolikogu otsustas 1. detsembril 2014 asutada Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatav asutus Lasnamäe Saun. 28. jaanuari 2016. aasta linnavolikogu istungil otsustati määrata Tallinna Haridusameti hallatav asutus Lasnamäe Lastekeskus Lasnamäe Linnaosa Valitsuse hallatavaks asutuseks 1. veebruarist 2016. 7. aprilli 2016. aasta istungil otsustas linnavolikogu korraldada Kesklinna Vaba Aja Keskuse ja Kristiine Sotsiaalmaja tegevus ümber 1. maiks 2016 ning anda Kesklinna Vaba Aja Keskuse Kesklinna noortekeskuse osakond, mis tegutseb Sõpruse pst 4a, üle Kristiine Sotsiaalmajale.

20. aprillil 2017. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linnaosade ja linnaosade valitsuste uued põhimäärused.

¹⁹² RT 2009, 23, 144

Tallinna Linnavolikogu 4. novembri 2010 otsusega nr 255 kinnitatud **strateegias „Tallinn 2030”** on ühe linna ees seisva ülesandena nähtud linnaruumi multipolaarsust ehk **linnaosakeskuste tugevdamist** nii teeninduse ja kaubanduse kui ka töökohtade pakkumise näol, et lühendada pendelrände teekonda ja aega.

Tallinna Linnavolikogu 16. juuni 2017. aasta istungil määrati sama aasta 15. oktoobri valimisteks Tallinna Linnavolikogu suuruseks 79 liiget ning jaotati mandaadid 8 valimisringkonna (linnaosa) lõikes (lisa 7). Võrreldes 1993. aasta valimistega, mille tulemusel moodustati esimest korda linnaosade halduskogud said nüüd linnaosad Tallinna rahvaarvu kasvust tulenevalt 1-2 kohta linnavolikogusse enam. Erandina sai Lasnamäe linnaosa kogunui 4 täiendavat kohta.

7. septembril 2017. aastal Tallinna Linnavolikogu kehtestas sotsiaaltransporditeenuste korra, kus on mitmed ülesanded pandud linnaosadele, eelkõige sealsetele sotsiaalhoolekande osakondadele. Teenust vajav isik esitab teenuse vajaduse kohta rahvastikuregistrisse kantud elukohajärgse linnaosa valitsuse sotsiaalhoolekande osakonnale kirjaliku taotluse. Hoolekandeosakond kontrollib taotleja teenusevajadust ja liiniveo puhul soovitud sihtkoha kohasust, kasutades puude raskusastme määramisel, töövõime hindamisel ja muudele sotsiaalteenustele suunamisel kogutud andmeid.

21. septembril 2017. aastal linnavolikogu kinnitas „Tallinna rahvastiku tervise edendamise arengukava aastaks 2017–2021”, mille koostamises osalesid Tallinna Linnavalitsuse ametid koos linna finantsteenistusega ning linnaosade valitsused.

Linnavolikogu 5. oktoobri 2017. aasta istungil kinnitati Tallinna jäätmekava aastaks 2017–2021, kus on ülesanded ka linnaosadele. Jäätmekava strateegilisteks eesmärkideks on edendada jäätmetekke vältimist ja vähendada jäätmete ohtlikkust, võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel ning vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades ka seiret ja järelevalvet. Linnaosa valitsus korraldab linnaosas jäätmehooldust ja teostab järelevalvet jäätmekäitluse üle.

19. aprillil 2018. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas välireklaami ja teabe paigaldamise korra, kus on üsna palju ülesandeid ka pandud linnaosade valitsustele. Nt taotleja esitab linnaosa valitsusele Tallinna välireklaami- ja teabekandjate ning reklaamimaksu järelevalveliste menetluste andmekogu (TERA) kaudu vormikohase allkirjastatud taotluse. Kui taotlejal ei ole võimalik taotlust TERA kaudu esitada, esitab ta selle paberil linnaosa valitsusele, kes kannab taotluse andmed TERAsse. TERA kaudu esitatud taotluse korral teeb linnaosa valitsus vajaliku informatsiooni taotlejale teatavaks TERA kaudu. Paberil esitatud taotluse korral teeb linnaosa valitsus vajaliku informatsiooni taotlejale teatavaks tema soovitud viisil. Taotlusele lisatakse nõutavad dokumendid. Linnaosa valitsus kontrollib taotluse vastavust nõuetele ja määrab vajaduse korral taotlejale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Linnaosa valitsusel on õigus nõuda täiendavate andmete või dokumentide esitamist. Taotlusega seonduvad toimingud tehakse ja otsused koostatakse TERAs. Linnaosa valitsus edastab nõuetekohase taotluse koos linnaruumilise hinnanguga viie tööpäeva jooksul kooskõlastamiseks linna vastavatele ametitele.

MTÜ Eesti Pensionäride Ühenduste Liit (EPÜL) on aastaid taodelnud, kuid seni edutult, et kohaliku omavalitsuse seadusandlusse lülitatakse ka eakate nõukogad, mis toimivad paljudes lääneriikides (Saksamaa Liitvabariigis, Soomes jm). Oluline läbimurre selles valdkonnas saavutati 2018. aasta kevadel, kui EPÜL sõlmis 04. aprillil Tallinna Linnavalitsusega heade kavatsuste kokkuleppe, milles muu hulgas nähakse ette ka **Tallinna linnaosade valitsuste juurde eakate nõukogude**

moodustamine.¹⁹³ Juba varem on see koostöö toiminud Põhja-Tallinna linnaosas. Leppe allkirjastanud Tallinna abilinnapea Tõnis Mölder ütles, et linna üheks tähtsamaks prioriteediks on eakamate inimeste väärtustamine ja toetamine ning nõukogud saavad esitada nii algatusi, ideid kui ka juba konkreetseid ettepanekuid eakate eluolusse puutuvatesse asjadesse. Tema sõnul annavad eakate nõukogud kindlasti linnaosade arengutele lisaväärtusi, sest eakamate inimeste huvid ja seisukohad on olulised, milledele on väga tähtis tähelepanu pöörata. See on ka kinnitus sellele, et Tallinn pöörab üha enam tähelepanu elanike kaasatusele. EPÜL juhatuse esimehe Andres Ergma sõnul on see kindlasti esimene suur samm, mille kaudu eakad inimesed saavad oma ettepanekutega muuta eluolusid paremaks. EPÜLi eesmärgiks on oma liikmeskonna ja toetajate ühendamine ning see protsess on saanud nüüd praktilise väljendi. Informatsiooni vahetamine linnaosa ja eakate vahel on oluline ja seega peaks kokkuleppes mõlemad osapooled saama vastastikust kasu.

2017. aasta sügisel toimunud kohaliku omavalitsuse volikogude valimistel oli valimisaktiivsus Tallinnas tervikuna 53,5%, mis linnaosade lõikes varieerus 46,5%lt (Lasnamäe) kuni 61,5%ni (Pirita).

Tallinna Linnavolikogu valimisaktiivsus linnaosade lõikes 2017. aastal

Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
54,5	49,8	55,5	50,8	53,2	62,8	69,5	53,3

Mitmed linnaosad on kasutusele võtnud oma **tunnuslause**, nagu „Haabersti – roheluse ring” või „Kristiine – aed linna südames” või Lasnamäe „Julge unistada ja teostada!” või Pirita „Mereõhk teeb vabaks!”.

Linnaosade kohta ja selle dünaamikat sel sajandil Tallinna linna juhtimises ilmestab päris hästi tabel, kus on toodud linnaosade teenistujate arv aastatel 2001–2017.

Tallinna linnaosade teenistujate arv aastatel 2001–2017

	2001	2006*	2011	2017
Haabersti Linnaosa Valitsus	69	52	51	33,5
Tallinna Kesklinna Valitsus	100	92	75	64
Kristiine Linnaosa Valitsus	62	59	47	40,2
Lasnamäe Linnaosa Valitsus	127	129	100	86
Mustamäe Linnaosa Valitsus	96	97,5	62	51

¹⁹³ <http://www.pealinn.ee/tagid/koik/tallinna-linnaosade-juurde-luuakse-eakate-noukogud-n218164>

Nõmme Linnaosa Valitsus	58,5	61,5	49	41,5
Pirita Linnaosa Valitsus	24,5	30	32,5	24
Põhja-Tallinna Valitsus	92	97,5	90,5	63
KOKKU linnaosade valitsustes				
KOKKU LINNA AMETIASUTUSTES	1941	1429,5	1583	1422,7

*Märkus: struktuuris ei olnud enam 2001. aastal 700 teenistujaga olnud Tuletõrje- ja Päästeametit.

29. novembril 2007 Tallinna Linnavolikogu otsustas pöörduda Vabariigi Valitsuse poole ettepanekuga täiendada Püsiasiustusega väikesaarte seaduses¹⁹⁴ väikesaarte nimistut Aegna saarega, et aidata kaasa saare tervikliku ja tasakaalustatud arengu jätkumisele.

Tallinna Linnavolikogu otsustas muuta Tallinna põhimäärust 14. juunil 2018. aastal¹⁹⁵ ning kehtestas Aegna saare üldkogu reglemendi ja saarevanema valimise korra¹⁹⁶, tulenevalt Püsiasiustusega väikesaarte seadusest.

¹⁹⁴ RT I 2003, 23, 141

¹⁹⁵ RT IV, 22.06.2018,1

¹⁹⁶ Aegna saare püsielanik on isik, kes alaliselt ja peamiselt elab Aegna saarel ja kelle elukoha andmed on kantud rahvastikuregistrisse Aegna saarel asuva asustusüksuse täpsusega. Üldkogu töövormiks on püsielanike koosolek, mille kutsub kokku ja saadab päevakava ning kutse saarevanem. Kui saarevanem ei kutsu koosolekut kokku, võivad kokkukutsumist nõuda vähemalt 1/3 Aegna saare püsielanikest. Kui saarevanem ei kutsu 30 päeva jooksul vähemalt 1/3 Aegna saare püsielanike soovil kokku koosolekut, siis kutsub koosoleku kokku Tallinna Kesklinna Valitsus. Üldkogu koosolekule kutsutakse kõik vähemalt 15-aastased Aegna saare püsielanikud ja neil on hääleõigus. Kutse peab olema hääleõiguslikele püsielanikele edastatud vähemalt seitse päeva enne üldkogu koosolekut kas e-posti või posti teel. Kutse avaldatakse ka üleriigilises ajalehes, milles Tallinna linn avaldab oma ametlikke teateid. Üldkogu koosolek toimub Aegna saarel. Kui üldkogu koosoleku kokkukutsumise kutse edastatakse hääleõiguslikele püsielanikele vähemalt 15 päeva enne koosolekut, võib koosoleku pidada ka väljaspool Aegna saart.

Saarevanem valitakse salajasel hääletamisel täisealiste püsielanike hulgast kohalolevate hääleõiguslike püsielanike poolthääle enamusega kolmeks aastaks.

Saarevanemal on õigus:

- 1) esindada saare püsielanikke riigiasutustes, kohaliku omavalitsuse asutustes ja muudes institutsioonides;
- 2) kutsuda kokku üldkogu koosolekuid ja lahendada Aegna saare elanike algatatud küsimusi;
- 3) teha püsielanike huve puudutavate küsimuste lahendamiseks algatusi, mis esitatakse linnavolikogule või linnavalitsusele;
- 4) taotleda Tallinna Kesklinna Valitsuselt Aegna saarele eelarvelisi vahendeid, lähtudes üldkogu koosolekul kinnitatud otsustest ja arengukavast;
- 5) saada linna asutustelt oma tegevuseks vajalikku teavet;
- 6) juhtida püsielanike tähelepanu Aegna saare probleemidele, mh heakorra ja avaliku korra probleemidele;
- 7) astuda saarevanema kohalt tagasi, kutsudes enne kokku üldkogu uue saarevanema valimiseks;
- 8) osaleda sõnaõigusega Tallinna Linnavolikogu istungitel.

(2) Saarevanemal on kohustus:

Oleme juba korduvalt märkinud, et 2016. aastal vastu võetud Haldusreformi seadusega¹⁹⁷ muudeti oluliselt linnaosade (ja osavaldade) tegevuse õiguslikke aluseid, eelkõige sai esinduskogu (linnaosakogu) üksikaktide andmise õiguse.

Väljavõtteid Haldusreformi seadusest:

Osavald või linnaosa on valla või linna maa-alal ja koosseisus volikogu kinnitatud osavalla või linnaosa põhimääruse alusel tegutsev üksus, mille eesmärk on kohaliku initsiatiivi ja identiteedi hoidmine, kohaliku omavalitsuse üksuse elanike kaasamine kohaliku elu küsimuste otsustamisse ning piirkondlike huvide esindamine valla või linna ülesannete täitmisel.

Osavalla- või linnaosakogu pädevuses on seisukoha võtmine ja ettepanekute tegemine kõigis osavalla või linnaosa territooriumil omavalitsuse toimimist või kohalikku elukorraldust puudutavates küsimustes.

Osavalla- või linnaosakogu pädevuses on omavalitsuse esindamine ning otsuste langetamine osavalla või linnaosa territooriumi puudutavates küsimustes talle seadusega, valla või linna põhimäärusega, osavalla või linnaosa põhimäärusega või volikogu otsusega antud valdkondades ning pädevuste piires.

Osavalla- või linnaosakogu võib oma volituste piires ja ülesannete täitmiseks üksikaktina vastu võtta otsuseid, kuid osavalla- või linnaosakogul ega selle esimehel ja osavalla või linnaosa valitsusel ega vanemal ei ole õigustloova akti andmise õigust.

Alates 2017. aasta lõpus läbi viidud piirireformi tulemuse vähenes kohaliku omavalitsuse üksuste arv 2,7 korda. Paljud vallad on seejärel moodustanud osavaldu ning selles olustikus omab Tallinnas linnaosade toimimine (õiguslikud ja majanduslikud alused, juhtimine jms) varasemast veelgi laiemat, sisuliselt üleriigilist tähendust.

7. Tallinna linna eelarve 1989 – 2019

Euroopa kohaliku omavalitsuse harta printsiipide kohaselt tähendab kohalik omavalitsus oluliste tunnustena **otsevalitavat volikogu** (Harta artikkel 3) ja **õigust kehtestada kohalikke makse** (Harta artikkel 9). Viimast laiendades tähendab see kohaliku omavalitsuse üksuse iseseisvat eelarvet ja majanduslikku autonoomiat.

1990. aastate eelsel poolel sajandil toimisid meil rahvasaadikute nõukogud (vt ptk 1), mis erinevalt kohalikust omavalitsusest kuulusid NSVL ühtsesse eelarvesüsteemi. **Rahvasaadikute nõukogude eelarveline iseseisvus oli täielikult välistatud.** Neile olid ülevalt normatiivselt ette nähtud rahalised vahendid. Nt

1) edastada püsielanikele asjakohast teavet, sh teavitada püsielanikke neid puudutavatest õigusaktidest;

2) teha Tallinna Kesklinna Valitsusele ettepanek Aegna saare arengukava koostamise või muutmise algatamiseks;

3) korraldada püsielanike koostööd;

4) organiseerida töid õnnetusjuhtumite ja hädaolukordade puhul erialase abi saabumiseni;

5) korraldada vähemalt üks kord aastas üldkogu koosolek ning esitada püsielanikele ja Tallinna Kesklinna Valitsusele aruanne oma tegevuse kohta

külanõukogude eelarved olid ette nähtud peaaesjalikult halduskulude katteks (külanõukogu esimehe ja sekretäri palk, natuke ka pesupulbri ja seebi ostmiseks). Rajoonides ja vabariikliku alluvusega linnades (sh Tallinnas) nähti siiski ette ka mõningate sotsiaalmajanduslike ülesannete täitmist, mis ilmneb viimase Tallinna Linna RSN poolt kinnitatud 1989. aasta linna eelarvest.

Tallinna linna 1989. aasta eelarve täitmise aruanne

TULUD

Tululiik	Tuh. rbl	%des
I. Käibemaks	72 645,0	35,9
II. Kasumimaksed	53 664,1	26,5
2.1. Liiduline ja vabariiklik	31 837,9	15,7
- kasumieraldised	23 554,5	11,6
-tööjõuressursimaks	7 019,4	3,5
-majanditevahelised ettevõtted	190,2	0,1
-kindlustuseraldised	1 073,8	0,5
2.2. Kohalik	21 826,2	10,8
-elamu- ja kommunaalmajandus	1 811,3	0,9
-kaubandus	19 233,4	9,5
-teenindus	264,9	0,1
-kino	355,9	0,2
-muud	160,7	0,1
III. Ettevõtete tulumaks	13 165,0	6,5
-kolhoos „Majakas“	587,0	0,3
-ETKVL	5 129,0	2,5
-ühiskondlikud organisatsioonid	1 299,0	0,6
-väikekooperatiivid	6 150,0	3,1
IV. Elanikkonna maksud	29 497,0	14,5
-riiklike ettevõtete töötajate tulumaks	11 028,0	5,4
-individaal- ja kooperatiivtöötajate tulumaks	12 966,0	6,4
-lastetusmaks	5 468,0	2,7

-põllumajandusmaks	35,0	0,0
V. Kohalikud maksud	7 315,0	3,6
-riigilõiv	5 867,0	2,9
-hoonete ja maamaks	820,0	0,4
-kinomaks	628,0	0,3
VI. Mittemaksulised tulud	5 330,1	2,6
-riigivarade realiseerimine	215,3	0,1
-laekumised kokkuleppehindadest	4 582,1	2,2
-muud tulud	532,7	0,3
VII. Raha- ja asjade loterii	609,9	0,3
VIII. Uudistoodangu hinnalisand	5 100,1	2,5
IX. Muud	49,0	0,0
X. Suunatud vaba jääk	15 433,0	7,6
KOKKU	202 808,2	

KULUD

Kuluartikkel	Tuh. rbl	%des
I. Rahvamajandus	65 781,0	39,8
-arhitektuur	670,0	0,4
-kaubandus	792,0	0,5
-elamu- ja kommunaalmajandus	62 225,0	37,7
-põllumajandus	65,0	0,0
-kinofikatsioon	353,0	0,2
-teenindus	467,0	0,3
-muud	1 200,0	0,7
II. Sotsiaal-kultuurilised üritused	92 410,0	56,0
-haridus	44 435,0	27,0
-kultuur	11 080,0	6,7
-tervishoid	34 228,0	20,7

-kehakultuur	682,0	0,4
-sotsiaalhooldus	1 985,0	1,2
III. Haldusorganite ülalpidamine	1 835,0	1,1
IV. Muud kulud	5 139,0	3,1
KOKKU	165 165,0	100,0

Tänapäeval on kindlasti raske mõista kohalike nõukogude eelarvetes üksikute tululiikide sisu ja vähemal määral võib-olla ka kuluartikleid (nt põllumajandus linnas vms). Aga siinkohal ei iseloomusta me detailsemalt nende eelarvete üksikute tululiikide ega ka kuluartiklite sisu, sest see oleks liiga mahukas ja ei ole ka käesoleva raamatu eesmärke. Üksnes mõned selgitavad märkused. Nt lastetusmaksust räägitakse ka tänapäeval kui võimalikust loomuliku iibe tõstmise vahendist. NSVL-is maksid lastetusmaksu (kuni 6 protsenti palgast) lasteta inimesed alates 20. eluaastast. Maksust olid vabastatud vallalised või abielu lahutanud naised ja veel mõned kategooriad (kuni 25 aastased üliõpilased jne). Maksmine lõppes, kui naised said 45 ja mehed 50 aastaseks. Elanikele kehtis ka põllumajandusmaks, mida võeti põllumajanduslikult kasutatud maa pealt. Maksust olid vabastatud õpetajad, arstid, agronomid ja teised maaharitlased. Tööjõuressursside maks viidi NSV Liidus sisse muuhulgas ka selleks, et veidi kärpida ettevõtete soovi tootmismahutu täiendava tööjõu abil suurendada ning sellega piirata teatud piirkondadest, eelkõige maaregioonidest tööjõu kiiret migratsiooni linnadesse.

3. peatükis juba märkisime, et peale 1989. aasta detsembris toimunud valimisi vast valitud linnavolikogu ei suutnud sisuliselt tegeleda linna järgmise, s.o 1990. aasta eelarvega. Kuid Tallinna linna 1991. aasta eelarve kinnitas juba Tallinna Linnavolikogu, kuigi inflatsioon oli kõrge ja mitte ainult õigus-, vaid ka kogu majandusruum oli suurtes muutustes.

Üks põhimõttelisemaid finantsruumi muudatusi 1990. aastate algusest seondub kohaliku eelarve aasta muutmisega. 16. juunil 1993. aastal Riigikogus vastu võetud Valla- ja linnaeelarve seadus sätestas, et **valla- ja linnaeelarveaasta algab senise 1. jaanuari asemel 1. aprillil ning lõpeb senise 31. detsembri asemel 31. märtsil.**¹⁹⁸ Muudatus oli kantud heast tahtest, et valdadel ja linnadel oleks selgus, kuipalju saavad nad riigieelarvest toetust ka siis, kui riigieelarve võetakse vastu enne jõuluid või halvimal juhul koguni pärast uut aastat. Tallinna linna eelarve koostamist see ei takistanud (toetust riigieelarvest ei saadud), aga seadus kehtis arusaadavalt kõigi kohaliku omavalitsuse üksuste jaoks. Valla ja linna eelarve pidi olema vastu võetud kolme kuu jooksul arvates eelarveaasta algusest. Vastasel korral tähendas see Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 52 kohaselt volikogu tegutsemisvõimetust, millega kaasnes kõigi tema liikmete volituste ennetähtaegne lõppemine. Nende asemele astusid asendusliikmed kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses sätestatud korras. Omaette küsimus oli ja on muidugi see, kuidas asendusliikmed (volikogu teine või isegi kolmas koosseis) saab teha valla või linna eelarve seisukohalt n-ö targemaid otsuseid kui esimene koosseis?

¹⁹⁸ 1938. aasta Linnaseaduse § 357 alusel algas linnaomavalitsuse eelarveaasta 1. aprillil ja lõppes järgmise aasta 31. märtsil (Riigi Teataja, nr 43, 405). Sarnane oli ka Vallaseaduses valla eelarveaasta.

9. veebruaril 1995. aastal muudeti Kohaliku omavalitsuse korralduse seadust nii, et kui riigieelarvet ei olnud vastu võetud eelarveaasta alguseks, siis volikogu muutus tegutsemisvõimeetuks varasema kahe kuu asemel alles kolme kuu jooksul arvates riigieelarve vastuvõtmisest¹⁹⁹. Aga igal juhul pidid seejärel volikogus kõigi liikmete asemele tulema asendusliikmed.

Nagu eelnevalt sai märgitud, **kehtis** see kohaliku eelarve aasta **muudatus ainult ühe aasta**, sest viimases kvartalis sai selgeks, et järgnevas kolmeks kuuks oli riigieelarveline toetus (tasandusfond jne) täiesti teadmata. 1994. aastal pidid vallad ja linnad koostama üheksa kuu (aprillist-detsembrini) eelarve ja alates 1995. aastast ühitati riigieelarveaasta ja kohaliku eelarve aasta taas astronoomilise aastaga. Tallinna Linnavolikogu 2. detsembri 1993. aasta istungil võeti vastu otsus „Tallinna linna 1994. aasta kolme kuu eelarve läbivaatamise korraldamine”.

14. märtsi 1991. aasta istungil kehtestati Tallinnas **kohaliku maksuna** etendusmaks, sest sel ajal oli kohalikul omavalitsusel suhteliselt suur vabadus erinevate kohalike maksude kehtestamiseks. Nimelt andis Vabariigi Valitsuse 1990. aasta 22. juuni määrus nr 129 „Esmatasandi omavalitsusliku haldussüsteemi loomise kohta” p. 5 lisaks Maksukorralduse seaduses ette nähtud maksudele kohalikele volikogudele õiguse kehtestada täiendavaid kohalikke makse, kusjuures nende piirmäära pidi kinnitama Rahandusministeerium²⁰⁰.

Alates 1992. aastal vastu võetud Põhiseadusest võib kohalikke makse kehtestada üksnes seaduse alusel. Kohalike maksude seadus võeti vastu 1994. aastal²⁰¹. Tallinna Linnavolikogu tunnistas etendusmaksu kehtetuks juba 26. märtsil 1992. Linnavolikogu 13. mai 1993 istungil lubati Tallinna Linnavalitsusel võtta pikaajalist laenu Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupangalt soojussõlmede rekonstrueerimiseks ning lubati linnavalitsusel osaleda Revalia Panga aktsiate ostmisel tingimusel, et linnavalitsus omandab vähemalt 51% aktsiakapitalist ja häältest.

Linnavolikogu istungil 31. märtsil 1994 võeti vastu otsus „Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse majanduspoliitika rakendamise tagajärgedest Tallinnas”. Peamine tegur olukorra komplitseerumisel oli, et **kohalikku eelarvesse hakkas varasema 100 protsendi asemel laekuma 52 protsenti**. Taustaks oli Põhiseaduses kohaliku omavalitsuse eelarve autonoomia garantii. Enam ei saanud suurema tuluga valdadelt ja linnadelt võtta eraldi riigieelarvesse. Lahendusena leiti, et ei lastagi tekkida liiga suure tuluga valdu või linnu. Eriti peeti siis riigi kesktasandi ja pealinna vastuoluliseks kujunenud suhete juures silmas Tallinna.

Linnavolikogu märkis oma otsuses, et Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poliitika kohalike omavalitsuste eelarvete osas sunnib meid linnale eluliselt vajalike struktuuride (transpordi jms) ülalpidamiseks panema täiendava finantsilise koormuse linnakodanike õlgadele. Sellest tulenevalt pidas Tallinna Linnavolikogu ebaõigeks riigieelarve tulude suurendamist kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetulude arvel. Samuti tehti linnavalitsusele ülesandeks esineda vastava avaldusega Tallinna elanike ees selgitamaks ebapopulaarsete otsuste vastuvõtmise põhjusi. Tulenevalt 1994. aasta riigieelarvest, kus Tallinna linna ühistranspordi finantseerimiseks nähti ette 2,85 korda vähem raha kui eelmisel aastal, võttis Tallinna Linnavolikogu vastu otsuse tõsta ühistranspordi piletihindu.

¹⁹⁹ RT I 1995, 17, 237

²⁰⁰ RT 1990, 3, 43

²⁰¹ RT I 1994, 68, 1169

Linnavolikogu samal istungil kinnitati Tallinna linna 1994./1995. aasta eelarve kogumahus 887,8 miljonit krooni. Linnaeelarve tuludest moodustas: üksikisiku tulumaks (millest 52 protsenti laekus kohalikku eelarvesse) 80,5%, maamaks 3,9%, trahvid (60 protsenti laekus kohalikku eelarvesse) 1,1%, renditulu 5,8%, tulud parkimisest 0,8%, maksed kasumist 1,3% ja muud tulud 6,6%.

Kuludest planeeriti: sotsiaalsfäärile 49,6% (seejuures haridusele 42,6%), heakorrale 18,0%, transpordile 11,8%, kapitaalmahutusteks (investeeringuteks) 5,4%, halduskuludeks 9,2%, reservfondi 4,8% jne. Linnaosade vahel jagunes suurem osa (92,3%) hariduskuludest ja peaaegu pool (44,0%) halduskuludest.

Linnavolikogu istungil 15. detsembril 1994 võeti vastu määrus, millega kehtestati maa maksustamishinnad Tallinnas 1995. aastaks. 1993. aastal vastu võetud Maamaksuseaduse²⁰² alusel oli riikliku maamaksu määr 0,5 protsenti ja kohaliku maamaksu määr 0,3-0,7 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Etteruttavalt märgime, et hiljem on korduvalt laiendatud kohaliku omavalitsuse volikogude otsustamisvabadust maamaksu määra kehtestamisel (2017. aastal oli see 0,1-2,5% maa maksustamishinnast aastas). 1996. aastast hakkas maamaks 100%liselt laekuma kohalikku eelarvesse. Viimasest asjaolust tulenevalt nimetatakse maamaksu aegajalt kohalikuks maksuks, aga ekslikult, sest maamaks on riiklikult kehtestatud maks, mida tuleb rakendada igas vallas ja linnas. Kohalikku maksu võib iga valla- või linnavolikogu otsustada rakendada või ka mitte. Nt Kohalike maksude seaduses²⁰³ on loomapidamismaks või etendusmaks. Viimast autori teada ei kasuta ükski meie kohaliku omavalitsuse üksus. Tallinna Linnavolikogu kehtestas 15. detsembri 1994. aasta istungil kohaliku maamaksu määraks kohaliku omavalitsuse volikogule lubatud otsustamisvabaduse vahemikust keskmise – 0,5 protsenti maa maksustamishinnast aastas. Sõltuvalt hinnatsoonist ja maakasutuse sihtotstarbest varieerus maa maksustamishind Tallinnas nt ärimaade puhul 75 kroonist m² kuni 4050 kroonini m² kohta, korruselamute puhul 50 kroonist m² kuni 900 kroonini m² kohta jne.

12. detsembril 1996. aastal kinnitas linnavolikogu maamaksu määraks Tallinnas 1997. aastaks 0,8% maa maksustamishinnast aastas, alandades seda eelmise aastaga võrreldes 0,4 protsendipunkti võrra. Põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määraks kehtestati 1997. aastaks 0,5% maa maksustamishinnast aastas.

22. detsembril 1997. aastal kinnitas linnavolikogu Tallinna linna 1998. a eelarve kogumahuga 2 357 142 000 krooni, sellest põhieelarve 1 764 247 200 krooni, kapitalieelarve 627 760 000 krooni, fondide eelarved 26 080 000 krooni, elamumajanduse eelarve 224 944 000 krooni. Mõningate tuludena nähti ette nt üksikisiku tulumaksu 1 480 090 tuh krooni, maamaksu 60 000 tuh krooni, loodusvarade kasutustasu 3 000 tuh krooni, kohalikke makse mahus 12 000 tuh krooni, hasartmängumaksu 3 000 tuh krooni, renditulused 102 730,7 tuh krooni, laekumist teistelt valdadelt 2 000 tuh krooni jne.

Tallinna Linnavolikogu 15. juuni 1995. aasta istungil, mis (nagu eelnevalt märgitud) toimus väljasõiduistungina Lohusalu Õppe- ja Puhkekeskuses, kinnitati linna 1994./1995. eelarveaasta täitmise aruanne. Linnavolikogu pidas põhimõtteliselt otstarbekaks kehtestada Tallinna linnas Kohalike maksude seadusest tulenevalt kohalike maksudena reklaami- ja kuulutusemaksu, teede ja tänavate sulgemise maksu,

²⁰² RT I 1993, 24, 428

²⁰³ RT I, 07.06.2013, 5

mootorsõidukimaksu, lõbustusmaksu ja loomapidamismaksu. 1995. aasta 1. augustist kehtestati Tallinnas esimese kohaliku maksuna pärast riigi iseseisvuse taastamist teede ja tänavate sulgemise maks ning tühistati linnavolikogu 6. juuni 1991. aasta otsus „Teede ja tänavate ajutine sulgemine”.

Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil lubati Tallinna Linnavalitsusel emiteerida 1996. aastal rahvusvahelisel kapitaliturul linna võlakirju mahuga 360 miljonit krooni tähtajaga kolm aastat, tagasimaksega 1998. ja 1999. aastal ning volitada märgitud emissiooni läbi viima väärtpaberifirmat *Nomura International PLCT* Tallinna Linnavolikogu 22. veebruaril 1996. aasta istungil arutati seda otsust uuesti ning leiti, et vajadus on magistraalteede ja liiklussõlmede kiirendatud väljaehitamiseks (sh nüüdseks ülivajalikuks osutunud Tammsaare tee pikendus Järvevana teele), mistõttu suurendati emiteeritavate võlakirjade summa 480 miljonile kroonile.

Linnavolikogu 19. novembri 1995. aasta istungil kehtestati Tallinnas kohaliku maksuna **mootorsõidukimaks**. Juba mootorsõidukimaksu eelnõu arutelul avaldati linnavolikogus arvamust, et see peaks olema üleriigiline maks, sest ainult ühes kohaliku omavalitsuse üksuses kehtestatuna toob ta kaasa mootorsõidukite registreerimise mõnes teises vallas või linnas. Õigupoolest oli Vabariigi Valitsuses 1990. aastate lõpus korduvalt arutusel mootorsõidukimaksu kehtestamine üleriigiliseks maksuks, aga see ei realiseerunud. Tallinna Linnavolikogu otsustas 2002. aastal tühistada mootorsõidukimaksu Tallinnas alates 1. jaanuarist 2003, sest maks ei täitnud oma eesmärki. Mootorsõidukimaksu kehtestamise oluline eesmärk oli laekuvate tulude alusel finantseerida Tallinna teede ja tänavate remonti, aga need tulud ei olnud märkimisväärsed võrreldes Tallinna eelarvest teedehitusele eraldatud summadega. Liiatigi 1. jaanuarist 2003 kehtima hakanud üleriigiline raskeveokimaks kahandas neid summasid veelgi. Tallinna Linnavolikogu tunnistas 1. jaanuarist 2003. aastast mootorsõidukimaksu määrase kehtetuks.

Tallinna Linnavolikogu 30. novembri 1995. aasta istungil otsustati 35 poolthäälega kehtestada kohaliku maksuna **reklaami- ja kuulutusemaks**, mis eelmisel, 19. novembri istungil oli (maksuvastaste poolt tekitatud?) kvoorumi puudumise tõttu jäänud vastu võtmata. Nüüd otsustas linnavolikogu selle eelnõu hääletamisel rakendada nimelist hääletamist, kuigi seda hääletamise vormi, mis oli kuni 1993. aasta sügiseni kehtinud Kohaliku omavalitsuse aluste seaduses (§ 20 lg 5 kohaselt oli nimelise hääletuse nõudmisel eesõigus salajase hääletuse nõudmise ees), ei olnud enam Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses.

16. detsembril 1999. aastal kehtestati reklaami- ja kuulutusemaksu määrad, mille kohaselt reklaamipinna ühe m² eest tuli kuus tasuda 75 krooni ja kõrgemad maksumäärad kehtestati näiteks 185 krooni Vabaduse väljakule, Viru väljakule, Raekoja platsile, Lossiplatsile ja nende äärde, Vanalinna elava liiklusega tänavatele (vastavalt Tallinna Linnavalitsuse poolt kehtestatud loetelule) ja nende äärde paigaldatud reklaami eest, 150 krooni ühissõidukitele paigaldatud reklaami eest jne.

Reklaami- ja kuulutusemaksuga seonduvaid vastuolusid linnavolikogus iseloomustab see, et 25. jaanuari 1995. aasta linnavolikogu istungil taheti seda reklaami- ja kuulutusemaksu määrust muuta. Taheti keskmiselt veerandi võrra alandada reklaami ja kuulutuste maksumäärasid, kuid eelnõu poolt oli alla poole linnavolikogu koosseisust. Viitega häälte mittekorrektsele lugemisele nõuti eelnõu kordushääletamist, aga ka siis ei saadud vajalikku volikogu koosseisu poolthäälte enamust ja need maksumäärad jäid muutmata. Kuid linnavolikogu 8. veebruari 1995. aasta istungil selle maksu vähendamist soovinud linnavolikogu liikmed leidsid piisava

toetuse. Tallinna linna 2017. aasta eelarves moodustas reklaami- ja kuulutusemaks (3,74 miljoni eurot) alla ühe protsendi riiklikest maksudest (384, 5 miljonit eurot).

26. juunil **1997. aastal** tegi Tallinna Linnavalikogu Riigikogule **ettepaneku turismimaksu** kehtestamiseks kohaliku maksuna, mida märkisime juba ptk-s 5.

2. detsembril 1999 Tallinna Linnavalikogu kehtestas 2000. aastaks maamaksu määra ja määras maatüki maksustamishinna ning ajutise maksuvabastuse andmise korra. **Maamaksu määraks** (sh haritava maa, loodusliku rohumaa ja metsamaa maamaksu määraks) kehtestati **1,2% maa maksustamishinnast aastas**. 21. detsembri 2000. aasta linnavalikogu istungil otsustati maamaksu määra kehtestamine ja maatüki maksustamishinna määramise ning ajutise maksuvabastuse andmise kord. Maamaksu määraks Tallinnas kehtestati jätkuvalt 1,2% maa maksustamishinnast aastas, välja arvatud põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritav maa ja looduslik rohumaa, kus maamaksu määraks kehtestati 1,0% maa maksustamishinnast aastas.

1. juunil 2000. aastal võttis Tallinna Linnavalikogu vastu 2001. a linna eelarve koostamise põhimõtted, kus nähti ette järgmised seisukohad:

- „1. Mitte viia sisse uusi makse ega tõsta kehtivaid maksumäärasid.
2. Suurendada linna laenukoormust kuni 100 miljoni krooni võrra.
3. Säilitada varade müük 2000. aasta tasemel (290 miljonit krooni).
4. Linna eelarvest kaetavaid avalikke teenuseid osutada eelistatult Tallinna elanikele.
5. Viia linnaametnike palgad Tallinna tööhõuturu keskmisele tasemele, säilitades senise administratiivkulude üldmahu.
6. Suurendada investeeringuid infotehnoloogiasse.
7. Valdkondade eelarved koostada linnavalitsuse vastavatel üksustel koostöös volikogu vastavate komisjonidega.
8. Lugeda prioriteetseteks järgmised valdkonnad: haridus ja kultuur, sotsiaalhoolekanne ja linnatranspordi süsteem.”

10. jaanuaril **2002. aastal** Tallinna Linnavalikogu muutis oma 21. detsembri 2000 määrust „Maamaksu määra kehtestamine ja maatüki maksustamishinna määramise ning ajutise maksuvabastuse andmise kord” ja kehtestas **maamaksu määraks Tallinnas 0,6% maa maksustamishinnast aastas**.

22. augustil 2002 võttis Tallinna Linnavalikogu teadmiseks linnavalitsuse poolt esitatud informatsiooni „Tallinna finantsjuhtimise mudeli väljatöötamise” projekti tulemustest ning kohustas linnavalitsust asuma projekti tulemusi juurutama täies ulatuses lõpptähtajaga 31. märts 2007. Ühtlasi kiideti heaks Tallinna linna finantsjuhtimise mudeli rakenduskava.

Tallinna linna kõigi aegade suuremahulisemaid finantstehinguid oli **AS Tallinna Vesi aktsiate märkimine ja müük 2001. aastal**. ASi Tallinna Vesi aktsiate müügiks korraldatud kirjalikul enampakkumisel tunnistati parimaks firma *International Water United Utilities* ostupakkumine ja paremuselt teiseks *Compagnie Locale d'Investissement et de Gestion* pakkumine. Briti vee-ettevõtja *International Water UU* pakkus 50,4 protsendi veefirma aktsiate eest 1,338 miljardit krooni. Linnaeelarvesse pidi sellest laekuma 641,2 miljonit krooni. Teine lõpliku pakkumise tegija *Compagnie Locale d'Investissement et de Gestion* pakkus aktsiate eest kokku 940 miljonit krooni. 21. detsembril 2000. aastal otsustas Tallinna Linnavalikogu: „Tunnistada AS Tallinna Vesi 30 000 000 A-aktsia märkimiseks ja 28 000 000 Tallinna linnale kuuluva A-aktsia müügiks korraldatud eelkvalifitseerimisega kirjalikul enampakkumisel parimaks pakkumiseks *International Water UU* (Tallinn) B.V. pakkumine märkimishinnaga 687 000 0000 krooni ja ostuhinnaga 641 200 000 krooni ning veevarustuse ja heitvee ära juhtimise teenuse hinna muutmise

koefitsiendiga 2001. aastaks 0%, 2002. aastaks 0%, 2003. aastaks 0%, 2004. aastaks 15% ja 2005. aastaks 15%.”

11. jaanuaril 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna 2001. aasta eelarve. Siinkohal on otstarbekas tuua selle eelarve tulude struktuur, sest nt mootorsõidukimaks kaotati 2002. aastal. Linna eelarve kogumaht oli 3,32 mlrd krooni, sh omandireformi reservfond 10,63 mln krooni. Linna eelarve tulude plaanis nähti ette laekumisi riiklike maksudena 1,71 mlrd krooni, sh üksikisiku tulumaksu 1,59 mlrd krooni, maamaksu 115,00 mln krooni ja hasartmängumaksu 3,00 mln krooni ning kohalike maksudena 54,00 mln krooni, sh reklaamimaksu 16,00 mln krooni, teede ja tänavate sulgemise maksu 2,00 mln krooni ja mootorsõidukimaksu 36,00 mln krooni. Vara müügilt nähti ette tulu 1,01 mlrd krooni, loodusvarade kasutustasu 3,00 mln krooni, renditulu 55,00 mln krooni.

14. juunil 2001. aastal Tallinna Linnavolikogu kinnitas Tallinna **linna eelarvestrateegia** aastateks 2002–2004, kus muuhulgas nähti ette suurendada linna avalike teenuste mahtu ca 10%, jätkata suhteliselt konservatiivset laenupoliitikat, hoides linna laenukoormuse eelarve tuludest alla 25% ning vähendada ehitustegevuse rahastamist linna eelarvest, kaasates linna kinnisvara haldamisel ja arendamisel üha enam erasektori investeeringuid (*Public Private Partnership*), laiendada ja suurendada linna tulubaasi – kaaluda turismimaksu kehtestamist, muuta maksuvõlgade sissenõudmine efektiivsemaks ning müüa ebaotstarbekas ja panna linnale vajalik vara senisest suuremat tulu teenima, kasutada linna raha mõistlikult, hoida aastatel 2002–2003 linnaeelarve puudujääk alla 0,3% SKP-st ning saavutada aastaks 2004 eelarve tasakaal (lähtudes rahvusvahelisest metoodikast), **lähtuda eelarve prioriteetsete valdkondade määratlemisel Tallinna arengukavas püstitatud eesmärkidest**. Tallinna 2002. aasta eelarve prioriteetideks kinnitati turvalisus, samal aastal Tallinnas toimuv Eurovisiooni 47. lauluvõistlus, haridus, elanike sotsiaalne kindlustunne.

12. detsembril 2002 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna **2003. aasta eelarve** ja kehtestas **uue reklaamimaksumääruse**. Maksumääraks kinnitati 150 krooni reklaamipinna ühe ruutmeetri kohta kalendrikuus. Alkohoolse joogi, mille etanoolisisaldus on kuni 6 (kaasa arvatud) mahuprotsenti, reklaamile kohaldatakse diferentseeritud määra, rakendades 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 2,0. Alkohoolse joogi, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, reklaamile kohaldatakse diferentseeritud määra, rakendades 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 3,0. Kui ühel reklaamipinnal reklaamitakse samaaegselt alkohoolset jooki, mille etanoolisisaldus on kuni 6 (kaasa arvatud) mahuprotsenti ja alkohoolset jooki, mille etanoolisisaldus on üle 6 mahuprotsendi, rakendatakse 150-kroonise maksumäära suhtes koefitsienti 3,0.

18. detsembril 2003 Tallinna Linnavolikogu kinnitas linna **2004. aasta eelarve ja kehtestas linna eelarvest ühekordse sotsiaaltoetuse maksmise**, mille kohaselt linnaosade valitsuste sotsiaalhoolekande osakonnad pidid 2004. aastal maksma ühekordset sotsiaaltoetust 500 krooni igale vanadus- ja töövõimetuspensionini saajale ning täisealisele (alates 18. eluaastast) rahva- ja toitjakaotuspensionini saajale, kelle elukohana on kantud Eesti rahvastikuregistrisse Tallinna linn ja vastav registrikanne on tehtud enne 01. jaanuari 2003.

Tallinna Linnavolikogu kinnitas 27. jaanuaril 2005. aastal erahuvialakoolide toetamise korra²⁰⁴ (vt ptk 4.8). 2009. aastal Tallinna Linnavolikogu tühistas oma

²⁰⁴ KO 2005, 39, 328

2005. aastal vastuvõetud otsuse. Selle mõistmiseks tuleb teada, et majanduslanguse olukorras kärbiti 2009. aasta riigieelarves ning täiendavalt negatiivses lisaeelarves kohalike omavalitsuste tulubaasi. Riigi lisaeelarves vähendati kohalikele omavalitsustele määratud üksikisiku tulumaksu osa 11,93%-lt 11,4%-le. Sümboliseks vähendas Riigikogu ka kohaliku omavalitsuse ülesandeid (kuluseid) noorsootöö ja spordi valdkonnas. Selles olukorras Tallinna Linnavalikogu tegigi erahuvialakoolide toetamise lõpetamise otsuse.

Tallinna linna eelarveliste võimaluste halvenemist kasutas ära opositsioon. Nt 25. novembril 2009. aastal esitas Reformierakonna fraktsioon eelnõu²⁰⁵ taastada linna 2010. aasta eelarves sporditegevuse toetus 2009. aasta alguse mahus (91 miljonit krooni, mida oli kärbitud 22,8 miljoni krooni võrra). Lisati ka, et halva üllatusena tuli Tallinna Linnavalitsuse otsus erahuvialakoolide linnaeelarvest toetamise lõpetamine.

MTÜ Eesti Mitmekultuuriline Assotsiatsioon pöördus 15. juulil 2015. aastal õiguskantsler Ülle Madise poole protestiga, et Tallinna Linnavalikogu on oma 27. jaanuari 2009. aasta määrusega „Erahuvialakoolide toetamise kord” lõpetanud erahuvialakoolide toetamise ja see rikkuvat MTÜ Eesti Mitmekultuuriline Assotsiatsioon õiguspärasest ootust. Õiguskantsler vastas 31. augustil 2015. aastal: „1 Tutvunud Teie tõstatatud probleemi asjaoludega jõudis õiguskantsler järeldusele, et Tallinn pole toetuse mittemaksmisega rikkunud MTÜ Eesti Mitmekultuuriline Assotsiatsioon õiguspärasest ootust. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 37 lg 1 järgi on igal inimesel õigus haridusele. See õigus hõlmab endas ka õigust huviharidusele. Sama paragrahvi lg 2 järgi peavad riik ja kohalikud omavalitsused ülal vajalikul arvil õppeasutusi, et haridus oleks kättesaadav. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muid õppeasutusi, sealhulgas erakooli. Eelnev tähendab, et hariduse (sh huvihariduse) kättesaadavuse tagamiseks peavad riik ja kohalikud omavalitsused ülal pidama riigi või munitsipaalharidusasutusi. 2 Nende kõrval peavad olema lubatud ka erakoolid, sh erahuvikoolid, kuid põhiseadus ei pane avalikule võimule (riik, kohalik omavalitsus) nende rahalise toetamise kohustust. Teisisõnu, erahuvikoolide pidamine on nende asutajate võimalus, sarnaselt muude eraõiguslike asutuste/organisatsioonide loomisega, kuid mitte kohustus ... Tõenäoliselt olete kursis, et Tallinna Linnavalikogu on 28.01.2010 vastu võtnud määruse nr 10 „Erahuvikoolide toetamise kord“, mille uus redaktsioon peaks jõustuma 01.09.2016. See näitab, et Tallinn siiski kaalub toetuse maksmise taastamise võimalusi”²⁰⁶ 2019. aastal Tallinna Linnavalikogu taastaski erahuvialakoolide toetamise linna eelarvest (vt ptk 4.8).

Pole ka tähtsusetu lisada, et Valitsuskomisjoni ja Eesti Linnade ja Valdade Liidu (ELVL) veel 2019. aasta (!) riigieelarve läbirääkimiste lõpp-protokollis on ELVL nõue „taastada 2009. aastani kehtinud kohaliku omavalitsuse spordi ja noorsootöö valdkonna ülesannete, koos nende kulude katteks kohalikkude eelarvesse laekuva tulumaksu osa ja tasandusfondi taastamine 2009. aasta kärpeme eelsele tasemele.”²⁰⁷

²⁰⁵ https://www.reform.ee/uudised/reformierakond-tallinna-noorte-sporditegevuse-toetus-tuleb-taastada?&field_date_value%5Bvalue%5D=&page=28

²⁰⁶ https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/6iguskantsleri_seisukoht_oigusr_ikkumise_puudumise_kohta_erahuvikoolide_toetamine_tallinnas.pdf

²⁰⁷ https://www.elvl.ee/documents/21189341/22089712/2018-09-19_Valitsuskomisjoni_ja_ELVL_labiraakimiste_lopp-protokoll_2019_RE.pdf/20b9844a-2b34-4b60-aa8d-12e2d108b378

Väga põhimõttelise tulemusega kogu Eesti kohaliku omavalitsuse seisukohalt otsuse tegi **Tallinna Linnavolikogu 2. aprillil 2009**, kui esitati Riigikohtule taotlus (otsus nr 61) **tunnistada kehtetuks riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmised**. 20. veebruaril 2009 võttis Riigikogu vastu riigi 2009. aasta lisaeelarve ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse. Kõige tugevamalt mõjus valdade ja linnade eelarvetele see, et Tulumaksuseaduse 1. aprillil 2009 jõustunud muudatustega vähendati füüsilise isiku tulumaksust kohaliku omavalitsuse üksustele laekuvat osa 11,93%-lt 11,4%-le. Seega vähendati 2009. aasta eelarveaasta keskel valdade ja linnade olulisimat ja suurimat tuluallikat 0,53 protsendipunkti võrra ehk seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt 300 000 000 krooni. Taotluse esitanud Tallinna Linnavolikogu hinnangul on kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava tulumaksuosa vähendamine vastuolus Põhiseaduse §-des 10, 154 ja 157 sätestatud õiguskindluse, finantseerimissüsteemi stabiilsuse ja piisavate rahaliste vahendite tagamise põhimõttega nende koostoimes.

Riigikohtu 16. märtsi 2010. aasta otsuses 3-4-1-8-09 tunnistatakse Põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmine, mis:

- 1) sätestaksid, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud;
- 2) eristaksid kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ettenähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast ning näeksid ette kohaliku omavalitsuse üksustele seadusega pandud riiklike kohustuste rahastamise riigieelarvest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu ja Eesti Linnade Liidu delegatsioon Euroopa Nõukogu Kohalike ja Regionaalsete Omavalitsuste Kongressi (CLRAE) juures pöördus 2009. aastal Strasbourgis CLRAE poole. Pöördumise tulemusel külastas CLRAE delegatsioon Eestit, et viia läbi monitooring. Seejärel kiideti **2010. aasta oktoobris CLRAE Kohalike Omavalitsuste Koja istungil heaks soovitused Eesti kohaliku demokraatia kohta** – CLRAE Soovitus 294 (2010). Soovitusi analüüsiti Tallinna linna korraldatud VII Omavalitsusfoorumil.²⁰⁸ Aga Tallinna Linnavolikogu tegevuse seisukohalt on eriti oluline märkida pöördumist Riigikohtusse. Võimalus, mis avanes 2002. aastal vastu võetud Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadusega (vt ptk 4.3).

17. detsembril 2009 Tallinna Linnavolikogu otsustas kehtestada Tallinnas kaks uut kohalikku maksu (**paadimaksu ja müügitaksu**) ning muutis reklaamimaksu määrust. Sõjajärgses Eesti Vabariigis kujunes linnaosa eelarve (tõsi küll ainult Narva-Jõesuu linnaosa näitel) valdavalt linnaosakogu (seega halduskogu või 2016. aastast linnaosakogu) poolt kehtestatud kohalikest maksudest. Meil see õigus tänapäeval peaaegu puudub isegi valla- või linnavolikogul. Eestis on **kohalike maksude osatähtsus** kohalike eelarvete tuludes üks väiksemaid Euroopa riikidest. Ka on meie Kohalike maksude seaduses vähestest lubatud kohalike maksude hulgas makse (lõbustusmaks), mida ei rakenda ükski vald ega linn. Paadimaks kui mereäärsetes riikides üsna tavapärane maks oli meil juba 1938. aasta Linnaseaduses kohalike maksude nimekirjas. Müügitaksu aga hakkas meil esimese linnana 1995. aastast

²⁰⁸ http://www.omavalitsusfoorum.ee/VII_foorum.

kasutama Haapsalu. Linn, kus siis oli võimul Reformierakond.²⁰⁹ Tallinna Linnavolikogus esitas aga just Reformierakonna fraktsioon 11. veebruaril 2000. aastal eelnõu tunnistada kehtetuks Tallinna müügitaksu määrus.

Olukorras, kus lisaks 2008. aasta majanduslangusest tingitud linna tulude alanemisele vähenesid linnaeelarve tulud oluliselt ka riigi õigusaktides tehtud muudatuste tõttu, eelkõige kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatava üksikisiku tulumaksu määra vähendamise tõttu. Samaaegselt kasvasid oluliselt valdade ja linnade kulud riigi tasandil tehtud selliste otsustuste tõttu nagu käibemaksumäära tõus jne. 2009. aastaks kujunenud olukorras ei piisanud selleks, et tagada Tallinna jätkusuutlik toimimine ainuüksi sisemiste ressursside optimeerimisest. Lisaks ei ole linna poolt täiendavate kohalike maksude kehtestamise näol tegemist pelgalt püüdlusega lahendada ühekordseid fiskaalseid probleeme, vaid tegemist on linna sooviga tagada kohalikule omavalitsusele omane põhitunnus ehk finantsautonoomia, mis on sätestatud ka meie Põhiseaduses ja Euroopa kohaliku omavalitsuse hartas.

2014. aastast hakati Tallinnas linnaeelarve koostamisel elanikke rohkem kaasama. Demokraatlikule ühiskonnale väga oluline tunnus on elanike osalemine kohalikus omavalitsemises ja mitte ainult volikogude valimine. Kohalikku eelarvet reguleerivate seaduste alusel on elanikel õigupoolest alati olnud meil võimalus avaldada oma arvamusi nii eelarve projekti kui ka vastuvõetud eelarve kohta. Paraku elanikud erilist aktiivsust ei ole ilmutanud. Tallinn algatas elanikke linna arendamiseks laiemalt kaasava projekti, mille käigus koguti linnaosades elanikelt mõtteid ja ideid ning vaieldi need mõttetalgutel läbi. Protsessi kaasati ka valdkondade eksperdid. Tulemusena valmis „Tallinna positiivne programm 2014–2018”, milles lepidi kokku eesmärgid ja tegevused järgmiseks viieks aastaks. Ennast õigustanud programmi otsustati jätkata 2017. aastal.

9. märtsil 2017 algatas Tallinna Linnavolikogu „**Tallinna positiivse programmi 2018–2022**” koostamise. Linnaosade valitsustele tehti ülesandeks koguda linnaelanikelt, kodanike ühendustelt, mittetulundusühendustelt ja muudelt organisatsioonidelt ideid linnaelu parendamiseks ja linnakeskkonna arendamiseks. Tehtud ettepanekutega tuleb linnavalitsusel võimalusel arvestada linna arengukava, eelarvestrateegia ja eelarvete koostamisel ning Tallinna innovaatiliste lahenduste teekaardi objektide elluviimisel.

Linnavolikogu kinnitas 2. juunil 2016. aastal Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017–2020. Eelarvestrateegia koostamisel arvestati Tallinna arengukavaga aastateks 2014–2020 [ja](#) Tallinna Linnavolikogus 19. mail 2016 heaks kiidetud innovaatiliste lahenduste teekaardiga. Tallinna eelarvestrateegias kavandatakse linna arengudokumentides sätestatud eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste finantseerimist. Eelarvestrateegia koostamise eesmärgiks on tagada keskpikas raamistikus linna eelarvestamise jätkusuutlikkus ning toetada linna tegevusvaldkondade juhtimise tulemuslikkust. Tallinna eelarvestrateegia sihtgruppideks on linna juhtkond, linna ametiasutused, valitsusasutused, reitingu- ja auditoriorganisatsioonid, krediitdiasutused, avalikkus jt. Eelarvestrateegia on aluseks linna arengu kavandamisel, linna eelarve eelnõu koostamisel, sihtotstarbelise toetuse taotlemisel ja ka linna valitseva mõju all olevate äriühingute, sihtasutuste ning mittetulundusühingute finantstegevuse suunamisel.

²⁰⁹ <http://www.postimees.ee/2469061/haapsalu-linnavolikogu-andis-ettevotjatele-jarele-miks-just-muugimaks-ettevotjad-ei-olnud-rahul-avalik-soda-porandaalune-voitlus>.

Eelarvestrateegia annab linna juhtkonnale ning ametiasutustele vajalikud lähteandmed linna arengu kujundamiseks eelseisval neljal aastal ning linna kulutuste kavandamiseks selliselt, et areng ja majandustegevus oleksid jätkusuutlikud ning vastavuses kehtiva õiguskeskkonnaga. See annab ka kindlustunde linna koostööpartneritele ja ülevaate linlastele linna tuleviku arengute osas. Reitinguagentuurid ja krediidiastutused saavad linna eelarvestrateegiast lähteandmeid linna finantsvõimekuse hindamiseks. Valitsusasutused kasutavad linna eelarvestrateegia andmeid linna finantsmajandusliku tegevuse seireks. Rahandusministeerium jälgib eelarvestrateegia alusel linna ja tema arvestusüksuse võlakooormuse muutust, põhitegevuse tulemit ja netovõlakooormust. Avalikkus saab eelarvestrateegiast teavet linna arengusuundade ja -võimaluste kohta, sh kavandatavate tulude, kulude, investeeringute ja võlakohustuste muutuse kohta. Linnavolikogu kinnitas 22. detsembril 2016 Tallinna 2017. aasta eelarve.

Mõningaid üldandmeid Tallinna 2017. aasta eelarvest²¹⁰

Tulud (mln eurodes)		Kulud (%-des)	
Riiklikud maksud	384,48	Haridus	32,7
sh üksikisiku tulumaks	358,00	Linnatransport	17,7
maamaks	26,48	Linna tugiteenused	9,4
Kohalikud maksud	11,44	Sotsiaalhoolekanne	8,8
sh reklaamimaks	3,73	Teede ja tänavate hooldus	6,9
teede ja tänavate sulgemise maks	1,05	Kultuur	6,4
parkimistasu	6,65	Linnamajandus	4,8
Kaupade ja teenuste müük	66,70	Sport ja noorsootöö	4,2
Vara müük	16,65	Heakord	2,9
Dividendid	8,90	Muud kulud	6,2
Toetused riigilt ja muudelt institutsioonidelt	91,02		

²¹⁰ <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4231/2201/6097/1110135176.attachment.pdf#>
<http://www.tallinn.ee/est/eelarve>

Välisrahastus	21,63		
Muud tulud			
KOKKU	599,44	KOKKU	100,0

Linnavolikogu 15. juuni 2017 istungil võeti vastu linna eelarvestrateegia aastateks 2018–2021. Eelarvestrateegias tõdeti, et Eesti kohalikke omavalitsusi iseloomustab jätkuvalt piiratud finantsautonoomia ning valdade ja linnade tulubaas sõltub oluliselt riigi kesktasandil tehtavatest fiskaalpoliitilistest otsustustest. Tulusid saab mõjutada vaid kohalike maksude kehtestamisega, maamaksumäära muutmisega ja tasuliste teenuste tasumäärade kehtestamisega. 2016. aastal moodustasid kohalikud maksud aga kõigest 0,9% kohalike omavalitsuste eelarve kõigist sissetulekutest, maamaksu osa sissetulekutest oli 3,5% ja tulud kaupade ja teenuste müügist 11,2%. Tallinnas laekuvad kohalikud maksud moodustasid 83,7% kogu riigis laekunud kohalikest maksudest. Valdadel ja linnadel sisuliselt puuduvad võimalused oma tulubaasi suurendamiseks.

Tallinna Linnavolikogu 13. detsembri 2018. aasta istungil võeti vastu linna **2019. aasta eelarve**. Linna, nii nagu iga kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve oluliseks alusdokumendiks on eelarvestrateegia.

Tallinna eelarvestrateegias aastateks 2019–2022 on sätestatud linna peamiseks eelarvepoliitilisteks eesmärkideks:

- hoida põhitegevuse tulem, s.o põhitegevuse tulude ja kulude vahe enne amortisatsiooni positiivses mahus, mis võimaldab katta vähemalt laenu põhiosa tagasimaksed ja intressikulu;
- hoida linna võlakoormus mõõdukalt tasemel;
- tagada arveldamiseks likviidsuspuhver, mis katab vähemalt linna kahe nädala kulutuste summa.

Linna eelarvepoliitilised eesmärgid lähtuvad eeldusest, et linna finantshaldus peab olema usaldusväärne, seadustest ja linna õigusaktidest tulenevatele nõuetele vastav ning linna eelarvepoliitika jätkusuutlik ja tõhus.

Linnavolikogu kinnitas 13. juunil 2019. aastal Tallinna **2018. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande**. Aruanne sisaldab informatsiooni linna ametiasutuste ja nende hallatavate asutuste ning linna valitseva ja olulise mõju all olevate juriidiliste isikute majandustegevuse tulemuste kohta. Seisuga 31.12.2018 oli linna bilansimaht 1,31 miljardit eurot ja netovara 988 miljonit eurot. Linna positiivseks tulemiks 2018. aastal kujunes 60 miljonit eurot.

Aruandes märgitakse, et linna finantsseisund on väga hea. Linna likviidsuskordaja ja lühiajaliste võlgnevuste kattekordaja 31.12.2018 seisuga olid vastavalt 1,01 ja 1,03. Linna netovõlakoormus oli 185 miljonit eurot (2017: 192 miljonit eurot), s.o 27,8% (2017: 32,0%) põhitegevuse tuludest. Seadusega lubatud netovõlakoormuse piirmääraks on 60% põhitegevuse tuludest.

Aruandes märgitakse ka, et rahvusvaheline reitinguagentuur *Fitch Ratings* kinnitas 2018. aastal linnale krediidi reitingu tasemel „A+“ ning muutis selle väljavaate positiivseks. Reitinguagentuur märkis oma hinnangus, et linna finantsjuhtimine on kõrgetasemeline ning eelarvepoliitika jätkusuutlik.

Linna 2018. aasta tegevustulud olid kokku 692 miljonit eurot, millest maksutulud moodustasid 66,8%, saadud toetused 21,1%, tulu kaupade ja teenuste müügist ning muud tulud (sh põhivara müük) kokku 12,1%. Tegevustulud kasvasid võrreldes eelneva aastaga 75 miljonit eurot – samal ajal, kui tegevuskulud suurenesid

48 miljonit eurot. Tegevustulude suurim kasv oli maksutuludes ja saadud toetustes: võrreldes 2017. aastaga suurenesid maksutulud 49 miljoni euro võrra ning toetusi saadi enam (rohkem) 25 miljoni euro ulatuses. Maksutuludest (463 miljonit eurot) moodustas valdava osa üksikisiku tulumaks ja maamaks, vastavalt 423 miljonit ja 27 miljonit eurot. Üksikisiku tulumaksu kasv aruandeaastal tulenes nii linnaelanike arvu kasvust kui ka keskmise brutopalgatõusust. 2018. aastal sai linn erinevaid toetusi kokku summas 146 miljonit eurot. Saadud toetustest moodustasid enamuse kohaliku omavalitsuse üksustele määratud toetusfondi eraldised hariduskuludeks – riik eraldas linnale nimetatud toetusi summas 91 miljonit eurot, sh põhikooli ja gümnaasiumi õpetajate, direktorite ning õppealajuhatajate tööjõukuludeks 75 miljonit eurot.

Linna asutustes töötas 2018. aastal kokku üle 12 tuhande töötaja ja nende kuu keskmine töötasu aruandeaastal oli 1 260 eurot (2017. aastal 1 120 eurot). 2018. aastal investeeris linn põhivaradesse 78 miljonit eurot, sh peamised investeeringud tehti teedehituse ja hariduse valdkonnas. Üks suuremaid objekte on Reidi tee ehitus²¹¹.

2019. aasta aprillis tõstis Fitch Tallinna krediitireitingu varasemalt A+ tasemelt astme võrra kõrgemale – AA- tasemele ja seega meie riigireitinguga võrdseks²¹². Reitinguagentuuri aruande alusel peegeldab Tallinna krediitireiting linna jätkuvalt head eelarvepoliitikat, investeeringute kõrget omaosaluse määra ning tugevat likviidsuspositsiooni. Väljavaade võtab arvesse linna hästi mitmekesistatud, ehkki tagasihoidliku suurusega majandust ning stabiilset õiguskeskonda.

Nagu juba ptk-s 4.8 märgitud kinnitas linnavolikogu 17. oktoobril 2019. aastal **Tallinna linna eelarvestrateegia aastateks 2020-2023.**

Seletuskirjas on toodud koondhinnang Tallinna ettevõtluskeskkonnale, mis näitab muuhulgas **pealinna panust Eesti kohaliku omavalitsuse majandusruumile**. Ligi 64% Eesti sisemajanduse kogutoodangust (SKT) loodi 2018. aastal Harju maakonnas, Tallinna osa Eesti SKT-st oli ligi 53%. Ühe tallinlase kohta moodustab sisemajanduse kogutoodang üle 29 tuhande euro aastas, mis on ligi 48% kõrgem Eesti keskmisest tasemest. Selle põhjal saab väita, et Tallinn on kogu Eesti arengu mootor, mille edukusest sõltub suurel määral ka Eesti muude piirkondade areng. Tallinn koos teiste Harjumaa kohaliku omavalitsuse üksustega moodustab Eesti võimsaima majanduspiirkonna, mis on märkimisväärsel kohal kogu Läänemere majandusruumis ning on olnud väliskapitali jaoks Eestis peamine tõmbekeskus.

Statistikaameti andmetel oli Tallinnas 2018. aastal registreeritud 56 965 ettevõtet, mis moodustab 43% kogu Eestis registreeritud ettevõtetest. Tallinna ettevõtetest on valdav osa väikesed, alla 10 töötajaga ettevõtted, mis moodustavad üle 94% registreeritud ettevõtete arvust. 10–49 töötajaga ettevõtete arv oli 2 955, 50–249 töötajaga ettevõtteid oli 548. Üle 250 töötajaga ettevõtteid oli Tallinnas vaid 101. Välismaa omanikele kuulus 2018. aastal 9 227 ettevõtet. Ettevõtluse arendamiseks on Tallinna linn andnud panuse, luues tööstusparke ja ettevõtlusinkubaatoreid ning toetades ettevõtlust ka muude meetmetega.

Tallinna linnas paiknevad ettevõtted on olulised tööandjad pealinnaga piirnevate valdade ja üha enam paljude teiste Eesti omavalitsuste elanikele. Kümned

²¹¹ 9. septembril 2019. aastal avati liiklusele Reidi tee esimene lõik – Reisisadamast väljasõit Pikksilma tänava ja Reidi tee ristmiku kaudu väljapääs Russalka ristmikuni mööda ehitatud Reidi teed ja sealt edasi nii Lasnamäele, Piritale kui ka kesklinna.

²¹² <https://majandus24.postimees.ee/6569569/all-linna-reiting-tousis-toompea-tasemeni>

tuhanded linna ja lähivaldade elanikud siirduvad iga päev tööle naabervalda või -linna. Pendelrände maht on aasta-aastalt kasvanud. Selle tulemusena on Tallinn üha enam põimunud lähivaldadega ning majandustegevuse ja tööhõive mõttes kasutatakse terminit **pealinnaregioon**. See eeldab jätkuvat tihedat koostööd lähivaldadega eeskätt teede ja tehnovõrkude rajamisel ning hariduse ja ühistranspordi korraldamisel.

Üksikisiku tulumaks on linnaeelarve kõige tähtsam tululiik ning järgnevate aastate peamine tulude kasvuallikas. Tulumaksu suurus sõltub eelkõige tulu saavate inimeste arvust, sissetulekutest ja kohaliku omavalitsuse üksustele tulumaksu eraldamise määrast.

Tulu saavate inimeste arv sõltub linna elanike arvust, elanike vanuselisest struktuurist ja tööhõivest. Tööga hõivatud isikuid oli 2019. aasta 1. märtsi seisuga Statistikaameti andmeil Tallinnas 53% Tallinna elanike koguarvust, kuid linna eelarvesse tulumaksu maksjaid oli vaid 45%. Maksu- ja Tolliameti andmetel oli Tallinnas 2018. aastal keskmiselt 226 tuhat tulu saanud (tulu deklareerinud) isikut kuus. Keskmise deklareeritud tulu ühe maksumaksja kohta oli 2018. aastal 17 665 eurot (1 472 eurot kuus), kasvades aastaga 12,7%. Lähiaastatel tulu saajate osatähtsus elanike arvust märkimisväärselt ei muutu.

Maamaksutulu moodustab linnaeelarve tuludest 3,1–3,7%. Maamaksutulu sõltub maksustatava maa pindalast, maa maksustamishinnast ja maamaksu määrast. Maksustatava maa suurus sõltub reformimata riigimaa munitsipaliseerimisest, maa kasutuselevõtust, ümberkruntimistest, maksuvabastustest jms. Maa maksustamishind sõltub hinnatsoonist, maa sihtotstarbest ja lubatud ehitusõiguse pindalast. Tallinnas on alates 2012. aastast maamaksumäär analoogiliselt paljude Tallinna lähivaldadega 2,5% maa maksustamishinnast aastas. Nimetatud maksumäär jääb kehtima kogu eelarvestrateegias käsitletaval perioodil.

Tulu kahanemine on tingitud maareformi lõpuleviimisest. Maid oli võimalik munitsipaalomandisse taotleda kuni 30.06.2016. Seni tasus riik maamaksu riigi omandis olevalt maalt, mille tagastamise, asendamise või kompenseerimise kohta on esitatud taotlus või mis on kompenseeritud, kuid kasutusse võtmata, või maalt, mille kohta ei ole esitatud taotlust ning mida ei ole kasutusse võetud. Reformimata riigimaa muutmisel munitsipaalmaaks jääb sellelt saamata maamaks, mida senini tasus maa omanikuna riik.

Kohalikud maksud moodustavad linna tuludest vaid 1,5–1,8% ning nende osatähtsus aastatega väheneb, andes igal strateegiaperioodi aastal linnaeelarvesse ca 12–13 miljonit eurot tulu. Tallinnas rakendatakse kohalike maksude seaduse alusel **kolme kohalikku maksu**: reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks ning parkimistasu.

Reklaamimaks kasvab järgmistel aastatel seoses välireklaami mahu kasvuga. Teede ja tänavate sulgemise maks jääb järgnevatel aastatel samale tasemele. Maksutulu sõltub eelkõige suuremate taristuobjektide ehitamisest, millega kaasneb teede ja tänavate sulgemine. Eelarvestrateegia perioodil väheneb parkimistasu põhiliselt seoses parkimiskohtade arvu vähenemisega linnale kuuluval avalikul tasulisel parkimisalal. Kavandatavate liikluskorralduse muudatuste kohaselt laieneb jalakäijate ala ja väheneb tänaväärsete parkimiskohtade arv. Valitsuskoalitsioon on küll lubanud kohalike maksude seaduse üle vaadata ning laiendada kohalikke makse, kuid seniajani ei ole konkreetseid tegevusi selles vallas toimunud, mistõttu on linna jaoks ainus võimalus iga aasta linnas kehtestatud kohalike maksude määrad üle vaadata ning hinnata nende muutmise vajalikkust ja võimalikkust.

Reklaamimaks moodustab 0,6%, teede ja tänavate sulgemise maks 0,2% ning parkimistasu 0,7–1,0% linnaelarve tuludest.

8. Tallinna rahvusvahelised suhted

Tänapäeva globaliseeruv maailmas on erakordselt olulisel kohal linna rahvusvaheline tunnus ja rahvusvahelised kontaktid. Tallinna sellekohane ülevaade on toodud linna veebil²¹³. Väheste aastakümnete jooksul saavutatud tulemused on muljetavaldavad ja selleks on panustanud Tallinna Linnavolikogu ja Tallinna Linnavalitsuse kõik koosseisud ning Tallinna Linnakantselei struktuuriüksused (ametid, osakonnad) alates 1990. aastast. Edukat tööd on teinud väikesekoosseisuline linna välissuhete ja protokollide osakond (juhataja Heili Luik, juhtivspetsialist Kersti Kont, peaspetsialistid Mall Luukas ja Kerttu Märtin), aga tulemuslikult on tegutsenud ülejäänud Tallinna ametiasutused (lisa 6).

Aastasadu sidus Tallinna eelkõige Läänemere-äärsete linnadega Lübecki õigus ja Hansa Liit. 1980. aastal taastasid paljud endised Lääne-Euroopa hansalinnad Zwolles (Hollandis) kaasaegsete hansapäevade traditsiooni. Igal suvel kogunevad selle võrgustikuga liitunud linnade esindajad 3–4 päevaks, kus kultuuri- ja kaubanduse kõrval on oluline koht ka linnade koostöö-alastel aruteludel. 2019. aastal ühendas see Euroopas 195 linna 16 riigist²¹⁴.

Eriti esimestel aastakümnetel oli linnadel suur soov hansapäevi enda juures korraldada, mistõttu ajagraafik oli koostatud pea paarkümmend aastat ette. Tallinnale oli suur au, et alles demokraatlike linnade perre tagasijõudnuna sai linn kohe võimaluse hansapäevi korraldada juba 1992. aastal. 11. juunil 1992. aastal algasid Tallinnas XII rahvusvahelised hansapäevad.

Hansapäevade läbiviimise taotlust esitades ja Lääne-Euroopa linnadelt rõõmustavat toetust saades ei kujutanud Tallinna juhid ette, et see suur (Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise algaastatel ilmselt suurim!) rahvusvaheline üritus langeb aega, kus kümne päeva pärast on riigis rahareform.

Tallinna Linnavolikogu 28. märtsi 1991. aasta istungil kinnitati linna välissuhete kontseptsioon. Viimase küsimuse arutelul kujunes oluliseks teemaks Tallinna sõpruslinnade arendamine teiste riikide pealinnadega, kuigi Eesti polnud selleks ajaks veel oma rahvusvaheliselt tunnustatud iseseisvust taastanud. Nõukogude ajal olid Tallinna sõpruslinnad eelkõige teiste sotsialismimaade linnad (Schwerin, Szolnok). Erandina oli Moskva juba 1955. aastal lubanud Tallinnal arendada sõpruslinnadeid Kotkaga. Helsinki oli siis välistatud, sest ühe (seda enam kapitalistliku!) riigi pealinn ei saanud olla ühe „provintsi pealinn” jaoks partner. Edukas koostöö Kotkaga jätkus Tallinnal ka iseseisvuse taastanud riigi pealinnana. Tallinna Linnavolikogu 4. juuni 1992. aasta istungil kiideti heaks Kotka ja Tallinna vahel kuu aega varem 7. mail 1992 Tallinnas sõlmitud koostöölepe.

1980. aastate olümpiamängude eel lubati Tallinnal arendada koostööd Kieliga, sest seal toimus 1972. aasta Müncheni olümpiamängudel purjeregatt. Hiljem oleme võinud näha, et Pirita Purjespordikeskuse hoonestus sarnaneb arhitektuuriliselt Kieli purjeregati sadama Schilkseega. Ametlik partnerlus- ja koostöölepe Tallinna ja Kieli

²¹³ <https://www.tallinn.ee/est/tunnustused-ja-autasud>

²¹⁴ <https://www.hanse.org/>

vahel kirjutati alla aga alles 1986. aastal. 26. märtsi 1992. aasta istungil kiideti heaks Kieli ja Tallinna vahel 25. jaanuaril 1992 Tallinnas sõlmitud koostöölepe.

1992. a aprilli lõpus külastas Eestit Rootsi kuningas²¹⁵ Carl XVI Gustav koos kuninganna Silviaga ning sama aasta juuli lõpus Taani kuninganna Margarethe II koos abikaasa prints Henrikuga. Kuninglikke kõrgusi võtsid Tallinna Raekojas vastu linnavolikogu esimees ja linnapea.

2. juuli 1992 istungil kiideti heaks Dartfordi (Suurbritannia) ja Tallinna vahel 27. mail 1992 Tallinnas alla kirjutatud koostöölepe.

Linnavolikogu 30. jaanuari 1992. aasta istungil otsustati jätkata partnersuhteid seniste sõpruslinnadega, ühtlasi tehti ettepanek Põhjamaade Nõukogusse kuuluvate riikide pealinnadele (Helsinki, Kopenhagen, Oslo, Stockholm, Reikjavik) partnersuhete sisseseadmiseks.

Schwerin (Saksa DV) oli Tallinna sõpruslinn (*Partnerstadt*) olnud 1970. aastast. Linnavolikogu 23. septembri 1993 istungil kinnitati Schwerini (nüüd juba Saksamaa Liitvabariigi Mecklenburg-Vorpommerni liidumaa pealinn) ja Tallinna vahel 11. augustil 1993.a Schwerinis sõlmitud koostöölepe.

22. detsembril 1997 kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna ja Toronto linna korporatsiooni vahelise koostöölepingu, mis oli alla kirjutatud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa poolt Torontos 4. detsembril 1997. Juba 4. juuli 1991. aasta linnavolikogu istungil oli vastu võetud otsus sõprusidemetest Torontoga.

22. detsembril 1998 kinnitati Tallinna ja Pekingi linnade vahelise sõbraliku koostöö leping, mis oli alla kirjutatud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa poolt Pekingis 30. novembril 1998.

Olulised otsustused tehti suhete arendamiseks ka endise NSVL linnadega. Juhindudes Tallinna Linnavolikogu 26. septembri 1996. aasta otsusega nr 93 kinnitatud St-Peterburi Seadusandliku Kogu (*Законодательное собрание*) ja Tallinna Linnavolikogu vahelisest koostöölepingust, otsustas Tallinna Linnavolikogu 16. oktoobril teha St-Peterburi Seadusandlikule Kogule ettepanek moodustada ühine töörühm koostöölepingu elluviimiseks ning kinnitas Tallinna-poolse töörühma koosseisu.

Järgneval perioodil on Peterburiga kujunenud väga tihedad koostöösidemed (eriti kultuuri- ja hariduse valdkonnas). Kahe linna sõpruskohtumised toimuvad igal aastal vaheldumisi Tallinnas ja Peterburis²¹⁶. 2019. aasta septembris toimusid juba kahekümnendad kahe linna kohtumised. Tallinnas viibinud Peterburi linna delegatsioon kinkis Tallinna esmamainimise 800. aastapäeva puhul Lasnamäele (Pae pargis) laste mänguväljaku²¹⁷. Selle kohtumise raames toimusid töökohtumised tervishoiu, hariduse, kultuuri, arhitektuurimälestiste kaitse, keskkonna jt

²¹⁵ Rootsi kuninga visiidiga seoses on huvitav märkida, mida kirjutas omaaegne Tallinna Linnavolikogu liige J. Umbliia 1930. aastal. „Saabus 1905. aasta, kui eesti soost kodanik veeres marulainena vana raekoja ette – pörutades selle muistse kivist trepi peale "võtmed siia!". Ja kaks kullatud Tallinna võtit (asuvad praegugi Tallinna raekojas – S.M.) langesid uue peremehe kätte. See oli ajalooline pööripäev vanas raekojas. Neid linna väravate võtmeid raehärrad esitasid kuningate vahetusel uuele valitsusele. Kui Rootsi kuningas Gustav V 1907.a esimest korda Tallinna külastas, siis olevat ta Raekojas kaua vaadelnud neid võtmeid, mis kunagi olnud ka Rootsi kuningate valitseda.” J. Umbliia. Ajalooline pööripäev Tallinna raekojas. „Linnad ja Alevid”, 1930, 2/3, lk 17–23.

²¹⁶ https://sputnik-news.ee/estonian_news/20181010/13141576/Tallinna-linnavalitsuse-delegatsioon-laheb-Peterburi-visitidile.html

²¹⁷ <http://www.pealinn.ee/tallinn/video-ja-fotod-peterburi-linn-kinkis-tallinna-lastele-manguvaljaku-n245988>.

valdkondades. Kolmel päeval toimusid täienduskursused vene keele õpetajatele ja logopeedidele. Kohtumiste tavapärane osa on mitmekülgne ja kõrgetasemeline kultuuriprogramm.

Linnavolikogu kinnitas 27. detsembril 1996 Moskva Linna Duuma (*Городская Дума*) ja Tallinna Linnavolikogu vahelise koostöökokkuleppe, mis oli alla kirjutatud linnavolikogu esimehe Koit Kaaristu poolt Moskvast 21. oktoobril 1996. Juhindudes sellest 27. detsembril 1996. aasta otsusest nr 158, kinnitas linnavolikogu 16. oktoobril 1997 Tallinna esindajad loodava ühise Tallinna Linnavolikogu ja Moskva Linna Duuma töörühma koosseisu.

27. novembril 1997. aastal kinnitas Tallinna Linnavolikogu Tallinna ja Odessa vahelise sõpruse ja koostöö lepingu, mille oli alla kirjutanud Tallinna linnapea Ivi Eenmaa Odessas 14. oktoobril 1997.

3. mail 2012. aastal Tallinna Linnavolikogu kiitis heaks Moskva Linnaduumaga ja Tallinna Linnavolikogu vahelise Deklaratsiooni. Deklaratsioonis väljendasid mõlema linna esinduskogude juhid rahulolu omavahelise koostöö kvaliteedi üle, mis sai alguse 21. oktoobril 1996. aastal sõlmitud koostöö ja koostegevuse kokkuleppega ning sooviti jätkata ja intensiivistada koostööd. Kõigest veel mõni aastakümme tagasi leidis Moskva, et Tallinn ei saa isegi naaberriigi pealinna Helsingiga sõprusuhteid arendada vaid sobilik partner selleks on Pärnu suurune Kotka. Nüüdses Deklaratsioonis pidasid pealinnad vajalikuks laiendada vastastikuseid sidemeid esinduskogude koostöö alal, austades täielikult mõlema poole seadusandlust. Moskva Linnaduumaga ja Tallinna Linnavolikogu kinnitasid vajadust jätkata informatsioonivahetust ning kehtinud kokkuleppesse lisati:

- elamu-kommunaalreformi arendamine ja kogemuste vahetamine vananenud paneelilumajade renoveerimise küsimustes (nagu teame, muutus see teema Moskvast eriti aktuaalseks 2017. aastal²¹⁸;
- kaasabi üliõpilaste ja kooliõpilaste vahetuse organiseerimisel;
- vastastikuste kultuuripäevade korraldamine Moskvast ja Tallinnas.

Kõrgemal tasemel koostöö jätkamise soovi kinnituseks peeti vajalikuks kasutada uusi tihedama koostöö vorme. Peeti otsustavaks vastastikku osaleda linnade esinduskogude poolt läbiviidavatel üritustel ning osutada kaasabi kontaktide arendamisele Moskva ja Tallinna elanike, kodanike ühenduste, mittetulundusühingute ja teiste organisatsioonide vahel.

Tihedamad sidemed on Tallinnal järgmiste linnadega²¹⁹ (neist osadega sõlmitud sõpruslinnade lepingud): Annapolis, Berliin, Dartford, Firenze, Gent, Gröningen, Hangzhou, Helsingi, Kotka, Malmö, Moskva, Newcastle/Gateshead, Odessa. Peking, Riia, Schwerin, Skopje, Stockholm, St Peterburg, Tbilisi, Toronto, Turu, Veneetsia, Viin, Vilnius.

Enamusel Tallinna linnaosadel on oma välissuhtlemise partnerid²²⁰.

Haabesti linnaosa sõlmis juba 1993. aastal koostöölepe Gladsaxe kommuniga Taanis. Viimastel aastatel on linnaosa valitsuse esindajad osalenud Livani (Läti) suvefestivalidel ja kavas on linnaga sõlmida koostöölepe.

Kristiine linnaosa sõlmis 2006. aastal koostööprotokolli Moskva Zamoskvoretšje linnaosaga. Koostöövaldkondadeks on majandus, keskkonnakaitse, tervishoid,

²¹⁸ vt nt „Moskva kolib 1,5 miljonit hruštšovkade elanikku ümber“, Postimees, 19. aprill 2017.

²¹⁹ <https://www.tallinn.ee/est/valissuhted/Tallinna-suhted-teiste-linnadega>

²²⁰ <https://www.tallinn.ee/est/valissuhted/Tallinna-linnaosade-valissuhtlus>

haridus, kultuur, noorsookohtumised, spetsialistide vahetus ja huvipakkuvad rahvusvahelised projektid. 2008. aastal sõlmiti koostöölepe Bakuu (Aserbaidžaan) Surahanõ linnaosaga.

Lasnamäe linnaosa teeb majandus, kaubanduse, teaduse, tehnika, kultuuri ja sotsiaaltöö alast koostööd Peterburi linnaosaga Moskvask. Koostöö toimub ka Minski (Valgevene) Partisani linnaosaga ja Ida-Riia linnaosaga.

Nõmme linnaosa sõlmis 1994. aastal koostöölepe Espoo (Soome) linnaga. Koostöö valdkonnad on ametnike vahetus, ühiskondlikud organisatsioonid, noorte sidemed (sh õppelaagrid, õpilasvahetus), sõprusseltsid. 2013. aastal sõlmiti koostöö memorandumid Brasiilia linnadega Frutali ja Pirenpolis. Algstaadiumis oleva koostöö valdkonnad on kultuur, haridus, sotsiaal- ja ühiskondlikud organisatsioonid, eesti ja brasiilia äriettevõtted, turism, infovahetus ja kultuur. Destini linnaga (USA) on koostööleping USA poolel kooskõlastamisel.

Põhja-Tallinna linnaosa sõlmis 2003. aastal koostööprotokolli Kotka (Soome) linnaga. Koostöö valdkonnad on sotsiaaltöö, laste- ja noorteprobleemid., sõltuvusprobleemid, lasteasutused, lastekodulaste ühislaager, lastekodu töötajatest praktikantide vahetus, perenõustamiskeskused. 2012. aastal sõlmiti koostöölepe Peterburi Kroonlinna rajooniga. Koostöö valdkonnad on majandus, teadus, tehnika, kultuur, sotsiaalküsimused.

Kesklinna linnaosa sõlmis 2013. aastal koostöölepe Ida-Riia linnaosaga ja samuti 2013. aastal Carcassonne (Prantsusmaa) linnaga.

Pirita linnaosa sõlmis 1994. aastal koostöölepe Kungälvi kommununiga Rootsis ja 1998. aastal Kauniainen linnaga Soomes, aga mõlemad koostööd on väheaktiivsed.

Tallinn on möödunud 30 aasta jooksul liitunud paljude kohaliku omavalitsuse rahvusvaheliste organisatsioonidega või linnade vabatahtlike ühendustega. Eelnevalt juba märgiti osalemist Hansa Linnade Liidus, mis on mõningatel andmetel²²¹ suurim vabatahtlik linnade ühendus maailmas.

2001. aasta 25. jaanuaril otsustas Tallinna Linnavolikogu Tallinna astumise Euroopa Konverentsilinnade Liidu (*European Federation of Conference Town*) liikmeks.

Tallinn on maailmas väljapaistvat edu saavutanud IT ja kommunikatsiooni tehnoloogia valdkonnas. 6. mail 2010 otsustas Tallinna Linnavolikogu astuda Intelligentsete Kogukondade Liitu (*Intelligent Community Association*). See organisatsioon on püstitanud endale järgmised eesmärgid:

- 1) liikmeskogukondade majanduskasvu, sotsiaalse kõlapinna ja kultuurilise arengu täiendav propageerimine kogu maailmas;
- 2) liikmeskogukondade avaliku ja erasektori juhtide vaheliste isiklike suhete arendamine vastastikku kasulikke aspekte silmas pidades;
- 3) jätkusuutlike uurimisprogrammide väljatöötamine eesmärgiga abistada liikmeskogukondi oma eesmärkide saavutamisel ning aidata kaasa kõikide kogukondade rahumeelsele arengule kogu maailmas;
- 4) suuremate võimaluste tagamine parimate meetodite tutvustamisel lairibavõrke, tööjõu arengut, digitaalset kaasatust, innovatsiooni era- ja avalikus sektoris, turundust ning propageerimist puudutavates valdkondades nii liikmestaatusega kui staatusega kogukondade hulgas.

Intelligentseid kogukondi ühendavate rahvusvaheliste organisatsioonide hulgas on autoriteetsemaid Ameerika Ühendriikides tegutsev mittetulundusühing

²²¹ <https://www.tallinn.ee/est/tunnustused-ja-autasud>

Intelligentsete Kogukondade Foorum (*the Intelligent Community Forum*). See Foorum tunnistas 2007. aastal esimese Ida-Euroopa linnana Tallinna kuulumist maailma seitsme intelligentseima kogukonna hulka. Kõige intelligentsemaks tunnistati siis Kanada linn Waterloo (Ontario provints). Järgneval perioodil osutus Tallinn valituks seitsme intelligentseima kogukonna hulka viiel korral (aastail 2007-2010 ja 2013), kuigi kandidaatide arv oli aasta-aastalt kasvanud. 2013. aastal olid lisaks Tallinnale seitsme linna hulgas Columbus (Ameerika Ühendriigid), Oulu (Soome), Stratford (Kanada), Taichung City (Taiwan), Taoyuan City (Taiwan) ja Toronto (Kanada).²²² Saadud tunnustus (Top7) oli teine etapp rohkem kui 400 linna konkursil „*Intelligent Community of Year*” tiitlile. Seitsme linna nimekirja kuulujad on igaüks eeskujuliku majandusarengu näited ning sinna pääsemist peetakse omaette aumärgiks. Toodud faktid kinnitavad Tallinna kui intelligentse kogukonna stabiilset arengut. 26.-28. septembril 2019. aastal toimus Hiinas (Nanningis) Euroopa-Hiina roheliste ja nutikate linnade tippkohtumine, kus Tallinn pälvis tunnustuse innovaatiliste linnade kategoorias tasuta ühistranspordi ja "Pargi ja reisi" süsteemi käivitamise eest.

2013. aasta 27. mail otsustas Tallinna Linnavolikogu liituda rahvusvahelise turvaliste kogukondade võrgustikuga.

Esimese Eesti linnana valiti Tallinn 2011. aasta **Euroopa kultuuripealinnaks**. See oli erakordselt suur au, ent samas ka vastutus. Kokku viidi selle raames ellu 300 projekti ja üritust, mida külastas aasta jooksul 1,9 miljonit inimest.

2013. aasta oli Tallinna Linnavolikogu ja linnavalitsuse tegevuses ajalooline, sest kehtestati **maailmas esimese pealinnana reisijatele tasuta ühistransport**. Eelnevalt oli 2012. aasta märtsis läbi viidud linnaelanike küsitlus „kas toetate tasuta ühistransporditeenusele üleminekut 2013. aastast Tallinna ühtse piletisüsteemi liinidel?“ Nädalasel küsitlusel osales 68 059 inimest, kellest 75,5% pooldas tasuta ühistransporti. Tallinn kui ühistranspordi sõbralik linn sai kinnitust mainekal *Transport Ticketing & Passenger Information Global Awards* konkursil Londonis 2016 aastal. Seal sai Tallinn esikoha parima piletisüsteemi operaatorite kategoorias, millega tunnustati Tallinna ühistranspordi piletimüügisüsteemi laiendust Pargi & Reisi parkimislahendusega sidumisel, mis annab õiguse nii tasuta parkimiseks kui ka tasuta ühistranspordi kasutamiseks sõltumata autoomaniku elukohast.

Tallinna üks olulisemaid rahvusvahelisi algatusi on kahtlemata Euroopa Rohelise linna konkursi algatamine. 15. mail 2006. aastal toimus Tallinnas rahvusvaheline konverents, kus linnapea Jüri Ratas tegi üle-Euroopalise algatuse keskkonnahoiualaste saavutuste eest **hakata** iga-aastaselt **välja andma Euroopa Rohelise Pealinna tiitlit**. Kahe aasta pärast, 2008. aasta mais kuulutas auhinna välja Euroopa Komisjon ning 2010. aastal valiti esimeseks Roheliseks Pealinnaks Stockholm. 13. juunil 2013 Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linnal kandideerida 2018. aasta Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile. 2018. aasta Euroopa Roheliseks Linnaks valitud Essen (Saksamaa Liitvabariik) valiti 2017. aasta 2. juunil Euroopa 2019. aasta Roheliseks Pealinnaks Oslo, kellega finaalis konkureerisid Gent, Lahti; Lissabon ja Tallinn. Tallinn soovib kandideerida 2022. aasta Euroopa Rohelise Pealinna tiitlile.²²³

²²² <https://www.postimees.ee/1664009/tallinn-kuulub-seitsme-intelligentsema-linna-hulka>
<https://www.ohtuleht.ee/515982/tallinn-valiti-seitsme-koige-intelligentsema-linna-hulka>
Tallinna Linnavolikogu innovatsioonikomisjoni 16. jaanuari 2014. aasta koosoleku protokoll nr 1

²²³ „Pealinn“, 21. oktoober 2019

Tallinna linna tunnustuste ja autasude veebil on märgitud veel:

Tallinn kui ärisõbralik linn

Parim ArcGIS Online veebikaart (2016)

Special Achievement in GIS Award (2014)

Euroopa avaliku sektori auhind e-teenuste arendamise eest (2011)

Puhta õhuga pealinn

Laitmatu finantsreiting (vt ptk 7)

Tallinn on paljude rahvusvaheliste organisatsioonide liige. Toome neist Tallinna rahvusvahelist haaret arvestades vähemalt osa ja seda ingliskeelsete nimede tähestikulises järjekorras²²⁴.

6. märtsil 2003. aastal Tallinna Linnavolikogu otsustas Tallinna linna liitumise Euroopa Ajalooliste Kalmistute Assotsiatsiooniga (*Association of Significant Cemeteries in Europe – ASCE*). Organisatsiooni eesmärk on koondada andmeid oluliste surnuaedade kohta ning teadvustada nende tähtsust Euroopa kultuuriloos. Linna kalmistutest kuuluvad võrgustikku Pärnamäe, Metsakalmistu, Pirita, Siselinna, Rahumäe, Hiiu-Rahu ja Liiva kalmistu.

Euroopa Parlament asutas 1988. aasta 25. oktoobril organisatsiooni Euroopa Linnad Uimastite Vastu (*European Cities Against Drugs – ECAD*). Tallinna Linnavolikogu otsustas 1994. aastal ühineda Stockholmis deklaratsiooniga „Euroopa Linnad Narkootikumide Vastu” ECAD ühendab 27 riigist 258 omavalitsust (sh 22 pealinna). Organisatsioon lähtub oma töös ÜRO 1961.a narkootiliste ainete konventsioonist ja ÜRO 1971.a. psühhotroopsete ainete konventsioonist.

Euroopa linnade turismi- ja konverentsibüroosid ühendab Euroopa Linnade Turundusvõrgustik (*European Cities Marketing – ECM*), mis koondab liikmeid üle 100 linnast 30 riigist. Võrgustik ise koosneb kahest foorumist, millest esimene on tavaturismile, teine äriturismile (*Meetings Industry*) keskenduv.

1986. aastal loodi Euroopa Suurlinnade Liit (*Eurocities*), millega liitumise otsustas Tallinna Linnavolikogu 1998. aastal. Organisatsioonis oli 2019. aastal üle 140 täisliikme Euroopa Liidust, Norrast ja Islandilt ning 45 liikmeslinna teistest Euroopa riikidest. Liidu eesmärgid on tõsta Euroopa linnade elanike elukvaliteeti; edendada ja hõlbustada liikmeslinnade praktiliste projektide teostumist Euroopas; parandada teadmiste, kogemuste ja praktiliste tulemuste vahetust Euroopa linnavalitsuste vahel; teha *lobby*-tööd Euroopa institutsioonides; mõjutada Euroopa tegevuskava nii, et poliitilise arengukava koostamisel kinnistuksid suuremate linnade seisukohad.

Tallinn oli liitunud ka Rahvusvahelise Linnaarengu Assotsiatsiooniga (*International Network for Urban Development – INTA*), aga selles peatati liikmelisus 07. veebruarist 2018.

2004. aastal otsustas Tallinna Linnavolikogu linna liitumise 2002. aastal loodud Rahvusvahelise Linnavalgustuse Organisatsiooniga (*Lighting Urban Community International – LUCI*). Organisatsiooniga on liitunud enam kui 60 linna ja ka 35 sidusliiget (firmad, valgustusarhitektid, ülikoolid jne). Organisatsioon pakub oma liikmetele võimalust vahetada kogemusi ning leida uusi, säästlikuma ja keskkonnasõbralikuma linnavalgustuse lahendusi.

Tallinn oli liitunud ka Rahvusvahelise Maailmapärandi Kaitse Nimekirja Kantud Linnade Organisatsiooniga (*Organisation of World Heritage Cities – OWHC*),

²²⁴ Organisatsioonide iseloomustused vt <https://www.tallinn.ee/est/valissuhted/>

aga Tallinn on peatanud seal oma liikmelisuse, sest koostöö maailmapärandi linnadega toimub otse või vajadusel läbi UNESCO.

Läänemere piirkonna metropolide koostöövõrgustik- Läänemere Metropolid (*Baltmet*) – on loodud eesmärgiga arendada koostööd regiooni konkurentsivõime ja tuntuse tõstmiseks Euroopas ja maailmas. Organisatsiooni kuuluvad Berliin, Helsinki, Malmö, Oslo, Riia, St. Peterburg, Tallinn, Vilnius and Varssavi.

Euroopa Linnade ja Regioonide Transpordi Võrgustiku (*European Cities and Regions Networking for New Transport Solutions* – POLIS) eesmärgid on arendada innovaatilisi tehnoloogiaid ja poliitikaid kohalikus transpordis; toetada Euroopa linnu ja regioonide, et parandada elukvaliteeti innovaatiliste meetmetega, eesmärgiga vähendada ummikuid, saasteemissiooni, suurendada turvalisust ja pakkuda paremat ja võrdsemat juurdepääsu transporditeenustele; edendada koostööd ja partnerlust kogu Euroopas, et teha uuringud ja innovatsioon kättesaadavaks linnadele ja regioonidele.

Strasbourg Klubi (*Strasbourg Club*) ühendab 13 Euroopa riigi 38 linna. Klubi eesmärgid on toetada Euroopa põhiväärtuste – demokraatia, kultuuridevahelise dialoogi ja inimõiguste rakendamist kohalikus poliitikas; edendada kogemuste vahetust; tihendada koostööd linnade ja Euroopa Nõukogu institutsioonide vahel.

1991. aasta septembris asutati Gdanskis (Poola) Läänemere Linnade Liit (*Union of Baltic Cities* – UBC), millega Tallinn liitus 1992. aastal. Nüüd kuulub sinna ca sada linna 10 riigist. Liidu eesmärgid on anda panus Läänemere piirkonna demokraatlikusse, majanduslikku, sotsiaalsesse, kultuurilisse ja keskkonda säästvasse arengusse; edendada ja tugevdada koostööd ja kogemuste vahetust Läänemere piirkonna linnade vahel; seista kohalike omavalitsuste ühiste huvide eest Läänemere piirkonnas; teha koostööd regionaalsete riiklike, Euroopa ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega kohalike omavalitsuste nimel; tagada säästev areng Läänemere piirkonnas vastavalt Euroopa kohaliku ja regionaalse omavalitsuse ja subsidiaarsuspõhimõtetele.

Tallinna Linnavolikogu otsustas 30. oktoobril 2003. aastal liituda 1961. aastal asutatud Euroopa Liidu Pealinnade Liiduga (*Union of the Capitals of the European Union* – UCEU). 2007. aastal oli Tallinn UCEU president, presidentuuri teema oli „Petalinna roll riigis ja koostöö lähiümbrusega”. 47. Peaassamblee toimus Tallinnas 27.-29. september 2007. Selle raames toimus ka konverents, mille materjalid²²⁵ avaldati hiljem. Eesmärgid: luua ja hoida sidemeid Euroopa liidu pealinnade vahel nii poliitilisel, administratiiv- kui ametnike tasandil; mõjutada Euroopa pealinna puudutavat EL linnapoliitikat; vahetada kogemust ja teavet erinevates linnaelu valdkondades. Tänaaks asendavad selle organisatsiooni tegevust EL linnapeade koostöövormid.

Linnavolikogu 5. veebruari 2009 otsusega „Tallinna liitumine Euroopa Komisjoni algatusega «Linnapeade pakt»” liitus Tallinn paktiga. Linnapeade pakt²²⁶ on Euroopa Komisjoni algatus, mille eesmärk on tuua kokku Euroopa linnade linnapead, et luua alaline võrgustik linnapiirkondades kliima ja energia alal (eelkõige energia säästmise) kogemuste vahetamiseks.

²²⁵ 4 international city administration conference “Capital city administration: opportunities and challenges”. Tallinn, 22-24 September 2004. Tallinn City Government, Estonian Association of Cities, Tallinn University of Technology. Tallinn 2005 135 pp.

²²⁶ On kirjutatud, et Linnapeade pakt on linnapeade juhitud unikaalne poliitiline liikumine.
<https://www.linnapeadepakt.eu/tutvustus/kogukonna-toetamine/poliitiline-juhatus.html>

Linnavolikogu 1. oktoobri 2015 otsusega „Tallinna linna liitumine linnapeade pakti raames algatusega „Mayors Adapt” ühines Tallinn „Mayors Adapt” algatusega. Ühinemise eesmärk on aidata täita Euroopa Liidu kohanemisstrateegia üldeesmärki ja muuta Euroopa kliimamuutustele vastupanuvõimelisemaks. Linnapeade kliima- ja energiapakt 2030 on dokument, mis kinnitab Euroopa linnade hoolivust keskkonnast ja valmidust jätkata eelmise linnapeade paktiga alustatud protsessi ning sätestab „Mayor Adapt” algatusega seatud eesmärkide täitmise tegevusi. Linnapeade kliima- ja energiapaktiga 2030 võetud kohustused on aluseks säästva energiamajanduse ja kliima tegevuskava aastateks 2020–2030 koostamisele.

Linnavolikogu kiitis 4. aprillil 2019. aastal heaks Tallinna liitumise linnapeade kliima- ja energiapaktiga. Paktiga liitunud linnade ühine eesmärk on vähendada 2030. aastaks CO₂ heitkogust vähemalt 40% ja muuta linnad 2050. aastaks süsinikneutraalseks, aidates sellega hoida maailma keskmise temperatuuri tõusu kindlalt alla 2°C, võrreldes tööstusrevolutsioonieelse tasemega. Pakti allkirjastanud linnapead kohustavad vähendama CO₂ (ja võimaluse korral muude kasvuhoonegaaside) heitkogust oma linna territooriumil 2030. aastaks vähemalt 40% ja parandada linna toimetulekut kliimamuutuste mõjuga.

2018. aasta 19. detsembril tegi Tallinna Linnavalitsus ettepaneku linnavolikogule kiita heaks Tallinna liitumine rahvusvahelise turismilinnade võrgustikuga *World Tourism Cities Federation* (WTCF), mille Tallinna Linnavolikogu otsustas 24.01.2019. aastal. Rahvusvaheline turismilinnade võrgustik on esimene turismiorganisatsioon maailmas, mille fookuses on linnad. Euroopas ühendab turismilinnasid rahvusvaheline organisatsioon *European Cities Marketing*, mille liige Tallinn on. WTCF-le panid 2012. aastal Pekingi eestvedamisel aluse 58 turismilinna ja –institutsiooni. Nüüd kuulub WTCF-sse 136 linna ja 69 institutsiooni (reisikorraldajad, meediaettevõtted, lennujaamad, lennufirmad, hotelligrupid, kruiisifirmad ja finantsettevõtted). WTCF-d loetakse kõige kiiremini kasvavaks turismiorganisatsiooniks maailmas. WTCF eesmärgiks on liikmete vahelise infovahetuse ja koostöö toetamine, turismilinnade arendusalaste kogemuste vahetamine, turismitoodete ja -teenuste turundus.

Linnavolikogu kiitis 1. novembril 2018 heaks Tallinna linna liitumise Euroopa pestitsiidivabade linnade võrgustikuga. Euroopa pestitsiidivabade linnade võrgustikuga ühinenud linnad kohustuvad kolme aasta jooksul märkimisväärselt vähendama pestitsiidide kasutamist ja järk-järgult lõpetama nende kasutamise linna avalikul alal, et kaitsta inimeste tervist ja keskkonda ning parandada elukvaliteeti. Kvaliteetse elukeskkonna saavutamine Tallinna linnas on tähtis nii linnaelanike kui ka flora ja fauna kaitsmise seisukohalt. Haljasalade hooldustööde käigus on tavapärane kasutada pestitsiide kahjurite ja haiguste tõrjeks. Kuigi pestitsiide kasutatakse inimestele kasu toomise eesmärgil, on tegemist keemiliste ühenditega, mis võivad kahjustada vara, levitada haigusi ja mürgitada inimesi või loomi.

Osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides ja bilateraalne koostöö teiste linnadega võimaldab meil tundma õppida välisriikide linnajuhtimise eesrindlikke (ja miks mitte ka hoiatavaid) kogemusi ning samas jagada oma innovatsioonialast tegevust teistega.

30 YEARS OF TALLINN CITY COUNCIL AND TALLINN CITY GOVERNMENT

Estonia has a long tradition of self-government. In 1248, the Lübeck Law was enacted in Tallinn. The town council that governed the city for over 600 years was a class-based self-government body. In 1870, Tsar Alexander II promulgated the City Act. Under the Act, Tallinn City Council – called City Duma at the time (in Russian *Городская Дума*) – was elected as a local self-government body for the very first time in December 1877. It was an institution similar to the modern local government that elected both Tallinn City Government (in Russian *Городская Управа*) and the Mayor (in Russian *Городская Голова*).

The very first session of Tallinn City Council took place on 22 December 1877. The election to Tallinn City Council crucial for the Estonian State was held in December 1904 when Estonians won a majority in the Council for the first time in history. Overall, 37 Estonians, 19 Germans and 4 Russians were elected to the 60-member Tallinn City Council. Some important issues to be decided by the council required a two-thirds majority that was achieved by a coalition of the Estonians and the Russians, who had a total of 41 votes. On 5 January 1905, Jaan Poska was elected the first Estonian Chairman of Tallinn City Council. The first ever non-German Mayor, Russian Democrat Erast Khiatsintov, was elected into office in January 1905. On 24 April 1906, Voldemar Lender became the first Estonian Mayor of Tallinn.

The development of the Republic of Estonia and the work of Tallinn City Council and Tallinn City Government were interrupted in June 1940. On 10 December 1989 (Please note – once again in December), in the course of democratizing society and rebuilding local government, Tallinn City Council was elected after a break of half a century. In January 1990, the City Council formed Tallinn City Government. Prior to that, the Local Government Foundations Act had been passed on 10 November 1989 (which had coincided with the fall of the Berlin Wall!). We were the first among the then Central and Eastern European transition countries to adopt a law regulating local self-government – the Local Government Act. Lithuania, Latvia, Poland, Slovakia, the Czech Republic and Hungary followed Estonia in 1990 and other transition countries adopted similar laws in subsequent years.

The book describes the role of Tallinn City Council and Tallinn City Government in the restoration of the Republic of Estonia, and their contribution to the development of the legal and economic environment of local government in Estonia in the subsequent years. On the initiative of Tallinn City Government, the City Council has made dozens of law amendment proposals and even proposals to adopt new laws (e.g. on local budgeting, municipal ownership, rural municipality and city management, national alcohol policy, etc.).

In 2002, a law was passed in Estonia that gives local councils the right to bring a matter directly before the highest court – the Supreme Court – in order to protect their interests. In 2008-2009, during a recession, the Estonian Parliament Riigikogu retrenched the revenue base of the local governments. On 2 April 2009, Tallinn City Council made a decision that had far-reaching implications for all local governments in Estonia: The Council submitted an application to the Supreme Court to nullify the 2009 supplementary state budget and revoke relevant law amendments that the Riigikogu had approved on 20 February 2009. The amendments to the Income Tax Act reducing the share of personal income tax appropriated to local budgets from

11.93% to 11.4% that entered into force on 1 April 2009, had the biggest impact on the budgets of rural municipalities and cities. This meant the reduction of the local governments' income from their most significant and largest source of revenue in the middle of the fiscal year of 2009 by 0.53 percentage points that translated into 300,000,000 Estonian kroons [approximately 19.2 million euros] according to the explanatory memorandum to the bill. Tallinn City Council was of the opinion that the reduction of the share of the income tax appropriated to local budgets contravened Articles 10, 154 and 157 of the Constitution setting out principles of legal certainty, the stability of the financial system and the provision of sufficient financial resources.

The Supreme Court ruling No 3-4-1-8-09 of 16 March 2010 declares it unconstitutional not to issue legislative acts that: 1) stipulate which statutory duties of the local governments are self-governing duties and which are public ones; 2) differentiate between the financial resources allocated to the local governments for deciding and organizing local issues from those earmarked for the performance of public duties, and require financing the performance of statutory public duties of the local governments from the state budget. We emphasize that the Supreme Court's ruling did, and still does, provide a very strong legal basis for the protection of the local governments' financial autonomy.

At the initiative of Tallinn, the Association of Estonian Cities had been founded in 1920. In 2018, the Association merged with the Association of Estonian Municipalities to form the Association of Estonian Cities and Rural Municipalities. The organization plays an important role in protecting the interests of all Estonian local authorities at the national level and in representing them internationally (in the European Committee of the Regions and in the Congress of Local and Regional Authorities of Europe etc.).

Due to its size and administrative capacity, Tallinn is capable of performing many duties that in other rural municipalities and cities are performed by government agencies. Under the authority of Tallinn City Council, the City Government has concluded nearly a dozen administrative agreements with the government agencies for the performance of public duties in various fields such as environmental protection and social welfare etc.

The topic of the capital's status has been of special interest for both the City Council and the City Government since the 1990s, i.e. effectively since the restoration of Estonia's independence. Estonia is one of the few Central and Eastern European transition countries whose Constitution does not mention the capital. For example, there is no such provision in the Latvian Constitution, although it implicitly states that capital Riga is the seat of the parliament (Sajema).

The first proposal to define the place of Tallinn as the capital in our local government system was made by Tallinn City Council in 1994. The Council drew on the experience of the former Federal Republic of Germany regarding the then capital Bonn and the state of North Rhine-Westphalia. In the subsequent years, Tallinn has repeatedly made proposals to the Government regarding the status of Tallinn on the initiative of long-time Mayor Edgar Savisaar and others, and commissioned analyses from universities and set up working groups of politicians, officials and experts etc.

The need for a law on the capital city has often been emphasized by politicians. However, in most cases, there is no response when they are asked about the content of the law. The authors of this book believe that differences between Tallinn and other local governments in our legal environment regulating local self-government are manifested in the so-called three vectors that need specific regulation:

- 1) The capital in relations with the central government (this is an area where Tallinn requires additional funding from the state budget for the performance of statutory public duties, cf. Berlin);
- 2) Horizontal links between Tallinn as a major regional centre and hinterland; it includes cooperation to provide public services, which, until now, has been voluntary but obviously needs legal regulation in certain areas such as public transport, waste management, and spatial planning etc.;
- 3) Decentralization of the internal management of Tallinn as a city which clearly stands apart from other local governments due to its size.

These so-called vectors do, indeed, require specific regulation but the question is whether a separate law is needed or whether it can be done within the framework of the general Local Government Organization Act. For example, one of the few such exceptions in our otherwise homogeneous legal environment regulating local self-government is found in the Local Government Council Election Act and has to do with the election of Tallinn City Council. In Tallinn, electoral districts are formed by city districts. Half of the mandates are distributed equally among all districts of Tallinn and the remaining mandates are distributed on the basis of the simple quota and largest-remainder rule based on the number of voters in each city district. The authors believe that there is no need for the law on the capital just for the sake of having the law. First of all, it has to be established what to regulate and why it cannot be done by amending other laws.

During the Soviet era, Tallinn was divided into four arbitrarily formed, more or less equal in size city districts with administrative centres (executive committees of city districts) in the city centre. Even before the 1989 local election, major discussions were held about the decentralisation of city management that would take into account the historical development of Tallinn's different regions and their socio-economic issues, such as areas with large apartment blocks or small private houses, etc. In the early 1990s, the decentralization of city management was an important issue for Tallinn City Council and Tallinn City Government. In 1993, a decision was made to divide Tallinn into eight districts with a population ranging from 20,000 in Pirita to 120,000 in Lasnamäe. In 2017, an administrative-territorial reform was carried out in Estonia that saw the number of local governments fall more than threefold, from 213 to 79. As a result, large local governments have emerged that also require decentralization of management. The formation of rural municipality districts has largely been inspired by the districts of Tallinn.

The largest part of the book focuses on who has run Tallinn City Council and Tallinn City Government within 30 years and on their most significant decisions.

The book describes the rapid and constructive development of Tallinn's international relations in the globalising world. Already in June 1992, the XII International Hanseatic Days were held in Tallinn. This probably the largest (?) international event in the early years after the restoration of Estonia's independence took place ten days before the monetary reform in Estonia.

Tallinn was the first capital in the world to introduce free public transport in 2013 that has attracted considerable attention internationally. The initiative of Tallinn in 2006 to grant the annual European Green Capital Award for environmental achievements strives to make the urban environment more resident-friendly.

Adhering to the principles of the European Charter of Local Self-Government, Tallinn City Council in cooperation with Tallinn City Government has worked for 30 years to safeguard the interests of its residents.

Over the years, Tallinn has organized several international conferences together with other capitals of the European Union Member States to learn about the experience of other countries.

Tallinn has the highest administrative capacity among the Estonian local governments and is internationally the most competitive city in Estonia. Yet, its size also means anonymity. The Estonian legislation on local self-government ensures that the residents are well placed to participate in the organization of community life, and not just through local elections. For example, 1% of the residents of a local government, but no less than five people entitled to vote, have the right to apply to their local council or government for the amendment or passing of new legislation.

In 2014, the city authorities started to involve people more in the drafting of the city budget. According to the laws regulating local budgets, the residents have always had the opportunity to express their opinions on both draft budgets and adopted budgets. Unfortunately, the residents have not been particularly active in doing so. Tallinn launched a project seeking to involve the residents more in the development of the city: Opinions and ideas of the residents of Tallinn city districts were sought and debated in brainstorming sessions. Experts were also involved in the process. As a result, "Positive Programme of Tallinn for 2014-2018" was drawn up, outlining goals and activities for the next five years. The programme was a success and it was decided to continue with the programme in 2017.

On 9 March 2017, Tallinn City Council initiated the preparation of "Positive Programme of Tallinn for 2018-2022". District governments were tasked with gathering ideas from residents, citizens' associations, non-profit organizations and other organizations to improve urban life and environment. The City Government is required to take the ideas into consideration when drawing up city development plans, budget strategies and budgets, and implementing Tallinn's roadmap of innovative solutions.

The question of how city management meets the challenges of the 21st century is, undoubtedly, a topical one. In order to find answers to the question, the management, legal and economic issues of the city and its districts need to be analysed in depth, taking into account the development of information technology (digital society).

ГОРОДСКОЕ СОБРАНИЕ ТАЛЛИННА и ГОРОДСКАЯ УПРАВА ТАЛЛИННА

30

Традиция самоуправления как формы организации жизни в Эстонии является весьма продолжительной. В 1248 году в Таллинне начало применяться Любекское право (*Lübecki õigus*). Управлявший городом более 600 лет магистрат (*raad*) являлся сословным органом самоуправления. В 1870 году царь Александр II издал Закон города (*Linnaseadus*), на основании которого в декабре 1877 года в качестве органа местного самоуправления Таллинна (который в то время назывался Ревелем) было впервые выбрано городское собрание – Городская дума (*linnavolikogu*). Данный орган уже был схож с современным институтом местного самоуправления, и он выбирал как Городскую управу (*linnavalitsus*), так и Городского голову (*linnapea*) Таллинна.

Первое заседание Городской думы (т.е. городского собрания) Таллинна в истории прошло 22 декабря 1877 года. Чрезвычайно важные с позиции Эстонского государства выборы в Таллиннскую Городскую думу прошли в декабре 1904 года, когда эстонцы впервые в истории получили в ней большинство голосов. В состоявшую из 60 членов Городскую думу были выбраны 37 эстонцев, 19 немцев и 4 русских. Для принятия решения по ряду важных вопросов в Думе было необходимо получить большинство, состоящее из 2/3 голосов, и оно было получено благодаря коалиции, заключенной между эстонцами и русскими (41 голос). 5 января 1905 года председателем Городской думы Таллинна (*Tallinna Linnavolikogu*) впервые был выбран эстонец Яан Поска. В январе 1905 года первым в истории Таллинна городским головой, которым не был немцем, был выбран русский демократ Эраст Гиацинтов. 24 апреля 1906 года городским головой впервые был выбран эстонец – им стал Вольдемар Лендер.

Развитие Эстонской Республики, также как и Городского собрания и Городской управы, было прервано в июне 1940 года. В ходе процесса демократизации общества и восстановления местного самоуправления 10 декабря 1989 года, после полувекового перерыва, вновь прошли выборы в Городское собрание Таллинна, которое в январе 1990 года сформировало Городскую управу Таллинна. Перед этим, 10 ноября 1989 года, одновременно с падением Берлинской стены, был принят Закон об основах местного самоуправления (*Kohaliku omavalitsuse aluste seadus*). В то время наш закон о местном самоуправлении стал первым подобным законом, принятым среди стран с переходной экономикой Центральной и Восточной Европы. В 1990 году за Эстонией последовали Литва, Латвия, Польша, Словакия, Чешская Республика и Венгрия, а в последующие годы также и другие страны с переходной экономикой.

В книге описывается деятельность Городского собрания и Городской управы Таллинна во время восстановления независимости Эстонской Республики, а также дальнейший вклад данных органов в развитие правового и экономического пространства для всей системы местного самоуправления Эстонии. По инициативе Городской управы Таллинна Городское собрание Таллинна представило десятки предложений по внесению изменений в законы Эстонии и даже по принятию новых законов (например, в таких сферах, как

формирование местного бюджета, управление муниципальной собственностью, волостью или городом, алкогольная политика государства и другие).

В 2002 году в Эстонии был принят закон, предоставляющий собраниям местного самоуправления право обращаться для защиты своих прав непосредственно в высшую судебную инстанцию – Государственный суд (*Riigikohus*). Во время экономического спада 2008-2009 годов парламент (*Riigikogu*) значительно урезал доходную базу местного самоуправления. Именно тогда Городское собрание Таллинна приняло решение, обусловившее очень важный с позиции местного самоуправления Эстонии результат, а именно, 2 апреля 2009 года *Riigikohus* было представлено ходатайство о признании недействительным дополнительного государственного бюджета на 2009 год и связанных с ним изменений законов. 20 февраля 2009 года *Riigikogu* принял дополнительный государственный бюджет на 2009 год и закон об изменении связанных с ним законов. Наибольшее влияние на бюджеты волостей и городов оказало то обстоятельство, что в результате изменений Закона о подоходном налоге, вступивших в силу 1 апреля 2009 года, доля подоходного налога с физического лица, поступающая единицам местного самоуправления, была уменьшена с 11,93% до 11,4%. Таким образом в середине 2009 бюджетного года самый важный и крупный источник доходов волостей и городов был уменьшен на 0,53 процентных пункта, т.е., согласно пояснительной записке к проекту закона, на 300 000 000 крон. По оценке представившего ходатайство Городского собрания Таллинна, уменьшение части подоходного налога, выделяемой единицам местного самоуправления, противоречило установленным статьями 154 и 157 Конституции принципам нерушимости права, стабильности финансовой системы и обеспечения достаточных денежных средств в их совместном действии.

Решением Государственного суда от 16 марта 2010 года № 3-4-1-8-09 противоречащим Конституции было принято непринятие таких правообразующих актов, которые: 1) устанавливали бы, какие установленные законом в отношении единиц местного самоуправления обязанности являются обязанностями местного самоуправления, и какие являются государственными обязанностями; 2) выделяли бы для единиц местного самоуправления денежные средства, для исполнения государственных обязанностей, и предусматривали бы финансирование выполнения государственных обязанностей, возложенных законом на единицы местного самоуправления, из государственного бюджета. Следует подчеркнуть предназначенные для принятия решений и организации вопросов местной жизни, из денежных средств, предназначенных, что данное решение Государственного суда послужило, и до сих пор является очень весомым правовым основанием для защиты финансовой автономии местного самоуправления.

По инициативе Таллинна в 1920 году был основан Союз городов Эстонии (*Eesti Linnade Liit*), который в 2018 году объединился с Союзом сельских местных самоуправлений, образовав единую организацию – Союз городов и волостей Эстонии (*Eesti Linnade ja Valdade Liit*). Данная организация играет значительную роль в защите всех единиц местного самоуправления Эстонии во внутригосударственных вопросах, а также в представлении их интересов на международном уровне (в Комитете регионов ЕС, Конгрессе местных и региональных властей Европы и т.д.).

Таллинн является крупной административной единицей, обладающей значительным административным ресурсом, что позволяет ему выполнять

целый ряд обязанностей, которые в других волостях и городах выполняет государственное министерство, департамент или инспекция. Городская управа Таллинна на основании полученных от Городского собрания полномочий заключила около десятка административных договоров с министерствами в различных сферах (охрана окружающей среды, социальное обеспечение и т.д.) для исполнения государственных обязанностей.

Особое место в деятельности Городского собрания и Городской управы всегда занимал статус столицы. Таллинн неоднократно обращался к этому вопросу во взаимоотношениях с государственными институтами среднего уровня уже с 1990-х годов, т.е. с восстановления независимости Эстонской Республики. Среди стран с переходной экономикой Центральной и Восточной Европы Эстония является практически единственной страной, у которой столица не указана в Конституции. В Конституции Латвии также отсутствует соответствующее положение, однако в ней косвенно указано, что парламент страны (*Sajema*) располагается в Риге. Первое предложение определить для Таллинна, как для столицы, место в функционировании государственного местного самоуправления, отличающееся от других городов, было представлено Городским собранием в 1994 году. При этом, данное предложение основывалось на опыте Федеративной Республики Германия в плане отношений между являвшимся в то время столицей Бонном и землей Северный Рейн-Вестфалия. В дальнейшем Таллинн (в числе прочего, по инициативе Эдгара Сависаара, который в течение продолжительного времени занимал должность мера города) неоднократно представлял соответствующие предложения Правительству Республики, при этом, город заказывал анализы у университетов, формировал рабочие группы, включавшие политиков, чиновников и экспертов, и т.д.

Различные политики также нередко подчеркивали необходимость в Законе о столице. Однако, в ответ на вопрос о том, каковым именно должно быть содержание такого закона, в большинстве случаев следовала тишина. По мнению автора данной книги, отличия Таллинна от других волостей и городов в рамках правового пространства местного самоуправления нашей страны выражаются в форме т.н. трех векторов, которые должны быть отражены в законах в качестве специальных регуляций:

- 1) столица в отношениях с государственными институтами центрального уровня (в данной сфере исполнение городом соответствующих государственных обязанностей должно дополнительно финансироваться из государственного бюджета, см. например, пример Берлина);
- 2) горизонтальные связи Таллинна как крупного регионального центра притяжения с волостями и городами окраин, в т.ч. сотрудничество при предоставлении публичных услуг, которое до сих пор было добровольным, однако, очевидно, в ряде сфер (общественный транспорт, обращение с отходами, планирование и т.д.) требует законодательного регулирования (как это уже сделано в Финляндии в отношении Хельсинки);
- 3) децентрализация внутреннего управления Таллинном как городом, явно выделяющимся по сравнению с другими городами страны в плане размера.

Для данных направлений действительно требуется отдельная регуляция, однако вопрос заключается в том, должен ли для этого существовать отдельный закон, или такую отдельную регуляцию можно обеспечить в рамках Закона об организации местного самоуправления (*Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus*). Например, одно из немногих отличий в нашем в целом однородном правовом

пространстве местного самоуправления связано с выборами в Городское собрание Таллинна, которые регулируются Законом о выборах в собрание местного самоуправления. А именно, в Таллинне избирательные округа формируются по городским районам (*linnaosa*). Половина мандатов распределяется между всеми городскими районами Таллинна поровну, а остальные мандаты распределяются по принципу простой квоты и наибольшего остатка, исходя из количества избирателей, проживающих в городских районах. Автор настоящей книги считает, что потребность в искусственном Законе о столице отсутствует. В первую очередь необходимо определить, что и почему не может регулироваться другими законами.

Во время советской власти Таллинн был разделен на четыре искусственных района с более-менее одинаковым количеством жителей, и центры (исполнительные комитеты) районов находились в центре города. Уже до выборов в Городское собрание 1989 года велись обширные дискуссии относительно децентрализации внутреннего управления городом с учетом различного исторического развития и социально-экономических проблем его различных районов (состоящих как главным образом из крупных панельных многоквартирных жилых домов, так и из маленьких частных домов и т.д.). В начале 1990-х децентрализация внутреннего управления городом стала одной из важнейших тем в Городском собрании и Городской управе, и в 1993 году было принято решение разделить Таллинн на восемь районов, количество жителей которых в настоящее время варьируется от 20 000 (Пирита) до 120 000 (Ласнамяэ). В 2017 году в Эстонии была проведена административно-территориальная реформа, в результате которой количество единиц местного самоуправления уменьшилось более чем в три раза (с 213 до 79). В результате этого возникли большие по площади волости, которым также требуется децентрализация внутреннего управления. При образовании частей волостей в качестве примера во многом использовался опыт образования городских районов Таллинна.

Однако наибольшая часть книги посвящена анализу того, кто именно управлял городом в течение 30 лет в составе Городского собрания и Городской управы, и какие из принятых решений были наиболее важными.

В книге описывается быстрое и конструктивное развитие международных отношений Таллинна в процессе глобализации мира (в том числе с Ст Петербургом и Москвой). Так, XII Международные Ганзейские дни, прошедшие в Таллинне уже в июне 1992 года, стали очень важным событием. В связи с этим, примечательно то, что такое мероприятие, ставшее крупнейшим подобным международным мероприятием за первые годы после восстановления независимости Эстонской Республики, прошло лишь за десять дней до проведения денежной реформы. В 2013 году большое внимание на международном уровне привлек переход Таллинна на систему бесплатного общественного транспорта. В 2006 году Таллинн стал инициатором ежегодного вручения титула Зеленой столицы Европы за достижения в области охраны окружающей среды, что способствует повышению комфорта городской среды в целом.

В соответствии с принципами Европейской хартии местного самоуправления, Городское собрание и Городская управа Таллинна совместно работают в интересах жителей города вот уже 30 лет. Для лучшего понимания и применения опыта иностранных государств, за это время Таллинн организовал

множество международных конференций с участием других столиц стран-членов Европейского союза.

Таллинн является городом, обладающим наибольшим в Эстонии административным ресурсом и способностью конкурировать на международном уровне. Однако его размер обуславливает и анонимность. Эстонское законодательство по местному самоуправлению предоставляет хорошие возможности для участия жителей в организации жизни сообщества не только посредством выборов в местные собрания. Например, обладающие правом голоса жители в количестве одного процента (но не менее пяти обладающих правом голоса человек) имеют право обратиться к волостному или городскому собранию, или к волостной или городской управе для изменения какого-либо принятого правового акта или для принятия нового правового акта.

С 2014 года к составлению городского бюджета Таллинна все в большей степени стали привлекаться и его жители. В соответствии с регулирующими местный бюджет законами, наши жители всегда обладали правом высказывать свои мнения в отношении как проекта бюджета, так и уже принятого бюджета. К сожалению, особой активности жители не проявляли. Таллинн инициировал проект по более широкому вовлечению жителей города в его развитие, и собранные в рамках проекта мнения и идеи жителей различных районов обсуждались на мозговых штурмах. В процессе участвовали и эксперты соответствующих областей. В результате была подготовлена «Позитивная программа Таллинна 2014–2018», в рамках которой были согласованы цели и действия на следующие пять лет. В 2017 году оправдавшую себя программу было решено продолжить.

9 марта 2017 года Городское собрание Таллинна инициировало составление «Позитивной программы Таллинна 2018-2022». Перед управами городских районов была поставлена задача собрать от жителей города, гражданских объединений, некоммерческих обществ и других организаций идеи по улучшению городской жизни и развитию городской среды. Городская управа должна будет в пределах возможностей учитывать представленные предложения при составлении плана развития, бюджетной стратегии и бюджетов города, а также при реализации Дорожной карты инновационных решений Таллинна.

Несомненно, актуальным является вопрос: «В какой мере управление городом соответствует вызовам 21 века?» Чтобы получить на него ответ, необходимо углубленно заниматься развитием информационной технологии (информационного общества) с учетом анализа управленческих, правовых и экономических проблем всего города и его районов.

Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamise aegne Tallinna Linnavolikogu esimene esimees Andres Kork (vasakul) ja esimene Tallinna linnapea Hardo Aasmäe vandetöötuse andmise tseremoonial Raekojas 1990. aasta 24. veebruaril.

Foto: E. Norman

Tallinna Linnavolikogu esimees Sulev Mäeltsemees (vasakul) annab uuele linnavolikogu esimehele Tiit Vähile üle volikogu haamri; nende vahel linnapea Jaak Tamm

1996. aastast annab Tallinn suve alguspäeval suvepealinna tiitli Pärnule

Tallinna Linna RSN Täitevkomitee viimaste esimeeste ja alates 1990. aastast Tallinna linnapeade galerii

Edgar Savisaare linnavalitsus.

Vasakult paremale abilinnapea Eha Võrk, linnasekretär Toomas Sepp, abilinnapead Kaia Jäppinen, Taavi Aas, linnapea Edgar Savisaar, abilinnapead Jüri Pihl, Merike Martinson, Deniss Boroditš

2014. aasta detsembris möödus 25 aastat peale poolesajandilist vaheaega Tallinna Linnavolikogu valimistest ja valitud linnavolikogu esimesest istungist. Selle tähtpäeva märkimiseks kirjutasid Tallinna Linnavolikogu esimehed alla ühispöördumisele, mis anti üle Tallinna Linnaarhiivi. Ühispöördumise vastuvõtul Tallinna Raekojas osalesid vasakult Tallinna Linnaarhiivi juhataja Küllo Arjakas ja linnavolikogu esimehed Koit Kaaristu, Andres Kork, Sulev Mäeltsemees, Priit Vilba (Willbach), Rein Voog ja Maret Maripuu

<https://www.google.ee/search?q=tallinna+linnavolikogu+fotod&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjE1pq0zNnVAhUIMJoKHYgYDZ0QsAQIiw&biw=1600&bih=778#imgrc=pCzk6M0V3mJSsM:&spf=1502812394711>

Tallinna Linnavolikogu istungite saal Vana-Viru 12 kolmandal korrusel

<https://www.google.ee/search?q=tallinna+linnavolikogu+fotod&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjE1pq0zNnVAhUIMJoKHYgYDZ0QsAQIIw&biw=1600&bih=778#imgsrc=wA1WTnmExwIpxM:&spf=1502812394711>

2006. aasta mais tegid turistideks maskeerunud linnapea Jüri Ratas (paremal) ja abilinnapea Jaanus Mutli mitmeid kontrollsõite taksodega, et testida esmamuljet, mille jätavad Tallinna külalistele linna taksojuhid

Tallinna Linnavolikogu esimeheks valiti Kalev Kallo, volikogu istungit juhatab linnavolikogu kauaaegne aseesimees Toivo Tootsen

Tallinna Päeval, 15. mail 2017. aastal kohtusid pärast 13 aastast vaheaega taas tseremoniaalsel Toompea ja all-linna kohtumisel Vabariigi Valitsuse ja Tallinna juhid – peaminister Jüri Ratas (endine Tallinna linnapea) ja Tallinna abilinnapea linnapea ülesannetes Taavi Aas

https://www.google.ee/search?q=tallinna+linnavolikogu+fotod&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjE1pq0zNnVAhUIMJoKHgYgYDZ0QsAQIIfw&biw=1600&bih=778#imgc=zC_yJKoUojs2xM:&spf=1502812394711

Tallinna saavutused nii innovatsiooni kui ka infotehnoloogiliste lahenduste juurutamisel linna juhtimises ja linnakeskkonna arendamisel on korduvalt pälvinud rahvusvahelist tunnustust

Mihhail Kõlvarti linnavalitsus.

Vasakult paremale: linnasekretär Toomas Sepp, abilinnapead Vadim Belobrovtsev, Eha Võrk, Aivar Riisalu, linnapea Mihhail Kõlvart, abilinnapead Jevgeni Novikov, Betina Beškina, Kalle Klandorf

Lisa 1

10. detsembril 1989 ja kordusvalimistega 27. jaanuaril 1990 valitud Tallinna Linnavolikogu liikmed (üksiku ülekantava hääle meetod)

Volikogu liige	Sünniaeg	Rahvus	Haridus	Saadud hääli		Valitud voorus
				I voorus	Koos hää- te ülekand- misega	
I Keldrimäe (mandaate 3, kandidaate 16)						
1. Sulev Mäeltsemees	7.08.47	E	K	2898	–	1
2. Eino Väärtnõu	20.11.40	E	K	1731	2260	12
3. Aleksandr Iljin	10.11.45	V	K	1125	1801	14
II Tõnismäe (mandaate 5, kandidaate 17)						
4. Enn Siim	8.03.42	E	K	2437	–	1
5. Mart Siimann	21.09.46	E	K	1956	2078	8
6. Aleksandr Basev	24.12.46	V	KK	1604	2045	12
7. Mario Kivistik	15.06.55	E	LK	1364	1980	13
8. Peeter Liiv	24.07.53	E	K	1560	2204	15
III Järve (mandaate 1, kandidaate 2)						
9. Andres Kork	15.04.50	E	K	2591	–	1
IV Nõmme I (mandaate 3, kandidaate 12)						
10. Rein Ratas	9.05.38	E	K	2946	–	1
11. Alar Eiche	23.09.61	E	K	2490	–	1
12. Ülo Laanoja	19.02.53	E	K	2071	2336	8
V Nõmme II (mandaate 4, kandidaate 17)						
13. Arno Kikas	4.08.29	E	K	3751	–	1
14. Tõnis Erilaid	26.09.43	E	K	1572	2430	12
15. Indrek Mandre	9.09.64	E	K	1463	2341	14
16. Raik Saart	3.03.50	E	K	940	1981	16
VI Saue (mandaate 1, kandidaate 4)						
17. Matti Nappus	1.12.43	E	8kl	1280	1627	3
VII Kopli ^x (mandaate 5, kandidaate 19)						

VIII Karjamaa (mandaate 3, kandidaate 7)						
18. Juri Dergunov	25.07.34	V	K	2537	–	1
19. Kalev Karu	4.04.56	E	K	2137	–	1
20. Oleg Stalnov	22.06.53	V	K	1014	1897	6
IX Pelgulinna (mandaate 3, kandidaate 11)						
21. Vello Ilmoja	11.07.30	E	K	3694	–	1
22. Heiti Aarna	15.11.45	E	K	1356	2017	8
23. Henn Sarv	7.03.55	E	K	424	1889	9
X Kalamaja (mandaate 2, kandidaate 8)						
24. Voldemar Promet	7.01.47	E	K	2094	–	1
25. Aadu Rast	15.11.32	E	K	1416	1847	6
XI Õismäe lõunaosa (mandaate 3, kandidaate 12)						
26. Boris Julegin	20.09.47	V	K	1338	2445	9
27. Elve Kasemets	18.06.42	E	KK	1806	2080	9
28. Jaak Vihmand	29.03.45	E	K	1255	1787	11
XII Õismäe põhjaosa (mandaate 3, kandidaate 12)						
29. Oleg Harlamov	24.02.66	E	K	3819	–	1
30. August Koppel	2.06.45	E	K	1871	2748	7
31. Andres Selg	10.11.57	E	KK	1197	2117	11
XIII Kadrioru (mandaate 4, kandidaate 24)						
32. Mart Aare	28.05.55	E	K			
33. Illar Ehala	30.01.46	E	K			
34. Igor Gnezdilov	27.05.46	V	K			
35. Viljar Hämalane	15.05.46	E	K			
XIV Ülemiste ^x						
XV Uus-Pae ^x						
XVI Lindakivi (mandaate 4, kandidaate 17)						
36. Mait Kornet	14.08.49	E	K	1953	2160	9

37. Kirill Teiter	25.08.52	E	K	1350	2401	14
38. Aleksandr Safonov	20.08.50	V	K	1130	1993	14
39. Raivo Palmaru	27.11.51	E	K	1261	2029	15
XVII Seli (mandaate 5, kandidaate 14)						
40. Rein Tamm	28.03.40	E	K	3134	–	1
41. Enn-Arno Sillari	4.03.44	E	K	2616	–	1
42. Ants Laansoo	1.04.41	E	K	1292	2251	2
43. Boris Popov	19.02.37	U	K	1719	1914	8
44. Viktor Tarassov	24.08.51	V	K	938	1674	12
XVIII Priisle (mandaate 2, kandidaate 11)						
45. Feliks Undusk	23.12.48	E	K	3297	–	1
46. Jaan Karu	3.01.45	E	K	1150	2379	9
XIX Pirita (mandaate 1, kandidaate 5)						
47. Lembit Kivisild	10.07.36	E	K	1547	1826	4
XX Maardu ^{xx} (mandaate 2, kandidaate 8)						
48. Oleg Golovtsov	19.03.35	V	K			
49. Anatoli Kanajev	9.05.47	V	K			
XXI Vanalinn (mandaate 1, kandidaate 3)						
50. Arro Mati	18.10.45	E	K	1297	–	1
XXII Lilleküla (mandaate 4, kandidaate 11)						
51. Olev Laanjärv	11.03.42	E	K	4216	–	1
52. Illar Viilmann	11.04.42	E	K	2842	–	1
53. Krista Kilvet	31.05.46	E	K	1328	2874	8
54. Tiit Toomiste	16.10.43	E	K	923	2616	10
XXIII Sütiste (mandaate 3, kandidaate 8)						
55. Matti Tarum	23.08.41	E	K	6359	–	1
56. Ott Sandrak	22.06.58	E	K	1158	3210	2
57. Enno Pere	7.10.38	E	K	973	2491	7

XXIV Vilde (mandate 3, kandidaate 10)						
58. Väino-Rein Villik	28.02.36	E	K	5172	–	1
59. Jaan Moks	24.06.38	E	K	1306	2604	2
60. Indrek Saul	30.08.61	E	K	791	2395	9
XXV Tammsaare (mandate 5, kandidaate 14)						
61. Vello Saatpalu	31.05.35	E	K	5972	–	1
62. Andres Kollist	30.01.48	E	K	952	3016	2
63. Jüri Rass	22.09.58	E	K	968	2540	9
64. Ülo Tärno	22.05.36	E	K	1344	2518	11
65. Aleksander Bogovski	1.03.44	E	K	1279	2125	12
XXVI Akadeemia (mandate 3, kandidaate 12)						
66. Ants Erm	1.09.53	E	K	2506	–	1
67. Rein Vahisalu	10.06.46	E	K	2170	–	1
68. Ants Vaimel	1.01.27	E	K	355	1508	11
XXVII Sõjaväeosad (mandate 1, kandidaate 5)						
69. Igor Baranjuk	23.10.50	U	K			

^x Valimistel osales alla poole valijate imekirjadesse kantud valijatest.

^{xx} Kordusvalimistel 27. jaanuaril 1990 valitud Tallinna Linnavolikogu liikmed

Esimene muudatus linnavolikogu eeltoodud koosseisus toimus 30. jaanuaril 1990, mil linnavolikogu otsusega kinnitati Oktoobri Rajoonivalitsuse esimeheks M. Arro, sest vastavalt Kohaliku omavalitsuse aluste seadusele linnavalitsuse liige ei võinud olla linnavolikogu liige.

18. märtsil 1990 toimusid 21. valimisringkonnas asendusvalimised ja linnavolikogu liikmeks valiti Rein Veidemann.

Edasised muudatused linnavolikogu koosseisus olid järgmised:

26. septembril 1991 lõpetati P. Liivi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;

26. märtsil 1992 lõpetati J. Dergunovi saadikuvolitused tagasiastumiseks esitatud isikliku avalduse põhjal;

23. aprillil 1992 kinnitati linnavalitsuse liikmeks (keskkonnanõunikuks) R. Ratas ja tema saadikuvolitused lõpetati;

18. märtsil 1993 loeti isikliku avalduse alusel lõppenuks V. Saatpalu linnavolikogu liikme volitused;

26. augustil 1993 peatati A. Koppeli linnavolikogu liikme volitused seoses tema kinnitamisega linnavalitsuse liikmeks.

Tallinna Linnavolikogu liikmed 2017-2019 sügis

Liige	Volituste algus	Volituste peatumine/ lõpetamine
Eesti Keskerakonna fraktsioon		
Taavi Aas	02.11.2017 11.04.2019	14.11.2017 28.04.2019
Vladimir Afanasjev	02.11.2017	
Irina Antonjuk	02.11.2017	
Vadim Belobrovstev	02.11.2017	14.11.2017
Andrei Birov	02.11.2017	
Igor Jermakov	02.11.2017	07.11.2017
Maria Jufereva	02.11.2017	27.11.2017
Marek Jürgenson	02.11.2017 11.04.2019	27.11.2017 11.10.2019/11.01.2020
Raimond Kaljulaid	02.11.2017	27.11.2017
Kalev Kallo	02.11.2017	
Kalle Klandorf	02.11.2017	14.11.2017
Andres Koldre	02.11.2017 16.08.2019	14.04.2019
Andres Kollist	02.11.2017	
Mihhail Korb	02.11.2017	16.01.2018
Mihhail Kõlvart	02.11.2017	11.04.2019
Lauri Laats	02.11.2017	21.11.2017
Merike Martinson	02.11.2017	
Leonid Mihhailov	02.11.2017	
Tõnis Mölder	02.11.2017 08.04.2019	14.11.2017
Andrei Novikov	02.11.2017	14.11.2017
Larissa Novožilova	02.11.2017	
Vladimir Panov	02.11.2017	28.02.2019
Jüri Pihl	02.11.2017	03.02.2019
Deniss Presnetsov	02.11.2017	
Sergei Ptšjolkin	02.11.2017	

Urmo Saareoja	02.11.2017	
Märt Sults	02.11.2017	
Aleksandr Zdankevitš	02.11.2017	
Enno Tamm	02.11.2017	
Tiit Terik	02.11.2017	
Julia Timerbulatova	02.11.2017	
Eduard Toman	02.11.2017	
Toivo Tootsen	02.11.2017	
Rostislav Troškov	02.11.2017	
Margarita Tšernogorova	02.11.2017	
Marika Tuus-Laul	02.11.2017 07.03.2019	17.10.2018
Ruslana Veber	02.11.2017	
Vladimir Velman	02.11.2017 02.04.2019	14.11.2017
Maksim Volkov	02.11.2017	
Eha Võrk	02.11.2017	14.11.2017
Aleksander Bessedin	09.11.2017 23.08.2018	18.04.2018
Miroslav Berezovski	16.11.2017	07.04.2019
Jüri Ennet	16.11.2017	
Helle Kalda	16.11.2017	
Nikolai Korb	16.11.2017	
Anna Krõlova	16.11.2017	07.04.2019
Jevgenija Kukkk	16.11.2017	
Elmar-Johannes Truu	16.11.2017 18.10.2018	08.05.2018
Olga Barabaner	30.11.2017	
Igor Kravtšenko	30.11.2017 30.04.2019	11.04.2019
Vjatšeslav Prussakov	30.11.2017 19.04.2018 18.04.2019	08.02.2018 19.07.2018
Ilona Uzlova	30.11.2017	01.04.2019
Natalia Malleus	25.01.2018	
Igor Jermakov	22.02.2018	

Jaak Aab	17.05.2018	28.04.2019
Erki Savisaar	07.02.2019 29.04.2019	01.03.2019 15.10.2019
Inga Rumjantseva	07.03.2019 11.10.2019	07.04.2019
Izabella Riitsaar	18.04.2019	15.08.2019
Irima Embrich	16.10.2019	
Eesti Reformierakonna fraktsioon		
Arto Aas	02.11.2017	21.04.2019
Yoko Alender	02.11.2017 19.04.2018	14.01.2018 18.10.2018/18.01.2010
Deniss Boroditš	02.11.2017	03.05.2018
Ivi Eenmaa	02.11.2017	
Remo Holsmer	02.11.2017 23.08.2018	06.05.2018
Liis Klaar	02.11.2017	
Maris Lauri	02.11.2017	17.04.2018/01.04.2020
Kristen Michal	02.11.2017	
Kaupo Nõlvak	02.11.2017	
Keit Pentus-Rosimannus	02.11.2017	06.05.2018
Õnne Pillak	02.11.2017	
Heidy Purga	02.11.2017	
Ülle Rajasalu	02.11.2017	
Taavi Rõivas	02.11.2017 23.08.2018	06.05.2018
Heli Teder	02.11.2017 23.08.2018	06.05.2018
Vilja Toomast	02.11.2017	
Eerik-Niiles Kross	09.11.2017 18.03.2019	06.05.2018 25.09.2019
Jürgen Ligi	09.11.2017	
Ants Leemets	25.01.2018 08.05.2018 18.10.2018	15.04.2018 07.08.2018
Merilin Anijärv	19.04.2018	

Liina Hermaküla	08.05.2018	07.08.2018
Eeve Kivi	08.05.2018	07.08.2018
Toomas Kruusimägi	08.05.2018	07.08.2018
Toomas Kärk	08.05.2018	07.08.2018
Eero Merilind	08.05.2018 26.09.2019	06.03.2019
Taavi Toppi	02.05.2019	
Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon (02.11.2017-26.10.2017)		
Raivo Aeg	02.11.2017	03.05.2018
Viktoria Ladõnskaja- Kubits	02.11.2017	12.08.2018
Mart Luik	02.11.2017	12.08.2018
Priidu Pärna	02.11.2017	12.08.2018
Riina Solman	02.11.2017	12.08.2018
Kaido Kukk	08.05.2017	12.08.2018
Olle Koop	15.06.2017	12.08.2018
Isamaa fraktsioon (26.10.2017 –)		
Olle Koop	13.08.2018 01.06.2019	15.09.2018
Kaido Kukk	13.08.2018	
Viktoria Ladõnskaja- Kubits	13.08.2018	31.05.2019
Mart Luik	13.08.2018	
Priidu Pärna	13.08.2018	
Riina Solman	13.08.2018	28.04.2019
Raivo Aeg	07.03.2019	28.04.2019
Siim Valmar Kiisler	02.05.2019	
Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon		
Wesse Allik	02.11.2017	
Martin Helme	02.11.2017	14.12.2018/16.03.2019
Helle-Moonika Helme	02.11.2017	
Kersti Kracht	02.11.2017	
Argo Luude	02.11.2017	

Urmas Reitelmann	02.11.2017	01.04.2019
Mart Kallas	14.06.2018 16.03.2019	
Urmas Espenberg	02.04.2019	05.05.2019
Kairet Remmak- Grassmann	08.05.2019	
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon		
Jaak Juske	02.11.2017	14.08.2019
Anastassia Kovalenko	02.11.2017	
Anto Liivat	02.11.2017	
Annela Ojaste	02.11.2017 13.03.2019	10.09.2018
Karl-Martin Sinijärv	02.11.2017	
Helve Särgava	02.11.2017	
Rainer Vakra	02.11.2017 13.03.2019	10.09.2019
Kadri Kõusaar	09.11.2017	
Kadi Pärnits	09.11.2017 23.08.2018	03.05.2019
Mart Meri	08.05.2018	07.08.2018
Silver Meikar	14.09.2018	13.03.2019
Maris Sild	14.09.2018	13.03.2019
Siim Tuisk	15.08.2019	
Raimond Kaljulaid	08.04.2019	
Fraktsioonivaba		
Deniss Boroditš	07.08.2018	
Edgar Savisaar	02.11.2017 16.09.2018	15.06.2018

Postimees, 1. november 2017. „Tallinna Linnavolikokku valiti kolm eurosaadikut (Yana Toom, Kaja Kallas, Urmas Paet) ja seitse ministrit (Siim Valmar Kiisler, Mailis Reps, Jaak Aab, Jevgeni Ossinovski, Indrek Saar, Sven Mikser, Andres Anvelt), kelle asemel läksid volikokku asendusliikmed. Riigikogu liikmetest osutus Tallinna volikokku valituks 23, kellest nn kahetoolimeesteks (nimekirjas tärniga*) hakkab 20 saadikut. Riigikogu esimees Eiki Nestor, asespiiker Hanno Pevkur ning Riigikogu

liige Viktor Vassiljev (kuni Riigikogu valimisperioodi lõpuni) on kinnitanud, et ei kavatse volikogu töös osaleda.“ <https://poliitika.postimees.ee/4287883/suur-nimekirihaida-pilk-peale-tallinna-uuete-volikogule>
 2019. aasta märtsis toimunud Riigikogu valimiste järgselt valiti Tallinna Linnavolikogu liikmetest ministriks Jaak Aab, Taavi Aas ja Riina Solman.

Lisa 3

Tallinna Linnavolikogu esimehed 1989-2019

Esimees	Ajavahemik
Andres Kork	22.12.1989-13.02.1992
Sulev Mäeltsemees	13.02.1992-28.10.1993
Tiit Vähi	28.10.1993-06.04.1995
Koit Kaaristu	20.04.1995-31.10.1996
Priit Vilba	31.10.1996 linnavolikogu istungil
Mart Laar	31.10.1996-14.11.1996
Edgar Savisaar	14.11.1996-28.10.1999
Rein Voog	28.10.1999-13.12.2001
Maret Maripuu	13.12.2001-23.03.2005
Edgar Savisaar	23.03.2005- 14.04.2005
Toomas Vitsut	21.04.2005-02.04.2015
Kalev Kallo	30.04.2015-02.11.2017
Mihhail Kõlvart	02.11.2017-11.04.2019
Tiit Terik	18.04.2019-

Tallinna Linnavalitsuse liikmed 1990-2019²²⁷

Hardo Aasmäe linnavalitsuse liikmed (16.01.1990 – 13.02.1992):

Linnapea - Hardo Aasmäe
 Abilinnapea - Svetlana Tšuklova
 Abilinnapea-Tallinna peaarhitekt - Irina Raud
 Abilinnapea - Eino Tamm
 Majandusnõunik - Vello Ervin
 Rahandusnõunik (Rahandusameti juhataja) - Heino Tonsiver
 Keskkonnakaitse nõunik - Rein Ratas
 Ehitusnõunik (Ehitusameti juhataja) - Kalev Kallo
 Sotsiaalnõunik - Vahur Keldrima
 Humanitaarnõunik - Rein Kiis
 Kommunaalnõunik - Andres Monvelt
 Elamunõunik - Toomas Sepp
 Kaubandusnõunik - Ülo Mallene
 Linnasekretär - Andrus Lauren
 Lenini (Lõuna) rajoonivalitsuse esimees - Arvo Teder
 Oktoobri (Lääne) rajoonivalitsuse esimees - Mati Arro
 Kalinini (Põhja) rajoonivalitsuse esimees - Ivan Kappanen, lahkus ametist 17.11.92
 Põhja rajoonivalitsuse esimees - Olev Kallas, alates 21.11.92
 Mere (Ida) rajoonivalitsuse esimees - Vladimir Ivanov

Jaak Tamme linnavalitsuse liikmed (09.04.1992-28.10.1993):

Linnapea - Jaak Tamm
 Abilinnapea - Eino Tamm, lahkus ametist 22.02.1993
 Abilinnapea - Tõnis Kull
 Abilinnapea - Viktor Andrejev
 Abilinnapea - Kalju Leppik
 Abilinnapea - Ivar Lindpere
 Abilinnapea - Neeme Jõgi
 Linnasekretär - Toomas Sepp
 Nõunik - Tõnu Karu, lahkus ametist 31.08.1993
 Nõunik - Alvar Ild, lahkus ametist 22.04.1993
 Nõunik - Rein Ratas, lahkus ametist 19.11.1992
 Nõunik - Neeme Jõgi, lahkus ametist 01.07.1993
 Linnanõunik - Andres Levald, lahkus ametist 31.08.1993
 Lõuna rajoonivalitsuse esimees - Arvo Teder, kuni 31.08.1993
 Lääne rajoonivalitsuse esimees - Mati Arro, kuni 31.08.1993
 Põhja rajoonivalitsuse esimees - Olev Kallas, kuni 31.08.1993
 Ida rajoonivalitsuse esimees - Vladimir Ivanov, kuni 31.08.1993
 Haabersti vanem - August Koppel, alates 01.09.1993
 Kesklinna vanem - Jüri Ott, alates 01.09.1993
 Kristiine vanem - Peeter Lepp, alates 01.09.1993

²²⁷ Vt ka <https://www.tallinn.ee/est/Tallinna-Linnavalitsuse-koosseis-labi-aegade>

Lasnamäe vanem - Vladimir Ivanov, alates 01.09.1993
Mustamäe vanem - Ain Lillepalu, alates 01.09.1993
Nõmme vanem - Jüri Jõgeva, alates 01.09.1993
Pirita vanem - Tõnis Müller, alates 01.09.93
Põhja-Tallinna vanem - Olev Kallas, alates 01.09.93

Jaak Tamme linnavalitsuse liikmed (28.10.1993-14.11.1996):

Linnapea - Jaak Tamm
Abilinnapea - Viktor Andrejev, lahkus ametist 23.03.95
Abilinnapea - Neeme Jõgi, lahkus ametist 18.11.93
Abilinnapea - Tõnis Kull -14.11.1996
Abilinnapea - Kalju Leppik, 28.10.93 - 04.05.95
Abilinnapea - Ivar Lindpere, lahkus ametist 09.02.95
Abilinnapea - Jaak Saarniit -14.11.1996
Abilinnapea - Tiit Järve -14.11.1996
Abilinnapea - Uno Veering, lahkus ametist 20.04.95
Abilinnapea - Rein Loik -14.11.1996
Abilinnapea - Ago Naarits, 04.05.95 - 19.07.96
Linnasekretär - Toomas Sepp
Haabesti linnaosa vanem - Neeme Jõgi -14.11.1996
Tallinna Kesklinna vanem - Jüri Ott -14.11.1996
Kristiine linnaosa vanem - Peeter Lepp -14.11.1996
Lasnamäe linnaosa vanem - Vladimir Ivanov -14.11.1996
Mustamäe linnaosa vanem - Jevgeni Tomberg -14.11.1996
Nõmme linnaosa vanem - Ago Naarits, 18.11.93 - 04.05.95
Nõmme linnaosa vanem - Kalju Leppik, alates 04.05.95-14.11.1996
Pirita linnaosa vanem - Kalle Sepp -14.11.1996
Põhja-Tallinna vanem - Olev Kallas -14.11.1996

Linnapea - Priit Vilba, valiti linnapeaks ja sai volitused linnavalitsuse moodustamiseks 31.10.96 – lahkus omal soovil 14.11.96

Robert Lepiksoni linnavalitsuse liikmed (14.11.1996-02.05.1997):

Linnapea - Robert Lepikson
Abilinnapea - Kalev Kallo
Abilinnapea - Peeter Kreitzberg
Abilinnapea - Sergei Kulakov
Abilinnapea - Mait Metsamaa
Abilinnapea - Ants Leemets
Linnasekretär - Toomas Sepp
Linnavalitsuse liige (Kristiine linnaosa vanem) - Olev Kallas
Linnavalitsuse liige (Haabesti linnaosa vanem) - August Koppel, lahkus ametist 04.04.97
Linnavalitsuse liige (Nõmme linnaosa vanem) - Värner Lootsmann
Linnavalitsuse liige (Tallinna Kesklinna vanem) - Jüri Ott, lahkus ametist 23.01.97
Linnavalitsuse liige (Haabesti linnaosa vanem) - Vladimir Panov, alates 07.04.97

Ivi Eenmaa linnavalitsuse liikmed (mai 1997-märts 1999):

Linnapea - Ivi Eenmaa 08.05.1997-25.03.1999

Abilinnapea - Kalev Kallo 15.05.1997-25.03.1999

Abilinnapea - Peeter Kreitzberg 15.05.1997-25.03.1999

Abilinnapea - Sergei Kulakov 15.05.1997-

Abilinnapea - Ants Leemets 15.05.1997-25.03.1999

Abilinnapea - Mait Metsamaa 15.05.1997-30.04.1998

Abilinnapea - Eve Fink, alates 30.04.98-

Linnasekretär - Toomas Sepp

Linnavalitsuse liige (Kristiine linnaosa vanem) - Olev Kallas 15.05.1997-

Linnavalitsuse liige (Nõmme linnaosa vanem) - Värner Lootsmann 15.05.1997-25.03.1999

Linnavalitsuse liige (Haabersti linnaosa vanem) - Vladimir Panov 15.05.1997-

Linnavalitsuse liige (nõunik) - Kalju Leppik 15.05.1997-

Linnavalitsuse liige (Tallinna Kesklinna vanem) - Hannes Kuhlbach 15.05.1997-01.10.1998

Linnavalitsuse liige (Tallinna Kesklinna vanem) - Elmar Sepp alates 01.10.1998

Peeter Lepp`a linnavalitsuse liikmed (25.03.1999-04.11.1999):

Linnapea - Peeter Lepp

Abilinnapea - Eve Fink

Abilinnapea - Heigo Kaldra

Abilinnapea - Sergei Kulakov

Abilinnapea - Arved Liivrand

Abilinnapea - Moonika Salu

Linnasekretär - Toomas Sepp, jätkab ametis, kuid ei ole al. 04.11.99 enam LV liige (KOKS muudatus)

Linnavalitsuse liige (Kristiine linnaosa vanem) - Olev Kallas

Linnavalitsuse liige (nõunik) - Kalju Leppik

Linnavalitsuse liige ((Haabersti linnaosa vanem)- Vladimir Panov

Linnavalitsuse liige (Nõmme linnaosa vanem) - Vilja Savisaar

Linnavalitsuse liige (Tallinna Kesklinna vanem) - Elmar Sepp

Jüri Mõis`a linnavalitsuse liikmed (04.11.1999-31.05.2001):

Linnapea - Jüri Mõis

Abilinnapea - Heiki Kivimaa

Abilinnapea - Ants Leemets

Abilinnapea - Vladimir Masterov

Abilinnapea - Liisa-Ly Pakosta

Abilinnapea - Priit Vilba, lahkus ametist 03.05.2001

Abilinnapea - Ivar Virkus

Abilinnapea - Valentin Strukov, alates 30.11.2000

Abilinnapea - Leivi Šer, alates 04.12.2000

Tõnis Palts`u linnavalitsuse liikmed (05.06.2001-13.12.2001):

Linnapea - Tõnis Palts

Abilinnapea - Liisa-Ly Pakosta

Abilinnapea - Heiki Kivimaa
Abilinnapea - Ivar Virkus
Abilinnapea - Valentin Strukov
Abilinnapea - Leivi Šer, lahkus ametist 30.11.2001
Abilinnapea - Toivo Ninnas
Abilinnapea - Andres Tsahkna

Edgar Savisaar`e linnavalitsuse liikmed (13.12.2001-01.11.2002):

Linnapea - Edgar Savisaar
Abilinnapea - Rein Lang
Abilinnapea - Anders Tsahkna
Abilinnapea - Jaan Moks, lahkus ametist 01.11.2002
Abilinnapea - Toivo Ninnas
Abilinnapea - Toomas Vitsut
Abilinnapea - Vladimir Panov

Edgar Savisaar`e linnavalitsuse liikmed (01.11.2002-14.10.2004):

Linnapea - Edgar Savisaar
Abilinnapea - Rein Lang, lahkus ametist 21.03.2003
Abilinnapea - Toivo Ninnas, lahkus ametist 05.02.2004
Abilinnapea - Vladimir Panov, lahkus ametist 17.04.2003
Abilinnapea - Aivar Pärna, lahkus ametist 13.05.2004
Abilinnapea - Anders Tsahkna, lahkus ametist 30.09.2004
Abilinnapea - Toomas Vitsut
Abilinnapea - Margus Allikmaa, 17.04.03-16.05.2004
Abilinnapea - Jüri Ratas, alates 17.04.03
Abilinnapea - Peep Aaviksoo, alates 05.02.04
Abilinnapea - Tatjana Muravjova, alates 13.05.04
Abilinnapea - Kaia Jäppinen, alates 13.05.04

Tõnis Palts`u linnavalitsuse liikmed (14.10.2004-15.11.2005):

Linnapea - Tõnis Palts
Abilinnapea - Peep Aaviksoo, lahkus ametist 23.03.2005
Abilinnapea - Tatjana Muravjova, lahkus ametist 21.02.2005
Abilinnapea - Kaupo Reede, lahkus ametist 15.03.2005
Abilinnapea - Diana Ingerainen
Abilinnapea - Vladimir Maslov, lahkus ametist 23.03.2005
Abilinnapea - Ülle Rajasalu, lahkus ametist 15.03.2005
Abilinnapea - Hanno Pevkur, lahkus ametist 23.03.2005
Abilinnapea - Toivo Promm
Abilinnapea - Aivar Reivik
Abilinnapea - Jüri Ratas
Abilinnapea - Kaia Jäppinen
Abilinnapea - Toomas Vitsut, lahkus ametist 20.04.2005
Abilinnapea - Taavi Aas

Jüri Ratas`e linnavalitsuse liikmed (15.11.2005-05.04.2007):

Linnapea - Jüri Ratas

Abilinnapea - Taavi Aas

Abilinnapea - Kaia Jäppinen

Abilinnapea - Kalev Kallo -26.03.2007

Abilinnapea - Merike Martinson

Abilinnapea - Jaanus Mutli

Abilinnapea - Olga Sõtnik -26.03.2007

Edgar Savisaar`e linnavalitsuse liikmed (05.04.2007-12.11.2009):

Linnapea - Edgar Savisaar 05.04.2007-

Abilinnapea - Taavi Aas 05.04.2007-

Abilinnapea - Kaia Jäppinen 05.04.2007-

Abilinnapea - Merike Martinson 05.04.2007-

Abilinnapea - Jaanus Mutli 05.04.2007- 12.11.2009

Abilinnapea - Deniss Boroditš 19.04.2007-

Abilinnapea - Eha Võrk 19.04.2007-

Edgar Savisaar`e linnavalitsuse liikmed (12.11.2009-07.04.2011):

Linnapea - Edgar Savisaar

Abilinnapea - Taavi Aas

Abilinnapea - Deniss Boroditš, lahkus ametist 03.04.2011

Abilinnapea - Kaia Jäppinen, lahkus ametist 02.06.2010

Abilinnapea - Merike Martinson

Abilinnapea - Jüri Pihl, lahkus ametist 18.11.2010

Abilinnapea Yana Toom, alates 03.06.2010, lahkus ametist 03.04.2011

Abilinnapea Vadim Belobrovstev, alates 19.11.2010, lahkus ametist 31.12.2010

Abilinnapea - Eha Võrk

Edgar Savisaar`e linnavalitsuse liikmed (07.04.2011-30.09.2015):

Linnapea - Edgar Savisaar

Abilinnapea - Taavi Aas

Abilinnapea - Kalle Klandorf

Abilinnapea - Mihhail Kõlvart

Abilinnapea - Arvo Sarapuu, lahkus ametist 25.05.2017

Abilinnapea - Merike Martinson

Abilinnapea - Eha Võrk

Taavi Aas`a linnavalitsuse liikmed (30.09.2015-09.11.2017):

Abilinnapea linnapea ülesannetes - Taavi Aas

Abilinnapea - Kalle Klandorf

Abilinnapea - Mihhail Kõlvart

Abilinnapea - Arvo Sarapuu, lahkus ametist 25.05.2017

Abilinnapea - Merike Martinson

Abilinnapea - Eha Võrk

Taavi Aas`a linnavalitsuse liikmed (09.11.2017-28.04.2019):

Linnapea - Taavi Aas

Abilinnapea - Vadim Belobrovtsev

Abilinnapea - Züleyxa Izmailova

Abilinnapea - Kalle Klandorf

Abilinnapea - Tõnis Mölder

Abilinnapea - Andrei Novikov

Abilinnapea - Aivar Riisalu

Abilinnapea - Eha Võrk

Mihhail Kõlvart`i linnavalitsuse liikmed (11.04.2019 -):

Linnapea - Mihhail Kõlvart

Abilinnapea - Vadim Belobrovtsev

Abilinnapea - Betina Beškina

Abilinnapea - Kalle Klandorf

Abilinnapea - Andrei Novikov

Abilinnapea - Aivar Riisalu

Abilinnapea - Eha Võrk

Kauaaegne Tallinna Linnakantselei ametnik, sh aastail 1990-1993 Tallinna Linnavalitsuse liige olnud Arvo Teder on kogunud suure andmebaasi Tallinna Linnavalitsuse liikmetest. Üks huvitavamaid andmebaase on, kes kui kaua on Tallinna Linnavalitsuse liige olnud. „Statistikat ja tähelepanekuid taasiseseisvunud Eesti pealinna Tallinna linnavalitsuste kohta“ (sisuga 01.05.2019). Käsikiri“.

Linnavalitsuse **liikmena (või linnapeana) töötamise aja järgi alates**

pikaajalisematest reastuvad taasiseseisvumisperioodil Tallinna linnavalitsuste liikmed alljärgnevalt:

Nimi	Ametikoht	Periood Tallinna Linnavalitsuse liikmena
Taavi Aas	linnapea, abilinnapea	13 aastat, 10 kuud ja 29 päeva
Edgar Savisaar	linnapea	2 aastat ja 1 kuu 13 aastat 5 kuud ja 8 päeva
Eha Võrk	abilinnapea	12 aastat 1 kuu ja 12 päeva
Merike Martinson	abilinnapea	11 aastat 11 kuud 19 päeva
Tooma Sepp	elamunõunik, linnasekretär	9 aastat 5 kuud 20 päeva
Kalle Klandorf	abilinnapea (jätkab)	8 aastat 7 kuud 24 päeva
Olev Kallas	rajoonivalitsuse esimees, linnaosa vanem	7 aastat 9 kuud 13 päeva
Kalju Leppik	abilinnapea, linnaosa vanem	7 aastat 5 kuud 20 päeva
Mihhail Kõlvart	abilinnapea, linnapea (jätkab)	7 aastat 1 kuu 21 päeva

Arvo Sarapuu	abilinnapea	6 aastat 1 kuu 19 päeva
Vladimir Ivanov	rajoonivalitsuse esimees, linnaosa vanem	5 aastat 11 kuud 18 päeva
Kaia Jäppinen	abilinnapea	5 aastat 7 kuud 11 päeva
Kalev Kallo	ehitusnõunik, abilinnapea	5 aastat 3 kuud 18 päeva
Jaak Tamm	linnapea	4 aastat 6 kuud 29 päeva
Tõnis Kull	abilinnapea	4 aastat 6 kuud 23 päeva
Neeme Jõgi	abilinnapea, linnaosa vanem, nõunik	4 aastat 5 päeva
Jaanus Mutli	abilinnapea	3 aastat 11 kuud 21 päeva
Vladimir Panov	linnaosa vanem, abilinnapea	3 aastat 11 kuud 1 päev
Deniss Boroditš	abilinnapea	3 aastat 11 kuud
Peeter Lepp	linnaosa vanem, linnapea	3 aastat 9 kuud 22 päeva
Arvo Teder	rajoonivalitsuse esimees	3 aastat 7 kuud 1 päev
Mati Arro	rajoonivalitsuse esimees	3 aastat 7 kuud 1 päev
Jüri Ratas	abilinnapea, linnapea	3 aastat 5 kuud 26 päeva
Jüri Ott	linnaosa vanem	3 aastat 4 kuud 22 päeva
Anders Tsahkna	abilinnapea	3 aastat 3 kuud 25 päeva
Jaak Saarniit	abilinnapea	3 aastat 16 päeva
Jevgeni Tomberg	linnaosa vanem	2 aastat 11 kuud 26 päeva
Kalle Sepp	linnaosa vanem	2 aastat 11 kuud 26 päeva
Sergei Kulakov	abilinnapea	2 aastat 11 kuud 20 päeva
Viktor Andrejev	abilinnapea	2 aastat 11 kuud
Eino Tamm	abilinnapea	2 aastat 10 kuud 20 päeva
Toomas Vitsut	abilinnapea	2 aastat 10 kuud 1 päev
Ivan Kappanen	rajoonivalitsuse esimees	2 aastat 9 kuud 4 päeva
Ivar Lindpere	abilinnapea	2 aastat 8 kuud 18 päeva
Ago Naarits	linnaosa vanem, abilinnapea	2 aastat 8 kuud 1 päev
Toivo Ninnas	abilinnapea	2 aastat 8 kuud
Tiit Järve	abilinnapea	2 aastat 7 kuud 20 päeva
Rein Ratas	keskkonnakaitse nõunik	2 aastat 7 kuud 17 päeva
Peeter Kreitzberg	abilinnapea	2 aastat 4 kuud
Värner Lootsmann	linnaosa vanem	2 aastat 4 kuud
Vello Ervin	majandusnõunik	2 aastat 3 kuud 9 päeva
Ants Leemets	abilinnapea	2 aastat 3 kuud 2 päeva
Heino Tonsiver	rahandusnõunik	2 aastat 2 kuud 18 päeva
Andrus Lauren	linnasekretär	2 aastat 2 kuud 12 päeva
Liisa-Ly Pakosta	abilinnapea	2 aastat 1 kuu 9 päeva

Ivar Virkus	abilinnapea	2 aastat 1 kuu 7 päeva
Hardo Aasmäe	linnapea	2 aastat 1 kuu 4 päeva
Svetlana Tšuklova	abilinnapea	2 aastat 20 päeva
Irina Raud	abilinnapea Tallinna peaarhitekt	2 aastat 7 päeva
Andres Monvelt	kommunaalnõunik	1 aasta 11 kuud 26 päeva
Ivi Eenmaa	linnapea	1 aasta 10 kuud 6 päeva
Olga Sõtnik	abilinnapea	1 aasta 9 kuud
Vadim Belobrovstev	abilinnapea (jätkab)	2 aastat 2 kuud 2 päeva
Rein Loik	abilinnapea	1 aasta 7 kuud 21 päeva
Tõnis Palts	linnapea	1 aasta 7 kuud 9 päeva
Heiki Kivimaa		1 aasta 7 kuud 1 päev
Jüri Mõis	linnapea	1 aasta 6 kuud 27 päeva
Andrei Novikov	abilinnapea (jätkab)	2 aastat 22 päeva
Aivar Riisalu	abilinnapea (jätkab)	2 aastat 22 päeva
Priit Vilba	linnapea abilinnapea	1 aasta 6 kuud 13 päeva
Aivar Pärna	abilinnapea	1 aasta 6 kuud 12 päeva
Züleyha Izmailova	abilinnapea	1 aasta 6 kuud 10 päeva
Eve Fink	abilinnapea	1 aasta 6 kuud 4 päeva
Tõnis Mölder	abilinnapea	1 aasta 5 kuud 22 päeva
Mait Metsamaa	abilinnapea	1 aasta 5 kuud 16 päeva
Hannes Kuhlbach	linnaosa vanem	1 aasta 4 kuud 16 päeva
Tõnu Karu	nõunik	1 aasta 4 kuud 8 päeva
Rein Lang	abilinnapea	1 aasta 4 kuud 8 päeva
Vahur Keldrima	sotsiaalnõunik	1 aasta 4 kuud 5 päeva
Ülo Mallene	kaubandusnõunik	1 aasta 3 kuud 4 päeva
Rein Kiis	humanitaarnõunik	1 aasta 2 kuud 20 päeva
Peep Aaviksoo	abilinnapea	1 aasta 1 kuu 18 päeva
Elmar Sepp	linnaosa vanem	1 aasta 1 kuu 3 päeva
Diana Ingerainen	abilinnapea	1 aasta 1 kuu 1 päev
Margus Allikmaa	abilinnapea	1 aasta 29 päeva
Vladimir Masterov	abilinnapea	1 aasta 26 päeva
Valentin Strukov	abilinnapea	1 aasta 13 päeva
Jüri Pihl	abilinnapea	1 aasta 6 päeva
Leivi Šer	abilinnapea	11 kuud 26 päeva
Alvar Ild	nõunik	11 kuud 23 päeva
Jaan Moks	abilinnapea	10 kuud 20 päeva
Uno Veering	abilinnapea	10 kuud 18 päeva
Tatjana Muravjova	abilinnapea	9 kuud 8 päeva
Yana Toom	abilinnapea	9 kuud 3 päeva
Andres Levald	linnaõunik	8 kuud 28 päeva
Toivo Promm	abilinnapea	7 kuud 29 päeva
Aivar Reivik	abilinnapea	7 kuud 29 päeva
Heigo Kaldra	abilinnapea	7 kuud 7 päeva
Arved Liivrand	abilinnapea	7 kuud 7 päeva
Monika Salu	abilinnapea	7 kuud 7 päeva

Vilja Savisaar	linnaosa vanem	7 kuud 7 päeva
August Koppel	linnaosa vanem	7 kuud 2 päeva
Robert Lepikson	linnaopea	5 kuud 24 päeva
Vladimir Maslov	abilinnaopea	5 kuud 9 päeva
Kaupo Reede	abilinnaopea	5 kuud 1 päev
Ülle Rajasalu	abilinnaopea	5 kuud 1 päev
Ain Lillepalu	linnaosa vanem	2 kuud 18 päeva
Tõnis Müller	linnaosa vanem	2 kuud 18 päeva
Jüri Jõgeva	linnaosa vanem	2 kuud 16 päeva
Betina Betškina	abilinnaopea (jätkab)	12 päeva 6 kuud
Hanno Pevkur	abilinnaopea	7 päeva

Lisa 5

Tallinna linnaosakogude (2017. aastani halduskogude) esimehed, linnaosa vanemad ja haldussekretärid aastatel 1993-2018

Haabersti

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Tiiu Jervan	16.02.1992–17.10.1993
Sirje Endre	09.11.1993–20.10.1996
Kalev Kallo	13.11.1996–03.12.1996
Jaak Vihmand	03.12.1996–13.04.1999
Kalev Kallo	13.04.1999–17.10.1999
Leonid Tsingisser	22.11.1999–20.10.2002
Kalev Kallo	13.11.2002–17.06.2003
Jaak Vihmand	17.06.2003–02.11.2004
Indrek Hellerma	02.11.2004–23.03.2005
Kaupo Reede	26.04.2005–16.10.2005
Taavi Rõivas	28.11.2005–28.03.2007
Jaak Vihmand	11.03.2008–28.10.2009
Lembit Kolk	18.11.2009–30.10.2013
Kalev Kallo	26.11.2013–25.10.2017
Kalev Kallo	21.11.2017–

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
August Koppel	16.03.1993 - 18.11.1993
Neeme Jõgi	19.11.1993 - 14.11.1996
August Koppel	19.11.1996 - 04.04.1997
Vladimir Panov	07.04.1997 – 23.10.1999
Tatjana Muravjova	02.12.1999 – 24.05.2004
Taavi Rõivas	07.06.2004 – 10.04.2005
Kalle Klandorf	11.04.2005 – 08.11.2005

Viktor Vassiljev	01.12.2005 – 28.10.2009
Viktor Vassiljev	17.12.2009 – 03.04.2011
Juhan Hindov (linnaosa vanema kt)	04.04.2011 – 31.12.2011
Marek Jürgenson	01.01.2012 – 30.10.2013
Juhan Hindov (linnaosa vanema kt)	31.10.2013 – 11.12.2013
Marek Jürgenson	12.12.2013 – 09.11.2017
Marek Jürgenson	22.11.2017 – 29.05.2019
Andre Hanimägi	30.05.2019 -

Linnaosa haldussekretärid^x

Nimi	Ajavahemik
Üllar Meristo	10.08.1994 – 30.09.2010
Madis Meristo	01.10.2010 – 27.03.2018
Natalja Akulina	23.04.2018 –

^x1993 kuni august 1994 Haabersti Linnaosa Valitsuse koosseisus haldussekretäri ei olnud ja vastavaid ülesandeid täitis jurist.

Kesklinn

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Sulev Mäeltsemees	08.11.1993-oktoober 1996
Tiina Mägi	15.11.1996-oktoober 1999
Venno Laul	19.11.1999-oktoober 2002
Andres Ellamaa	12.11.2002-18.01.2005
Rain Veetõusme	01.02.2005-oktoober 2005
Maimu Berg	25.11.2005-28.10.2009
Maimu Berg	18.11.2009-30.10.2013
Maimu Berg	26.11.2013-07.02.2014
Maimu Berg	13.05.2014-19.02.2016
Kaido Kukk	08.03.2016-25.10.2017
Riina Solman	22.11.2017-

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Jüri Ott	08.07.1993-28.02.1997
Hannes Kulbach	03.06.1997-25.09.1998
Elmar Sepp	02.10.1998-23.10.1999
Siim-Valmar Kiisler	01.12.1999-01.01.2002
Erik Siigur	01.01.2002-27.10.2002
Kristen Michal	14.11.2002-17.04.2003
Keit Pentus	23.04.2003-10.04.2005
Kalev Kallo	11.04.2005-08.11.2005
Marek Jürgenson	01.12.2005-28.10.2009
Aini Härm	28.12.2009-05.06.2011
Jüri Lump	06.06.2011-13.09.2011
Raivo Raave	14.09.2011-04.10.2011
Mihhail Korb	05.10.2011-30.10.2013
Reena Tolmik (linnaosa vanema kt)	31.10.2013-18.12.2013

Mihhail Korb	19.12.2013-29.06.2014
Jüri Lump	30.06.2014-12.08.2014
Alar Nääme	13.08.2014-12.01.2017
Jüri Lump (LO vanema üles.)	13.01.2017-25.01.2017
Taavi Pukk	26.01.2017-09.11.2017
Vladimir Svet	24.11.2017-

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Anu Luiga	04.01.1993-06.01.2014
Jannu Kuusik	10.02.2014 -

Kristiine

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Andres Kork	08.11.1993-20.10.1996
Liina Tõnisson	11.11.1996-11.11.1999
Iivo Nei	19.11.1999-20.10.2002
Maarika Tuus	12.11.2002-16.10.2005
Natalja Vaino	29.11.2005-28.10.2009
Paul Alekand	18.11.2009-30.10.2013
Vladimir Velman	27.11.2013-15.03.2016
Maris Sild	15.03.2016-14.04.2016
Urmo Saareoja	14.04.2016-25.10.2017
Maris Sild	23.11.2017-

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Peeter Lepp	25.06.1993-14.11.1996
Olev Kallas	18.11.1996-25.10.1999
Juhan Hindov	01.12.1999-10.11.2000
Paul Laas	22.11.2000-04.01.2002
Lauri Laasi	04.01.2002-06.11.2004
Remo Holsmer	22.11.2004-17.04.2005
Katrin Leosk	18.04.2005-18.10.2005
Mihhail Korb	01.12.2005-28.10.2009
Mihhail Korb	03.12.2009-04.10.2011
Andrei Novikov	05.10.2011-30.10.2013
Andrei Novikov	01.12.2013-29.03.2015
Vadim Belobrovstev	28.05.2015-09.11.2017
Jaanus Riibe	28.11.2017-

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Vello Saluste	09.06.1994-23.08.2009
Martin Gasman	24.08.2009-31.08.2016
Õrne Suur	01.09.2016-

Lasnamäe

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Leonid Mihhailov	mai 1993 – oktoober 1996
Viktor Tarassov	12.11.1996 – oktoober 1999
Leonid Mihhailov	17.11.1999 – 15.11.2000
Pavel Starostin	17.01.2001 – oktoober 2002
Pavel Starostin	13.11.2002 – 16.02.2005
Aleksei Rodnenkov (aseesimees, täitis esimehe kohustusi)	17.02.2005 – oktoober 2005
Leonid Mihhailov	12.11.2005 – 28.10.2009
Elmar-Johannes Truu	04.11.2009 – 30.10.2013
Elmar-Johannes Truu	07.11.2013 – 25.10.2017
Elmar-Johannes Truu	06.11.2017-

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Vladimir Ivanov	01.09.1993-14.11.1996
Pavel Starostin	02.12.1996-23.10.1999
Andrei Sorokolet	02.12.1999-20.07.2000
Naum Muhhin	23.08.2000-22.11.2000
Leonid Mihhailov	22.11.2001-24.12.2001
Olev Laanjärv	21.12.2001-01.04.2003
Kalev Kallo	20.05.2003-06.11.2004
Oleg Rebane	18.11.2004-08.11.2005
Kalle Klandorf	23.11.2005-28.10.2009
Kalle Klandorf	03.12.2009-07.04.2011
Andrei Novikov	08.04.2011-04.10.2011
Olga Ivanova	05.10.2011-30.10.2013
Jaanus Riibe (linnaosa vanema kt)	31.10.2013-11.12.2013
Olga Ivanova	12.12.2013-29.03.2015
Jaanus Riibe (linnaosa vanema üles.)	30.03.2015-15.09.2015
Maria Jufereva	16.09.2015-09.11.2017
Maria Jufereva	22.11.2017- 29.05.2019
Andres Vään	30.05.2019 -

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Vladimir Jürma	1993 - 10.09.2008
Mati Erik	11.09.2008 - 31.07.2012
Birgit Mihhailov	01.08.2012 - 18.08.2013
Üllar Meristo (asendaja)	19.08.2013 - 12.11.2013
Natalja Akulina (asendaja)	15.11.2013 - 31.09.2015
Birgit Mihhailov	01.10.2015-

Mustamäe

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Ülo Tärno	mai 1992 - oktoober 1999
Maret Maripuu	november 1999 - jaanuar 2002
Ülo Tärno	jaanuar 2002 – oktoober 2002
Maret Maripuu	november 2002 – aprill 2005
Margarita Tšernogorova	aprill 2005 – november 2005
Matti Tarum	detsember 2005 – märts 2008
Igor Kravtšenko	märts 2008 – oktoober 2017
Maksim Volkov	november 2017-

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Ain Lillepalu	21.07.1993-17.12.1993
Jevgeni Tomberg	19.11.1993-13.03.1999
Vladimir Ivanov	07.04.1999-24.10.1999
Pavel Starostin	02.12.1999-01.12.2000
Voldemar Trumm	01.12.2000-20.12.2001
Helle Kalda	19.12.2001-01.07.2004
Aivar Riisalu	26.08.2004-05.11.2004
Mario Sootna	01.12.2004-11.03.2005
Kalle Mihkels	11.04.2005-28.10.2009
Lauri Laats	03.12.2009-05.01.2011
Indrek Ahlberg (linnaosa vanema kt)	06.01.2011-09.08.2011
Helle Kalda	10.08.2011-30.10.2013
Indrek Ahlberg (linnaosa vanema kt)	31.10.2013-11.12.2013
Helle Kalda	12.12.2013-09.11.2017
Lauri Laats	22.11.2017-

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Küllli Kröönström	juuli 1993 - veebruar 2012
Katri Koitver	veebruar 2012 - tänaseni

Nõmme

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed^x

Nimi	Ajavahemik
Mati Tarma	04.06.1992-juuli 1992
Jüri Jõgeva	juuli 1992-august 1993
Ülo Kotkas	oktoober 1993-oktoober 1996
Feliks Undusk	oktoober 1996-oktoober 1999
Tiina Mõis	oktoober 1999-oktoober 2002
Matti Martinson	oktoober 2002-oktoober 2005
Hanno Pevkur	november 2005-aprill 2007

Matti Martinson	aprill 2007-oktoober 2009
Matti Martinson	24.11.2009-30.10.2013
Urmas Mardi	27.11.2013-25.10.2017
Urmas Mardi	23.11.2017

^xAjavahemik 1992-2009: https://et.wikipedia.org/wiki/N%C3%B5mme_Linnaosa_Halduskogu

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Jüri Jõgeva	01.09.1993-17.12.1993
Ago Naarits	19.11.1993-04.05.1995
Kalju Leppik	04.05.1995-14.11.1996
Värner Lootsmann	21.11.1996-14.03.1999
Vilja Savisaar	31.03.1999-23.10.1999
Urmas Paet	01.12.1999-22.04.2003
Hanno Pevkur	07.04.2003-16.03.2005
Erik Sandla	11.04.2005-07.11.2005
Rainer Vakra	01.12.2005-29.10.2009
Rainer Vakra	03.12.2009-03.04.2011
Kersti Põierpaas	04.04.2011-03.05.2011
Erki Korp	04.05.2011-30.10.2013
Jaanus Karilaid (linnaosa vanema kt)	31.10.2013-30.11.2013
Tiit Terik	01.12.2013-23.11.2016
Risto Kask (linnaosa vanema üles)	24.11.2016-21.12.2016
Tiia-Liis Jürgenson	22.12.2016-09.11.2017
Grete Šilis	28.11.2017-

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Leevi Laever	10.05.1993-31.12.1995 (juriidiline sekretär) 01.01.1996-30.09.2000 haldussekretär (seoses Avaliku teenistuse seaduse jõustumisega)
Hanno Pevkur	01.10.2000-06.04.2003
Kersti Põierpaas	21.07.2003-

Pirita

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Ajavahemik
Tõnis Müller	veebruar 1993-november 1993
Jaan Karu	detsember 1993-oktoober 1996
Toivo Tootsen	november 1996-oktoober 1999
Ülle Rajasalu	november 1999-detsember 1999
Mati Eliste	detsember 1999-mai 2005
Raivo Kütt	mai 2005-oktoober 2005
Mati Eliste	november 2005-oktoober 2009
Barbi Pilvre	november 2009-oktoober 2013
Barbi Pilvre	november 2013-märts 2016
Jüri Pihl	märts 2016-oktoober 2017
Ülle Rajasalu	november 2017-

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Tõnis Müller	23.02.1993-19.11.1993
Kalle Sepp	19.11.1993-14.11.1996
Monika Salu	02.12.1996-26.03.1999 (22.11.1998-28.02.1999 lapsehoolduspuhkusel)
Juhan Hindov (lapsehoolduspuhkusel Monika Salu kt)	23.11.1998-28.02.1999
Taimar Org	31.03.1999-25.10.1999
Ülle Rajasalu	02.12.1999-21.04.2004
Triinu Rajasalu	18.11.2004-10.04.2005
Enno Tamm	11.04.2005-06.05.2007
Tiit Terik	07.05.2007-30.10.2013
Tõnis Mölder	31.11.2013-09.11.2017
Alina Tubli	28.11.2017- 29.05.2019
Tõnis Liinat	30.05.2019 -

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Kersti Kalvet	14.11.1994-21.11.1997
Margit Redi	22.12.1997-06.09.1999
Mart Külvi	15.09.1999-

Põhja-Tallinn

Linnaosakogu (halduskogu) esimehed

Nimi	Alates kuni järgmiste valimisteni
Sergei Tšernov	10.11.1993-oktoober 1996
Vladimir Velman	11.11.1996-oktoober 1999
Vladimir Velman	15.11.1999-oktoober 2002
Vladimir Velman	08.11.2002-oktoober 2005
Märt Sults	22.11.2005-oktoober 2009
Vladimir Velman	16.11.2009-oktoober 2013
Andrei Birov	21.11.2013-oktoober 2017
Andrei Birov	22.11.2017 -

Linnaosa vanemad

Nimi	Ajavahemik
Olev Kallas	01.09.1993-14.11.1996
Peeter Lepp	18.11.1996-26.03.1999
Juhan Hindov	14.04.1999-25.10.1999
Tõnu Heidov	25.11.1999-03.01.2002
Enno Tamm	14.11.2002-20.11.2004
Sirje Potisepp	14.11.2004-09.11.2005
Vilja Savisaar	01.12.2005-26.03.2007
Enno Tamm	07.05.2007-28.10.2009
Karin Tammemägi	28.12.2009-30.10.2013

Priit Kutser (linnaosa vanema kt)	31.10.2013-27.11.2013
Karin Tammemägi	28.11.2013-17.02.2016
Anne Nurk (haldussekretär??)	18.02.2016-13.03.2016
Raimond Kaljulaid	14.03.2016-09.11.2017
Raimond Kaljulaid	24.11.2017- 29.05.2019
Peeter Järvelaid	30.05.2019 -

Linnaosa haldussekretärid

Nimi	Ajavahemik
Toivo Klaat	01.09.1993-29.09.1995
Liina Kiiter (nõunik haldussekretäri ülesannetes)	30.09.1995-31.03.1996
Grista Vorobjov	01.04.1996-27.06.2010
Helju Prits	01.07.2010-23.02.2012
Anne Nurk	28.05.2012-

Lisa 6

Tallinna linna ametid ja nende juhid 2019. aasta novembris

Ettevõtlusamet	Kairi Vahter
Haridusamet	Andres Pajula
Keskkonna- ja Kommunaalamet	Ain Valdmann
Kultuuriamet	Aini Härm
Linnaplaneerimise Amet	Ignar Fjuk
Linnavaraamet	Einike Uri
Munitsipaalpolitsei Amet	Aivar Toompere
Perekonnaseisusamet	Karin Kask
Sotsiaal- ja Tervishoiuamet	Vahur Keldrima
Spordi- ja Noorsooamet	Aivo Normak
Transpordiamet	Andres Harjo
Tallinna Linnaarhiiv	Küllo Arjakas

Lisa 7

Mandaatide jaotus linnaosade vahel Tallinna Linnavolikogu valimistel

Valimisperiood	Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja-Tallinn
1993-1996	7	9	6	12	10	7	5	8
1996-1999	7	8	7	12	10	7	5	8

1999-2002	7	8	6	13	10	7	5	8
2002-2005	7	8	6	13	9	7	5	8
2005-2009	7	8	6	13	9	7	5	8
2009-2013	9	10	8	16	11	9	4	10
2013-2017	9	10	8	16	11	9	6	10
2017-2021	9	10	8	16	11	8	7	10

Lisa 8

Tallinna Linnavolikogu ja linnaosade halduskogude (linnaosakogude) liikmete arv

Valimis- periood	Linna- volikogu	Haabersti	Kesklinn	Kristiine	Lasnamäe	Mustamäe	Nõmme	Pirita	Põhja- Tallinn
1993- 1996	64	15	27	15	24	21	21	13	21
1996- 1999	64	15	17	15	25	21	15	11	17
1999- 2002	64	15	17	13	27	21	15	11	17
2002- 2005	63	15	17	13	27	19	15	11	17
2005- 2009	63	15	17	13	27	19	15	11	17
2009- 2013	79	17	17	21	33	21	19	9	21
2013- 2017	79	19	21	17	33	23	19	13	21
2017- 2021	79	19	21	17	33	23	17	15	21